Digitaliseret af | Digitised by

Forfatter(e) | Author(s):	Dickens, Charles.; oversatte af L. Moltke.
Titel | Title:	Charles Dickens's samlede Værker
Udgavebetegnelse | Edition Statement:	4. gjennemsete Udgave.
Bindbetegnelse | Volume Statement:	Vol. 20
Udgivet år og sted | Publication time and place:	København : F. H. Eibes og J. Erslevs Forlag, 1889-94
Fysiske størrelse | Physical extent:	29 bd.

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

58, – 61.

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DA 1.-2.S 58 8°

1 1 58 0 8 02699 1

+ Rex

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

CHARLES DICKENS'S

SAMLEDE VÆRKER,

OVERSATTE

AF

L. MOLTKE.

FJERDE GENNEMSETE UDGAVE.

TYVENDE BIND:

(STRENGE TIDER.)

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

STRENGE TIDER.

AF

CHARLES DICKENS.

OVERSAT FRA ENGELSK

VED

L. MOLTKE.

FJERDE GENNEMSETE UDGAVE.

KØBENHAVN.

F. H. EIBES OG J. ERSLEVS FORLAG.

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE.

1893

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Første Bog.

Udsæd.

Første Kapitel.

Det ene fornødne.

„Hvad jeg forlanger, er Kendsgerninger. Lær ikke disse Drenge og Piger andet end Kendsgerninger. Det eneste, man har Brug for i Livet, er Kendsgerninger. Plant ikke andet og udryd alt andet; kun ved Hjælp af Kendsgerninger kan man danne de med Fornuft udstyrede Dyrs Aandsevner; intet andet vil blive dem til nogen Nytte. Efter denne Grundsætning opdrager jeg mine egne Børn, og efter denne Grundsætning opdrager jeg ogsaa disse Børn. Hold Dem til Kendsgerningerne, Sir!“

Skuepladsen var en simpel, bar, ensformig Gravhvælving af en Skolestue, og den talendes firkantede Pegefinger gav hans Ytringer Eftertryk ved at understrege hver Sætning paa Skolelærerens Ærme. Eftertrykket understøttedes af den talendes firkantede Mur af en Pande, der havde hans Øjenbryn til Grundlag, mens hans Øjne havde en rummelig Kælderlejlighed i to mørke, af Muren overskyggede Huler. Eftertrykket understøttedes af den talendes Mund, der var bred, mager og haardt formet. Eftertrykket understøttedes af den talendes Stemme, der var ubøjelig, tør og bydende. Eftertrykket understøttedes af den talendes Haar, der struttede frem paa Udkanterne af hans skaldede Hoved som en

Plantage af Fyrretræer, der skulde holde Blæsten borte fra dets blanke Overflade. Denne var ligesom Skorpen paa en Svesketærte overalt fuld af Knuder, ret som om Hovedet ikke havde tilstrækkeligt Pakhusrum til de stive Kendsgerninger, der gemtes inden i det. Den talendes stædige Holdning, firkantede Kjole, firkantede Ben, firkantede Skuldre, ja selv hans Halstørklæde, der var oplært til at gribe ham i Struben med et ublidt Tag, ligesom det kunde være en haardnakket Kendsgerning — alt understøttede Eftertrykket.

„Her i Livet have vi ikke Brug for andet end Kendsgerninger, Sir, ikke andet end Kendsgerninger!“

Den talende, Skolelæreren og en tredje voksen Person traadte alle en lille Smule tilbage og lod deres Øjne glide hen over den Skraaplan af smaa, menneskelige Kar, som vare opstillede der for at fyldes med Kendsgerninger i Spandevis, indtil de vare blevne fulde til Randen.

Andet Kapitel.

Børnemordet i Betlehem.

Thomas Gradgrind, Sir. En Mand med Sans for det virkelige. En Kendsgerningernes og Regnestykkernes Mand. En Mand, der gaar ud fra den Grundsætning, at to og to er fire og ikke mere, og som ikke lader sig overtale til at indrømme det mindste mere. Thomas Gradgrind med en Lineal, et Par Vægtskaale og en Multiplikationstabel i Lommen, rede til at veje og maale et hvilket som helst Kvantum Menneskenatur og nøjagtig sige Dem, hvor meget det udgør. Det er kun et Talspørgsmaal, et simpelt Regnestykke. Man kunde maaske gøre sig Haab om at faa en eller anden urimelig Tro ind i Hovedet paa Georg Gradgrind eller August Gradgrind eller John Gradgrind eller Joseph

Gradgrind — alle sammen opdigtede, ikke virkelige Personer — men i Hovedet paa Thomas Gradgrind — nej, Sir!

Med saadanne Udtryk fremstillede Gradgrind sig altid selv i Aanden saavel for sin private Kreds som for Publikum i Almindelighed. Med saadanne Udtryk forestillede Thomas Gradgrind nu, idet han uden Tvivl satte Ordene „Drenge og Piger“ i Stedet for „Sir,“ Thomas Gradgrind for de foran ham staaende smaa Krukker, der skulde fyldes saa fulde med Kendsgerninger.

Idet han skarpt mønstrede dem fra den ovennævnte Kælderlejlighed, syntes han at være en Slags Kanon, der var ladet lige til Mundingen med Kendsgerninger og færdig til med eet Skud at puste dem helt ud af Barndommens Egne. Han syntes ogsaa at være et galvanisk Apparat, ladet med et barsk, mekanisk Surrogat for den blide, unge Fantasi, der skulde jages paa Flugt.

„Pigen Nummer tyve,“ sagde Gradgrind med en firkantet Pegen med sin firkantede Pegefinger. „Jeg kender ikke denne Pige; hvem er denne Pige?“

„Sissy Jupe, Sir,“ forklarede Nummer tyve rødmende, idet hun stod op og nejede.

„Sissy er intet Navn. Du maa ikke kalde dig Sissy, du skal kalde dig Cecilia.“

„Det er Fader, der kalder mig Sissy,“ svarede den unge Pige med skælvende Røst og endnu et Kniks.

„Saa skal han lade det være. Sig ham, at han maa ikke gøre det. Cecilia Jupe — lad mig engang se — hvad er din Fader?“

„Han er noget ved Ridningen, Sir.“

Gradgrind rynkede Panden og viste med en Haandbevægelse dette dadelværdige Fag fra sig.

„Det bryder vi os ikke om at faa noget at vide om her. Det maa du ikke fortælle os noget om her. Din Fader rider Heste til, ikke sandt?“

„Jo, Sir, naar de kunne faa nogle at ride til, saa ride de dem til paa Banen.“

„Du skal ikke fortælle os noget om Banen her. Naa, saa kald din Fader Berider. Han kurerer rimeligvis paa syge Heste?“

„Ja, det gør han rigtignok.“

„Naa, godt. Han er Dyrlæge, Beslagsmed og Berider. Lad mig engang høre, hvorledes du vil definere en Hest.“

Sissy Jupe bliver helt forskrækket over dette Forlangende.

„Pigen Nummer tyve ude af Stand til at definere en Hest!“ sagde Gradgrind til almindelig Opbyggelse for alle de smaa Krukker. „Pigen Nummer tyve har ikke Kendsgerninger med Hensyn til et af de almindeligste Dyr! Lad da en Dreng definere en Hest. Du, Bitzer!“

Den firkantede Finger bevægede sig hid og did og faldt pludselig paa Bitzer, maaske fordi han tilfældigvis sad i den samme Solstraale, som, idet den trængte ind ad et af de bare Vinduer i det stærkt hvidtede Værelse, skinnede paa Sissy. Thi Drengene og Pigerne sad paa den skraa Forhøjning i to tætsluttede Kolonner, der i Midten kun vare adskilte ved et smalt Mellemrum, og Sissy, der sad paa Hjørnet af en Række paa Solsiden, fik Begyndelsen af en Solstraale, hvoraf Bitzer, der sad paa Hjørnet af en anden Række, nogle faa Rækker foran hende, opfangede Enden. Men i Stedet for at Pigen var saa sortøjet og mørkhaaret, at hun syntes at faa en dybere og klarere Farve af Solen, naar den skinnede paa hende, var Drengen saa lysøjet og lyshaaret, at de selvsamme Straaler syntes at trække den Smule Farve, han havde, ud af ham. Hans kolde Øjne vilde næppe have været Øjne, hvis de korte Stumper af Øjenhaar ikke ved at bringe dem i umiddelbar Modsætning til noget endnu blegere end de selv havde vist deres Form. Hans korte, afstudsede Haar kunde let være blevet taget for en slet og ret Fortsættelse af de rødlige Fregner paa hans Pande og Ansigt. Hans Hud havde en saa usund Mangel paa det naturlige Skær, at han saa ud, som om han vilde bløde hvidt, hvis han fik et Snit.

„Bitzer," sagde Thomas Gradgrind, „lad os høre din Definition paa en Hest."

„Et firføddet, græsædende Dyr. Fyrretyve Tænder, nemlig fire og tyve Knusetænder, fire Øjentænder og tolv Skæretænder. Fælder Haar om Foraaret, i Marskegne ogsaa Hove. Haarde Hove, men som maa skos med Jærn. Alderen kendes paa Mærker i Munden." Saa vidt — og endnu langt videre — Bitzer.

„Naa, Pige Nummer tyve," sagde Gradgrind, „nu ved du, hvad en Hest er."

Hun nejede atter og vilde have rødmet stærkere, hvis hun kunde have rødmet stærkere, end hun havde rødmet hele Tiden. Efter hurtig at have blinket ad Thomas Gradgrind med begge Øjnene paa een Gang og derved opfanget Lyset paa hine dirrende Stumper af Øjenhaar, saa at de kom til at ligne et travlt Insekts Følehorn, trykkede Bitzer sine Knoer mod sin fregnede Pande og satte sig ned.

Nu traadte den tredje Mand frem. Det var en Mand, der altid gik metodisk til Værks. Kongelig Embedsmand; paa sin — og ligeledes paa de fleste andre Menneskers — Maade en øvet Bokser, altid slagfærdig, altid med et System ved Haanden til at proppe ned i Halsen paa Almenheden ligesom en Pille, altid rede til at slaas med hele England, som man kunde høre ham udtale inden for Skranken i hans lille Kontor. Han var Mand for at tage en Omgang, med hvem det skulde være, for at blive i Boksersproget, og klarede sig brillant. Han forstod at gaa løs paa ethvert som helst Emne med sin højre Haand, stikke en ud med sin venstre, sætte sin Modstander i Knæ — han sloges altid med hele England — og give ham det glatte Lag. Han var sikker paa at dunke Vejret ud af den sunde Menneskeforstand og gøre denne ulykkelige Modpart døv for Tidens Fordringer. Og fra de højeste Myndigheder havde han det Hverv at skabe det store bureaukratiske Millennium, da Kommissærer skulle regere paa Jorden.

„Godt," sagde han med et livligt Smil, idet han lagde

Armene over Kors. „Det er en Hest. Men lad mig nu engang spørge jer, Drenge og Piger, vilde I tapetsere et Værelse med Afbildninger af Heste?“

Efter et Ophold raabte den ene Halvdel af Børnene i Kor: „Ja!“ hvorpaa den anden Halvdel, da den af hans Ansigt saa, at dette Ja var galt, raabte i Kor: „Nej!“ saaledes som Skik og Brug er ved saadanne Eksaminationer.

„Naturligvis nej. Men hvorfor vilde I ikke?“

Pause. En tyk, dorsk Dreng med hvæsende Aandedræt vovede at svare, fordi han slet ikke vilde tapetsere et Værelse, men vilde male det.

„Du skal tapetsere det,“ sagde Manden lidt heftigt.

„Du skal tapetsere det,“ sagde Thomas Gradgrind, „enten du vil eller ej. Kom ikke og fortæl os, at du ikke vil tapetsere det. Hvad er din Mening, Dreng?“

„Saa skal jeg forklare jer,“ sagde den anden efter en ny og uhyggelig Pause, „hvorfor I ikke vilde tapetsere et Værelse med Afbildninger af Heste. Have I nogen Sinde i Virkeligheden set Heste gaa op og ned ad Væggene i et Værelse, hvad?“

„Ja!“ fra den ene, og: „Nej!“ fra den anden Halvdel.

„Naturligvis nej,“ sagde Manden med et hvast Blik paa den Halvdel, der havde svaret galt. „Og derfor skulle I ikke nogensteds se, hvad I ikke se i Virkeligheden; derfor skulle I ikke nogensteds have, hvad I ikke have i Virkeligheden, hvad der ikke er en Kendsgerning. Hvad man kalder Smag, er kun et andet Navn for Kendsgerning.“

Thomas Gradgrind nikkede bifaldende.

„Dette er en ny Grundsætning, en Opdagelse, en stor Opdagelse,“ sagde Manden. „Nu vil jeg prøve jer endnu en Gang. Sæt, at I skal lægge Tæppe paa Gulvet i et Værelse. Vilde I da vælge et Tæppe, hvorpaa der var afbildet Blomster?“

Da det nu var blevet en almindelig Overbevisning, at „Nej!“ altid var det rigtige Svar, var Nej-Koret meget stærkt.

Kun nogle ganske enkelte sagde ja, og iblandt dem var Sissy Jupe.

„Pigen Nummer tyve," sagde Manden smilende med Kundskabens rolige Styrke.

Sissy rødmede og stod op.

„Du vilde altsaa lægge et Tæppe paa Gulvet i dit Værelse – eller i din Mands Værelse, hvis du var voksen og havde en Mand – med Afbildninger af Blomster, vilde du? Hvorfor vilde du det?"

„Fordi jeg holder saa meget af Blomster, Sir."

„Og derfor vilde du sætte Stole og Borde paa dem og lade Folk træde paa dem med deres tunge Støvler?"

„Det vilde de ikke tage Skade af. De vilde ikke visne eller blive knuste deraf. De vilde være Billeder af noget meget smukt og fornøjeligt, og jeg vilde indbilde mig —"

„Ja, ja, ja! Men du maa ikke indbilde dig noget," sagde Manden, ganske henrykt over at være kommen saa heldigt til Maalet. „Det er Tingen; du maa aldrig indbilde dig noget."

„Saadant noget," gentog Thomas Gradgrind højtidelig, „maa du aldrig gøre, Sissy Jupe."

„Kendsgerninger, Kendsgerninger," sagde den kongelige Embedsmand. „Og Kendsgerninger, Kendsgerninger!" gentog Thomas Gradgrind.

„I skulle i alle Ting lade jer lede og styre," vedblev Embedsmanden, „af Kendsgerninger. Vi haabe om ikke lang Tid at faa et af Kendsgernings-Kommissærer dannet Kendsgernings-Kollegium, der vil tvinge Folket til at blive et Kendsgernings-Folk og intet andet. I maa ganske bandlyse Ordet Indbildning. I have intet at gøre dermed. I maa ikke i nogen Genstand til Brug eller Prydelse have, hvad der vilde være en Modsigelse i Virkeligheden. I træde ikke paa Blomster i Virkeligheden; det kan derfor ikke tillades jer at træde paa Blomster i Tæpper. I se ikke, at udenlandske Fugle og Insekter komme og sætte sig paa jeres Tallerkener og Kopper; det kan derfor ikke tillades

jer at male udenlandske Fugle og Insekter paa jeres Tallerkener og Kopper. I have aldrig set firføddede Dyr gaa op og ned ad Vægge; I maa derfor ikke have firføddede Dyr afbildede paa Vægge. Til alle disse Ting," vedblev han, „skulle I bruge Sammensætninger og Tillempelser — i Grundfarver — af matematiske Figurer, som kunne underkastes Undersøgelser og Bevis. Dette er den ny Opdagelse. Dette er Kendsgerning. Dette er Smag."

Pigen nejede og satte sig. Hun var meget ung og saa ud, som om hun var forskrækket over den Udsigt til Kendsgerninger, som Verden frembød.

„Dersom nu Mr. M'Choakumchild," sagde Embedsmanden, „vil give sin første Time her, Mr. Gradgrind, vil det være mig en Fornøjelse at lægge Mærke til hans Fremgangsmaade."

Gradgrind takkede. „Vi vente kun paa Dem, Mr. M'Choakumchild."

M'Choakumchild begyndte altsaa paa bedste Maade. Han og et hundrede og fyrretyve andre Skolelærere vare for nylig paa samme Tid, i samme Fabrik og efter de samme Grundsætninger blevne drejede som lige saa mange Pianoben. Han havde gennemgaaet en umaadelig Mængde Eksaminationer og svaret paa hele Bind af hovedbrydende Spørgsmaal. Ortografi, Etymologi, Syntaks og Prosodi, Biografi, Astronomi, Geografi og almindelig Kosmografi, Ligningsregning, Algebra, Landmaaling og Nivellering, Sang og Modeltegning kunde han udenad paa sine ti forfrosne Fingre. Han havde vandret ad sin stenede Bane ind i den kongelige Embedsstands Schema B. og taget Blomsten af alle de højere Grene af Matematik, Fysik, Fransk, Tysk, Latin og Græsk. Han kendte alle Vandskellene i hele Verden og alle Folkeslags Historie, kunde alle Navne paa alle Floder og Bjærge og kendte alle Landes Frembringelser, Sæder og Skikke og alle deres Grænser og Beliggenheder efter alle de to og tredive Kompasstreger. Ak, du mere end mørkogte M'Choakumchild! Havde du bare selv lært

lidt mindre, hvor uendelig bedre kunde du da ikke have lært andre noget mere!

I denne foreløbige Undervisningstime bar han sig ad omtrent ligesom Morgiana i „de fyrretyve Røvere," idet han tittede ned i alle de smaa, foran ham opstillede Kar, det ene efter det andet, for at se, hvad de indeholdt. Sig, gode M'Choakumchild, tror du, at naar du med Tiden har faaet hver lille Krukke fyldt lige til Randen af dit sydende Forraad, du da altid rigtig har faaet Livet af den Røver Fantasien, der laa paa Lur i den, eller undertiden kun har lemlæstet og radbrækket ham?

Tredje Kapitel.

Et Kighul.

Gradgrind gik hjem fra Skolen overordentlig tilfreds. Det var hans Skole, og han havde udset den til at blive et Mønster. Han havde udset ethvert Barn i den til at blive et Mønster — netop saaledes, som alle de unge Gradgrind'er vare Mønstre.

Der var fem unge Gradgrind'er, og Mønstre vare de hver eneste en. Fra deres spæde Barndom havde de hørt Forelæsninger og vare blevne jagede som smaa Harer. Næsten lige saa tidlig, som de havde kunnet gaa ene, vare de blevne vænnede til at gaa ind i Auditoriet, og den første Genstand, hvorom de havde dannet sig en Forestilling, eller som de kunde huske, var en stor, sort Tavle, hvorpaa en tør Varulv med Kridt tegnede nogle spøgelseagtige, hvide Figurer.

Ikke som om de enten af Navn eller Natur vidste det mindste om en Varulv. Lad os endelig holde os til Kendsgerningerne! Jeg bruger kun dette Ord for at betegne et Uhyre i et Forelæsningskastel med, Himmelen maa vide, hvor

mange Hoveder manipulerede sammen i eet; og som tog Barndommen fangen og trak den ved Haarene ind i skumle statistiske Huler.

Ingen lille Gradgrind havde nogen Sinde set et Ansigt i Maanen; de havde kendt Maanen ud og ind, førend de havde kunnet tale rent. Ingen lille Gradgrind havde nogen Sinde lært det tossede Vers: „Blink, o blink, I Stjerner smaa; hvad I er, jeg undres paa;“ de havde aldrig undret sig i saa Henseende, da de i en Alder af fem Aar havde dissekeret den store Bjørn som en Professor Owen og kørt Karlsvognen som en Lokomotivfører. Ingen lille Gradgrind havde nogen Sinde ved at se en Ko ude paa Marken tænkt paa den navnkundige Ko med de krumme Horn, som stangede den Hund, der jog den Kat, der bed den Mus, som havde ædt Malten, eller den endnu mere navnkundige Ko, der slugte Tommeliden; de havde aldrig hørt tale om disse Celebriteter og kendte kun en Ko som et græsædende, drøvtyggende Pattedyr med flere Maver.

Mod dette Kendsgerningernes Hjem, der kaldtes Stone Lodge*), vendte Gradgrind sine Fjed. Han havde trukket sig tilbage fra Isenkramhandelen en gros, førend han byggede Stone Lodge, og saa sig nu om efter en passende Lejlighed til at gøre en arimetisk Figur i Parlamentet. Stone Lodge laa i en Mose en Fjerdingvej fra en stor By, der hedder Coketown i den nuværende paalidelige Vejviser.

Stone Lodge var en meget regelret Fremtoning blandt sine Omgivelser. Ikke den mindste Tilsløring mildnede eller afdæmpede denne uafviselige Kendsgerning i Landskabet. Et stort, firkantet Hus med en tung Buegang, der formørkede Hovedvinduerne, ligesom Ejerens svære Øjenbryn overskyggede hans Øjne. Et afmaalt, afvejet og prøvet Hus. Seks Vinduer paa denne og seks paa hin Side af Døren, i alt tolv i denne, i alt tolv i hin Fløj, tilsammen fire og tyve. En Plæne, en Have og en ung Allé, alt sam-

*) Ordret: Stenbolig.

men streget af med lige Linier, ligesom en botanisk Regnskabsbog. Gas og Ventilation, Vandafløb og Vandforsyning, alt af første Slags. Jærnankere og Jærnbjælker, ildfast fra øverst til nederst, mekaniske Hejseværker for Stupigerne med alle deres Børster og Koste; alt, hvad Hjertet kan ønske sig.

Alt? Ja, jeg tror det. De smaa Gradgrind'er havde smaa Samlinger i forskellige Videnskabsfag. De havde en lille konkyliogisk Samling og en lille metallurgisk Samling og en lille mineralogisk Samling, og Eksemplarerne vare alle sammen ordnede og forsynede med Paaskrifter, og de smaa Stykker Sten og Erts saa ud, som de vare brudte løs fra Modersubstanserne med hine frygtelig haarde Instrumenter, deres egne Navne; og vare de graadige smaa Gradgrind'er ikke fornøjede hermed, hvad i Himmelens Navn vilde de graadige smaa Gradgrind'er da have for at blive fornøjede?

Deres Fader gik forhaabningsfuld og tilfreds videre. Han var paa sin Vis en kærlig Fader, men vilde formodentlig, hvis han ligesom Sissy Jupe havde skullet give en Definition, have beskrevet sig selv som „en i høj Grad praktisk Fader." Han satte en ejendommelig Stolthed i den Talemaade: i høj Grad praktisk, som han mente fandt en særlig Anvendelse paa ham. Ved ethvert offentligt Møde i Coketown, og hvad der saa var Genstand for et saadant Møde, kunde man være vis paa, at en eller anden Coketowner vilde nytte Lejligheden til at hentyde til sin i høj Grad praktiske Ven Gradgrind. Og dette glædede altid den i høj Grad praktiske Ven. Han vidste, at det tilkom ham, men hvad der tilkom ham, var ham ogsaa velkomment.

Da han naaede det neutrale Territorium ved Udkanten af Byen, som hverken var By eller Land, men dog begge Dele i forvansket Skikkelse, hørte han en øredøvende Musik. Det larmende Orkester, der hørte til den Beridertrop, som der havde slaaet sig til Ro i et Brædeskur, var i fuld Virksomhed. Et fra Templets Tinde vajende Flag forkyndte

Menneskeheden, at det var „Slearys Beriderselskab“, som bejlede til dens Bifald. Sleary selv, en før, moderne Billedstøtte med en Pengekasse ved Siden af sig i en kirkelig Niche i den tidlige gotiske Bygningsstil, tog imod Pengene. Miss Josephine Sleary var, ifølge nogle meget lange og meget smalle Plakater, netop i Færd med at aabne Forestillingen med sin graciøse tyrolske Blomsterscene til Hest. Blandt de øvrige fornøjelige, men altid strengt moralske Vidundere, som maatte ses for at tros, vilde Jupe den Eftermiddag „lade sin talentfulde og fortrinlig dresserede Hund Merrylegs gøre sine underholdende Kunster.“ Han selv vilde gøre „sit forbavsende Kunststykke at kaste fem og halvfjerdsindstyve Centnerlodder baglængs over sit Hoved i det hurtigste Tempo og saaledes danne et Springvand af massivt Jærn i fri Luft, en Idræt, der aldrig før var bleven øvet i dette eller noget andet Land, og som ikke kunde holdes tilbage, da den havde aflokket begejstrede Skarer det mest henrykte Bifald.“ Den samme Signor Jupe vilde „under Forestillingen underholde Tilskuerne med sine uskyldige shakespeareske Indfald og Vittigheder,“ og endelig vilde han slutte med at optræde i sin Yndlingsrolle som William Button fra Tooley Street i „den aldeles ny og yderst pudsige Hippokomediette, Skrædderens Rejse til Brenford.“

Thomas Gradgrind ænsede naturligvis ikke disse Trivialiteter, men blev ved at gaa, saaledes som en praktisk Mand bør blive ved at gaa, idet han forjager saadanne støjende Insekter fra sine Tanker eller henviser dem til Forbedringshuset. Men Vejens Drejning førte ham om ad Bagsiden af Boden, og ved Bagsiden af Boden var en Mængde Børn samlede i en Mængde nysgerrige Stillinger for at faa et Glimt af Stedets Herligheder at se.

Dette bragte ham til at staa stille. „At tænke sig,“ sagde han, „at disse Landstrygere lokke de unge Gavtyve bort fra en Mønsterskole!“

Da der kun var en Strimmel visnet Græs og tørt Affald imellem ham og de unge Gavtyve tilbage, tog han sin

Lorgnet op af Vestelommen for at se, om han ikke kunde opdage et eller andet Barn, som han kendte ved Navn, og som han kunde befale at gaa. Men, o næsten utrolige og dog ganske tydelig sete Fremtoning! Hvad andet fik han Øje paa end sin egen metallurgiske Luise, som ivrig tittede gennem et Hul i en Fyrreplanke, og sin egen matematiske Thomas, der bukkede sig helt ned til Jorden for at opfange et Glimt, om det saa kun var en Hov, af den graciøse tyrolske Blomsterscene til Hest!

Maalløs af Forbavselse, gik Gradgrind hen til det Sted, hvor hans Familie saaledes vanæredes, lagde en Haand paa hvert af de vildfarende Børn og sagde:

„Luise! Thomas!“

Begge rejste sig røde og befippede. Men Luise saa kækkere paa sin Fader, end Thomas gjorde. Ja, Thomas saa, egentlig talt, slet ikke paa ham, men ventede taalmodig som en Maskine paa at blive ført hjem.

„Men Gud fri og bevare os!“ sagde Gradgrind, idet han førte dem bort, hver ved sin Haand. „Hvad vilde I der?“

„Se, hvad det var for noget,“ svarede Luise kort.

„Hvad det var for noget?“

„Ja, Fader.“

Der hvilede et Udtryk af overanstrengt Trods over dem begge og især over Pigen, men gennem Misfornøjelsen i hendes Ansigt brød der dog et Lys frem uden Støttepunkt, en Ild uden Næring, en udhungret Fantasi, som paa en eller anden Maade holdt sig selv i Live og opklarede det, ikke med den for den glade Ungdom naturlige Klarhed, men med usikre, urolig higende og søgende Glimt, der havde noget pinligt ved sig, ligesom Forandringerne i den blindes Ansigt, naar han famler sig frem.

Hun var nu et Barn paa femten eller seksten Aar, men syntes om ikke lang Tid at ville paa een Gang blive til en voksen Kvinde. Det tænkte hendes Fader, mens han saa paa hende. Hun var smuk. Vilde være bleven egen-

sindig — tænkte han paa sin i høj Grad praktiske Maade — naar det ikke havde været for hendes Opdragelse.

„Skønt jeg har Kendsgerningen for mine Øjne, Thomas, har jeg dog Møje med at tro, at du med din Opdragelse og Dannelse kunde føre din Søster hen til et Sted som dette.“

„Det var mig, som førte ham herhen, Fader,“ sagde Luise hurtigt; „jeg bad ham følge med.“

„Det gør mig ondt at høre; det gør mig særdeles ondt at høre. Det gør ikke Thomas bedre og dig kun værre, Luise.“

Hun saa atter paa sin Fader, men ingen Taare randt ned ad hendes Kind.

„Du, Thomas og du, for hvem Kundskabernes Kreds er aaben; Thomas og du, der, om jeg saa maa sige, ere blevne fyldte med Kendsgerninger; Thomas og du, som ere blevne oplærte til matematisk Nøjagtighed; Thomas og du her!“ udbrød Gradgrind. „I denne nedværdigende Stilling! Jeg forbavses!“

„Jeg var saa ked af det, Fader. Jeg har længe været ked af det,“ sagde Luise.

„Ked? Hvoraf?“ spurgte den forundrede Fader.

„Jeg ved ikke hvoraf; af alting, tror jeg.“

„Ikke et Ord mere. Du er barnagtig. Jeg vil ikke høre mere.“ Han talte ikke igen, førend de havde gaaet et godt Stykke, hvorpaa han udbrød: „Hvad vilde dine bedste Venner sige, Luise? Lægger du ingen Vægt paa deres gode Mening? Hvad vilde Mr. Bounderby sige?“

Ved at høre dette Navn tilkastede hans Datter ham hemmelig et Blik, der udmærkede sig ved sit skarpe og forskende Udtryk. Han lagde imidlertid ikke Mærke til det; thi førend han saa paa hende, havde hun igen slaaet Øjnene ned.

„Hvad,“ gentog han straks efter, „vilde Mr. Bounderby sige?“ Paa hele Vejen til Stone Lodge gentog han, mens han med gravitetisk Harme førte de to Syndere hjem, af

og til: „Hvad vilde Mr. Bounderby sige?“ som om Mr. Bounderby havde været den offentlige Mening i egen Person.

Fjerde Kapitel.

Mr. Bounderby.

Da Bounderby ikke var den offentlige Mening, hvem var han da?

Ih, Bounderby var saa nær ved at være Gradgrinds Hjertensven, som en Mand, der er aldeles lens paa Følelse, kan nærme sig dette aandelige Slægtskab med en anden Mand, der ligeledes er aldeles uden Følelse. Saa nærved — eller, om Læseren skulde foretrække dette, saa langtfra var Bounderby ved at være det.

Han var en rig Mand, Bánkier, Grosserer, Fabrikant, og jeg ved ikke hvad. En svær, højttalende Mand med stirrende Øjne og en skingrende Latter. En Mand, der var gjort af et groft Stof, som syntes at være blevet strakt for at gøre ham til, hvad han var. En Mand med et oppustet Hoved og en do. Pande, svulmende Aarer i Tindingerne og et Ansigt, hvorpaa Huden var udspilet saa stramt, at den syntes at holde hans Øjne aabne og løfte hans Øjenbryn i Vejret. En Mand, hos hvem alt vidnede om, at han var fyldt som en Ballon og i Færd med at gaa til Vejrs. En Mand, som aldrig kunde noksom rose sig af, at han var sin egen Lykkes Smed. En Mand, der stadig gennem sin Messingraaber af Stemme udbasunede sin fordums Uvidenhed og Fattigdom. En Mand, der var Ydmyghedens Bramarbas.

Skønt et Par Aar yngre end sin i høj Grad praktiske Ven, saa Bounderby dog ældre ud; hans syv og fyrretyve Aar kunde gerne være blevne forøgede med syv til, uden at nogen vilde have undret sig derover. Han havde ikke

ret mange Haar paa Hovedet. Man kunde let have troet, at han havde snakket dem af, og at de faa, som vare tilbage og strittede uordentlig i Vejret, netop saa saaledes ud, fordi de stadig omtumledes af hans vindige Pral.

I den stive Selskabssal i Stone Lodge henvendte Bounderby, der stod paa Kamintæppet og varmede sig foran Ilden, nogle Ytringer til Mrs. Gradgrind om, at det var hans Fødselsdag. Han stod foran Ilden, dels fordi det var en kold Foraarseftermiddag, uagtet Solen skinnede, dels fordi Stone Lodges Skygge altid hjemsøgtes af et Fugtighedens Genfærd, dels fordi han saaledes indtog en ophøjet Stilling, hvorfra han kunde kue Mrs. Gradgrind.

„Sko havde jeg ikke paa Benene, og med Hensyn til Strømper, saa kendte jeg dem ikke engang af Navn. Dagen tilbragte jeg i en Grøft og Natten i en Svinesti. Paa den Maade højtideligholdt jeg min tiende Fødselsdag. Ikke fordi en Grøft var noget nyt for mig; thi jeg blev født i en Grøft.“

Mrs. Gradgrind, en lille, mager, bleg, rødøjet Bunke Sjaler, en, baade legemlig og aandelig, usædvanlig skrøbelig Person, der idelig tog Medicin uden mindste Virkning og, hver Gang hun ytrede Tegn til at komme til Live, stadig lammedes af et tungt Stykke Kendsgerning, der dumpede ned paa hende — Mrs. Gradgrind haabede, at det havde været en tør Grøft.

„Nej, den var saa vaad som en Sump; der stod en Fod Vand i den,“ sagde Bounderby.

„Nok, til at et Barn kunde forkøle sig der.“

„Forkøle sig? Jeg blev født med Betændelse i Lungerne og i alle andre Dele, der vare modtagelige for Betændelse, tror jeg,“ svarede Bounderby. „I flere Aar, Frue, var jeg en af de ynkeligste Skabninger, man kunde se. Jeg var saa sygelig, at jeg altid klynkede og jamrede mig. Jeg var saa pjaltet og snavset, at De ikke vilde have rørt ved mig med en Ildtang.“

Mrs. Gradgrind kastede et mat Blik paa Ildtangen som

det mest passende, hun i sin Sløvhed kunde finde paa at gøre.

„Hvorledes jeg holdt det ud, ved jeg ikke," sagde Bounderby. „Jeg har sagtens været fast bestemt derpaa. Senere i Livet har jeg været en fast Karakter og var det formodentlig ogsaa dengang. Imidlertid staar jeg nu her, Mrs. Gradgrind, uden at have nogen anden end mig selv at takke for, at jeg er her."

Mrs. Gradgrind haabede fromt og mat, at hans Moder —

„Min Moder? Fløjten, Frue!" sagde Bounderby.

Mrs. Gradgrind faldt lammet sammen og gav tabt.

„Min Moder efterlod mig til min Bedstemoder," sagde Bounderby, „og svigter min Hukommelse mig ikke rent, var min Bedstemoder den ondskabsfuldeste og værste gamle Kvinde, der nogen Sinde har levet. Fik jeg tilfældigvis et Par smaa Sko, trak hun dem af mig og solgte dem for at drikke Pengene op. Jeg har saamænd set min Bedstemoder ligge i sin Seng og drikke sine fjorten Glas Brændevin før Frokost!"

Uden at give noget andet Livstegn end et mat Smil saa Mrs. Gradgrind, hvad hun stadig gjorde, ud som et middelmaadig udført Transparent af en lille kvindelig Skikkelse uden tilstrækkelig Belysning bagved.

„Hun havde en Spækhøkerbod," vedblev Bounderby, „og puttede mig ned i en Æggekasse. En gammel Æggekasse var min Barndoms Vugge. Saa snart jeg var stor nok til at løbe bort, gjorde jeg det naturligvis. Saa blev jeg en ung Landstryger, og i Stedet for at jeg før var bleven hundset og sultet af en gammel Kone, blev jeg nu hundset og sultet af alle af enhver Alder. De havde Ret; det tilkom ikke dem at gøre andet. Jeg var en Byrde, en Plage, en Pest. Det ved jeg meget godt."

Hans Stolthed over i et Tidsrum af sit Liv at have opnaaet den store sociale Udmærkelse at have været en Byrde, en Plage og en Pest kunde kun tilfredsstilles ved tre klangfulde Gentagelser af Praleriet.

„Jeg skulde nu engang slaa mig igennem. Enten jeg skulde eller ikke, gjorde jeg det. Jeg slog mig igennem, skønt ingen gav mig en Haandsrækning. Buddreng, Landstryger, Arbejdsmand, Portner, Kontorist, Bogholder, Associé, Josias Bounderby fra Coketown. Det er min Historie. Josias Bounderby fra Coketown lærte sine Bogstaver paa Butiksskiltene og kunde først se, hvad Klokken var efter Solskiven, efter at han havde studeret Uret paa St. Giles's Kirke under Vejledning af en fordrukken Krøbling, der havde været dømt for Tyveri og var en uforbederlig Løsgænger. Snak til Josias Bounderby fra Coketown om Distriktsskoler og Mønsterskoler og Haandgerningsskoler, og hvad alt det Skolekram nu hedder, og Josias Bounderby fra Coketown svarer, de kunne være meget gode – han havde ikke saadanne Fordele. — Men lad os faa Folk med skarpe Hoveder og barkede Næver. Den Opdragelse, han fik, passer ikke for enhver, det ved man nok; men saaledes var hans Opdragelse nu engang, og man kan maaske tvinge ham til at synke kogende Fedt; men man kan aldrig tvinge ham til at skjule Kendsgerningerne i hans Levnet."

Da Josias Bounderby var bleven varm, da han naaede dette Punkt, standsede han og standsede netop i samme Øjeblik, som hans i høj Grad praktiske Ven, ledsaget af de to unge Forbrydere, traadte ind i Værelset. Da hans i høj Grad praktiske Ven fik Øje paa ham, standsede han ligeledes og sendte Luise et bebrejdende Blik, som tydelig sagde: „Se der din Bounderby!"

„Naa," busede Bounderby ud, „hvad er der paa Færde? Hvad fejler der lille Thomas, siden du ser saa modfalden ud?"

Han talte om lille Thomas, men saa paa Luise.

„Vi tittede ind i Beridernes Cirkus," mumlede Luise fornærmet, „og der saa Fader os."

„Og, Mrs. Gradgrind," sagde denne Mand majestætisk, „jeg vilde ikke være bleven mere overrasket ved at træffe mine Børn i Færd med at læse Vers."

„Min Gud," klynkede Mrs. Gradgrind. „Hvor kunde I

dog det, Luise og Thomas? Jeg kan ikke forstaa mig paa jer. I kunde gerne bringe mig til at fortryde, at jeg har faaet Børn. Jeg kunde have stor Lyst til at sige, at jeg vilde ønske, at jeg ingen havde. Og hvad I saa vilde have gjort, det gad jeg nok vide.“

Disse kraftige Udtalelser syntes ikke at gøre noget heldigt Indtryk paa Gradgrind, som rynkede Panden.

„Som om I ikke,. mens det værker saaledes i mit Hoved, kunde gaa hen og se paa Muslingskallerne og Mineralierne og alle de Ting, I have faaet, i Stedet for den Cirkus!“ sagde Mrs. Gradgrind. „I ved dog lige saa godt som jeg, at unge Mennesker aldrig have Cirkus-Lærere eller Cirkus-Kabinetter eller gaa paa Cirkus-Forelæsninger. Hvad er det egentlig, I ville vide om saadan en Cirkus? Jeg synes, at I have nok at gøre, hvis det er det, I trænge til. Saaledes som mit Hoved er, kunde jeg ikke huske endog blot Navnene paa Halvdelen af de Ting, I have at passe.“

„Det var netop Grunden,“ surmulede Luise.

„Fortæl mig ikke, at det var Grunden, da det dog ikke kan være Tilfældet,“ sagde Moderen. „Gaa nu straks hen og lær noget ologisk.“ Mrs. Gradgrind var ingen videnskabelig dannet Person og plejede som oftest at henvise sine Børn til deres Studier med denne almindelige Formaning til at passe, hvad de skulde.

Sandt at sige, var hendes Forraad af Kendsgerninger sørgelig mangelfuldt, men Gradgrind var af to Grunde bleven bragt til at hæve hende op til hendes ophøjede, ægteskabelige Stilling. For det første var hun højst tilfredsstillende som Talstørrelse, og dernæst var der „intet Vrøvl“ ved hende. Ved Vrøvl forstod han Fantasi, og efter al Sandsynlighed var hun saa fri for enhver Tilsætning af denne Natur som noget menneskeligt Væsen, der ikke har naaet Toppunktet af Idiotisme.

Alene den Omstændighed, at hun var bleven ene med sin Mand og Bounderby, var tilstrækkelig til atter at lamme denne beundringsværdige Dame uden noget Sammenstød

mellem hende og en ny Kendsgerning. Hun døde følgelig endnu en Gang hen, uden at nogen ænsede hende.

„Bounderby," sagde Gradgrind, idet han flyttede en Stol hen til Kaminen, „De viser altid saa megen Interesse for mine Børn, i Særdeleshed for Luise, at jeg aabent vil tilstaa Dem, at jeg er meget ærgerlig over denne Opdagelse. Jeg har, som De ved, systematisk helliget mig til Uddannelsen af min Families Forstand. Forstanden er, som De ved, den eneste Evne, Opdragelsen bør have til Genstand. Og dog kunde det paa Grund af denne uventede, om end i sig selv lidet rigtige Tildragelse fra i Dag synes, som om der havde sneget sig noget ind i Hovedet paa Thomas og Luise, som er, eller rettere sagt, som ikke er — jeg ved ikke at udtrykke mig bedre end ved at sige — som aldrig har været udset til at udvikles, og hvori deres Forstand ikke har Del."

„Der er visselig intet forstandigt i at interessere sig for at se paa en Flok Landstrygere," svarede Bounderby. „Mens jeg selv var Landstryger, var der ingen, som interesserede sig for at se paa mig; det ved jeg."

„Dernæst kommer det Spørgsmaal," sagde den i høj Grad praktiske Fader med Øjnene fæstede paa Ilden, „hvorfra har denne lave Nysgerrighed sit Udspring?"

„Det skal jeg sige Dem. Fra en ørkesløs Fantasi."

„Det vil jeg ikke haabe, skønt jeg maa tilstaa, at en saadan Anelse virkelig opstod hos mig, mens jeg gik hjem."

„Fra en ørkesløs Fantasi, Gradgrind," gentog Bounderby. „En meget slem Ting for enhver, men en fordømt slem Ting for en Pige som Luise. Jeg vilde bede Mrs. Gradgrind undskylde mine stærke Udtryk, naar hun ikke vidste, at jeg ikke er fin af mig. Den, der venter Finhed af mig, vil blive skuffet. Jeg har ingen fin Opdragelse faaet."

„Jeg gad vide," sagde Gradgrind, der stod og grublede med Hænderne i Lommen og sine huleagtige Øjne fæstede paa Ilden, „jeg gad vide, om nogen af Lærerne eller Tjenestefolkene skulde have sat dem noget i Hovedet. Om Luise

eller Thomas skulde have læst noget? Om en eller anden dum Roman, trods al Forsigtighed, skulde være kommen ind i Huset? Thi det er saa mærkeligt, saa ufatteligt af Børn, der lige fra Vuggen af ere blevne praktisk dannede med Passer og Lineal.“

„Tøv lidt!“ udbrød Bounderby, der under alt dette havde staaet paa Kamintæppet ligesom før, idet han brød løs med eksploderende Ydmyghed. „De har jo et Barn af en af disse Omløbere i Deres Skole?“

„Ved Navn Cecilia Jupe!“ sagde Gradgrind med ligesom et forbavset Blik paa sin Ven.

„Tøv nu lidt!“ udbrød Bounderby igen. „Hvorledes kom hun til at gaa i den?“

„Aa, Tingen er, at jeg først ganske nylig saa denne Pige for første Gang. Hun kom her til Huset for at søge om særlig Tilladelse til at blive optagen i Skolen, da hun jo ikke hører her til Byen, og — ja, De har Ret, Bounderby, De har Ret!“

„Tøv nu lidt!“ udbrød Bounderby tredje Gang. „Saa Luise hende, da hun var her?“

„Ja vist gjorde hun; thi hun talte til mig om hendes Ønske. Men jeg er vis paa, at Luise kun saa hende i Mrs. Gradgrinds Nærværelse.“

„Med Forlov, Mrs. Gradgrind,“ sagde Bounderby, „hvad foregik der da?“

„Aa, mit stakkels Helbred!“ svarede Mrs. Gradgrind. „Pigen vilde saa gerne i Skolen, og Gradgrind saa gerne, at der kom Piger i Skolen, og Luise og Thomas sagde begge to, at hun havde saadan en stor Lyst til at komme i Skolen, og hvorledes var det muligt at modsige dem, naar det virkelig var saaledes?“

„Hør, ved De hvad, Gradgrind,“ sagde Bounderby, „jag Pigen paa Døren, saa er den Vise ude.“

„Jeg er næsten af samme Mening som De.“

„Gør det straks, har altid været mit Valgsprog lige fra min Barndom. Da jeg satte mig i Hovedet at ville

løbe bort fra min Æggekasse og min Bedstemoder, gjorde jeg det straks. Gør det straks!“

„Er De til Fods?“ spurgte hans Ven. „Jeg har Faderens Adresse. De har maaske ikke noget imod at gaa til Byen med mig?“

„Ikke det mindste, naar De kun gør det straks.“

Med disse Ord smækkede Bounderby sin Hat paa — han smækkede den altid paa, da dette viste, at han var en Mand, der havde haft alt for travlt med at være sin egen Lykkes Smed, til at han kunde have opnaaet nogen Elegance i at bære sin Hat — og spankulerede med Hænderne i Lommen ud i Forstuen. „Jeg gaar aldrig med Handsker,“ plejede han at sige. „Jeg kravlede ikke op ad Stigen med dem paa. Havde ikke været saa højt oppe, om jeg havde.“

Da han maatte spankulere et Par Minutter ude i Forstuen, mens Gradgrind gik ovenpaa efter Adressen, aabnede han Døren til Børnenes Læseværelse og saa ind i den voksdugbelagte Helligdom, der, trods sine Boghylder, sine Skabe og sine mangfoldige lærde, videnskabelige Apparater, havde meget af et til Haarklipning helliget Rums indbydende Udseende. Luise laa dorsk i Vinduet og saa ud, uden at se paa noget, mens lille Thomas stod og snøftede hævngerrig ved Kaminen. Adam og Malthus, to yngre Gradgrind'er, vare under Bevogtning ude paa Forelæsninger, og lille Jane var, efter at have fabrikeret en hel Del fugtigt Pibeler paa sit Ansigt ved Hjælp af en Griffel og Taarer, falden i Søvn over nogle simple Brøker.

„Nu er det alt sammen godt igen, Luise; nu er det alt sammen godt igen, Thomas,“ sagde Bounderby. „I ville ikke gøre det oftere. Jeg indestaar for, at Fader ikke mere er vred. Naa, Luise, er det ikke et Kys værd?“

„De kan jo tage et, Mr. Bounderby,“ svarede Luise, idet hun gik langsomt over Gulvet og koldt og med bortvendt Ansigt rakte ham Kinden.

„Altid min Kæledægge, ikke sandt?“ sagde Bounderby. „Far vel, Luise.“

Han gik bort, men hun blev staaende paa det samme Sted og gned den Kind, han havde kysset, med sit Lommetørklæde, saa den blev gloende rød; men hun blev desuagtet ved at gøre det i hele fem Minutter derefter.

„Hvad er det, du gør, Luise?“ sagde hendes Broder gnavent. „Du gnider jo Hul i Ansigtet.“

„Du maa gerne skære Stykket ud med din Pennekniv, Tom, hvis du vil. Jeg skal ikke græde.“

Femte Kapitel.

Grundtonen.

Coketown, hvor d'Hrr. Bounderby og Gradgrind nu gik hen, var en Kendsgerningernes Triumf. Den havde ikke mere Skær af Fantasi end Mrs. Gradgrind selv. Lad os anslaa Grundtonen, Coketown, førend vi fortsætte vor Melodi.

Coketown var en By af røde Mursten eller af Mursten, der vilde have været røde, hvis Røgen og Asken havde tilladt det; men som Sagerne stod, var det en By af unaturligt Rødt og Sort, ligesom en Vildmands malede Ansigt. Det var en By af Maskiner og høje Skorstene, fra hvilke uendelige Slanger af Røg uafladelig snoede sig i Vejret uden at blive helt udfoldede. Der var en sort Kanal i den og en Flod, der var purpurrød af ildelugtende Farvestof, og uhyre Masser af Bygninger, fulde af Vinduer, inden for hvilke det raslede og dirrede, saa lang som Dagen var, og hvor Dampmaskinens Stempel ensformigt gik op og ned, ligesom Hovedet paa en Elefant i en Tilstand af tungsindigt Vanvid. Coketown indeholdt flere store Gader, der alle i høj Grad lignede hverandre, og mange smaa Gader, der lignede hverandre endnu mere, og hvor der boede Mennesker,

som ogsaa lignede hverandre og alle sammen gik ind og ud til de samme Tider med den samme Lyd paa de samme Brostene for at udføre det samme Arbejde, og for hvem hver Dag var ligesom i Gaar og i Morgen, og hvert Aar et Spejlbillede af det forrige og det næste.

Disse Coketowns Egenskaber vare i det væsentlige uadskillelige fra det Arbejde, der nærede den, og som Modsætning til dem maa omtales de Bekvemmeligheder, der fandt Vej over hele Verden, og den Luksus, som udgjorde, vi ville ikke spørge om hvor meget af den fine Dame, der næppe kunde udholde at høre Stedets Navn blive nævnt. Dens øvrige Ejendommeligheder vare frivillige, og de vare følgende.

Man saa intet i Coketown, som ikke var strengt praktisk. Naar Medlemmerne af en religiøs Trosbekendelse byggede sig et Kapel der — saaledes som Medlemmerne af atten religiøse Trosbekendelser havde gjort — opførte de det som et gudeligt Pakhus af røde Mursten, undertiden — men det var kun Tilfældet med ganske enkelte, særlig ornamentale Eksemplarer — med en Klokke i et Fuglebur ovenpaa. Den eneste Undtagelse var den ny Kirke, en med Gibs afpudset Bygning med et firkantet Taarn oven over Indgangen, som endte i fire korte Spir, der lignede dekorerede Træben. Alle de offentlige Indskrifter i Byen vare ens malede med stive Bogstaver i Sort og Hvidt. Fængselet kunde have været Hospitalet, Hospitalet Fængselet, Raadhuset enten det ene eller det andet eller begge Dele, eller hvad det skulde være, saa lidt Forskel var der paa deres ydre Konstruktion. Kendsgerninger og atter Kendsgerninger overalt paa det materielle saa vel som det immaterielle Omraade. M'Choakumchild-Skolen var helt igennem Kendsgerning, Tegneskolen var helt igennem Kendsgerning, og Forholdet mellem Herre og Tjener var helt igennem Kendsgerning, og alt var Kendsgerning lige fra Fødselsstiftelsen til Kirkegaarden, og hvad man ikke kunde nævne i Tal eller paavise som købeligt paa det billigste og sælge-

ligt paa det dyreste Marked, var ikke og skulde aldrig i Evighed være til, Amen.

En By, der i den Grad var helliget Kendsgerninger og vidste at hævde dem saa sejrrigt, trivedes naturligvis godt? Aa nej, ikke saadan rigtig godt. Ikke? Min Gud!

Nej. Coketown kom ikke i enhver Henseende ud af sine egne Ovne som Guld, der er blevet prøvet i Ilden. For det første var der den indviklede Gaade ved Stedet, hvem der hørte til de atten Trosbekendelser; thi hvem det saa var, saa var det ikke de arbejdende Klasser. Det var højst underligt at gaa igennem Gaderne en Søndag Morgen og lægge Mærke til, hvor faa af disse Mennesker Klokkernes Klemten, der gjorde de syge og nervøse halvtossede, kaldte ud fra deres egne Kvarterer, fra deres egne beklumrede Boliger, fra deres egne Gadehjørner, hvor de stod og stirrede ligegyldig paa al denne Gaaen til Kirker og Kapeller som paa en Ting, der ikke i mindste Maade kom dem ved. Og det var ikke alene den fremmede, som lagde Mærke dertil; thi i Coketown selv var der en Forening, fra hvis Medlemmer der hver eneste Session hørtes og spurgtes i Underhuset, idet de med dydig Harme petitionerede om Parlamentsakter, der med Vold og Magt skulde gøre disse Mennesker gudsfrygtige. Dernæst kom Total-Afholdelses-Selskabet, som klagede over, at disse samme Mennesker absolut vilde drikke sig fulde, og med statistiske Data godtgjorde, at de drak sig fulde, og i Teselskaber beviste, at ingen menneskelig eller guddommelig Magt — med Undtagelse af en Medaille — kunde faa dem til at aflægge den Vane at drikke sig fulde. Derpaa kom Apotekeren og viste med andre statistiske Data, at naar de ikke drak sig fulde, saa spiste de Opium. Saa kom den erfarne Præst ved Fængselet med flere statistiske Data, der overgik alle de tidligere statistiske Data, og viste, at disse samme Mennesker absolut vilde søge gemene, for Almenhedens Øjne skjulte Forlystelsessteder, hvor de hørte gemene Viser og saa gemene Danse og maaske selv deltog i dem, og hvor N. N.,

der paa sin næste Fødselsdag blev fire og tyve Aar og var dømt til atten Maaneders ensomt Fængsel, selv havde sagt — ikke som om han ellers havde vist sig saa synderlig troværdig — at hans Fordærvelse var begyndt, og at han var fuldt og fast overtydet om, at han i modsat Fald vilde være bleven et Pragteksemplar i moralsk Henseende. Og saa kom Gradgrind og Bounderby, der i dette Øjeblik gik igennem Coketown — og begge vare i høj Grad praktiske — som, naar det skulde være, kunde levere endnu flere statistiske Data, hentede fra deres egne personlige Oplevelser og stadfæstede med Eksempler, som de selv havde kendt og set, og hvoraf det klarlig fremgik — det var, kort sagt, det eneste klare i Sagen — at disse samme Mennesker alle til Hobe vare noget Pak, mine Herrer; at hvad man saa gjorde for dem, vare de dog aldrig taknemmelige derfor, mine Herrer; at de vare urolige Hoveder, mine Herrer; at de aldrig vidste, hvad de vilde; at de levede af den bedste Kost og købte frisk Smør og ikke vilde lade sig nøje med ringere end Mokkakaffe og vragede alle de Kødstykker, som ikke vare de bedste, og dog altid vare misfornøjede og uregerlige. Det var, kort sagt, Moralen af den gamle Ammestuefabel:

Der var en gammel Kone, og hvad tror du vel, hun fik?
Alt hvad hun vilde have af baade Mad og Drik.
Fuldt op af Mad og Drik fik hun lige til sin Død,
og dog den gamle Kone klaged' altid over Nød.

Skulde det vel være muligt, at der var nogen Lighed imellem Befolkningen i Coketown og de smaa Gradgrind'er? Man vil dog vel ikke i disse oplyste Tider fortælle nogen af os, der er ved sine fulde fem og kender noget til Tal, at man i Coketown i Snese Aar forsætligen havde tilsidesat en af de første Livsbetingelser for den arbejdende Klasse? At de havde nogen Fantasi der, der krævede en sund Udvikling i Stedet for at vride sig i Krampetrækninger? At netop i det samme Forhold, hvori de arbejdede længe og ensformigt, voksede ogsaa deres Trang til legemlig Rekrea-

tion, en eller anden Adspredelse, der opmuntrede til Godmodighed og godt Humør og gav dem Luft — en eller anden lovlig Fridag, om det ogsaa var til en ærbar Dans efter en oplivende Musik — en eller anden let Postej en Gang imellem, hvori ikke engang M'Choakumchild havde haft sin Finger — en Trang, som maatte og vilde tilfredsstilles paa en sund Maade eller maatte og vilde tage en usund Retning, medmindre Universets Love ophævedes.

„Denne Mand bor i Pods End, og jeg ved ikke rigtigt, hvor Pods End er," sagde Gradgrind. „Hvor er det, Bounderby?"

Bounderby vidste, at det var et Sted nede i Byen, men mere vidste han ikke derom. De bleve derfor staaende et Øjeblik for at se sig om.

Næsten i samme Øjeblik kom en Pige, som Gradgrind genkendte, løbende omkring Hjørnet med hurtige Skridt og forfærdede Miner. „Halløj," sagde han. „Stop! Hvor skal du hen? Stop!" Pigen Nummer tyve standsede altsaa med bankende Hjerte og nejede for ham.

„Hvorfor farer du om paa Gaden paa denne upassende Maade?" spurgte Gradgrind.

„Der — der var nogen, som løb efter mig," svarede Pigen forpustet, „og jeg søgte at slippe bort,"

„Løb efter dig? Hvem vilde vel løbe efter dig?"

Spørgsmaalet blev uventet og pludselig besvaret for hende af den farveløse Dreng Bitzer, der kom omkring Hjørnet med en saa blind Hurtighed og saa lidt forberedt paa en Hindring paa Fortovet, at han tørnede mod Gradgrinds Vest og fløj ud paa Gaden.

„Hvad skal det sige, Dreng?" sagde Gradgrind. „Hvad tager du dig for? Hvor tør du vove at fare saaledes imod Folk?"

Bitzer samlede sin Hue op, som ved Sammenstødet var falden af ham, og undskyldte sig, idet han gik baglængs og trykkede Knoerne mod Panden, med, at det var sket af Vanvare.

„Løb den Dreng efter dig, Jupe?“ spurgte Gradgrind.

„Ja, Sir,“ svarede Pigen tøvende.

„Nej, jeg gjorde ikke!“ udbrød Bitzer. „Ikke førend hun løb bort fra mig. Men Beriderne bryde sig aldrig om, hvad de sige; det have de Ord for. Du ved selv, at Beriderne have Ord for aldrig at bryde sig om, hvad de sige,“ tilføjede han til Sissy. „Det er lige saa velkendt her i Byen som — med Forlov, Sir, som Multiplikationstabellen er ukendt for Beriderne.“ Hermed vilde Bitzer indsmigre sig hos Bounderby.

„Han gjorde mig saa bange med sine gruelige Ansigter, Sir,“ sagde Pigen.

„Aa,“ udbrød Bitzer, „aa, er du kanske ikke lige saa god som de andre? Hører du kanske ikke til Beriderne? Jeg spurgte hende, om hun vilde lære, hvorledes hun skulde definere en Hest i Morgen, og tilbød at ville sige hende det, for at hun kunde vide, hvad hun skulde svare, naar hun blev spurgt. Du vilde ikke have tænkt paa at sige saa meget dumt Tøj, hvis du ikke havde hørt til Beriderne.“

„Hendes Stilling synes at være temmelig velkendt iblandt dem,“ ytrede Bounderby. „Om otte Dage skal De se, at hele Skolen staar i een Række og titter ind i Cirkus.“

„Det tror jeg virkelig med,“ svarede hans Ven. „Omkring med dig, Bitzer, og gaa hjem. Bliv her et Øjeblik, Jupe. Hører jeg en eneste Gang til, Dreng, at du løber saaledes om paa Gaden, skal du høre fra mig gennem Læreren i Skolen. Forstaar du mig? Gaa!“

Drengen holdt inde med sin hurtige Blinken, trykkede atter Knoerne mod Panden, skottede til Sissy, vendte sig om og gik.

„Naa, Pige,“ sagde Gradgrind, „vis nu denne Herre og mig, hvor din Fader bor; vi skulle tale med ham. Hvad har du i den Flaske, du der gaar med?“

„Genever,“ sagde Bounderby.

„Aa Gud nej, Sir. Det er ni Slags Olie.“

„Hvad for noget?“

„Ni Slags Olie til at smøre Fader med.“

„Men,“ sagde Bounderby med en høj, kort Latter, „hvad Fanden smører du din Fader med ni Slags Olie for?“

„Det er noget, som vore Folk altid bruge, naar de støde sig paa Banen,“ svarede Pigen, idet hun drejede Hovedet for at se, om hendes Forfølger var borte. „De faa tit nogle meget slemme Skrammer.“

„Løn som forskyldt for deres Dovenskab,“ sagde Bounderby. Hun saa paa hans Ansigt med en Blanding af Frygt og Forundring.

„For Fanden,“ sagde Bounderby, „da jeg var fire eller fem Aar yngre end du, fik jeg saadanne Skrammer, som ikke lod sig kurere hverken med ti eller tyve eller fyrretyve Slags Olie. Jeg fik dem ikke ved at gøgle, men ved at blive knubset. Jeg kendte ikke til Linedans; jeg dansede paa den bare Jord efter en dygtig Tamp.“

Skønt haard nok, var Gradgrind dog ikke saa raa som Bounderby. Hans Karakter var, alt vel overvejet, ikke ukærlig; den vilde maaske endog være bleven meget kærlig, hvis han for en Del Aar siden havde gjort en dygtig Bommert i den Aritmetik, der holdt den i Ligevægt. Idet de bøjede ind i et smalt Stræde, sagde han i en Tone, der skulde være opmuntrende: „Er dette maaske Pods End, Jupe?“

„Ja, det er, og der ligger Huset.“

Hun standsede i Tusmørket ved Døren til et simpelt lille Værtshus med matte, røde Lys indenfor. Det saa saa udtæret og lurvet ud, som om det af Mangel paa Søgning selv havde slaaet sig til Drik og var gaaet den Vej, alle Drukkenbolte gaa, og nu var sit Endeligt nær.

„Vil De gaa gennem Skænkestuen og ovenpaa og vente der, mens jeg henter et Lys. Skulde De høre en Hund, er det kun Merrylegs, og den gør bare.“

„Merrylegs og ni Slags Olie, hm!“ sagde Bounderby med sin metalliske Latter, idet han gik sidst ind. „Det er noget net noget for en Mand, der har været sin egen Lykkes Smed!“

Sjette Kapitel.

Slearys Beriderselskab.

Værtshuset hed „Pegasus's Vaaben“. Pegasus's Ben havde maaske været nok saa passende, men under den bevingede Hest paa Skiltet stod der med latinske Initialer skrevet „Pegasus's Vaaben“, og under denne Indskrift igen havde Maleren paa en bølgende Plakat skrevet disse Linier:

„Af Malten sød faar Øllet Kraft,
et Vink, og her det tappes;
og staar din Hu til Druens Saft,
den heller ikke fattes.“

I Glas og Ramme paa Væggen bag den snavsede lille Disk fandtes endnu en Pegasus — en teatralsk — med Vinger af virkeligt Flor og helt oversaaet med Guldstjerner, samt udstyret med et æterisk Ridetøj af rødt Silke. Da det var blevet for mørkt udenfor til at se Skiltet og ikke lyst nok indenfor til at se Billedet, tog Gradgrind og Bounderby ingen Forargelse af disse Fantasterier, men gik bag efter Pigen op ad en stejl Hjørnetrappe og blev staaende i Mørket, mens hun gik ind efter et Lys. De ventede hvert Øjeblik at høre Merrylegs give Hals, men den vel dresserede Hund havde endnu ikke gøet, da Pigen og Lyset viste sig.

„Fader er ikke inde i vort Værelse,“ sagde hun med et højst forundret Ansigt. „Have De ikke noget imod at træde indenfor, skal jeg straks kalde paa ham.“

De gik indenfor, og efter at Sissy havde sat to Stole hen til dem, skyndte hun sig bort med hurtige, lette Fjed. Det var et daarligt, kummerlig møbleret Kammer med een Seng. Paa et Søm hang en hvid Nathue prydet med to Paafuglefjer og en Pisk, der stod lige i Vejret; det var den, Signor Jupe endnu samme Eftermiddag havde haft paa, da han oplivede Forestillingen med sine uskyldige shakespeareske Indfald og Vittigheder; men ingen anden Del af hans Garde-

robe eller noget andet Spor af ham selv eller hans Idrætter var at se. Med Hensyn til Merrylegs, da kunde hin ærværdige Stamfader til dette vel dresserede Dyr, som kom om Bord i Arken, for den Sags Skyld gerne være bleven lukket ude, mere Hund var der hverken at se eller høre.

De hørte Dørene til Værelserne ovenpaa blive lukkede op og i, mens Sissy gik fra det ene til det andet for at søge efter sin Fader, og straks efter hørte de Stemmer, der udtrykte Forundring. Hun kom springende ned igen i stærk Fart, aabnede en gammel, forslaaet og skabet Sælskinds Kuffert og saa sig om med foldede Hænder og et Ansigt fuldt af Rædsel.

„Fader maa være gaaet ned til Teatret, Sir. Jeg ved ikke, hvorfor han kan være gaaet derhen, men han maa være der; jeg skal bringe ham herhen om en Minut!“ Med det samme var hun borte, uden Hat og med sit lange, sorte Barnehaar bølgende ned ad Nakken.

„Hvad mener hun?“ sagde Gradgrind. „Tilbage om en Minut? Det er jo over en Fjerdingvej herfra.“

Førend Bounderby kunde svare, viste en ung Mand sig ved Døren og traadte ind med Hænderne i Lommen, idet han forestillede sig selv med de Ord: „Undskyld, mine Herrer!“ Hans glat ragede, magre og mørkladne Ansigt skyggedes af en Masse sort Haar, der var børstet op i en Valk rundt omkring hans Hoved og skilt ad i Midten. Hans Ben vare meget kraftfulde, men kortere, end velproportionerede Ben burde være, og hans Bryst og Ryg vare lige saa meget for brede, som hans Ben vare for korte. Han var iført en Newmarket Kjole og stramt siddende Benklæder, havde et Sjal om Halsen, lugtede af Lampeolie, Halm, Appelsinskaller, Hestefoder og Savspaaner og lignede en Slags højst mærkværdig Centaur — en Sammensætning af Stalden og Skuespilhuset. Hvor hint begyndte, og dette endte, kunde intet Menneske sikkert have sagt. Denne Herre stod paa Dagens Plakater opført som Mr. E. W. B. Childers, der med Føje var saa omtalt for sin dristige Frem-

stilling af de nordamerikanske Steppers vilde Jæger, et yndet Nummer, hvori en diminutiv Dreng med et gammelt Ansigt, der nu var fulgt med ham, deltog som hans lille Søn, idet Faderen snart holdt ham ved den ene Fod og slængte ham bag paa Ryggen, snart holdt ham i den udstrakte Haand med Hovedet nedad og Benene i Vejret, ifølge den voldsomme, faderlige Maade, hvorpaa vilde Jægere pleje at kæle for deres Afkom. Udstafferet med Lokker, Kranse, Vinger, Bleghvidt og Karmin forvandledes denne haabefulde Person til en saa fortryllende Kupido, at den moderlige Del af Tilskuerne frydede sig mere over ham end over noget andet; men i Privatlivet, hvor hans Særkende var en kort Lapsefrakke og en overordentlig grov Stemme, var han en udpræget Beridertype.

„Undskyld, mine Herrer," sagde Childers med et Blik omkring i Værelset, „tager jeg ikke fejl, er det nok Dem, der ønske at tale med Jupe?"

„Ganske rigtigt," sagde Gradgrind. „Hans Datter er gaaet for at hente ham; men jeg kan ikke vente længer. Hvis De derfor vil have den Godhed, vil jeg sige Dem, hvad jeg ønsker."

„Ser De, min Ven," tog Bounderby til Orde, „vi høre til den Slags Folk, som kende Tidens Værd, og De hører til den Slags Folk, som ikke kende dens Værd."

„Jeg har ikke," svarede Childers efter at have mønstret ham fra øverst til nederst, „den Ære at kende Dem; men mener De, at De kan bringe flere Penge ud af Deres Tid, end jeg kan bringe ud af min, tror jeg efter Deres Udseende at dømme, at De omtrent har Ret."

„Og naar De har bragt dem til Veje, kan De ogsaa holde paa dem, skulde jeg tro," sagde Kupido.

„Ti stille med det, Kidderminster!" sagde Childers — Master Kidderminster var Kupidos Menneskenavn.

„Hvorfor kommer han her og gør Nar af os?" udbrød Master Kidderminster, idet han røbede et meget pirreligt

Sind. „Har De Lyst til at gøre Nar af os, kan De jo løse Billet og gaa ind og pibe.“

„Kidderminster,“ sagde Childers med hævet Stemme, „ti stille med det! — Sir,“ sagde han til Gradgind, „jeg henvender mig til Dem; De ved eller ved maaske ikke, thi De har sagtens ikke ret ofte overværet vore Forestillinger, at Jupe i den sidste Tid ikke saa sjældent er gaaet galt i Byen.“

„Hvad for noget?“ spurgte Gradgrind og søgte med et Blik Hjælp hos den vældige Bounderby.

„Gaaet galt i Byen,“ gentog Kidderminster.

„Gjorde ikke, hvad han skulde gøre. Kom til kort med sine Saltomortaler og Badutspring,“ fortolkede Childers.

„Aa,“ sagde Gradgrind, „det er det, De kalder at gaa galt i Byen.“

„Ja, saadan med en almindelig Talemaade,“ svarede Childers.

„Ni Slags Olie, Merrylegs, galt i Byen, Saltomortaler og Badutspring!“ brummede Bounderby med sin ejendommelige Latter. „Et snurrigt Selskab for en Mand, der selv har svunget sig op.“

„Saa kan De jo svinge Dem ned igen,“ svarede Kupido. „Har De virkelig svunget Dem saa højt op, som det lader til, saa nedlad Dem en lille Smule.“

„En næsvis Knægt!“ sagde Gradgrind, idet han vendte sig om og rynkede Brynene ad ham.

„Havde vi bare vidst, at De kom,“ svarede Kidderminster uden at tabe Modet, „skulde vi have sørget for, at der havde været en ung Kavaler til Stede, som kunde give Dem Svar paa Tiltale. Det er Skade, at De ikke har ladet Dem melde, siden De er saa kræsen. Deres Fag er nok det stramme?“

„Hvad mener denne uopdragne Dreng med det stramme?“ spurgte Gradgind, idet han sendte ham et halvt fortvivlet Øjekast.

„Herud med dig!“ sagde Childers og skød sin unge

Ven ud af Stuen saa temmelig i Steppe-Maneren. „Det stramme eller det slappe kommer omtrent ud paa eet; det vil ikke sige andet end stram Line og slap Line. Men De vilde jo give mig Besked til Jupe?“

„Ja, det vilde jeg.“

„Ja, saa,“ vedblev Childers hurtigt, „saa tror jeg aldrig, han vil faa den. Kender De ham?“

„Jeg har aldrig set ham for mine Øjne.“

„Saa tvivler jeg ogsaa om, at De nogen Sinde vil faa ham at se. Det er mig temmelig klart, at han er væk.“

„Mener De, at han har forladt sin Datter?“

„Ja, jeg mener,“ sagde Childers med et Nik, „at han er kneben ud. Han blev pebet ud i Aftes, han blev pebet ud i Forgaars Aftes, han blev pebet ud i Dag. Han er i den sidste Tid kommen i Vane med stadig at blive pebet ud, og det kan han ikke døje.“

„Hvorfor er han da bleven pebet ud?“ spurgte Gradgrind.

„Hans Lemmer begynde at blive stive, og han er opslidt,“ sagde Childers. „Han er ganske god Pjattemester, men det kan han ikke leve af.“

„Som Pjattemester!“ gentog Bounderby. „Igen noget nyt!“

„Som Taler, hvis Herren synes bedre om dette Ord,“ sagde Childers, idet han overmodigt kastede Fortolkningen over sin Skulder og rystede sine lange Lokker. „Men det mærkeligste ved Historien er, at det, at hans Datter skulde vide, at han blev pebet ud, gik ham mere til Hjertet end Tingen selv.“

„Godt!“ afbrød Bounderby ham. „Det er godt, Gradgrind! En Mand holder saa meget af sin Datter, at han løber bort fra hende! Det er Pokkers godt! Ha, ha, ha! Jeg vil sige Dem noget, unge Mand. Jeg har ikke altid indtaget min nuværende Stilling i Livet. Jeg kender ogsaa noget til saadanne Ting. Det vil maaske forbavse Dem at høre det; men min Moder løb bort fra mig.“

Childers svarede spydigt, at det slet ikke forbavsede ham at høre det.

„Meget vel," sagde Bounderby. „Jeg blev født i en Grøft, og min Moder løb bort fra mig. Undskylder jeg hende derfor? Nej. Har jeg nogen Sinde undskyldt hende derfor? Heller ikke. Jeg siger, at hun sandsynligvis er det allerværste Fruentimmer, der nogen Sinde har været til, med Undtagelse af min fordrukne Bedstemoder. Der er ingen Familiestolthed ved mig; der er intet fantastisk, sentimentalt Vindbeutleri ved mig. Jeg kalder hver Ting ved sit rette Navn, og jeg kalder uden Frygt for at sige min Mening Moderen til Josias Bounderby fra Coketown, hvad jeg vilde kalde hende, hvis hun havde været Moder til Dick Jones fra Wapping. Saaledes ogsaa med denne Mand. Han er en forfløjen Løsgænger og Landstryger; det er det, han er, paa Engelsk."

„Det er mig ganske ligegyldigt, hvad han er eller ikke er, enten paa Engelsk eller Fransk," svarede Childers, idet han gjorde omkring. „Jeg fortæller Deres Ven, hvorledes Sagen staar; har De ikke Lyst til at høre derpaa, kan De jo gaa udenfor. De forstaar at bruge Munden; men De gør bedst i at bruge den i Deres eget Hus," demonstrerede Childers med bitter Ironi. „Brug den ikke her i Huset, førend De bliver opfordret dertil. De har vist et Hus, som hører Dem selv til?"

„Ja, det kunde nok være," svarede Bounderby smilende og klingrede med sine Penge.

„Saa hav den Godhed at bruge Deres Mund i Deres eget Hus, for dette er noget skrøbeligt og kunde let falde sammen, naar De snakker alt for meget."

Og idet han igen mønstrede Bounderby fra øverst til nederst, vendte han sig fra ham til Gradgrind, som om han ikke havde mere at gøre med ham.

„For ikke fuldt en Time siden sendte Jupe sin Datter ud i et Ærinde, og derpaa saa man ham selv liste væk med Hatten ned over Øjnene og en Bylt i et Lommetørklæde under Armen. Hun vil aldrig tro det om ham, men han er kneben ud og har forladt hende."

„Men,“ sagde Gradgrind, „hvorfor vil hun aldrig tro det om ham?“

„Fordi de to vare eet. Fordi de aldrig vare fra hinanden. Fordi han lige til nu syntes at forgude hende,“ sagde Childers, idet han gik et Par Skridt for at se ned i den tomme Kuffert. Baade Childers og Kidderminster gik paa en underlig Maade med Benene mere fra hinanden end Folk i Almindelighed og med et yderst koket Skær af at være stive i Knæene. Denne Gang havde alle de mandlige Medlemmer af Slearys Selskab tilfælles, og den skulde tilkendegive, at de altid vare til Hest.

„Stakkels Sissy! Han maatte hellere have sat hende i Lære,“ sagde Childers og rystede endnu en Gang sit Haar, idet han saa op fra den tomme Kuffert. „Nu forlader han hende, uden at hun har noget at holde sig til.“

„Det er rosværdigt af Dem, der aldrig har staaet i Lære, at udtale Dem saaledes,“ svarede Gradgrind bifaldende.

„Jeg har aldrig staaet i Lære! Jeg blev sat i Lære, da jeg kun var syv Aar.“

„Ja saa,“ sagde Gradgrind noget ærgerlig over at være bleven narret til at afsige en saa velvillig Dom. „Jeg vidste ikke af, at det var Skik og Brug at oplære unge Personer til —“

„Dovenskab,“ afbrød Bounderby ham med høj Latter. „Nej, jeg saagu ikke heller!“

„Hendes Fader havde nu engang sat sig i Hovedet,“ vedblev Childers, der lod, som om han ikke vidste af Bounderbys Tilværelse at sige, „at hun skulde have en Fandens fin Opdragelse. Hvorledes han kom til at sætte sig det i Hovedet, skal jeg ikke kunne sige; kun det ved jeg, at det aldrig kom ud af Hovedet paa ham igen. I de syv sidste Aar samlede han en Smule Læsning sammen til hende hist og en Smule Skrivning her og en Smule Regning der.“

Childers tog sin Haand op af Lommen, strøg sig om Ansigtet og Hagen og saa med en god Portion Tvivl og

lidt Haab paa Gradgrind. Lige fra Begyndelsen af havde han søgt at vinde denne Herre for den forladte Piges Skyld.

„Da Sissy kom i Skole her," vedblev han, „blev hendes Fader sjæleglad. Jeg kunde slet ikke fatte hvorfor, da vi ikke havde fast Bopæl her, men drage Landet rundt. Men formodentlig havde han allerede tænkt paa dette Skridt — han har altid været halvtosset — og troede nu, at hun var forsørget. Skulde De have set herind i Aften for at sige ham, at De havde i Sinde at vise ham en eller anden lille Tjeneste, vilde det være meget heldigt."

„Tværtimod," svarede Gradgrind. „Jeg kom for at sige ham, at hendes Forbindelser gjorde hende umulig i Skolen, og at hun ikke mere maatte indfinde sig i den. Men har hendes Fader virkelig forladt hende, uden at hun har vidst noget deraf — Bounderby, lad mig sige Dem et Ord."

Ved denne Ytring gik Childers høflig med sine Beriderskridt ud paa Gangen, hvor han blev staaende og fløjtede sagte. Mens han var saaledes sysselsat, hørte han følgende Sætninger udtales med Bounderbys Stemme. „Nej. Jeg siger nej. Jeg raader Dem fra det. Jeg siger: paa ingen Maade," mens han af Gradgrind i dennes langt mere dæmpede Tone hørte de Ord: „Men selv som et Eksempel for Luise paa, hvad dette Gøglervæsen, der har været Genstand for en lav Nysgerrighed, fører til og ender med. Tænk paa det, Bounderby, fra dette Synspunkt."

Imidlertid strømmede de forskellige Medlemmer af Slearys Selskab sammen fra de øvre Regioner, hvor de vare indkvarterede, og efter at have staaet noget og talt sagte med hverandre og med Childers trak de ham lidt efter lidt med sig ind i Kammeret. Der var to eller tre smukke unge Kvinder imellem dem med deres to eller tre Ægtemænd og deres to eller tre Mødre og deres otte eller ni Børn, der spillede Alfer, naar man trængte til det. Faderen til en af disse Familier plejede at balancere med Faderen til en anden af disse Familier paa Enden af en lang Stang; Faderen til en tredje Familie dannede ofte en Pyramide af disse to

Fædre med Kidderminster som Spids og sig selv som Basis; alle Fædre kunde danse paa trillende Tønder, staa paa Flasker, fange Knive og Kugler, spille med Tallerkener, ride paa, hvad det skulde være, springe over enhver Ting og gik ikke af Vejen for nogen Ting. Alle Mødrene kunde danse — og dansede — paa slap og stram Line og ride paa usadlede Heste; ingen af dem var i mindste Maade bange for at vise sine Ben, og en af dem kørte ene i en græsk Vogn med seks Heste for ind i enhver By, de kom til. De gav sig alle Mine af at være umaadelig forfløjne og forfarne; de vare vel ikke meget pyntelige i deres egne Klæder og langt fra ordentlige i deres Husvæsen, og deres literære Dannelse var ikke meget værd, selv om man slog dem alle sammen. Men ikke des mindre var der en paafaldende Venlighed og Barnlighed ved disse Mennesker, en ejendommelig Troskyldighed og en utrættelig Villighed til at hjælpe og beklage hverandre, der ofte fortjente lige saa megen Agtelse og altid en lige saa velvillig Dom som nogen anden Klasse Menneskers dagligdags Dyder.

Sidst af alle kom Sleary, en før Mand med eet stillestaaende og eet bevægeligt Øje, en Stemme, der mindede om en gammel, revnet Blæsebælgs Anstrengelser, slappe Træk og et uklart Hoved, der aldrig var ædru og aldrig drukken.

„Squire," sagde Sleary, der led af Astma, og hvis Mæle var alt for tykt og tungt til at tale rent, „Deres Tjener! Det er en sørgelig Historie, er det. Har De hørt, at min Klown og hans Hund skulle være stukne af?"

Han tiltalte Gradgrind, der svarede ja.

„Naa, Squire," sagde han, idet han tog sin Hat og tørrede Foret med sit Lommetørklæde, som han gemte inden i den i dette Øjemed. „Er det Deres Hensigt at gøre noget for det stakkels Pigebarn?"

„Jeg har noget at foreslaa hende, naar hun kommer tilbage," sagde Gradgrind.

„Det glæder mig at høre. Ikke fordi jeg er forlegen

for at komme af med Barnet, lige saa lidt som jeg vil staa hende i Vejen. Jeg vil gerne tage hende i Lære, uagtet det er noget sent i hendes Alder. Min Stemme er noget hæs, og de, som ikke kende mig, kan ikke let forstaa mig. Men var De bleven hed og kold og kold og hed paa Manegen, da De var ung, lige saa tidt som jeg er bleven det, vilde Deres Stemme lige saa lidt have holdt ud som min.“

„Det vil jeg ikke modsige,“ sagde Gradgrind.

„Hvad skal det være, mens De venter, Squire? Skal det være Sherry? Sig noget,“ vedblev Sleary med gæstfri Utvungenhed.

„Mange Tak, intet for mig,“ sagde Gradgrind.

„Sig ikke intet. Hvad siger Deres Ven? Har De ikke nydt noget endnu, saa tag en Bitter.“

Hans Datter Josefine — en smuk, lyshaaret, attenaars Pige, der var bleven bundet paa Hesten, da hun kun var to Aar gammel, og i sit tolvte Aar havde gjort et Testamente, som hun altid bar hos sig, og hvori hun havde udtalt som sit sidste Ønske at maatte blive kørt til Graven af de to brogede Klepperter — udbrød nu: „Stille, Fader! Hun er kommen tilbage.“ Sissy Jupe kom nu løbende ind i Kammeret, ligesom hun var løben ud af det. Og da hun saa dem alle samlede og lagde Mærke til deres Miner, men ikke opdagede sin Fader iblandt dem, brast hun i en hjerteskærende Graad og tog sin Tilflugt til den talentfulde Linedanserinde, som knælede ned paa Gulvet for at kæle for hende og græde med hende.

„Det er en evig Spot og Skam, ja min Sæl er det saa!“ sagde Sleary.

„Aa, min kære Fader, min gode, kærlige Fader, hvor er du? Du er gaaet bort for at se, om du ikke paa en eller anden Maade kunde udrette noget for mig, det ved jeg. Du er gaaet bort for min Skyld, det er jeg vis paa. Men hvor ulykkelig og hjælpeløs vil du ikke være uden mig, stakkels, stakkels Fader, indtil du kommer tilbage!“ Det var saa rørende at høre hende sige dette og meget andet af samme

Slags med opadvendt Ansigt og udstrakte Arme, ligesom for at standse hans forsvindende Skygge og omfavne den, at ingen sagde et Ord, førend Bounderby, der begyndte at blive utaalmodig, tog sig af Sagen.

„Hør nu, Godtfolk," sagde han, „dette er kun Tidspilde. Lad Tøsen faa Sandheden at vide. Lad hende høre den af mig, som selv er bleven forladt. Hør nu, hvad du hedder! Din Fader er løben bort — har forladt dig — og du maa ikke vente at faa ham mere at se, saa længe du lever."

De brød sig saa lidt om klare Kendsgerninger, disse Mennesker, og vare i saa Henseende i den Grad vanartede, at de, i Stedet for at lade sig imponere af den talendes sunde Menneskeforstand, tog ham den saare ilde op. Mandfolkene mumlede: „Skammeligt," og Fruentimmerne: „Uhyre!" og Sleary gav Bounderby afsides og temmelig hastigt følgende Vink:

„Jeg vil sige Dem noget, Squire. For at tale rent ud af Posen, saa tror jeg, at De helst maa gøre Ende derpaa og tie. Det er nogle meget godmodige Mennesker, mine Folk; men de pleje at være noget hastige af sig, og følger De ikke mit Raad, vil jeg være fordømt, om jeg ikke tror, at de kaste Dem ud af Vinduet."

Da Bounderby nu holdtes i Tømme af denne venskabelige Hentydning, fik Gradgrind Lejlighed til at fremkomme med sin i høj Grad praktiske Udvikling af Sagen.

„Det er lige meget," sagde han, „om denne Person kan ventes tilbage eller ikke. Han er borte, og for Tiden er der ingen Udsigt til hans Tilbagekomst. Derom, tror jeg, ere alle enige."

„Alle enige, Squire. Hold fast paa det!" sagde Sleary.

„Nu vel da. Jeg, som kom for at meddele den stakkels Piges Fader Jupe, at hun ikke længer kunde modtages i Skolen, fordi der er nogle praktiske Vanskeligheder, som jeg ikke har nødig at indlade mig paa, ved at modtage Børn af Personer i den Stilling, jeg er nu under disse for-

andrede Forhold villig til at gøre et Forslag. Jeg er villig til at tage mig af dig, Jupe, opdrage dig og sørge for dig. Det eneste Vilkaar, jeg stiller, foruden din gode Opførsel naturligvis, er, at du nu straks afgør, om du vil følge med mig eller blive her, samt at det, hvis du følger med mig, er under Forudsætning af, at du ikke mere holder Samkvem med nogen af dine her tilstedeværende Venner. Det er alt, hvad jeg har at sige om den Sag."

„Men ogsaa jeg, Squire," sagde Sleary, „har et Ord at give med i Laget, for at Sagen kan blive set lige godt fra begge Sider. Har du Lyst, Cecilia, til at komme i Lære, saa kender du baade Arbejdet og dine Kammerater. Emma Gordon, som du nu ligger i Skødet paa, vil være en Moder for dig, og Josefine vil være dig en Søster. Jeg giver mig ikke ud for at være nogen Engel, og jeg vil ikke love, at du ikke, naar du gør dine Sager snavs, kan komme til at høre mig blive grov og bande og tordne. Men hvad jeg siger, Squire, er, at hvad enten jeg nu er godmodig af mig eller ikke, saa har jeg endnu aldrig gjort en Hest Fortræd, undtagen for saa vidt som jeg har bandet den, og jeg tror heller ikke, at jeg, saa længe jeg lever, vil begynde at blive anderledes mod en Berider. Jeg har aldrig været nogen synderlig god Taler, Squire, og nu har jeg sagt, hvad jeg havde at sige."

Den sidste Del af denne Tale henvendte han til Gradgrind, der modtog den med en gravitetisk Bøjning med Hovedet og derpaa ytrede:

„Det eneste, jeg vil sige, Jupe, for at indvirke paa din Beslutning, er, at det er højst ønskeligt at faa en sund, praktisk Opdragelse, og at endog din Fader — efter hvad jeg har hørt — synes paa dine Vegne at have indset og følt det samme."

Disse sidste Ord gjorde øjensynlig Indtryk paa hende. Hun standsede sin heftige Graad, rev sig lidt løs fra Emma Gordon og vendte Ansigtet helt mod sin Velynder. Hele

Selskabet lagde Mærke til denne pludselige Forandring og trak Vejret dybt, som om de vilde sige: „Hun gaar!“

„Tænk vel over, hvad du gør, Jupe,“ advarede Gradgrind hende; „jeg siger ikke mere.“

„Men hvorledes skal Fader,“ spurgte Pigen, idet hun efter en Minuts Ophold atter brast i Graad, „hvis han kommer igen, kunne finde mig, naar jeg gaar bort herfra?“

„I den Henseende kan du være ganske rolig,“ sagde Gradgrind sindigt; han tog den hele Sag som et Regnestykke. „I den Henseende kan du være ganske rolig, Jupe. Din Fader vil i saa Tilfælde, tænker jeg, opsøge Mr. —“

„Sleary. Det er mit Navn, Squire. Skammer mig ikke ved det. Vel kendt overalt i England som et ærligt og redeligt Navn.“

„Opsøge Mr. Sleary, som da kan sige ham, hvor du er kommen hen. Jeg vil ikke kunne beholde dig mod hans Ønske, og han vil ikke have Vanskelighed ved at finde Mr. Thomas Gradgrind fra Coketown. Jeg er kendt nok.“

„Kendt nok,“ istemte Sleary og rullede med sit ene Øje. „De er af den Slags, Squire, der holde en god Slump Penge borte fra os. Men det kan nu være det samme.“

Der opstod igen en Pause, og derpaa udbrød Pigen hulkende og med Hænderne for Øjnene: „Aa, giv mig mine Klæder og lad mig gaa, førend mit Hjerte brister!“

De sorgfulde Kvinder gav sig nu i Færd med at samle hendes Klæder sammen — det var snart gjort; thi de vare ikke mange — og pakke dem i en Kurv, som havde gjort mange Rejser med dem, mens Sissy hele Tiden sad paa Gulvet, hulkende og med Hænderne for Øjnene ligesom før. Gradgrind og Bounderby stod ved Døren, færdige til at tage hende med, og Sleary stod midt i Værelset med Selskabets mandlige Medlemmer omkring sig, netop saaledes som han stod midt paa Manegen, naar hans Datter Josefine optraadte. Der fattedes ham intet andet end hans Pisk.

Da Kurven i Tavshed var bleven pakket, bragte de

hende hendes Hat, glattede hendes forpjuskede Haar og gav hende den paa. Derpaa trængte de sig sammen om hende og bøjede sig i ganske naturlige Stillinger ned over hende for at omfavne hende, bragte Børnene hen til hende, for at de skulde tage Afsked med hende, og opførte sig, kort sagt, som nogle blødhjertede, enfoldige, taabelige Kvindemennesker.

„Naa, Jupe," sagde Gradgrind, „har du nu taget din Beslutning, saa kom med."

Men hun skulde endnu først tage Afsked med de mandlige Medlemmer af Selskabet, der alle skulde aabne Armene — thi naar de vare i Slearys Nærhed, satte de sig alle sammen i den fagmæssige Positur — og give hende et Afskedskys med Undtagelse af lille Kidderminster, der trak sig surmulende tilbage, dels fordi der i hans unge Natur laa en Spire til Menneskehad, og dels fordi han tidligere havde næret ægteskabelige Hensigter. Sleary gemtes til sidst. Med vidtaabnede Arme tog han hende i begge Hænder og vilde have ladet hende springe op og ned, saaledes som Beriderne gøre, naar de lykønske unge Damer, idet de hoppe ned fra Hesten efter et voldsomt Ridt; men Sissy var ikke til at rokke af Stedet, og hun stod bare og græd.

„Far vel, lille Ven," sagde Sleary. „Du vil gøre din Lykke, haaber jeg, og ingen af vore stakkels Folk vil nogen Sinde genere dig. Bare din Fader ikke havde taget sin Hund med. Det lader saa ilde, naar der ingen Hund staar paa Plakaten. Dog, naar jeg tænker mig om, vilde den ikke have gjort Kunster uden sin Herre, og derfor kan det ogsaa være lige fedt."

Idet han sagde dette, saa han opmærksomt paa hende med sit stillestaaende Øje, mønstrede sit Selskab med sit bevægelige, kyssede hende, rystede paa Hovedet og førte hende hen til Gradgrind, som om det var til en Hest.

„Der er hun, Squire," sagde han og lod et prøvende Blik glide hen over hende, som om hun var ved at sætte

sig i Lave i Sadelen, „og hun vil ingen Sorg gøre Dem. Far vel, Cecilia!“

„Far vel, Cecilia! Far vel, Sissy! Gud velsigne dig, kære Barn!“ lød det fra en Mængde Stemmer rundt om i Værelset.

Men Beriderens Øje havde opdaget Flasken med de ni Slags Olie inde paa hendes Bryst og sagde nu: „Lad den Flaske blive her, lille Ven; den er for stor at bære; du har jo ingen Brug for den. Lad mig faa den!“

„Nej, nej,“ svarede hun med et nyt Udbrud af Graad, „aa nej! Lad mig beholde den, til Fader kommer tilbage! Han vil savne den, naar han kommer tilbage. Han tænkte ikke paa at gaa bort, da han sendte mig ud efter den. Jeg maa gemme den til ham, hører De.“

„Lad saa være da, lille Ven — De ser, hvorledes hun er, Squire. — Mit sidste Ord til dig er dette: „Opfyld trolig det Vilkaar, du er gaaet ind paa; vær lydig mod Squiren og glem os. Men skulde du, naar du er bleven stor og gift og hjemfaren, nogen Sinde støde paa en Trop Beridere, saa vær ikke haard eller studs imod dem, men giv dem noget at fortjene, hvis du kan, og tænk, at du kunde gøre det, der var værre. Folk ville nu engang more sig, Squire,“ vedblev Sleary, hvem den megen Tale havde gjort helt stakaandet; „de kunne ikke altid arbejde og heller ikke altid lære. Tag os fra den bedste, ikke fra den værste Side. Jeg har nu hele mit Liv levet af at være Berider, ved jeg nok; men jeg tror, at jeg udtaler Tingens Filosofi, naar jeg siger til Dem, Squire: Tag os fra den bedste, ikke fra den værste Side.“

Sleary udviklede sin Filosofi nærmere, medens de gik ned ad Trappen, og saavel hans stillestaaende som hans bevægelige Øje tabte snart de tre Skikkelser af Syne i Mørket ude paa Gaden.

Syvende Kapitel.

Mrs. Sparsit.

Da Bounderby var Pebersvend, forestod en aldrende Dame hans Hus mod en vis aarlig Løn. Mrs. Sparsit var denne Dames Navn, og hun var en fremragende Skikkelse paa Bounderbys Triumfvogn, naar den kom rullende med Ydmyghedens Bramarbas siddende i den.

Thi hun havde ikke alene kendt bedre Dage, men var ogsaa af fin Familie. Hun havde en endnu levende Grandtante, som hed Lady Scadgers. Den afdøde Sparsit, efter hvem hun var Enke, havde paa mødrene Side været, hvad hun endnu altid kaldte „en Powler.“ Fremmede med indskrænkede Kundskaber og langsom Fatteevne vidste undertiden ikke, hvad en Powler var, og syntes endog at være i Tvivl, om det var en Næringsvej, et politisk Parti eller en Trosbekendelse. Men de mere oplyste trængte ikke til at underrettes om, at Powler'ne vare en gammel Æt, hvis Stamtavle kunde følges saa overordentlig langt tilbage, at det ikke var saa underligt, om de undertiden forvildede sig, hvilket de ogsaa havde gjort temmelig hyppigt i Retning af Hestevæddeløb, Kortspil, hebraiske Pengetransaktioner og Skifteretten.

Sparsit, der paa mødrene Side havde været en Powler, giftede sig med denne Dame, der paa fædrene Side var en Scadgers. Lady Scadgers — en umaadelig tyk gammel Kone med urimelig Lyst til Kødmad og et gaadefuldt Ben, der nu i fjorten Aar havde vægret sig ved at staa ud af Sengen — havde bragt dette Ægteskab i Stand paa en Tid, da Sparsit netop var bleven myndig og i Særdeleshed udmærkede sig ved en spinkel Krop, der kun med Møje holdtes oppe af to lange, tynde Stager og kronedes af et Hoved, som det ikke var Umagen værd at tale om. Han arvede en smuk Formue efter sin Onkel, men skyldte den hel og holden bort, førend han fik den, og satte den to Gange

over Styr bagefter. Da han i en Alder af fire og tyve Aar afgik ved Døden — Skuepladsen for hans Hedengang: Calais, og Aarsagen til den: Brændevin — efterlod han derfor ikke sin Enke, som han var bleven skilt fra straks efter Hvedebrødsdagene, i blomstrende Omstændigheder. Denne forladte Dame, der var femten Aar ældre end han, kom straks i dødeligt Fjendskab med sin eneste Slægtning, Lady Scadgers, og dels for at trodse hendes Naade, dels for at friste Livet tog hun ud at tjene for Kost og Løn. Og her sad hun nu paa sine gamle Dage, med den koriolanske Næse og de tykke, sorte Øjenbryn, der havde fængslet Sparsit, og skænkede Te for Bounderby, mens han nød sin Frokost.

Havde Bounderby været en Sejrherre og Mrs. Sparsit en fangen Prinsesse, som han førte omkring som en Mærkværdighed under sine højtidelige Optog, kunde han ikke have gjort mere Væsen af hende, end han nu gjorde til daglig Brug. Ligesom det hørte med til hans Praleri at tale nedsættende om sin egen Opdragelse, saaledes hørte det ogsaa med til det at lovprise Mrs. Sparsits. I samme Forhold, som han ikke vilde indrømme, at der var et eneste Lyspunkt i hans egen Ungdom, udsmykkede han Mrs. Sparsits ungdommelige Løbebane med alle mulige Fordele og overøste denne Dames Sti med hele Vognmandslæs Roser. „Og dog," plejede han at sige, „hvad kommer der saa ud af det alligevel? Ikke andet, end at hun er her for et Hundrede om Aaret — jeg giver hende et Hundrede, hvilket hun kalder rundeligt — og holder Hus for Josias Bounderby fra Coketown!"

Ja, han gjorde denne Tilbøjelighed til at bruge den nævnte Dame som Folie for sig selv, saa vidt og bredt kendt, at Tredjemænd tog fat paa den og gjorde sig ikke lidt lystige over den, naar Lejlighed gaves. Det var en af Bounderbys mest irriterende Egenskaber, at han ikke alene selv sang sin egen Lovsang, men ogsaa fik andre Mennesker til at synge den. Hans Opstyltethed virkede som en moralsk Smitte. Fremmede, som ellers kunde være ganske beskedne,

traadte frem ved Festmaaltider i Coketown og pralede af Bounderby, saa det gik over alle Grænser. De talte om ham, som om han var en Personifikation af det kongelige Vaaben, Unionsflaget, Magna Charta, John Bull, Habeas Corpus, Frihedsakten, en Englænders Hus er hans Borg, Kirke og Stat og „God save the Queen“ — alt paa een Gang og hver Gang, og det var meget ofte, at naar en Taler af denne Slags i et saadant Foredrag havde omtalt Lorder og Prinser, var Selskabet mere eller mindre paa det rene med, at han havde hørt tale om Mrs. Sparsit.

„Men, Mr. Bounderby,“ sagde Mrs. Sparsit, „De er saa usædvanlig langsom med Deres Frokost i Dag.“

„Det kommer af, Frue,“ svarede han, „at jeg sidder og tænker paa dette Indfald af Tom Gradgrind“ — hvor det lød rask og uafhængigt at sige Tom Gradgrind, som om nogen stadig søgte med umaadelige Summer at bestikke ham til at sige Thomas, uden at han kunde overtales dertil — „dette Indfald af Tom Gradgrind, Frue, med at ville opdrage den Gøglertøs.“

„Pigen venter nu paa at faa at vide, om hun skal gaa lige til Skolen eller op til Stone Lodge.“

„Hun maa vente, til jeg selv ved det, Frue. Vi have vistnok straks Tom Gradgrind her. Ønsker han, at hun skal blive her et Par Dage endnu, saa kan hun det naturligvis.“

„Ja naturligvis, naar De ønsker det, Mr. Bounderby.“

„Jeg sagde ham i Aftes, at jeg vilde give hende Nattely her, for at han kunde sove paa det, førend han bestemte sig til at lade hende komme sammen med Luise.“

„Virkelig? Meget tænksomt af Dem!“

Mrs. Sparsits koriolanske Næse undergik en Udvidelse af Næseboerne, og hendes sorte Øjenbryn trak sig sammen, idet hun nippede til sin Te.

„Det staar temmelig klart for mig,“ sagde Bounderby, „at det lille Pus ikke kan have synderlig godt af en saadan Omgang.“

„Taler De om den unge Miss Gradgrind.“

„Ja, jeg taler om Luise.“

„Da Deres Ytring indskrænkede sig til „lille Pus,“ og Talen er om to unge Piger, vidste jeg ikke, hvem af dem De mente med dette Udtryk.“

„Luise,“ gentog Bounderby, „Luise, Luise.“

„De er ganske som en anden Fader for Luise.“ Hun drak lidt mere Te, og idet hun bøjede sine paa ny sammentrukne Øjenbryn ned over sin dampende Kop, saa hun omtrent ud, som om hendes klassiske Aasyn paakaldte Underverdenens Guder.

„Havde De sagt, at jeg var som en anden Fader for Tom — lille Tom mener jeg, ikke min Ven Tom Gradgrind — var De kommen Maalet nærmere. Jeg agter at tage lille Tom paa mit Kontor. Jeg agter at tage ham under mine Vinger.“

„Virkelig? Er han ikke temmelig ung dertil, Sir?“ Mrs. Sparsits „Sir“ var, naar det gjaldt Mr. Bounderby, et ceremonielt Ord, der snarere brugtes for at gøre Krav paa Opmærksomhed for hende selv end for at vise ham en Ære.

„Jeg tager ham ikke straks; han skal først være færdig med at faa alle disse Kundskaber proppede i sig,“ sagde Bounderby. „Han faar min Sandten nok af det! Han vilde gøre store Øjne, vilde denne Dreng, hvis han vidste, hvor tom min unge Mave var paa Lærdom, da jeg var paa hans Alder.“ Hvilket han, i Forbigaaende sagt, sandsynligvis vidste, da han tit nok havde hørt det. „Men jeg har saa overordentlig ondt ved at tale med nogen paa lige Vilkaar om saadanne Sager. Her har jeg nu f. Eks. i Dag talt med Dem om Gøglere. Men hvad kender De til Gøglere? Dengang det vilde være en Himmelens Velsignelse, en Gevinst i Lotteriet for mig, at have kunnet gøre Kunster i Snavset paa Gaden, var De i den italienske Opera. De kom ud fra den italienske Opera i hvidt Atlask og straalende af Juveler,

mens jeg ikke havde en Penny til at købe en Fakkel for, som jeg kunde have lyst for Dem med.“

„Jeg var unægtelig, Sir,“ svarede hun med en ophøjet, sørgmodig Værdighed, „i en meget ung Alder fortrolig med den italienske Opera.“

„Det var jeg min Sæl med,“ sagde Bounderby, „men med den vrange Side af den. Et haardt Leje plejede Brostenene i dens Buegang at være. Folk, der som De, Frue, fra deres Barndom af ere vante til at ligge paa Ederduns Dyner, gøre sig ingen Forestilling om, hvor haard en Brosten er, naar de ikke have prøvet det. Nej, nej, det kan ikke nytte at tale med Dem om Gøglere. Jeg skulde tale med Dem om udenlandske Danserinder og Londons Westend og May Fair og Lorder og Ladyer og Højvelbaarenheder.“

„Jeg tror ikke, Sir,“ svarede Mrs. Sparsit med beskeden Resignation, „at De har det nødigt. Jeg haaber at have lært at lempe mig efter Livets Omskiftelser. Har jeg nogen Interesse for at høre Dem tale om Deres lærerige Erfaringer og næppe kan høre nok om dem, gør jeg mig ingen Fortjeneste deraf, da jeg tror, at det er alles Mening.“

„Ja, Frue, der gives maaske dem, som behage at sige, at de nok kunne lide at høre Josias Bounderby fra Coketown paa sin egen ligefremme Maade fortælle, hvad han har gaaet igennem. Men De maa tilstaa, at De selv blev født i Overflødighedens Skød. Ja, De ved, at De blev født i Overflødighedens Skød.“

„Jeg vil ikke, Sir, nægte det,“ svarede Mrs. Sparsit og rystede paa Hovedet.

Bounderby maatte staa op fra Bordet og vende Ryggen til Kaminen for at se paa hende — hun kastede saadan en Glans over hans Stilling.

„Og De bevægede Dem i fint Selskab, forbandet fint Selskab,“ sagde han, idet han varmede sine Ben.

„Det er sandt,“ svarede Mrs. Sparsit med en paatagen Ydmyghed, der var en ligefrem Modsætning til hans og derfor ikke stod Fare for at komme i Strid med den.

„De bevægede Dem i de allerfineste og fornemste Kredse," vedblev Bounderby.

„Ja, Sir," svarede Mrs. Sparsit, som om hun følte sig hensat i en Slags social Enkestand, „det er unægtelig sandt."

Idet Bounderby bøjede sig i sine Knæ, omfavnede han i sin inderlige Tilfredshed bogstavelig sine Ben og lo højt. Og da Mr. og Miss Gradgrind nu bleve meldte, modtog han ham med et Haandtryk og hende med et Kys.

„Kan Jupe blive sendt herind, Bounderby?" spurgte Gradgrind.

„Gerne." Jupe blev altsaa sendt ind. Idet hun traadte ind ad Døren, nejede hun for Bounderby, for hans Ven Tom Gradgrind og for Luise, men forbigik i sin Forvirring ulykkeligvis Mrs. Sparsit, hvorfor den stortalende Bounderby sagde:

„Jeg vil sige dig noget, min Pige. Den Dame der ved Tepotten hedder Mrs. Sparsit. Denne Dame er det samme som Frue her i Huset og desuden af fornem Slægt. Følgelig vil, hvis du igen skulde komme ind i en Stue her i Huset, dit Ophold i den kun blive kort, naar du ikke opfører dig paa den ærbødigste Maade mod denne Dame. Nu bryder jeg mig ikke en Snus om, hvorledes du opfører dig mod mig, da jeg ikke giver mig ud for at være noget. Jeg er saa langt fra at have fornemme Slægtninge, at jeg slet ingen Slægtninge har, og jeg er kommen af Jordens Bærme. Men jeg bryder mig om, hvorledes du opfører dig mod denne Dame, og du skal opføre dig høfligt og ærbødigt, eller ogsaa maa du ikke komme her."

„Jeg vil haabe, Bounderby," sagde Gradgrind i en undskyldende Tone, „at det kun skete af Vanvare."

„Min Ven Tom Gradgrind ytrer, Mrs. Sparsit," sagde Bounderby, „at det kun skete af Vanvare. Meget rimeligt. Men, som De ved, Frue, tillader jeg ikke engang, at nogen af Vanvare er uhøflig imod Dem."

„De er virkelig alt for god, Sir," svarede Mrs. Sparsit, idet hun rystede paa Hovedet med sin galaklædte Ydmyghed. „Det er ikke Umagen værd at tale derom."

Sissy, der imidlertid med Taarer i Øjnene havde gjort et svagt Forsøg paa at undskylde sig, blev nu af Husets Herre vist hen til Gradgrind. Hun stod og saa vist paa ham, og Luise stod koldsindig ved Siden af ham med Øjnene fæstede paa Gulvet, mens han udtalte sig saaledes:

„Jeg har besluttet at tage dig i mit Hus, Jupe, og, naar du ikke er i Skole, lade dig opvarte Mrs. Gradgrind, der er noget svagelig. Jeg har forklaret Miss Luise — dette er Miss Luise — den ynkelige, men naturlige Ende paa din forrige Løbebane, og jeg gør dig udtrykkelig opmærksom paa, at hele denne Sag er forbi og aldrig mere maa omtales. Fra nu af begynder du din Historie. For Tiden er du uvidende, ved jeg.“

„Ja meget,“ svarede hun og nejede.

„Jeg vil have den Tilfredsstillelse at lade dig strengt opdrage, og du vil for alle, med hvem du kommer i Forbindelse, blive et levende Vidnesbyrd om Fordelene ved den Dannelse, du vil faa. Du vil blive frelst og dannet. Du har formodentlig plejet at læse for din Fader og de Mennesker, imellem hvilke jeg fandt dig,“ sagde Gradgrind, der havde vinket hende nærmere hen til sig, førend han sagde dette, og dæmpet sin Stemme.

„Kun for Fader og Merrylegs. I det mindste for Fader, skønt Merrylegs ogsaa var til Stede.“

„Lad Merrylegs fare, Jupe,“ sagde Gradgrind og rynkede let Panden. „Den spørger jeg ikke om. Du har altsaa læst for din Fader?“

„Ja, tusinde Gange. Det vare de lykkeligste — aa, af alle de lykkelige Timer, vi to havde!“

Først nu, da hendes Sorg brød frem, saa Luise paa hende.

„Og hvorom,“ sagde Gradgrind i en endnu mere dæmpet Tone, „læste du da for din Fader, Jupe?“

„Om Feerne og Dværgen og den pukkelryggede og Genierne,“ hulkede hun.

„Ti stille, det er nok. Lad der aldrig mere komme

et Ord om dette fordærvelige Tøjeri over dine Læber. Her gælder det om at bruge stramme Tøjler, og det skal interessere mig at se, hvad Opdragelsen kan udrette i dette Tilfælde."

„Godt," svarede Bounderby, „jeg har allerede sagt Dem min Mening, og jeg vilde ikke bære mig saaledes ad. Men det er det samme. Siden De nu engang er saa opsat derpaa, saa for mig gerne."

Dermed tog Gradgrind og hans Datter Cecilia Jupe med sig til Stone Lodge; men undervejs sagde Luise ikke et Ord, enten ondt eller godt. Og Bounderby tog fat paa sine daglige Forretninger, og Mrs. Sparsit trak sig tilbage bag sine Øjenbryn og grublede hele Formiddagen i dette skumle Tilflugtssted.

Ottende Kapitel.

Aldrig nysgerrig.

Lad os atter anslaa Grundtonen, førend vi fortsætte Melodien.

Engang havde Luise, da hun var fem, seks Aar yngre, begyndt en Samtale med sin Broder med at sige: „Jeg er nysgerrig, Tom —" hvorpaa Gradgrind, der havde hørt hende sige dette, var traadt frem i Lyset og havde sagt: „Du maa aldrig være nysgerrig, Luise!"

Heri laa Drivfjederen i det mekaniske Haandværk at opdrage Forstanden uden at nedlade sig til at danne Følelserne og Tilbøjelighederne. Vær aldrig nysgerrig! Afgør enhver Ting, saa godt du kan, ved Hjælp af Addition, Subtraktion, Multiplikation og Division; men vær aldrig nysgerrig! Bring mig, siger M'Choakumchild, det Barn derhenne, som nylig har lært at gaa ene, og jeg indestaar for, at det aldrig skal blive nysgerrigt.

Nu var der, foruden en stor Mængde Børn, der nylig havde lært at gaa ene, endvidere i Coketown en talrig Mængde Børn, der i tyve, tredive, fyrretyve, halvhundrede Aar og derover vare gaaede hvileløse omkring, higende efter den uendelige Verden, og da det var foruroligende, at saadanne Børn spankede om i et menneskeligt Samfund, kradsede de atten Trosbekendelser uafladelig hverandre i Ansigtet og rev hverandre i Haaret for at blive enige om de Skridt, der vare at gøre for at sætte Skik paa dem; men de bleve aldrig enige derom, hvad der er mærkeligt nok, naar man tager Hensyn til, hvor udmærket Midlerne svarede til Øjemedet. Skønt de imidlertid vare uenige i alle andre, baade tænkelige og utænkelige — navnlig utænkelige — Henseender, vare de dog saa temmelig enige i det Punkt, at disse ulykkelige Børn aldrig maatte være nysgerrige. Bestyrelsen Nr. eet sagde, at de maatte tage alt paa Tro og Love. Bestyrelsen Nr. to sagde, at de maatte tage alt fra et statsøkonomisk Synspunkt. Bestyrelsen Nr. tre skrev smaa, blytunge Bøger for dem, som viste, at det artige voksne Barn altid satte i Sparekassen, og at det uartige voksne Barn altid blev deporteret. Under kedelige Forsøg paa at være morsom, skønt den i Virkeligheden var grumme trist, opstillede Bestyrelsen Nr. fire de plumpeste Kundskabs-Fælder, som det var disse Børns Pligt at lade sig lokke ind i. Men alle disse Bestyrelser vare enige om, at de ikke maatte være nysgerrige.

Der var et Bibliotek i Coketown, hvortil Adgangen var let for alle. Gradgrind pinede og plagede sig selv for at faa at vide, hvad Folket læste i dette Bibliotek, et Punkt, hvorom smaa Floder af statistiske Data periodisk strømmede ud i det Ocean af statistiske Data, som ingen kunde dykke ned i, uden at miste Forstanden. Det var en afskrækkende Omstændighed, men en sørgelig Kendsgerning, at selv disse Læsere haardnakket vedbleve at være nysgerrige. De opkastede Spørgsmaal om menneskelige Lidenskaber, om menneskelige Forhaabninger og Ængstelser, om jævne Mænds

og Kvinders Kampe, Sejre og Nederlag, Glæder og Sorger. Undertiden kunde de, efter at have arbejdet femten Timer i Rad, sætte sig til at læse lutter Fabler om Mænd og Kvinder, der mere eller mindre lignede dem selv, eller om Børn, der mere eller mindre lignede deres egne. I Stedet for Euklid var Romanforfatteren De Foe deres Yndling, og de syntes i det hele taget at finde større Behag i Goldsmiths „Præsten i Wakefield“ end i Cockers Regnestykker. Gradgrind arbejdede uafladelig baade i og uden for Pressen paa dette ekscentriske Regnestykke og kunde aldrig udfinde, hvorledes det kunde give dette uforklarlige Produkt.

„Jeg er ked af Livet, Luise. Jeg hader det ligefrem og hader alt undtagen dig,“ sagde den unaturlige, lille Thomas Gradgrind en Aften i Tusmørket i Haarklipnings-Værelset.

„Du hader ikke Sissy, Tom.“

„Jeg hader at være nødt til at kalde hende Jupe. Og hun hader mig,“ sagde Tom gnaven.

„Nej, hun gør ikke, Tom; det er jeg vis paa.“

„Jo, det maa hun. Hun maa netop hade og afsky os alle til Hobe. De ville nok plage Livet af hende, førend de blive færdige med hende. Hun begynder allerede at blive saa bleg som Voks og lige saa dorsk som — jeg selv.“

Lille Thomas udtalte dette, mens han sad skrævs over en Stol foran Kaminen, med sine Arme liggende paa Stoleryggen og sit gnavne Ansigt hvilende paa disse. Hans Søster sad i den mørkere Krog ved Siden af Kaminen og saa snart paa ham og snart paa de røde Gnister, der faldt ned gennem Risten.

„Jeg er selv ikke bedre end et Æsel,“ sagde Tom, idet han bearbejdede sit Haar paa alle mulige Maader med sine gnavne Hænder. „Jeg er lige saa stridig som et Æsel, jeg er dummere end et Æsel, jeg har lige saa mange Fornøjelser som et Æsel, og jeg kunde have Lyst til at slaa bagud som et Æsel.“

„Dog vel ikke efter mig, Tom?“

„Nej, Luise, dig vilde jeg ikke gøre noget. Jeg gjorde jo straks en Undtagelse med dig. Jeg ved ikke, hvad dette — velsignede, gamle — gulsotige Fængsel —“ Tom havde gjort et Ophold for at finde paa et tilstrækkelig smigrende og træffende Navn for det faderlige Tag og syntes for et Øjeblik at lette sit Hjerte ved dette Kraftudtryk — „vilde være uden dig.“

„Virkelig, Tom? Er det ogsaa din ærlige og oprigtige Mening?“

„Ja, naturligvis. Men hvorfor spørger du derom?“ sagde Tom, idet han gned sig i Ansigtet med sit Trøje-ærme, som om han vilde døde sit Kød og bringe det i Samklang med sin Aand.

„Jo, Tom, fordi jeg,“ svarede hans Søster, der imidlertid tavs havde set paa Gnisterne, „jo ældre og mere voksen jeg bliver, ofte sidder og falder i Forundring her og tænker paa, hvor uheldigt det er, at jeg ikke bedre kan forsone dig med Hjemmet. Jeg kan ikke, hvad andre unge Piger kunne. Jeg kan hverken spille eller synge for dig. Jeg kan ikke tale med dig om noget, der kunde opmuntre dig, da jeg hverken ser eller læser noget morsomt, som det kunde være en Glæde eller Trøst for dig at tale om, naar du er ked af det.“

„Aa, det gør jeg jo ikke heller. Jeg er lige saa ilde faren som du i den Henseende, og saa er jeg oven i Købet et Mulæsel, hvilket du ikke er. Havde Fader opdraget mig til at blive enten en Laps eller et Mulæsel, og jeg ikke er en Laps, saa er det jo klart som Dagen, at jeg maa være et Mulæsel. Og det er jeg ogsaa.“

„Det er stor Skade,“ sagde Luise efter et nyt Ophold, idet hun talte tankefuldt i sin mørke Krog, „det er stor Skade, Tom. Det er meget uheldigt for os begge.“

„Aa du, du er en Pige, Luise, og en Pige kommer altid bedre fra det end en Dreng. Du er den eneste Glæde, jeg har; du kan oplive endog dette Sted og kan altid faa mig, hvorhen du vil.“

„Du er min egen, kære Broder, og saa længe du tror, at jeg kan gøre alt dette, tager jeg mig det ikke synderlig nær, at jeg ved, at det modsatte er Tilfældet, skønt jeg meget godt ved, at det modsatte er Tilfældet, og er meget ulykkelig derover.“ Hun gik hen og kyssede ham og vendte derpaa tilbage til sin Krog.

„Jeg vilde ønske, at jeg kunde samle alle disse Kendsgerninger, vi høre saa meget om,“ sagde Tom og skar forbitret Tænder, „og alle disse Talstørrelser og alle de Mennesker, der have opfundet dem. Jeg vilde ønske, at jeg kunde lægge tusinde Tønder Krudt under dem og sprænge dem i Luften alle til Hobe! Dog, naar jeg kommer i Huset hos gamle Bounderby, skal jeg hævne mig.“

„Hævne dig, Tom?“

„More mig lidt, mener jeg, og gaa omkring og se og høre noget. Jeg vil tage Oprejsning for den Maade, hvorpaa jeg er bleven opdraget.“

„Tag dig i Agt, Tom, at du ikke narrer dig selv. Mr. Bounderby tænker ligesom Fader og er en hel Del striksere og ikke halv saa kærlig.“

„Aa,“ sagde Tom smilende, „det bryder jeg mig ikke noget om. Jeg ved nok, hvorledes jeg skal tage gamle Bounderby og faa ham god.“

Deres Skygger aftegnede sig paa Væggen, men Skyggen af de høje Skabe inde i Stuen sammenblandede sig paa Væggen og Loftet, som om Broderen og Søsteren overskyggedes af en mørk Hule. Eller ogsaa kunde en livlig Fantasi — hvis en saadan Forræder havde kunnet være til Stede der — have forestillet sig, at det var Skyggen af Genstanden for deres Samtale, som sænkede sig ned over deres Fremtid.

„Naa, hvad er det saa for en fin Maade, du vil tage ham paa? Er det en Hemmelighed?“

„Aa, er det en Hemmelighed, er den ikke langt borte. Det er dig. Du er hans Kæledægge, du er hans Yndling; han vil gøre alt for din Skyld. Siger han noget til mig,

som jeg ikke synes om, vil jeg svare ham: „Min Søster Luise vil føle sig krænket, Mr. Bounderby, og blive ulykkelig. Hun sagde altid til mig, at hun var vis paa, at De vilde være bedre imod mig end som saa.“ Og kan noget bringe ham til at være rimelig, saa er det dette.“

Efter at have ventet forgæves paa en eller anden Ytring til Svar sank Tom modfaldent tilbage i Nutiden og snoede sig gabende omkring Tremmerne paa sin Stol og pjuskede sit Haar mere og mere, indtil han pludselig for op og spurgte:

„Er du falden i Søvn, Luise?“

„Nej, Tom, jeg ser paa Ilden.“

„Du synes at finde mere at se paa i den, end jeg nogen Sinde har kunnet. Det er sagtens ogsaa en af Fordelene ved at være en Pige.“

„Tom,“ spurgte hans Søster langsomt og i en tankefuld Tone, som om hun læste det, hun spurgte om, i Ilden, og det ikke stod skrevet rigtig tydeligt der, „tænker du med Glæde paa at komme i Huset hos Mr. Bounderby?“

„Aa,“ svarede Tom, idet han skød sin Stol fra sig og stod op, „der er altid det ved det, at jeg kommer herfra.“

„Der er altid det ved det,“ gentog Luise i sin forrige tankefulde Tone, „at du kommer herfra. Ja.“

„Ikke fordi at jeg jo nødig forlader dig og lader dig blive her tilbage. Men jeg maa jo gaa, ved du selv, enten jeg vil eller ikke, og jeg vil dog hellere et Sted hen, hvor jeg kan bringe din Indflydelse med, end til et Sted, hvor jeg ganske vilde miste den. Synes du ikke?“

„Jo, Tom.“

Svaret var saa længe om at komme, skønt det var klart nok, at Tom gik hen og lænede sig paa Ryggen af hendes Stol for at se paa Ilden, der sysselsatte hende saa stærkt, fra samme Synspunkt som hun og se, hvad han kunde faa ud af den.

„Med Undtagelse af, at det er en Ild, synes jeg, at den ser lige saa dum og intetsigende ud som alt andet. Hvad ser du i den? Dog vel ikke en Cirkus?“

„Jeg ser ikke noget tydeligt i den, Tom. Men mens jeg har siddet og set paa den, er jeg bleven nysgerrig efter at faa at vide, hvorledes det vil gaa dig og mig, naar vi ere blevne voksne.“

„Nysgerrig igen!“ sagde Tom.

„Ja, mine Tanker ere saa uregerlige, at jeg mod min Vilje bliver nysgerrig.“

„Da vil jeg dog bede dig, Luise,“ sagde Mrs. Gradgrind, der, uden at de mærkede det, havde aabnet Døren, „at du for Guds Skyld lader det fare, du taabelige Pige, ellers faar jeg aldrig Fred for din Fader. Og det er virkelig skammeligt og syndigt mod mit stakkels Hoved, der stadig piner og plager mig, Thomas, at en Dreng, der er bleven opdraget, saaledes som du er bleven det, og hvis Opdragelse har kostet, hvad den har kostet, kan opmuntre sin Søster til at blive nysgerrig, uagtet han ved, at hans Fader udtrykkelig har forbudt hende det.“

Luise nægtede Toms Delagtighed i Forbrydelsen; men hendes Moder afbrød hende med det afgørende Svar: „Kom ikke med saadant noget, Luise, til mig i min Helbredstilstand; var du ikke bleven opmuntret, vilde det være moralsk og fysisk umuligt, at du kunde have gjort det.“

„Jeg opmuntredes ikke af andet end af at se de røde Gnister falde ned gennem Risten og blive hvide og gaa ud. Det bragte mig til at tænke paa, hvor kort Livet egentlig er, og hvor lidet jeg kan haabe at udrette i det.“

„Vaas!“ sagde Mrs. Gradgrind, der næsten blev energisk. „Staa ikke der og sig mig saadant noget Vrøvl lige i Øjnene, naar du ved, at jeg aldrig vil faa Fred for din Fader, hvis han fik det at høre. Efter al den Umage, man har gjort sig med dig, efter alle de Forelæsninger, du har hørt, efter alle de Eksperimenter, du har set, og efter at jeg selv, medens jeg var ganske lam i den ene Side, har hørt dig tale med din Lærer om Kombustion og Kalcination og Kalorifikation og saa mange andre Ationer, at en stakkels syg gerne kunde gaa fra Forstanden derover, nu at høre

dig snakke saa dumt om Gnister og Aske, det er forskrækkeligt! Jeg vilde ønske," vedblev hun, idet hun tog en Stol og affyrede sin stærkeste Salve, førend hun bukkede under for disse Skygger af Kendsgerninger, „ja, jeg ønsker virkelig, at jeg aldrig havde faaet Børn, saa kunde I have set, hvorledes I vare komne ud af det uden mig!"

Niende Kapitel.

Sissys Udvikling.

Sissy Jupe havde, takket være M'Choakumchild og Mrs. Gradgrind, ikke videre gode Dage og følte sig i de første Maaneder af sin Prøvelsestid ikke lidt fristet til at løbe sin Vej. Hele Dagen igennem haglede det saa stærkt med Kendsgerninger, og Livet i Almindelighed aabnedes for hende som en saa tæt linieret Regnebog, at hun ganske vist var løben sin Vej, hvis der ikke havde været eet Baand, der bandt hende.

Det er sørgeligt at tænke derpaa, men dette ene Baand var ikke Udbyttet af en arimetisk Proces, men var frivilligt til Trods for alle Regnestykker og stred imod enhver Sandsynlighedstabel, som nogen Regnemester kunde have sat op efter Præmisserne. Pigen troede, at hendes Fader ikke havde forladt hende; hun levede i det Haab, at han vilde komme tilbage, og i den Tro, at det vilde være ham kært, at hun blev, hvor hun var.

Den ynkelige Uvidenhed, hvormed Jupe klyngede sig fast til dette Haab og forkastede den mere ophøjede Trøst, der laa i en matematisk begrundet Vished om, at hendes Fader var en unaturlig Landstryger, opfyldte Gradgrind med Medynk. Men hvad var herved at gøre? M'Choakumchild meldte, at hun havde meget ringe Sans for Tal; at hun, efter at have faaet en almindelig Forestilling om en Globus,

ikke havde den mindste Interesse for dens Inddeling; at hun var overordentlig langsom til at tilegne sig Datoer og Aarstal, naar ikke en eller anden sørgelig Tildragelse tilfældigvis knyttede sig til dem; at hun kunde briste i Graad, naar hun opfordredes til — i Hovedet — at udregne, hvad to Hundrede og syv og fyrretyve Musselins Kapper vilde koste à halvfemtende Pence pr. Stykke; at hun var saa langt nede i Skolen, som hun kunde komme; at hun efter otte Ugers Undervisning i Statsøkonomiens Elementer endnu i Gaar var bleven tilrettevist af en tre Fod høj Praas, fordi hun paa Spørgsmaalet: „Hvad er denne Videnskabs første Grundsætning?“ havde givet det dumme Svar; „at gøre imod andre, som man vil, at de skulle gøre imod en.“

Rystende paa Hovedet ytrede Gradgrind, at alt dette var meget slemt; at det viste Nødvendigheden af en uafladelig Malen paa Kundskabens Mølle ved Hjælp af Systemer, Skemaer og statistiske Data fra A til Ø, og at Jupe „maatte holdes til det.“ Og Jupe holdtes altsaa til det og blev meget modfalden, men ikke klogere.

„Hvor det vilde være rart at være Dem, Miss Luise!“ sagde hun en Aften, da Luise havde søgt at hjælpe hende til Rette til den næste Dag med nogle af Gaaderne.

„Tror du?“

„Saa vidste jeg saa meget. Alt, hvad der nu er vanskeligt for mig, vilde da være let.“

„Derfor vilde du maaske ikke være bedre faren, Sissy.“

Efter at have tøvet lidt ytrede Sissy: „I det mindste vilde jeg da ikke være værre faren, Miss Luise,“ hvortil Luise svarede: „Det ved jeg ikke.“

De havde haft saa lidt Omgang med hinanden — dels fordi Livet i Stone Lodge gik saa ensformig rundt som et Maskineri, der afskrækkede fra menneskeligt Samkvem, og dels paa Grund af det fra Sissys tidligere Løbebane hidrørende Forbud — at de endnu vare saa godt som fremmede for hinanden. Sissy fæstede sine sorte Øjne spørgende paa

Luises Ansigt, men var uenig med sig selv, om hun skulde sige mere eller tie.

„Du er til langt mere Gavn og Glæde for min Moder, end jeg nogen Sinde kan blive det," vedblev Luise, „og du er ogsaa mere tilfreds med dig selv, end jeg er det med mig selv."

„Men, undskyld, Miss Luise," indvendte Sissy, „jeg er — aa Gud, saa dum!"

Med et muntrere Smil end sædvanlig svarede Luise, at med Tiden vilde hun nok blive klogere.

„De ved ikke," sagde Sissy halvt grædende, „hvilken dum Pige jeg er. I alle Skoletimerne gør jeg Fejl. Hver Gang Mr. eller Mrs. M'Choakumchild raaber mig op, gør jeg en Fejl. Jeg kan ikke lade det være; det falder mig saa naturligt."

„Mr. og Mrs. M'Choakumchild tage sagtens aldrig selv fejl, Sissy."

„Aa, nej," svarede hun ivrigt. „De vide alt."

„Fortæl mig nogle af dine Fejltagelser."

„Jeg skammer mig næsten ved det," svarede Sissy modstræbende. „Men i Dag, f. Eks., forklarede Mr. M'Choakumchild os noget om Naturalvelstand."

„Det var vist National-" —

„Ja rigtigt, det var det. — Men er det ikke det samme?" spurgte hun frygtsomt.

„Du maa dog hellere sige national, da han sagde saaledes," svarede Luise paa sin tørre, tilbageholdne Maade.

„Nationalvelstand. Og han sagde, denne Skolestue er nu en Nation. Og i denne Nation er der halvhundrede Millioner Pund Sterling. Er dette ikke en velstaaende Nation? Pige Nummer tyve, er dette ikke en velstaaende Nation, og er du ikke i gode Kaar?"

„Hvad sagde saa du?" spurgte Luise.

„Jeg sagde, at det vidste jeg ikke. Jeg syntes, at jeg ikke kunde vide, om det var en velstaaende Stat eller ikke, eller om jeg var i gode Kaar eller ikke, medmindre jeg

vidste, hvem der havde Pengene, og om nogle af dem hørte mig til. Men det havde ikke noget dermed at gøre. Det stod ikke i Stykket," sagde Sissy og tørrede sine Øjne.

„Det var rigtignok en stor Fejl af dig."

„Ja, det ved jeg nok. Saa sagde Mr. M'Choakumchild, at han vilde prøve mig endnu en Gang, og sagde, denne Skolestue er en umaadelig By, og i den er der en Million Indbyggere, og i Aarets Løb sulte kun fem og tyve ihjel i Gaderne. Hvad har du at sige om dette Forhold? Og jeg sagde -- for jeg kunde ikke finde paa noget bedre — at jeg syntes, at det maatte være lige haardt for dem, som sultede ihjel, om de andre vare en Million eller en Million Millioner. Men det var ogsaa galt."

„Ja naturligvis."

„Saa sagde Mr. M'Choakumchild, at han vilde prøve mig en Gang endnu. Og saa sagde han, her er en Stammestik —"

„En Statistik," sagde Luise.

„Ja, Miss Luise — den bringer mig til at tænke paa at stamme, og det er en af mine Fejl — om Ulykkestilfælde til Søs. Og jeg ser deraf, sagde han, at i en given Tid vare hundrede Tusinde Mennesker gaaede til Søs paa lange Rejser, og af dem vare kun fem Hundrede druknede eller brændte op. Hvilket er nu Procentforholdet? Og jeg sagde, Miss," her gav Sissy sig formelig til at hulke, som om hun yderst sønderknust bekendte sin største Vildfarelse, „jeg sagde, at det var intet."

„Intet, Sissy?"

„Intet, Miss — for de omkomnes Slægtninge og Venner. Jeg lærer aldrig noget. Og det værste af det hele er, at skønt min stakkels Fader ønskede saa meget, at jeg skulde lære noget, og skønt jeg saa gerne vil lære, fordi han ønskede det, er jeg dog bange for, at jeg ingen Lyst har dertil."

Luise stod og iagttog det smukke, bly Hoved, der

sænkede sig undselig foran hende, indtil det atter løftedes i Vejret for at se paa hende. Derpaa sagde hun:

„Kunde din Fader da selv saa meget, Sissy, siden han ønskede, at du ogsaa skulde blive godt oplært?“

Sissy tøvede lidt, førend hun svarede, og røbede saa tydelig, at hun godt vidste, at de vare i Færd med at komme ind paa forbudne Enemærker, at Luise tilføjede: „Der er ingen, der hører os, og selv om saa var, tror jeg ikke, at nogen kunde finde noget ondt i et saa uskyldigt Spørgsmaal.“

„Nej, Miss Luise,“ svarede Sissy, opmuntret heraf, idet hun rystede paa Hovedet; „Fader kan kun meget lidt. Det er alt det, at han kan skrive, og det er kun sjældent, at Folk kunne læse hans Skrift, skønt den for mig er tydelig nok.“

„Din Moder?“

„Fader siger, at hun formelig var helt lærd. Hun døde, da jeg blev født. Hun var,“ kun skælvende gjorde Sissy denne skrækkelige Tilstaaelse, „hun var Danserinde.“

„Holdt din Fader af hende?“ Luise gjorde disse Spørgsmaal med en levende, urolig Interesse, en Interesse, der vankede om som en landflygtig Skabning og skjulte sig paa ensomme Steder.

„Ja vist! Lige saa inderligt, som han holdt af mig. Han bar mig omkring med sig, mens jeg endnu var et ganske lille Barn. Vi have ikke været skilte ad siden den Tid.“

„Og dog forlader han dig nu, Sissy?“

„Kun for mit eget Bedste. Ingen forstaar ham saaledes som jeg; ingen kender ham, saaledes som jeg gør. Da han forlod mig for mit Bedste — han vilde aldrig have forladt mig for sin egen Skyld — er jeg vis paa, at hans Hjerte næsten var knust af denne Prøvelse. Han vil ikke føle sig glad en eneste Minut, førend han kommer tilbage.“

„Fortæl mig mere om ham. Jeg skal aldrig spørge dig igen. Hvor boede I?“

„Vi rejste omkring i Landet og havde intet fast Opholdssted. Fader er," Sissy udtalte kun hviskende det forfærdelige Ord, „Klown."

„En, som faar Folk til at le?" sagde Luise med et Nik, som viste, at hun vidste alt.

„Ja, men undertiden vilde de ikke le, og saa græd Fader. I den sidste Tid lo de kun sjælden, og han kom gerne ganske fortvivlet hjem. Fader er ikke som de fleste. De, der ikke kendte ham eller holdt saa meget af ham, som jeg gør, kunde let falde paa, at han ikke var rigtig i Hovedet. Undertiden spillede de ham Pudser; men de fik aldrig at vide, hvor nær han tog sig det, og hvor modfalden han var, naar han var ene med mig. Han var langt, langt mere blød i Sindet, end de troede!"

„Og du var hans Trøst i alt?"

Hun nikkede, mens Taarerne randt hende ned ad Kinderne. „Jeg haaber det, og Fader sagde det ogsaa. Det var, fordi han blev saa modløs og forskræmt af sig, og fordi han følte, at han selv var en stakkels, svag, uvidende og hjælpeløs Mand — det plejede at være hans Ord — at han saa gerne vilde, at jeg skulde lære en hel Del og blive anderledes end han. Jeg plejede at læse for ham for at oplive ham, og det holdt han saa meget af. Det var nogle slemme Bøger — jeg maa aldrig tale om dem her — men vi vidste ikke, at der var noget ondt i dem."

„Men holdt han da af dem?" spurgte Luise, hvis forskende Blik hele Tiden hvilede paa Sissy.

„Aa, meget! De holdt ham mange Gange fra, hvad han virkelig havde Skade af. Og mangen Aften glemte han sine Sorger over sin Nysgerrighed efter at faa at vide, om Sultanen vilde lade Damen fortsætte Historien eller lade Hovedet hugge af hende, førend den var færdig."

„Og din Fader var altid kærlig imod dig? Lige til det sidste?" spurgte Luise, idet hun overtraadte den store Grundsætning og blev meget nysgerrig.

„Altid, altid!" svarede Sissy og foldede Hænderne.

„Kærligere, end jeg kan sige Dem det. Kun een Aften blev han vred, men det var ikke paa mig, men paa Merrylegs. Merrylegs," hviskende meddelte hun denne skrækkelige Kendsgerning, „er hans dresserede Hund."

„Men hvorfor blev han da vred paa Hunden?"

„Kort efter at de vare komne hjem fra Forestillingen, befalede Fader Merrylegs at springe op paa Ryggen af de to Stole og staa tværs over dem; for det er en af dens Kunster. Den saa paa Fader og adlød ikke straks. Alting var gaaet galt for Fader den Aften, og han havde slet ikke vundet Bifald. Han raabte, at endog Hunden vidste, at det gik tilbage for ham, og at den ingen Medlidenhed havde med ham. Derpaa pryglede han Hunden, og jeg blev bange og sagde: „Fader, Fader, gør dog ikke Dyret noget; den holder saa meget af dig! For Guds Skyld, Fader, hold op!" og han holdt op, og Hunden var blodig, og Fader lagde sig paa Gulvet og græd med Hunden i sine Arme, og Hunden slikkede ham i Ansigtet."

Luise saa, at hun hulkede, og idet hun gik hen til hende, kyssede hun hende, tog hendes Haand og satte sig ved Siden af hende.

„Fortæl mig nu til sidst, hvorledes din Fader forlod dig, Sissy. Nu, da jeg har spurgt dig om saa meget, maa du ogsaa fortælle mig om Enden. Skylden, hvis der er nogen, er min, ikke din."

„Kære Miss Luise," sagde Sissy, idet hun skjulte sine Øjne og stadig hulkede, „jeg kom hjem fra Skolen den Eftermiddag, og stakkels Fader var kommen hjem fra Teatret kort før mig og sad og rokkede ved Ilden, som om der var noget, der gjorde ham ondt. Og saa sagde jeg: „Har du stødt dig, Fader?" hvilket han undertiden gjorde lige saa vel som alle de andre. „Ja lidt, lille Ven," sagde han. Og da jeg saa gik hen og bukkede mig og saa ham i Ansigtet, opdagede jeg, at han græd. Jo mere jeg talte til ham, des mere skjulte han Ansigtet, og i Begyndelsen ry-

stede han over hele Kroppen og sagde ikke andet end: „Mit elskede Barn!“ og: „Mit ejegode Barn.“

Her kom Tom drivende ind og stirrede paa de to med en Kulde, som just ikke vidnede om Interesse for andet end for ham selv, og knapt nok det.

„Jeg gør Sissy nogle Spørgsmaal, Tom,“ ytrede hans Søster. „Du kan gerne blive, men lad et Øjeblik være at forstyrre os, kære Tom.“

„Naa, godt,“ svarede Tom. „Men jeg vil bare sige, at Fader har bragt gamle Bounderby hjem med, og jeg vil gerne have, at du skal gaa ind i Salen, for hvis du gør det, er der god Udsigt til, at gamle Bounderby beder mig til Middag, men hvis ikke, er der ingen.“

„Jeg skal straks komme.“

„Jeg vil vente her saa længe, for at være vis paa dig.“

I en sagtere Tone vedblev Sissy: „Til sidst sagde stakkels Fader, at han igen ikke havde vundet Bifald, og at han nu aldrig vandt Bifald, og at det havde været bedre for mig, om jeg havde været fri for ham for længe siden. Jeg sagde ham alle de kærlige Ting, mit Hjerte tilskyndede mig til, og lidt efter blev han rolig, og jeg satte mig ved Siden af ham og fortalte ham om Skolen og alt, hvad der blev sagt og gjort der. Da jeg ikke havde mere at sige, lagde han sine Arme om min Hals og kyssede mig mange Gange. Derpaa bad han mig hente noget af det, han plejede at bruge, naar han havde stødt sig, og hente det paa det bedste Sted, der laa i den anden Ende af Byen, og derpaa kyssede han mig endnu en Gang og lod mig gaa. Da jeg var kommen ned ad Trappen, vendte jeg tilbage for endnu at holde ham lidt med Selskab og saa ind ad Døren og sagde: „Kære Fader, skal jeg tage Merrylegs med?“ Fader rystede paa Hovedet og sagde: „Nej, Sissy; du skal ikke taget noget med, som Folk ved, hører mig til, kære Barn,“ og saa gik jeg da, mens han blev siddende ved Ilden. Og saa maa han, den stakkels, stakkels Fader, være kommen

paa den Tanke at gaa sin Vej for at se at udrette noget til mit Bedste; thi da jeg kom tilbage, var han borte.“

„Hør, husk paa gamle Bounderby, Luise!“ formanede Tom.

„Nu har jeg ikke mere at sige, Miss Luise. Jeg gemmer de ni Slags Olie til ham, og jeg ved, at han kommer tilbage. Ethvert Brev, jeg ser i Mr. Gradgrinds Haand, tager Vejret fra mig og blender mine Øjne, da jeg altid tror, at det er fra Fader eller fra Mr. Sleary om Fader. Mr. Sleary lovede at skrive, saa snart han hørte noget om Fader, og jeg er vis paa, at han holder Ord.“

„Husk vel paa gamle Bounderby, Luise,“ sagde Tom med en utaalmodig Fløjten. „Han stikker af, hvis du ikke skynder dig.“

Hver Gang Sissy efter denne Samtale gjorde et Kniks for Gradgrind i hans Families Nærværelse og stammende sagde: „Undskyld, Sir, at jeg ulejliger Dem; men har De endnu ikke faaet noget Brev om mig?“ holdt Luise inde med sit Arbejde, hvilket dette saa var, og ventede lige saa længselsfuldt som Sissy paa Svaret. Og naar Gradgrind regelmæssig svarede: „Nej, Jupe, intet af den Slags,“ dirrede Luises Læber ligesom Sissys, og hendes Øjne fulgte medlidende Sissy til Døren. Gradgrind nyttede gerne disse Lejligheder til at sige, at naar Jupe fra sin tidligste Alder var bleven ordentlig opdraget, vilde hun have været fornuftig nok til at sige sig selv, hvor ugrundede disse fantastiske Forhaabninger vare. Og dog lod det til — skønt ikke for ham, thi han vidste intet deraf — at et fantastisk Haab kunde have lige saa stor Magt som en Kendsgerning.

Dette gælder imidlertid udelukkende hans Datter. Med Hensyn til Tom, da blev han mere og mere hin Regnekunstens ikke enestaaende Triumf, der sædvanligvis er sysselsat med Nummer eet, og for saa vidt Mrs. Gradgrind overhovedet nogen Sinde omtalte denne Sag, indskrænkede det sig til, at hun undertiden kom en lille Smule frem af sine Sjaler, ligesom et Hun-Murmeldyr, og sagde:

„Du min Gud og Fader, hvor det dog piner og plager

mit stakkels Hoved, at den Tøs, den Jupe, evig og altid spørger om sine kedsommelige Breve! Det synes virkelig at være Skæbnens Vilje, at jeg skal være fordømt til at leve blandt Ting, som jeg aldrig skal høre Enden paa. Det er virkelig i højeste Grad paafaldende, at det lader til, at jeg aldrig skal høre Enden paa noget!“

Omtrent ved dette Punkt plejede Gradgrinds Øje i Almindelighed at fæste sig paa hende, og under Paavirkningen af denne iskolde Kendsgerning faldt hun atter hen i sin Døs.

Tiende Kapitel.

Stefen Backpool.

Jeg nærer en svag Forestilling om, at det engelske Folk slider og slæber lige saa meget som noget Folk under Solen. Jeg vedkender mig denne latterlige Idiosynkrasi som en Grund, hvorfor jeg vilde unde det lidt mere Morskab.

I den mest slidende og slæbende Del af Coketown; i de inderste Forskansninger i hint hæslige Citadel, hvor Mursten havde lukket Naturen lige saa forsvarlig ude, som de havde spærret dræbende Luftarter inde; i Hjertet af hin Labyrint af snævre Gyder og smalle Gader, der vare opstaaede stykkevis, hver enkelt i en voldsom Hast i en eller anden Enkeltmands Øjemed og alle i Forening dannende en unaturlig Familie, der trykkede og traadte og pressede hverandre indbyrdes ihjel; i den sidste snævre Krog af dette store, udtømte Gemme, hvor Skorstenene af Mangel paa Lufttræk vare opførte i en umaadelig Mangfoldighed af vantrevne og krumme Skikkelser, som om ethvert Hus havde et Skilt, der sagde, hvilken Slags Mennesker der kunde ventes at blive fødte derinde; blandt Mængden i Coketown, den saakaldte Arbejdsklasse — en Slægt, der vilde have fundet mere Naade for visse Menneskers Øjne, hvis Forsynet havde

fundet det for godt kun at lade den være lutter Hænder eller, ligesom de lavere Skabninger paa Kysten, Hænder og Mave alene — levede Stefen Blackpool, fyrretyve Aar gammel.

Stefen saa ældre ud, men hans Liv havde været meget strengt. Man siger, at ethvert Liv har sine Roser og sine Torne; men for Stefens Vedkommende syntes et Uheld eller en Fejltagelse at have fundet Sted, saa at en anden havde faaet hans Roser, og han den andens Torne foruden sine egne. Han havde, for at bruge hans egne Ord, oplevet en god Slump Modgang og kaldtes med en Slags plump Tribut til denne Omstændighed i Almindelighed gamle Stefen.

Gamle Stefen, en noget duknakket Mand med rynket Pande, et grublende Udtryk i Ansigtet og et Hoved, der saa ud til at kunne rumme en Del og dækkedes af et langt, men tyndt, staalgraat Haar, kunde gerne være bleven regnet for en efter sin Stilling særdeles opvakt Mand. Det var han dog ikke. Han indtog ikke nogen Plads blandt de mærkelige Arbejdere, som ved gennem en lang Aarrække at stykke deres afbrudte Fritimer sammen havde gjort sig til Herrer over vanskelige Videnskaber og skaffet sig Kundskab om de urimeligste Ting. Han hørte ikke til de Arbejdere, der kunde holde Taler eller lede Forhandlinger. Tusinder af hans Ligemænd kunde til enhver Tid tale langt bedre end han. Han var en dygtig Væver og en grundhæderlig Mand. Hvad mere han var, eller hvad der ellers boede i ham, maa han selv vise.

Lysene i de store Fabrikker, der, naar de vare oplyste, lignede Fepaladser — i det mindste sagde de, der rejste med Iltogene, det — vare alle slukkede; Klokkerne havde ringet af for den Aften og vare atter tavse, og Arbejderne, Mænd og Kvinder, Drenge og Piger, tradskede hjemefter. Gamle Stefen stod paa Gaden med den forunderlige Følelse, som Maskineriets Standsning altid frembragte, Følelsen af, at det havde arbejdet og var gaaet i Staa i hans eget Hoved.

„Endnu ser jeg ikke Rachel!“ sagde han.

Det var vaadt Vejr, og mange Klynger af unge Kvinder

gik forbi ham med deres Sjaler over det bare Hoved og trukne tæt sammen under Hagen for at holde Regnen ude. Han kendte Rachel godt; thi et Blik paa disse Klynger var tilstrækkeligt til at vise ham, at hun ikke var iblandt dem. Omsider kom der ingen flere, og da vendte han sig om og sagde i en ærgerlig Tone: „Naa, saa maa jeg jo have forfejlet hende!“

Han var imidlertid endnu ikke kommen igennem tre Gader, førend han saa en af de tilhyllede Skikkelser foran sig, og han iagttog den saa skarpt, at alene den Skygge, der afspejlede sig utydelig paa det vaade Fortov, dersom han kunde have set den uden Skikkelsen selv, der gik fra Lygte til Lygte, snart i Lys, snart igen i Mørke, maaske vilde have været nok til at sige ham, hvem det var. Idet han paa een Gang gik hurtigere og tillige lettere, skyndte han sig af Sted, indtil han kom denne Skikkelse ganske nær, og satte sig derpaa i sin forrige Gang og sagde: „Rachel!“

Hun vendte sig om, netop som Skæret af en Lygte faldt paa hende, og idet hun lettede lidt paa sin Hætte, fremviste hun et roligt, aflangt, noget mørkladent og temmelig fint Ansigt, der opklaredes af et Par meget venlige Øjne og omgaves af hendes glinsende sorte, omhyggelig ordnede Haar. Det var ikke et Ansigt i dets første Blomstring; hun var fem og tredive Aar.

„Ej, er det dig?“ og da hun havde sagt dette med et Smil, som vilde have været tydeligt nok, selv om der ikke havde været andet end hendes smukke Øjne, satte hun igen sin Hætte til Rette, hvorpaa de fortsatte deres Vandring.

„Jeg troede, at du var bag ved mig, Rachel.“

„Nej.“

„Tidlig paa Færde i Aften, min Pige?“

„Undertiden er jeg tidlig og undertiden sildig paa Færde. Man kan aldrig gøre Regning paa, naar jeg gaar hjem.“

„Og heller ikke, naar du gaar den anden Vej, synes jeg, Rachel.“

„Nej, Stefen.“

Han iagttog hende med en vis Skuffelse i sit Ansigt, men tillige med en ærbødig og taalmodig Overbevisning om, at hun maatte have Ret, hvad hun saa tog sig for. Dette Udtryk undgik ikke hendes Opmærksomhed, og hun lagde et Øjeblik sin Haand let paa hans Arm, ligesom for at takke ham.

„Vi ere saa oprigtige Venner og saa gamle Venner og begynde nu at blive gamle Folk.“

„Nej, Rachel, du er lige saa ung, som du altid har været.“

„Den ene af os vilde have ondt ved at blive gammel, uden at den anden ogsaa blev det, Stefen, eftersom vi begge leve,“ svarede hun leende, „men i ethvert Tilfælde ere vi saa gamle Venner, at det vilde være Synd og Skam, om den ene vilde skjule et ærligt Sandhedsord for den anden. Det er bedst, at vi ikke gaa for meget sammen. Undertiden, ja! Det vilde være haardt, om vi slet ikke skulde komme sammen,“ sagde hun med en Munterhed, som hun søgte at meddele ham.

„Ja, det er haardt nok, som det er, Rachel.“

„Søg at slaa det ud af Hovedet, saa gaar det nok bedre.“

„Det har jeg længe prøvet paa, men derfor er det ikke gaaet bedre. Dog du har Ret; det kunde give Folk noget at snakke om, endog om dig. Du har været saa meget for mig, Rachel, i saa mange Aar; du har gjort mig saa meget godt og holdt mit Mod oppe ved dine Opmuntringer, at dit Ord er mig en Lov. Ja, min Pige, og det er en rigtig god Lov, en bedre Lov end nogle af de virkelige!“

„Bryd dig nu bare ikke om dem,“ svarede hun hurtigt og ikke uden et sørgmodigt Blik paa hans Ansigt. „Lad Lovene fare.“

„Ja,“ sagde han og nikkede langsomt et Par Gange. „Lad dem fare. Lad alt fare. Lad enhver Ting fare. Det er noget Roderi, det hele.“

„Altid noget Roderi?“ sagde Rachel og rørte igen lempelig ved hans Arm, ligesom for at vække hun af den Tankefuld-

hed, hvori han bed i de lange Ender af sit Halstørklæde, mens han gik. Berøringen gjorde øjeblikkelig sin Virkning. Han slap dem, vendte sig med et smilende Ansigt om imod hende og sagde, idet han brast i en godmodig Latter:

„Ja, Rachel, altid noget Roderi, og jeg bliver stikkende i det. Tit og mange Gange kommer jeg ind i dette Roderi og har ondt ved at komme ud af det igen.“

De havde gaaet et Stykke og vare i Nærheden af deres egne Hjem. Hendes var det første, de naaede. Det laa i en af de mange Smaagader, for hvis Skyld Stedets mest søgte Bedemand, der tjente en god Slump Penge ved Beboernes eneste kummerlige og uhyggelige Pragtsyge, holdt en sort Stige rede, for at de, der vare færdige med at krybe op og ned ad de smalle Trapper, kunde glide ud af denne møjsommelige Verden gennem Vinduerne. Hun standsede ved Hjørnet og bød ham Godnat, idet hun lagde sin Haand i hans.

„God Nat, min Pige, god Nat!“

Hun gik med sin tækkelige Skikkelse og sine ærbare, kvindelige Skridt ned ad den mørke Gade, og han blev staaende og saa efter hende, indtil hun bøjede ind i et af de smaa Huse. Der var maaske ikke en Flagren af hendes grove Sjal, uden at den havde noget tiltrækkende for denne Mands Øjne; ikke en Tone i hendes Stemme, uden at den fandt Genklang i hans Hjertes Inderste.

Da hun var kommen ham af Syne, gik han hjemad, idet han af og til kastede et Blik op paa Himmelen, hvor Skyerne drev vildt og hurtigt. Men nu havde de spredt sig, og Regnen var ophørt; Maanen skinnede ned gennem Coketowns høje Skorstene paa de dybe Ovne nedenunder og kastede gigantiske Skygger af de stillestaaende Dampmaskiner paa Væggene, som omgav dem. Mandens Ansigt syntes at være blevet lysere ligesom Natten, efterhaanden som han gik.

I en anden Gade, der ganske lignede den første, med Undtagelse af, at den var smallere, laa hans Bolig oven

over en lille Butik. Hvorledes det gik til, at Folk fandt det Umagen værd at sælge og købe det usle Legetøj, der var opstillet i Vinduet imellem Godtkøbs Aviser og Flæsk — der var en Skinke, hvorom der skulde spilles Terninger næste Aften — gør her intet til Sagen. Han tog sin Stump Lys ned fra en Hylde, tændte det ved en anden Stump Lys paa Disken, uden at forstyrre Butikkens Ejerinde, der laa og sov i sit lille Kammer, og gik op til sit Logi.

Det var et Værelse, der under forskellige Beboere ikke var blevet ukendt med den sorte Stige; men det var saa net, som et saadant Værelse kunde være. Nogle Bøger og Skriveredskaber laa paa en gammel Pult i en Krog, Bohavet var net og tilstrækkeligt, og skønt Luften var mindre god, var Værelset renligt.

Idet han gik hen til Kaminen for at sætte Lyset paa et rundt, trebenet Bord, som stod der, snublede han over noget, og da han i det samme saa ned paa det, rejste en Kvindeskikkelse sig op i en siddende Stilling.

„Gud forbarme sig, Kvinde!“ udbrød han og veg længere tilbage fra Skikkelsen. „Er du igen kommen tilbage?“

Hvilken Kvinde! En vanfør, fordrukken Skabning, der knapt nok kunde holde sig i den siddende Stilling ved at støtte sig med den ene tilsølede Haand paa Gulvet, mens den anden paa en saa famlende Maade søgte at skyde det sammenfiltrede Haar bort fra hendes Ansigt, at den kun blendede hende endnu mere med det Snavs, der sad paa den. En Skabning saa væmmelig at skue med sine Pjalter og sin Skidenfærdighed, men dog endnu saa meget væmmeligere i sin moralske Fornedrelse, at man maatte blues alene ved Synet af hende.

Efter at have udstødt et Par utaalmodige Eder og kløet sig i Hovedet med den Haand, hun ikke brugte til at støtte sig med, fik hun Haaret saa meget fra sine Øjne, at hun kunde se et Glimt af ham. Derpaa sad hun og rokkede frem og tilbage med Kroppen, mens hun med sin kraftløse Arm gjorde nogle Fagter, der syntes at skulle være Akkom-

pagnement til et Anfald af Latter, uagtet hendes Ansigt var dorsk og ubevægeligt.

„Naa, min Dreng, er du her?“ Nogle hæse Lyde, der skulde udtrykke dette, kom omsider ud af hende, og hendes Hoved sank forover ned paa hendes Bryst.

„Igen tilbage?“ skreg hun efter nogle Minutter, som om han i selvsamme Øjeblik havde sagt disse Ord. „Ja, igen tilbage! Igen tilbage saa tit, det skal være. Tilbage? Ja, tilbage. Hvorfor ikke?“

Bragt noget til sig selv ved den meningsløse Heftighed, hvormed hun raabte dette, kravlede hun op og støttede sig med Skuldrene mod Væggen, mens hun i den ene Haand dinglede med en Hat, der saa ud, som om den var taget op af en Mødding, og søgte at se haanlig paa ham.

„Jeg vil gøre ryddeligt hos dig igen, og jeg vil gøre tyve Gange ryddeligt hos dig igen!“ skreg hun med en Gestus, der var en Mellemting mellem er rasende Trussel og et Forsøg paa en udfordrende Dans. „Gaa væk fra Sengen!“ Han sad paa Kanten af den, med Ansigtet skjult mellem Hænderne. „Den hører mig til, og jeg har Ret til den!“

Idet hun vaklede hen til den, veg han til Side for hende med en Gysen og gik, idet han stadig skjulte sit Ansigt, hen til den modsatte Ende af Værelset. Hun kastede sig tungt paa Sengen og snorkede snart højt. Han sank ned paa en Stol og rørte sig kun een Gang den hele Nat, og det var for at kaste et Tæppe over hende, som om hans Hænder ikke engang i Mørket vare tilstrækkelige til at holde Synet af hende borte.

Ellevte Kapitel.

Ingen Udvej.

Fepaladserne laa glimrende oplyste, førend den blege Morgendæmring fremviste de uhyre Røgslanger, som bugtede sig hen over Coketown. Brostenene genlød af klaprende Trætøfler, Klokkerne ringede hurtig, og de til Dagens Ensformighed polerede og indsmurte, tungsindig vanvittige Elefanter vare atter i Færd med deres svære Arbejde.

Stille, paapassende og adstadig bøjede Stefen sig over sin Væv, en ejendommelig Modsætning, ligesom enhver i den Skov af Væve, hvori han arbejdede, til den klirrende, dirrende, sønderrivende Mekanisme, hvorved han var sysselsat. Frygter kun ikke, I Godtfolk med et ængsteligt Sind, at Kunsten skal overgive Naturen til Forglemmelse. Lad Guds Værk og Menneskets Værk kun, hvor det skal være, staa Side om Side, og det første vil, selv om det kun er en Flok usle Arbejdere, vinde i Værdighed ved Sammenligningen.

Saa og saa mange Hundrede Arbejdere vare der i denne Fabrik, saa og saa mange Hundrede Hestes Dampkraft. Indtil paa et eneste Punds Kraft ved man, hvad Maskinen kan udrette; men alle Statsgældens Regnemestre kunne ikke sige mig, hvilket Anlæg til godt eller ondt, Kærlighed eller Had, Fædrelandssind eller Misnøje, Forvandling af Dyd til Last eller omvendt der i noget enkelt Øjeblik ligger gemt hos en eneste af disse Maskinens stille Tjenere med de rolige Ansigter og regelrette Bevægelser. Dampmaskinen har ingen Gaader, men den simpleste af disse er selv en evig, uudgrundelig Gaade. Lad os derfor gemme vor Regnekunst til materielle Genstande og styre disse frygtelige, ukendte Størrelser ved andre Midler!

Dagen voksede i Kraft og gjorde sig gældende udenfor, trods de blussende Lys indenfor; Lysene slukkedes, og Arbejdet fortsattes. Regnen faldt, og Røgslangerne snoede sig

hen ad Jorden, som om ogsaa de vare ramte af den Forbandelse, der er bleven udtalt over hele denne Art. I Materialgaarden udenfor indhyllede Dampen fra Sikkerhedsrøret den store Dynge af Fustager og gammelt Jærn, de blanke Kulbunker, den allestedsnærværende Aske i et Slør af Taage og Regn.

Arbejdet fortsattes, indtil Middagsklokken lød. Atter klaprede det paa Brostenene. Vævene, Hjulene og Arbejderne hvilede alle en Time.

Fra den ophedede Fabrik kom Stefen, træt og udmattet, ud i den fugtige Blæst og de kolde, vaade Gader. Fra sine Kammerater og sit eget Kvarter vendte han sig uden at nyde andet end en Smule Brød, mens han gik, hen mod den Bakke, hvor hans Arbejdsherre boede i et rødt Hus med sorte Vinduesskodder udvendig, grønne Jalusier indvendig, en sort Gadedør oven for to hvide Trappetrin, Bounderby — mēd Bogstaver, der havde en meget stor Lighed med ham selv — paa en Messingplade og et rundt Messinglaasegreb under det ligesom et Punktum af Messing.

Bounderby sad ved sin Frokost. Det havde Stefen ventet. Vilde hans Tjener være saa god at sige, at en af hans Arbejdere bad om at maatte faa ham i Tale? Tjeneren kom tilbage og skulde spørge, hvad det var for en af „Arbejderne“? Stefen Blackpool. Der vidstes intet ufordelagtigt om Stefen Blackpool; ja, han kunde komme ind.

Stefen Blackpool i Dagligstuen. Bounderby, hvem han kun kendte af Udseende, ved sin Frokost af Koteletter og Sherry, Mrs. Sparsit i Færd med at filere ved Kaminen i Tværsadel-Stilling og med den ene Fod i en Stigbøjle af Bomuldsgarn. Det hørte saavel til hendes Værdighed som til hendes Stilling ikke at spise Frokost. Hun havde i Embeds Medfør Tilsyn med Maaltidet, men tilkendegav, at hun for sin egen statelige Persons Vedkommende holdt Frokost for en Svaghed.

„Naa, Stefen,“ sagde Bounderby, „hvad er der i Vejen med dig?“

Stefen gjorde et Buk — ikke noget slavisk Buk; det gør den Slags Folk aldrig; Gud velsigne Dem, Sir, det vil De aldrig gribe dem i, om de saa have været hos Dem i tyve Aar! — og stak som en Høflighed mod Mrs. Sparsit Enderne af sit Halstørklæde inden for sin Vest.

„Naa, ja, ja," sagde Bounderby, idet han drak af Sherryen, „vi have aldrig haft noget paa dig at sige, og du har aldrig været af de urimelige. Du forlanger ikke at køre i Karet med seks Heste for og spise Skildpaddesuppe og Dyresteg med en Guldske, som saa mange af dem gøre!" Bounderby fremstillede altid dette som det eneste Formaal for enhver Arbejder, der ikke var fuldkommen fornøjet; „og derfor ved jeg allerede, at du ikke er kommen her for at klage. Det er jeg nu i Forvejen ganske vis paa."

„Nej, derfor er jeg rigtignok ikke kommen."

Bounderby syntes, trods sin tidligere udtalte stærke Overbevisning, at blive behagelig overrasket. „Naa," svarede han. „Du er en støt Arbejder, og jeg tog ikke fejl. Lad mig da høre, hvad der er paa Færde. Siden det ikke er dette, saa lad mig da høre, hvad det er. Hvad har du at sige? Herud med det, min Gut!"

Stefen kastede tilfældigvis et Blik paa Mrs. Sparsit. „Jeg kan gerne gaa, Mr. Bounderby, hvis De ønsker det," sagde denne selvopofrende Dame, idet hun lod, som om hun vilde tage Foden ud af Stigbøjlen.

Bounderby standsede hende ved at holde en Bid Kotelet i en svævende Stilling, førend han sank den, og udstrakte sin venstre Haand, hvorpaa han, efter at have trukket Haanden tilbage og sunket sin Bid, sagde til Stefen:

„Denne gode Dame, ser du, er en født Dame, en fornem Dame. Du maa ikke tro, at hun, fordi hun holder Hus for mig, ikke har været højt paa Straa — ja, meget højt paa Straa! Har du altsaa noget at sige, som ikke kan siges i en født Dames Nærværelse, vil denne Dame gaa ud af Stuen. Men kan det, du har at sige, siges i en født Dames Nærværelse, vil denne Dame blive, hvor hun er."

„Jeg haaber, at jeg aldrig, siden jeg selv blev født, har haft noget at sige, som det ikke var passende for en født Dame at høre paa," var Svaret, som ledsagedes af en let Rødmen.

„Meget vel," sagde Bounderby, idet han skød en Tallerken fra sig og lagde sig tilbage i Stolen. „Kør videre."

„Jeg er kommen," begyndte Stefen, idet han efter et Øjebliks Overvejelse løftede Øjnene op fra Gulvet, „for at bede Dem om et godt Raad, som jeg trænger haardt til. En Paaskemandag for nitten Aar siden blev jeg gift. Hun var ung, ret køn og havde et godt Rygte. Naa, hun kom snart paa gale Veje, men Skylden var ikke min; thi Gud er mit Vidne, at jeg ikke var nogen slem Mand imod hende."

„Alt dette har jeg hørt før," sagde Bounderby. „Hun søgte anden Omgang, slog sig til Drik, forsømte sit Arbejde, solgte Bohavet, satte Klæderne ud og holdt et Fandens Hus."

„Jeg havde Taalmodighed med hende."

— „Det var netop Fejlen, dit Fæ," sagde Bounderby i Fortrolighed til sit Vinglas. —

„Jeg havde megen Taalmodighed med hende. Mange, mange Gange søgte jeg at vænne hende af med det. Jeg prøvede baade det ene og det andet. Mangen Gang er jeg kommen hjem og har set Huset tømt for alt, hvad jeg ejede og havde, og hende selv liggende uden Sans og Samling paa det bare Gulv, og det ikke een, ikke to, nej, tyve Gange!"

Hvert Træk i hans Ansigt uddybedes, idet han sagde dette og aflagde sit rørende Vidnesbyrd om de Lidelser, han havde udstaaet.

„Stadig gik det værre og værre, og til sidst forlod hun mig. Overalt bragte hun Skam og Skændsel over sig. Hun kom tilbage og kom tilbage og blev ved at komme tilbage. Hvad skulde jeg gøre for at hindre det? I hele Nætter er jeg gaaet om paa Gaden, førend jeg kunde faa mig til at gaa hjem. Jeg er gaaet hen paa Broen for at springe ud

fra den og faa Ende paa det. Jeg har udstaaet saa meget, at jeg er bleven gammel, mens jeg endnu var ung.“

Idet Mrs. Sparsit rolig lod Filernaalen gaa ud og ind, trak hun de koriolanske Øjenbryn i Vejret og rystede paa Hovedet, som om hun vilde sige: „De store kende lige saa godt Modgang som de smaa. Behag at vende dit ringe Øje i m i n Retning.“

„Jeg har givet hende Penge for at blive borte fra mig. I fem Aar har jeg givet hende Penge derfor. Jeg havde igen faaet lidt skrabet sammen. Jeg har stridt og sørget, men uden at skamme mig, og været angst og bange hver Minut af mit Liv. I Aftes kom jeg hjem. Da laa hun paa Gulvet i mit Kammer! Der er hun endnu!“

Under Følelsen af sin Ulykke og sin Fortvivlelse var han et Øjeblik blusset op som en stolt Mand. I det næste Øjeblik stod han, som han havde staaet hele Tiden, i sin sædvanlige, bøjede Stilling, med sit grublende Aasyn henvendt paa Bounderby med et ejendommeligt, halvt forlegent Udtryk, som om han havde sat sig i Hovedet at ville løse en vanskelig Gaade; med Hatten klemt fast inden i den venstre Haand, der hvilede paa hans Hofte, mens hans højre Arm med en vis plump Anstand gav hans Ord Eftertryk, og det ikke mindst, naar den, hver Gang han standsede, ligeledes standsede, en lille Smule bøjet, men uden at han trak den til sig.

„Det vidste jeg alt sammen,“ sagde Bounderby, „undtagen det sidste. Det er en slem Historie, er det. Det havde været bedre, om du havde ladet dig nøje med at blive, som du var, og ikke havde giftet dig. Men nu er det for sildigt at tale derom.“

„Var det et ulige Giftermaal med Hensyn til Alderen?“ spurgte Mrs. Sparsit.

„Du hører, hvad denne Dame spørger om. Var det et ulige Giftermaal med Hensyn til Alderen, denne ulyksalige Forbindelse?“ sagde Bounderby.

„Paa ingen Maade. Jeg selv var en og tyve og hun omtrent tyve.“

„Virkelig?“ sagde Mrs. Sparsit med stor Ro til sin Husbond. „Siden dette Giftermaal blev saa ulykkeligt, sluttede jeg, at det rimeligvis havde været ulige med Hensyn til Alderen.“

Bounderby saa meget vist paa den gode Dame med et Sideblik, der havde noget underlig faareagtigt ved sig. Han styrkede sig med lidt mere Sherry.

„Naa, hvorfor bliver du ikke ved?“ spurgte han derpaa, idet han lidt irriteret vendte sig om mod Stefen.

„Jeg er kommen for at spørge Dem om, hvorledes jeg skal blive dette Kvindemenneske kvit.“ Stefen lagde et dybere Alvor i det blandede Udtryk i sit opmærksomme Ansigt. Mrs. Sparsit udstødte et svagt Skrig, som om hun havde faaet en moralsk Rystelse.

„Hvad mener du?“ sagde Bounderby og stod op for at støtte sig med Ryggen til Kaminhylden. „Hvad er det, du snakker om? Du tog hende for at dele baade godt og ondt med hende.“

„Jeg maa se at blive af med hende. Jeg kan ikke holde det ud længer og havde ikke holdt det ud saa længe, som jeg har, naar jeg ikke havde fundet Trøst og Medlidenhed hos den bedste Pige, der nogen Sinde har levet. Havde hun ikke været, var jeg gaaet rent fra Forstanden.“

„Jeg er bange for, at han ønsker at blive fri, for at han kan gifte sig med den, han taler om,“ sagde Mrs. Sparsit i en dæmpet Tone og dybt greben af Folkets Usædelighed.

„Ja, det gør jeg. Damen har Ret i, hvad hun siger. Det gør jeg; jeg vilde netop lige til selv at sige det. Jeg har læst i Aviserne, at de store Folk — Vor Herre være med dem; jeg ønsker dem intet ondt! — ikke ere bundne saa fast til hinanden i baade godt og ondt, at de ikke kunne blive løste fra deres ulykkelige Ægteskaber og gifte sig igen. Naar de ikke kunne enes, fordi de ere af forskelligt Sind,

saa have de saa mange Værelser i deres Huse, at de kunne leve hver for sig. Vi derimod have kun eet Værelse og kunne ikke bære os saaledes ad. Og naar det heller ikke vil gaa, saa have de Penge nok og kunne sige: „Det er til dig, og det er til mig," og kunne gaa hver sin Vej. Det kunne vi ikke. Og alligevel kunne de blive løste fra hinanden paa Grund af mindre Forurettelser end den, jeg har lidt. Og derfor kan jeg maaske ogsaa blive skilt fra min Kone, og jeg vilde nu gerne vide, hvorledes."

„Det er der ikke noget, der hedder," svarede Bounderby.

„Hvis jeg gør hende noget, saa er der jo en Lov, som straffer mig?"

„Ja, naturligvis."

„Løber jeg bort fra hende, saa er der jo en Lov, som straffer mig?"

„Ja, naturligvis."

„Gifter jeg mig med den anden kære Pige, saa er der jo en Lov, som straffer mig? Og hvis jeg nu gav mig til at leve med hende, uden at gifte mig med hende — forudsat det kunde lade sig gøre, hvilket det ikke kan, da hun er saa god — saa er der jo en Lov, som vilde straffe mig i ethvert uskyldigt Barn, som kom til at høre mig til?"

„Ja, naturligvis."

„Nu da, i Guds Navn, saa vis mig en Lov, som kan hjælpe mig."

„Hm! Der hviler noget helligt over dette Livsforhold," sagde Bounderby, „og — og — — det maa holdes ved lige."

„Nej, nej, tal ikke saaledes. Paa den Maade kan det ikke holdes ved lige. Jeg er Væver; jeg har arbejdet i Fabrikker fra Barn af; men jeg har faaet Øjne til at se med og Øren til at høre med. Hver Gang der holdes Ret, læser jeg i Aviserne — og De med, ved jeg — med Sorg om, hvorledes den Tanke, at Folk ingen Sinde for nogen Pris kunne blive løste fra hinanden, bringer Blod over dette Land og driver mange simple gifte Folk til Slagsmaal, Mord og pludselig Død. Gør mig rigtig klog herpaa. Min Skæbne

er meget sørgelig, og jeg vilde gerne — hvis De vil være saa god — lære den Lov at kende, som kan hjælpe mig.“

„Ja, jeg vil sige dig noget,“ sagde Bounderby og stak Hænderne i Lommen. „Der gives virkelig en saadan Lov.“

Stefen blev igen rolig og nikkede kun, men var lutter Øre.

„Men den er slet ikke for dig. Den koster Penge. Den koster en Masse Penge.“

„Hvor meget kunde det vel være?“ spurgte Stefen.

„Aa, du maatte henvende dig til Doktors' Commons med en Ansøgning og til en civil Domstol med en Ansøgning og til Overhuset med en Ansøgning, og du maatte skaffe dig en Parlamentsakt for at kunne gifte dig igen, og det vilde, hvis Sagen var meget klar og ligefrem, koste dig, tror jeg, mellem tusinde og femten Hundrede Pund, eller maaske dobbelt saa meget.“

„Gives der ingen anden Lov?“

„Nej, slet ingen.“

„Men,“ sagde Stefen, der blev ganske bleg og bevægede sin højre Haand, som om han kastede alt hen for de fire Vinde, „det er jo noget Roderi. Det er jo noget komplet Roderi, og jo før jeg dør, des bedre.“

— Mrs. Sparsit blev igen rystet over Folkets Ugudelighed. —

„Snak ikke saa taabeligt, min gode Ven,“ sagde Bounderby, „om Ting, som du ikke forstaar dig paa, og kald ikke vort Fædrelands Institutioner noget Roderi, for at du ikke selv en smuk Dag skal rode dig ind i alvorlige Ubehageligheder. Fædrelandets Institutioner ere ikke som dit Akkordarbejde, og det eneste, du har at gøre, er at passe dit Akkordarbejde. Du tog ikke din Kone for at slippe hende igen, naar du selv vilde, men for at dele ondt og godt med hende. Og har hun ikke opført sig imod dig, som hun burde, naa, saa kan jeg kun sige, at det havde været godt, om hun havde opført sig bedre.“

„Det er noget Roderi,“ sagde Stefen og rystede paa Hovedet, idet han gik hen til Døren. „Det er noget Roderi!“

„Hør nu engang, hvad jeg vil sige," vedblev Bounderby som til en Afskedstale. „Med hvad jeg vil kalde dine vanhellige Meninger har du højlig forarget denne Dame, der, som jeg allerede har sagt dig, er en født Dame og, hvad jeg ikke allerede har sagt dig, selv har oplevet Ulykker i sit Ægteskab, der have kostet hende ti Gange ti Tusinde Pund — ti Gange ti Tusinde Pund!" gentog han med stort Velbehag. „Du har hidtil altid været en ordentlig Arbejder; men jeg tror, og jeg siger det rent ud, at du er paa gale Veje. Du har laant Øre til en eller anden farlig fremmed — de have jo deres Næse alle Vegne — og det bedste, du kan gøre, er at tage dig i Agt. Forstaar du," her udtrykte hans Ansigt en vidunderlig Skarpsindighed; „jeg ved, hvor Skoen trykker saa godt som nogen, ja maaske bedre end mange, da jeg er bleven vænnet dertil fra min Barndom. Jeg ser Spor af Skildpaddesuppen og Dyrestegen og Guldskeen i dette her. Ja, jeg gør!" udbrød Bounderby, idet han med haardnakket Kløgt rystede paa Hovedet. „Min Sæl gør jeg saa!"

Stefen rystede ogsaa paa Hovedet, men paa en helt anden Maade, og sagde med et dybt Suk: „Tak skal De have; nu vil jeg sige Dem Farvel." Dermed forlod han Bounderby, der svulmede foran sit eget Portræt paa Væggen, som om han var i Færd med at sprænge sig selv op i det, mens Mrs. Sparsit ligesom før filerede videre med Foden i Stigbøjlen og saa ganske sønderknust ud over Verdens Ugudelighed.

Aften. Det er ganske godt i min Alder," sagde den snakkelystne, gamle Kone, hvis Øjne tindrede af Stolthed.

„Ja, det er det rigtignok; men gør det ikke for tit, Mutter."

„Nej, nej, een Gang om Aaret," svarede hun og rystede paa Hovedet. „Det bruger jeg mine Sparepenge til een Gang hvert Aar. Jeg kommer regelmæssig for at tradske om i Gaderne og se alle disse Herrer."

„Kun for at se dem?"

„Det er nok for mig," sagde hun med stor Alvor og Inderlighed i sit Væsen, „jeg forlanger ikke mere. Jeg har staaet her paa denne Side af Gaden for at se denne Herre," her vendte hun atter Hovedet om mod Bounderbys Hus, „gaa ud. Men i Aar gaar han sildig ud, og jeg har ikke faaet ham at se. De kom ud i Stedet for ham. Bliver jeg nu nødt til at rejse hjem uden at have faaet et Glimt af ham at se — et Glimt er alt, hvad jeg ønsker — godt, saa har jeg set Dem, og De har set ham, og dermed maa jeg lade mig nøje." Med disse Ord saa hun paa Stefen, ligesom for at indpræge hans Træk i sin Hukommelse, og hendes Øjne vare ikke saa klare, som de havde været.

Med tilbørligt Hensyn til Folks forskellige Smag og med al Ærbødighed for Coketowns Patriciere, forekom det ham dog saa mærkeligt, at nogen kunde gøre sig saa megen Ulejlighed for saa lidt, at han ikke vidste, hvad han skulde tro. Men de gik nu forbi Kirken, og idet hans Øjne faldt paa Uret, gik han raskere til.

Han skulde nok paa Arbejde, sagde den gamle Kone og gik uden Møje ligeledes raskere til. Ja, Tiden var næsten ude. Da han fortalte hende, hvor han arbejdede, blev den gamle Kone endnu mere uforstaaelig end før.

„Er De ikke lykkelig?" spurgte hun ham.

„Aa — der er jo — saa godt som ingen, uden at han har sine Plager." Han svarede undvigende, fordi den gamle Kone syntes at tage det for givet, at han maatte være meget lykkelig, og han ikke havde Hjerte til at skuffe

hende. Han vidste, at der var Plager nok i Verden, og kunde denne gamle Kone, uagtet hun havde levet saa længe, endda tro, at han kun havde haft saa faa, nu, saa meget des bedre for hende; ham kunde det jo ikke skade.

„Ja, ja, De har Deres Plager hjemme, mener De?“ sagde hun.

„Somme Tider. En Gang imellem,“ svarede han løst henkastet.

„Men da De arbejder under en saadan Herre, følge de vist ikke ind med Dem i Fabrikken?“

Nej, nej, der fulgte de ikke ind med ham. Der var alting i Orden, og som det skulde være. — Han gik ikke saa vidt, at han for at behage hende sagde, at der var en Slags guddommelig Ret der; men jeg har i de sidste Aar hørt næsten lige saa grandiose Paastande. —

De vare nu i den mørke Sidegade tæt ved Fabrikken, og Arbejderne strømmede til. Klokken ringede, og Slangen skød sig frem i mange Bugter, og Elefanten gjorde sig færdig. Den underlige gamle Kone var endog henrykt over Klokken. Det var den dejligste Klokke, hun nogen Sinde havde hørt, sagde hun, og den klang saa højtideligt!

Da han godmodig blev staaende for at række hende Haanden, førend han gik ind, spurgte hun ham, hvor længe han havde arbejdet der.

„En halv Snes Aar,“ svarede han hende.

„Jeg maa kysse den Haand, der har arbejdet en halv Snes Aar i denne smukke Fabrik!“ Og hun løftede den op, uagtet han vilde forebygge det, og trykkede den til sine Læber. Hvad det var for en Harmoni, der omgav hende, foruden hendes Alder og Naturlighed, vidste han ikke; men selv i denne overspændte Handling var der noget, der ligesom syntes at passe til Tiden og Stedet, noget, som ingen anden syntes at kunne have gjort med saa megen Alvor eller med en saa naturlig og rørende Mine.

Da han havde siddet ved sin Væv en god halv Time og tænkt paa den gamle Kone, vilde han gaa omkring

Væven for at rette noget paa den, og da han derved kom til at kaste et Blik gennem Vinduet i sin Krog, saa han hende staa hensunken i Beundring og stirre op ad Bygningen. Uden at ænse Røgen, Gadeskarnet, Regnen eller sine to lange Rejser stirrede hun paa den, som om den dumpe Larm, der lød ud fra dens mange Lofter, var den kønneste Musik for hende.

Omsider gik hun, og Dagen gik med hende, og Lysene tændtes igen, og Ekstratoget susede af Sted hen over Viadukten tæt forbi Fepaladset, men uden at kunne høres for Maskineriets Knagen og Bragen og Surren. Længe forinden vare hans Tanker vendte tilbage til det øde Kammer og til den nedværdigede Skikkelse, som laa tungt paa Sengen, men endnu tungere paa hans Hjerte.

Maskineriet sagtnedes, dirrede svagere og svagere, ligesom en døende Puls, og gik til sidst i Staa. Atter lød Klokken; Lysskæret og Heden tabte sig; Fabriksbygningerne traadte skummelt frem i den mørke, fugtige Nat; deres høje Skorstene ragede op i Luften, som om de vilde kappes med Taarnet i Babel.

Vel var det ikke længer siden end i Aftes, at han havde talt med Rachel og var gaaet et lille Stykke med hende; men nu var han bleven hjemsøgt af denne ny Ulykke, i hvilken ingen anden kunde yde ham et Øjebliks Trøst. Baade paa Grund deraf, og fordi han vidste, at han trængte til den Dæmper paa sin Harme, som ingen anden Stemme end hendes kunde frembringe, følte han, at han nok for saa vidt turde handle imod, hvad hun havde sagt, at han endnu en Gang ventede paa hende. Han ventede, men hun havde undgaaet ham. Hun var gaaet. Ingen anden Aften i Aaret kunde han saa daarlig have undværet hendes taalmodige Aasyn.

Hellere slet ikke have et Hjem, hvor man kan hvile sit Hoved, end have et Hjem og frygte for at ty til det af en saadan Grund! Han spiste og drak, thi han var udmattet, men vidste kun lidt af og brød sig kun lidt om,

hvad det var. Han vankede om i den kolde Regn og tænkte og grublede og grublede. Intet Ord om et nyt Ægteskab var før blevet vekslet imellem dem, men allerede for flere Aar siden havde Rachel fattet en inderlig Medlidenhed med ham, og for hende alene havde han i al den Tid aabnet sit tillukkede Hjerte og aabenbaret sine Lidelser, og han vidste meget godt, at hvis han havde turdet bejle til hende, vilde hun have givet ham sit Ja. Han tænkte paa det Hjem, han i dette Øjeblik kunde have søgt med Glæde og Stolthed; paa, hvilket ganske andet Menneske han denne Aften kunde have været; paa, hvor let hans Bryst, der nu var saa sammenpresset, da vilde have følt sig; paa, at hans Ære, Selvagtelse og Ro, som nu vare spildte, da vilde have været genoprettede. Han tænkte paa, hvorledes den bedste Del af hans Liv var gaaet tabt; hvorledes hans Karakter i enhver Henseende var bleven forandret til det værre; paa sin skrækkelige Tilværelse, bunden som han var paa Hænder og Fødder til en død Kvinde og pint af en Djævel i hendes Skikkelse. Han tænkte paa Rachel, hvor ung hun havde været, da de under disse Forhold havde lært hinanden at kende, hvor fuldmoden hun allerede nu var, og hvor snart hun vilde være gammel. Han tænkte paa de mangfoldige Koner og Piger, hun havde set blive gifte; paa, hvor mange Hjem med Børn hun havde set fremstaa omkring sig; paa, hvor taalmodig hun — for hans Skyld — var gaaet sin stille, ensomme Vej, og paa, at han undertiden i hendes velsignede Ansigt havde set en Skygge af Tungsind, som havde fyldt ham med Samvittighedsnag og Fortvivlelse. Han stillede hendes Billede ved Siden af det skændige Syn fra den foregaaende Aften og tænkte paa, hvorledes det kunde være muligt, at et saa ædelt, saa godt, saa selvfornægtende Væsens hele jordiske Løbebane skulde være afhængig af saadan en elendig Skabning!

Opfyldt af disse Tanker — saa opfyldt af dem, at han fik en uhyggelig Følelse af at blive større, af at blive

stillet i et nyt og sygeligt Forhold til de Genstande, han kom forbi, af at se Skæret af ethvert taaget Lys blive rødt — gik han hjem for at søge Ly for Vejret.

Trettende Kapitel.

Rachel.

Et Lys brændte mat i et Vindue, hvortil den sorte Stige ofte var bleven sat for at bortføre det dyrebareste af alt i Verden for en stræbsom Hustru og en Flok sultne Smaabørn; og til sine øvrige Tanker føjede Stefen den bitre Tanke, at ingen af alle den jordiske Tilværelses Tilfældigheder fordeltes saa ulige som Døden. Fødselens Ulighed var intet i Sammenligning dermed; thi om ogsaa en Konges og en Vævers Barn fødtes denne Nat i samme Øjeblik, hvad var saa dog denne Ulighed i Sammenligning med, at et menneskeligt Væsen, der elskedes af eller var til Nytte for et andet, bortreves af Døden, medens denne fortabte Kvinde vedblev at leve?

Med mørkt Sind, tilbageholdt Aandedræt og langsomme Skridt traadte han indenfor i sit Hjem. Han gik op til sin Dør, lukkede den op og gik ind i Kammeret.

Ro og Fred herskede derinde. Rachel var der og sad ved Sengen.

Hun drejede Hovedet, og hendes Aasyns Lys gennembrød Midnatten i hans Sjæl. Hun sad ved Sengen og plejede og passede hans Kone, det vil sige, han saa, at der laa nogen der, og han vidste kun alt for godt, at det maatte være hende, men Rachels Hænder havde hængt et Gardin saaledes, at hun skjultes for hans Øjne. Hendes væmmelige Klædningsstykker vare tagne bort og nogle af Rachels lagte i Stedet. Alt var paa sit Sted og i samme Orden, hvori han plejede at holde det; Ilden var nylig lagt

til Rette, og Arnestedet var for kort siden blevet fejet. Det forekom ham, som om han saa alt dette i Rachels Ansigt, og ikke saa andet end dette. Mens han iagttog det, skjultes det for ham af de milde Taarer, som fyldte hans Øjne, men ikke førend han havde lagt Mærke til, hvor inderligt hun saa paa ham, og at ogsaa hendes Øjne fyldtes af Taarer.

Hun vendte sig atter om mod Sengen, og efter at have set, at alt der var stille, talte hun med dæmpet, rolig, glad Stemme.

„Det var rart, at du endelig kom, Stefen. Du er bleven længe borte.“

„Jeg har drevet om i Gaderne.“

„Det tænkte jeg nok, men Vejret er alt for daarligt dertil. Regnen øser jo ned, og det har taget paa at blæse.“

Blæse? Rigtigt. Det blæste stærkt. Hør, hvor det buldrer og brummer i Skorstenen! At have været ude i en saadan Storm og ikke vidst af, at det blæste!

„Jeg har været her een Gang før i Dag, Stefen. Værtinden kom og hentede mig i Middags. Der var nogen her, sagde hun, som trængte til Hjælp; og deri havde hun saamænd Ret. Rent fra sig selv og saaret og forslaaet oven i Købet.“

Han gik langsomt hen til en Stol og satte sig, idet han bøjede sit Hoved for hende.

„Jeg gik herhen for at se, hvad jeg kunde udrette, Stefen, for det første, fordi hun havde arbejdet sammen med mig, medens vi begge vare unge, og fordi du havde været Kæreste med hende og giftet dig med hende, mens jeg var hendes Veninde —“

Med et dybt Suk lagde han sin furede Pande paa sin Haand.

„Og dernæst, fordi jeg kender dit Hjerte og er vis paa, at det er alt for kærligt til at lade hende dø eller endog kun lide af Mangel paa Hjælp. Du ved, hvem der sagde: Den iblandt eder, som er fri for Synd, kaste den første

Sten paa hende! Det have saa mange gjort. Du er ikke den Mand, Stefen, som kaster den sidste Sten nu, da hun er sunken saa dybt.“

„Aa Rachel, Rachel!“

„Du har lidt grusomt, og Himmelen gengælde dig det!“ sagde hun i en medlidende Tone. „Af mit hele Hjerte er jeg din stakkels Veninde.“

De Saar, hun havde omtalt, syntes at være i Omegnen af den elendige Kvindes Hals, og nu forbandt hun dem, men stadig uden at lade hende komme til Syne. Hun dyppede et Stykke Linned i et Vandfad, hvori hun havde heldt noget flydende af en Flaske, og lagde det med let Haand paa Saaret. Det trebenede Bord var blevet flyttet tæt ind til Sengen, og paa det stod to Flasker, hvoraf den ene var den, hun havde brugt.

Den var ikke saa langt borte, at Stefen jo, idet han fulgte hendes Hænder med sine Øjne, kunde læse, hvad der stod trykt paa den med store Bogstaver. Han blev ligbleg og syntes at overfaldes af en pludselig Rædsel.

„Jeg bliver her,“ sagde Rachel, idet hun satte sig stille paa sin Plads igen, „til Klokken tre. Dette skal gøres igen Klokken tre, og saa kan hun blive liggende til i Morgen.“

„Men du maa hvile dig til dit Arbejde i Morgen, kære Rachel.“

„Jeg sov godt i Nat, og jeg kan vaage mange Nætter, naar det skal være. Det er dig, der trænger til Hvile; du er saa bleg og saa træt. Prøv paa at sove der paa Stolen, mens jeg vaager. Du fik ingen Søvn i Nat, kan jeg nok tænke. Arbejdet i Morgen vil falde dig langt tungere end mig.“

Han hørte Stormen hyle og rase udenfor, og det forekom ham, som om hans tidligere forbitrede Stemning atter søgte at faa Tag i ham. Hun havde bortjaget den; hun vilde holde den borte; han stolede paa, at hun vilde forsvare ham imod ham selv.

„Hun kender mig ikke, Stefen; hun stirrer vildt ud for sig og mumler noget ligesom i Søvne. Jeg har talt mange Gange til hende; men hun lægger ikke Mærke dertil, og det er ogsaa det bedste. Naar hun kommer til sig selv igen, har jeg gjort, hvad jeg har kunnet, uden at hun ved noget deraf.“

„Hvor længe, Rachel, tror du, at det kan vare.“

„Doktoren siger, at hun maaske kommer til sig selv igen i Morgen.“

Atter faldt hans Øjne paa Flasken, og en Skælven for hen over ham, saa at alle hans Lemmer rystede. Hun troede, at han frøs, fordi han var bleven vaad. Nej, sagde han, det var ikke derfor. Han var bleven forskrækket.

„Forskrækket?“

„Ja, ja! Da jeg kom ind! Mens jeg flakkede om. Mens jeg tænkte. Mens jeg —“ Det kom over ham igen, og han stod op og holdt sig ved Kaminhylden, mens han trykkede sit vaade, kolde Haar ned med en Haand, der rystede, som om den var lamslaaet.

„Stefen!“

Hun nærmede sig ham, men han strakte Armen ud for at standse hende.

„Nej, nej, lad være! Lad mig se dig sidde ved Sengen. Lad mig se dig saa god og overbærende. Lad mig se dig saaledes, som jeg saa dig, da jeg kom ind. Jeg kan aldrig se dig bedre end saaledes. Aldrig, aldrig.“

Han fik et heftigt Anfald af Skælven og sank derpaa ned paa sin Stol. Nogen Tid efter fattede han sig og kunde se hen paa Rachel, idet han støttede Albuen paa det ene Knæ og sit Hoved paa Haanden. Set gennem dette svage Lys med hans taarevædede Øjne, var det, ligesom hun havde en straalende Glorie omkring Hovedet. Han kunde have troet, at det var Tilfældet, og han troede det, da Blæsten udenfor bragte Vinduet til at ryste, ruskede i Gadedøren og for hylende og klagende omkring Huset.

„Naar hun er bleven bedre, er det at haabe, at hun

igen vil lade dig have Ro, Stefen, og ikke mere plage dig. I ethvert Tilfælde ville vi haabe det nu; men nu vil jeg være stille, for at du kan falde i Søvn."

Han lukkede Øjnene, mere for at føje hende end for at hvile sit trætte Hoved; men mens han lyttede efter Blæstens stærke Larm, ophørte han lidt efter lidt at høre den, eller den forvandlede sig til Lyden af hans Væv eller vel endog til de Stemmer, han havde hørt om Dagen — hans egen derunder indbefattet — og som sagde, hvad der virkelig var blevet sagt. Men selv denne ufuldstændige Bevidsthed tabte sig til sidst, og han drømte en lang, urolig Drøm.

Han syntes, at han og en anden, som hans Hu længe havde staaet til — men det var ikke Rachel, og dette undrede ham endog midt under hans indbildte Lyksalighed — stod i Kirken for at blive viede. Mens Ceremonien fuldbyrdedes, og mens han blandt de tilstedeværende genkendte nogle, som han vidste levede, og mange, som han vidste vare døde, opstod der et Mørke, som afløstes af Glansen af et frygteligt Lys, der udgik fra en Linie i Tavlen med de ti Bud ved Alteret og oplyste Bygningen med Ordene, og de rungede gennem Kirken, som om de luende Bogstaver havde Mæle. Derpaa forandredes alle Omgivelserne, og intet blev, som det havde været, undtagen han selv og Præsten. De stod i Dagslyset foran en saa uhyre stor Skare, at om alle Mennesker i Verden kunde være blevne bragte sammen paa eet Sted, kunde de ikke have set talrigere ud, syntes han, og de afskyede ham alle, og der var ikke eet medlidende eller venligt Øje imellem alle de mange Millioner, der fæstede sig paa ham. Han stod paa en Forhøjning under sin egen Væv, og idet han iagttog den Skikkelse, Væven fik, og tydelig hørte Dødslitaniet blive læst, vidste han, at han var der for at lide Døden. Straks efter sank det, han stod paa, under ham, og det var forbi med ham.

Fra hvilket gaadefuldt Sted han kom tilbage til sit

sædvanlige Liv og til Egne, som han kendte, var han ikke i Stand til at fatte; men paa en eller anden Maade var han kommen tilbage til disse Egne, og det med den Forbandelse over sit Hoved, at han aldrig mere hverken i denne eller den anden Verden skulde se Rachel eller høre hendes Stemme. Vandrende frem og tilbage, uden Rist eller Ro eller Haab og søgende efter noget, han vidste ikke hvilket — han vidste kun, at han var fordømt til at søge efter det — var han et Bytte for en navnløs, skrækkelig Rædsel, en dødelig Frygt for en Skikkelse, som enhver Ting fik. Hvad han saa saa paa, saa fik det tidligt eller sildigt denne Form. Formaalet for hans elendige Tilværelse var at forebygge, at Skikkelsen genkendtes af nogen blandt de mangfoldige Mennesker, han mødte. Haabløse Anstrengelse! Førte han dem ud af de Værelser, hvor den var, lukkede han de Skuffer og Skabe, hvori den var gemt, jog han de nysgerrige bort fra de Steder, hvor den var skjult, og fik dem ud paa Gaden, fik selve Fabrikskorstenene denne Skikkelse, og rundt om dem stod det trykte Ord.

Stormen hylede atter, Regnen piskede paa Tagryggene, og de større Rum, gennem hvilke han var vandret, trak sig sammen til de fire Vægge i hans Kammer. Ilden var gaaet ud, men ellers var alt, som da han havde lukket sine Øjne. Rachel syntes at være falden hen i en Døs paa Stolen ved Sengen og sad ganske stille, indhyllet i sit Sjal. Bordet stod paa det samme Sted tæt ved Sengen og paa det saas den saa tit gentagne Skikkelse i sine sande Forhold og med sit virkelige Udseende.

Han syntes, at han saa Gardinet røre sig. Han saa nøjere til og blev nu vis paa, at det rørte sig. Han saa en Haand komme frem og famle efter noget. Derpaa bevægedes Gardinet endnu tydeligere, og Kvinden i Sengen slog det til Side og satte sig over Ende.

Med sine rædsomme Øjne, der vare saa hule og vilde, saa dorske og store, saa hun sig helt om i Kammeret, og hendes Blik gled forbi den Krog, hvor han sov paa sin Stol.

Hendes Øjne vendte tilbage til denne Krog, og hun holdt sin Haand oven over dem, ligesom for at skygge for dem, mens hun saa ind i Krogen. Atter løb de rundt i Kammeret, næsten uden at ænse Rachel, og vendte tilbage til hin Krog. Mens hun endnu en Gang skyggede for dem, ikke saa meget for at se paa ham som for at se efter ham med et dyrisk Instinkt om, at han var der, forekom det ham, som om der i disse skamskændede Træk eller i den Sjæl, der hørte til dem, ikke var Spor tilbage af den Kvinde, han havde ægtet for atten Aar siden. Havde han ikke set hende blive saaledes, Tomme for Tomme, vilde han aldrig have troet, at det var det samme Menneske.

I al denne Tid sad han, ligesom greben af et Trylleri, aldeles stille og ude af Stand til andet end til at iagttage hende.

Sløvt døsende eller pludrende idiotisk med sig selv sad hun en kort Tid med Hænderne for Ørene og Hovedet støttet paa dem. Lidt efter gav hun sig atter til at stirre omkring i Værelset, og nu standsede hendes Øjne for første Gang ved Bordet med Flaskerne.

Straks lod hun med den forrige Aftens Trods sine Øjne vende tilbage til hans Krog og udstrakte meget sagte og forsigtigt sin graadige Haand. Hun trak et Krus ind i Sengen til sig og sad og var lidt uvis om, hvilken af de to Flasker hun skulde vælge. Til sidst greb hun i sin Vildelse den Flaske, der indeholdt en hurtig og sikker Død, og trak lige for hans Øjne Proppen op med sine Tænder.

Hvad enten det var Drøm eller Virkelighed, saa var han maalløs og ude af Stand til at røre sig. Er det Virkelighed, og er hendes Time endnu ikke kommen, saa vaagn, Rachel, vaagn!

Ogsaa hun tænkte derpaa. Hun saa paa Rachel og hældte meget langsomt og forsigtigt Indholdet ud. Draaberne vare alt ved hendes Læber; et Øjeblik, og hun vilde have været uden Redning, om saa hele Verden var vaagnet og ilet hende til Hjælp. Men netop i dette Øjeblik for Rachel op

med et undertrykt Skrig. Det usle Væsen stred imod, slog til hende, greb hende i Haaret, men Rachel havde Kruset.

Stefen rev sig løs fra Stolen. „Vaager eller drømmer jeg, Rachel, i denne rædsomme Nat?“

„Vær kun ganske rolig, Stefen. Jeg har selv sovet. Klokken er snart tre. Tys, jeg hører den slaa!“

Blæsten bar Kirkeurets Slag hen til Vinduet. De lyttede, og Klokken slog tre. Stefen saa paa hende, lagde Mærke til hendes Bleghed, hendes forpjuskede Haar og de røde Fingermærker paa hendes Pande og overbeviste sig om, at hans Syn og Hørelse havde været vaagne. Endnu havde hun jo Kruset i Haanden.

„Jeg tænkte nok, at den maatte være henved tre,“ sagde hun, idet hun rolig hældte noget af Kruset ud i Fadet og dyppede Linnedet deri ligesom før. „Jeg er glad over, at jeg blev, men naar dette er gjort, saa er jeg ogsaa færdig. Saa! Nu er hun igen rolig. Dette Par Draaber vil jeg hælde bort, da det er noget slemt Tøj at have staaende, selv om der er nok saa lidt af det.“ Med disse Ord tømte hun Fadet i Asken af Ilden og slog Flasken i Stykker paa Kaminen.

Nu havde hun kun tilbage at indhylle sig i sit Sjal, førend hun gik ud i Blæsten og Regnen.

„Maa jeg ikke gaa med dig nu, Rachel?“

„Nej, Stefen. Om en Minut kan jeg jo være hjemme.“

„Er du ikke bange for,“ sagde han sagte, idet de gik hen mod Døren, „at lade mig være ene med hende?“

Idet hun saa paa ham og sagde „Stefen!“ kastede han sig paa Knæ for hende paa den usle, elendige Trappe og trykkede en Flig af hendes Sjal til sine Læber.

„Du er en Engel. Gud signe dig, Gud signe dig!“

„Jeg er, som jeg har sagt dig, Stefen, din stakkels

Veninde. Englene ere ikke som jeg. Imellem dem og en stakkels syndig Arbejderske er der en dyb Kløft. Min lille Søster er iblandt dem; men hun er bleven forandret."

Hun løftede et Øjeblik Øjnene op, mens hun sagde disse Ord, og derpaa sænkede de sig atter med deres hele Blidhed og Mildhed paa hans Ansigt.

„Du forandrer mig fra ondt til godt. Du bringer mig til ydmygt at ønske, at jeg maatte ligne dig, og til at frygte for at miste dig, naar dette Liv er forbi og alt dette Roderi op klaret. Du er en Engel; det kan være, at du har frelst min Sjæl fra Fordærvelse!"

Hun saa paa ham, mens han knælede for hendes Fødder, stadig med hendes Sjal i sin Haand, og Bebrejdelsen paa hendes Læber tav, da hun lagde Mærke til Trækningerne i hans Ansigt.

„Jeg kom hjem ude af mig selv. Jeg kom hjem uden Haab og vanvittig af at tænke paa, at fordi jeg havde sagt et klagende Ord, var jeg bleven kaldt et urimeligt Menneske. Jeg sagde dig, at jeg var bleven forskrækket. Det var for Giftflasken der paa Bordet. Jeg har aldrig gjort noget levende Væsen Skade; men da jeg pludselig fik Øje paa Flasken, tænkte jeg: „Det er ikke godt at sige, hvad jeg kunde have gjort enten mod mig selv eller hende eller os begge!"

Med forfærdet Aasyn lagde hun begge sine Hænder paa hans Mund for at hindre ham i at sige mere. Han greb dem med sin ledige Haand, og idet han beholdt dem og endnu holdt fast paa Fligen af hendes Sjal, sagde han hastigt:

„Men jeg saa dig, Rachel, sidde ved Sengen. Jeg har set dig hele Natten. I min urolige Søvn vidste jeg, at du endnu stadig var der. Altid vil jeg nu se dig der. Aldrig mere vil jeg se eller tænke paa hende, uden at du skal være ved Siden af hende. Aldrig mere vil jeg se eller tænke paa noget, som harmer mig, uden at du, som er saa meget bedre end jeg, skal være ved Siden. Og saaledes vil jeg søge at vente paa den Tid, og saaledes vil jeg søge at sætte min Lid til den Tid, da du og jeg skulle vandre langt bort

med hinanden hinsides den store Kløft til det Land, hvor din lille Søster er.“

Han kyssede atter Fligen af Sjalet og lod hende gaa. Med bævende Stemme sagde hun ham Godnat og gik ud paa Gaden.

Vinden blæste fra den Side, hvor Dagen snart vilde vise sig, og blæste endnu stærkt. Den havde klaret Himmelen, og Regnen havde udtømt sig selv eller var trukket andensteds hen, og Stjernerne skinnede klart. Han stod barhovedet ude paa Gaden og iagttog hendes hurtige Forsvinden. Hvad de klare Stjerner vare i Sammenligning med det døsige Lys i Vinduet, var Rachel i denne Mands udannede Fantasi i Sammenligning med hans Livs sædvanlige Oplevelser.

Fjortende Kapitel.

Den store Fabrikherre.

Tiden gik i Coketown ligesom Byens Maskineri; saa og saa meget Materiale forarbejdedes, saa og saa meget Brændsel brugtes, saa og saa mange Kræfter opsledes, saa og saa mange Penge tjentes. Men mindre ubønhørlig end Jærn, Staal og Malm førte den sine vekslende Aarstider med sig selv i denne Ørken af Røg og Mursten og var det eneste, som holdt Stand der mod den skrækkelige Ensformighed.

„Luise,“ sagde Gradgrind, „er nu næsten bleven en voksen Pige.“

Tiden arbejdede videre med sine utallige Hestes Kraft uden at ænse, hvad nogen sagde, og fremstillede kort efter lille Thomas en Fod højere, end da hans Fader sidste Gang særlig havde lagt Mærke til ham.

„Thomas," sagde Gradgrind, „er nu næsten en ung Mand."

Tiden førte Thomas ind i Fabrikken, mens hans Fader gik og tænkte derpaa, og der stod han i en langskødet Frakke og med stive Flipper.

„Det er virkelig paa Tiden, at Thomas kommer til Bounderby," sagde Gradgrind.

Tiden, som holdt fast paa ham, førte ham ind i Bounderbys Bank, indkvarterede ham i Bounderbys Hus, nødvendiggjorde Indkøbet af hans første Barberkniv og øvede ham flittig i hans Beregninger med Hensyn til Nummer eet.

Den samme store Fabrikherre, der altid havde en Mængde forskellige Arbejder paa Haanden, førte ogsaa Sissy ind i sin Fabrik og lavede en virkelig meget smuk Artikel af hende.

„Jeg er bange for, Jupe," sagde Gradgrind, „at det ikke nytter noget, at du længer gaar i Skole."

„Jeg er selv bange for det," sagde Sissy med et Kniks.

„Jeg kan ikke skjule for dig, Jupe," sagde Gradgrind med rynket Pande, „at Udbyttet af din Prøvetid der har skuffet mig i høj Grad. Du har ikke skaffet dig nær det Omfang af eksakte Kundskaber, som jeg havde ventet. Du er overordentlig mangelfuld med Hensyn til Kendsgerninger. Dit Kendskab til Tallene er meget indskrænket. Du staar i det hele taget langt tilbage og er meget under det middelmaadige."

„Det gør mig ondt, men jeg ved, at det er fuldkommen sandt. Og dog har jeg gjort mig saa megen Umage."

„Ja, ja, jeg tror gerne, at du har gjort dig Umage; jeg har lagt Mærke til dig og bebrejder dig intet i saa Henseende."

„Mange Tak. Undertiden," her blev Sissy meget frygtsom, „er det faldet mig ind, at jeg maaske anstrengte mig for at lære for meget, og at jeg, dersom jeg havde bedet om Tilladelse til at prøve at gøre det med lidt mindre, da maaske kunde —"

„Nej, Jupe, nej," sagde Gradgrind og rystede paa Hovedet paa sin dybsindige og i højeste Grad praktiske Maade. „Nej. Det Kursus, du har gennemgaaet, har været i Overensstemmelse med Systemet — Systemet — og derom er der intet mere at sige. Jeg kan kun komme til det Resultat, at dine tidligere Livsforhold have været alt for uheldige for Udviklingen af dine Forstandsevner, og at vi have begyndt for sildig. Men som jeg allerede har sagt, jeg er ikke des mindre bleven skuffet."

„Gid jeg bedre kunde have paaskønnet Deres Godhed mod et stakkels forladt Barn, som intet Krav havde paa Dem eller paa Deres Velgerninger."

„Græd ikke," sagde Gradgrind; „jeg klager jo ikke over dig. Du er en ærlig, alvorlig, god, ung Pige, og — og det maa vi lade os nøje med."

„Jeg takker Dem ret meget," sagde Sissy med et taknemmeligt Kniks.

„Du er Mrs. Gradgrind og Familien i det hele taget til Nytte; det hører jeg af Miss Luise, og det har jeg ogsaa selv lagt Mærke til. Jeg haaber derfor, at du kan føle dig tilfreds i disse Forhold."

„Jeg vilde intet have at ønske, naar —"

„Ja, jeg forstaar dig. Du tænker stadig paa din Fader. Jeg har hørt af Miss Luise, at du stadig gemmer paa den Flaske. Ja! Havde din Undervisning i den Videnskab at komme til eksakte Resultater baaret bedre Frugter, vilde du have været klogere end som saa. Jeg vil ikke sige mere."

Han holdt virkelig for meget af Sissy til at nære Foragt for hende, men havde i øvrigt saa ringe Agtelse for hendes Evner, at han maatte komme til denne Slutning. Han havde paa en eller anden Maade dannet sig den Forestilling, at der var noget ved denne Pige, som næppe lod sig fremstille i en tabellarisk Form. Hendes Definitionsevne kunde trygt sættes meget lavt, hendes matematiske Kundskaber til Nul, og dog var han ikke ganske vis paa,

om han, hvis han f. Eks. havde skullet rubricere hende i en Parlamentsberetning, vilde have vidst, hvorledes han skulde have inddelt hende.

Paa visse Stadier af dens Fabrikation af det menneskelige Stof gaar Tidens Arbejde meget hurtig fra Haanden, og da den unge Thomas og Sissy begge vare paa et saadant Stadium af deres Tilvirkning, foregik disse Forandringer i et Par Aars Tid, hvorimod Gradgrind syntes at staa stille paa sin Bane uden at undergaa nogen Forvandling.

Med Undtagelse af een, som ikke vedkom hans nødvendige Udvikling. Tiden kastede ham ind i et lille støjende og temmelig snavset Maskineri i en Afkrog og gjorde ham til Parlamentsmedlem for Coketown, et af de ansete Medlemmer for Vægt og Maal, en af Talsmændene for Multiplikationstabellen, en af de for ethvert andet Hensyn døve, stumme, blinde, halte og døde ærede Repræsentanter; thi hvorfor leve vi ellers i et kristent Land atten Hundrede og nogle Aar efter vor Herre og Mester?

Imidlertid var Luise bleven ved at gaa fremad, saa stille og tilbageholden og saa hengiven til at vogte paa de glødende Emmer i Tusmørket, naar de faldt ned gennem Risten og slukkedes, at hun fra det Tidspunkt, da hendes Fader havde sagt, at hun næsten var en voksen Pige, hvilket syntes at have været som i Gaar, næppe oftere havde tiltrukket sig hans Opmærksomhed, førend han opdagede, at hun var en helt voksen Pige.

„En helt voksen Pige," sagde Gradgrind grublende; „Herregud!"

Kort efter denne Opdagelse blev han i flere Dage tankefuldere, end han plejede at være, og syntes meget optaget af noget. En Aften, da han vilde til at gaa ud, og Luise kom for at sige ham Farvel før hans Bortgang — thi han kom først sildig hjem, og hun vilde ikke faa ham at se før næste Morgen — tog han hende i sine Arme, idet han saa paa hende paa sin kærligste Maade, og sagde:

„Kære Luise, nu er du en voksen Pige."

Hun svarede med det samme hurtige og forskende Blik som den Aften, da hun var bleven funden ved Beridernes Cirkus, og slog derpaa Øjnene ned. „Ja, Fader.“

„Jeg maa tale ene og alvorlig med dig, mit Barn. Vil du i Morgen efter Frokost komme ind til mig i mit Værelse?“

„Ja, Fader.“

„Dine Hænder ere saa kolde, Luise. Er du ikke rask?“

„Jo fuldkommen rask.“

„Og glad?“

Hun saa atter paa ham og smilede paa sin ejendommelige Maade. „Jeg er lige saa glad, som jeg altid er eller har været.“

„Det er godt.“ Dermed kyssede han hende og gik, og Luise vendte tilbage til det ophøjede Værelse, hvor hun støttede sin Albu paa Haanden og atter iagttog Gnisterne, der saa snart forvandledes til Aske.

„Er du der, Luise?“ spurgte hendes Broder, idet han saa ind ad Døren. Han var en ung, fejende Kavaler, skønt ikke saa særdeles indtagende.

„Kære Tom,“ svarede hun, idet hun stod op og omfavnede ham, „hvor det dog er længe siden, at du har besøgt mig?“

„Ja, om Aftenerne har jeg været engageret andre Steder, og om Dagen har gamle Bounderby holdt mig temmelig stramt i Tøjet. Men naar han gør mig det alt for broget, bruger jeg dig til at gøre ham mild med, og paa den Maade komme vi ganske godt ud af det med hinanden. Hør engang, har Fader enten i Dag eller i Gaar sagt noget særligt til dig, Luise?“

„Nej, Tom, men han sagde til mig i Aften, at han vilde tale med mig i Morgen.“

„Aa, det er det, jeg mener. Ved du, hvor han er i Aften?“

„Nej.“

„Saa skal jeg sige dig det. Han er hos gamle Boun-

derby. De skulle have sig en rigtig Passiar sammen oppe i Banken. Og hvorfor i Banken, tror du? Det skal jeg ogsaa sige dig. For at være saa langt borte som muligt fra Mrs. Sparsits Øren, tror jeg.“

Med Haanden paa Broderens Skulder stod Luise endnu og saa paa Ilden. Hendes Broder iagttog hendes Ansigt med større Deltagelse end sædvanlig og drog hende indsmigrende til sig, idet han slyngede sine Arme om hendes Liv.

„Du holder jo meget af mig, ikke sandt, Luise?“

„Jo det gør jeg rigtignok, Tom, skønt der er saa længe imellem, at du ser til mig.“

„Ja, lille Søster, det giver jeg dig Ret i. Vi burde næsten altid være sammen, ikke? Det vilde være mig inderlig kært, om du kunde beslutte dig til det, jeg nok ved, Luise. Det vilde være en herlig Ting for mig; det vilde være ganske storartet!“

Hendes Tankefuldhed gjorde hans listige Forsken til Skamme. Han kunde ikke faa noget ud af hendes Ansigt. Han trykkede hende i sine Arme og kyssede hende paa Kinden. Hun gengældte Kysset, men saa stadig paa Ilden.

„Hør Luise, jeg syntes, at jeg burde give dig et Vink om, hvad der er i Gære, skønt du sagtens nok kan gætte dig til det, om du ogsaa ikke ved det. Men nu kan jeg ikke blive længer, da jeg har sat nogle Kammerater Stævne. Du glemmer jo ikke, at du holder af mig?“

„Nej, kære Tom, det skal jeg ikke glemme.“

„Du er en sød Pige. Far vel, Luise.“

Hun sagde ham kærlig Godat og fulgte ham ud til Døren, hvorfra man kunde se de flammende Fabrikskorstene i Coketown, som farvede Himmelen rød. Hun blev staaende der og saa vist paa dem, mens hun lyttede efter hans Trin. De tabte sig hurtigt, som om de vare glade ved at komme bort fra Stone Lodge, og der stod hun endnu, efter at han var borte, og alt var blevet stille. Det syntes, som om hun først i Ilden inde i Huset og derpaa i det blodrøde Skær udenfor søgte at læse, hvilken Slags Stof

den gamle Tid, den ældste og længst etablerede af alle Spindere vilde væve af de Traade, den allerede havde tvundet sammen til en Kvinde. Men dens Fabrik er et hemmeligt Sted, dens Arbejde lydløst og dens Arbejdere stumme.

Femtende Kapitel.

Fader og Datter.

Skønt Gradgrind ikke var nogen Rolf Blaaskæg var hans Værelse dog et sandt blaat Gemak paa Grund af dets Rigdom paa Parlaments Bøger. Hvad de kunde bevise — hvilket i Almindelighed er alt, hvad det skal være — det beviste de her i en Armé, der idelig forstærkedes med friske Tropper. I dette fortryllede Gemak bleve de mest indviklede sociale Spørgsmaal opkastede, udregnede i nøjagtige Summer og endeligen afgjorte — naar bare de, som de vedrørte, havde kunnet bringes til at indrømme dette. Som man kunde tænke sig et astronomisk Observatorium indrettet uden Vinduer, hvor Astronmen sad og arrangerede det stjernefyldte Universum alene ved Hjælp af Pen, Blæk og Papir, saaledes havde Gradgrind i sit Observatorium — og der gives mange, som ligner det — ikke nødig at kaste et Blik paa de ham omgivne myldrende Myriader af menneskelige Væsener, men kunde paa en Tavle afgøre alle deres Skæbner og aftørre alle deres Taarer med en eneste, snavset lille Stump Svamp.

Til dette Observatorium, et alvorligt Værelse med et ægte statistisk Ur, der udmaalte enhver Sekund med et Pendulslag, som lignede et Slag paa et Ligkistelaag, gik altsaa Luise til den fastsatte Tid. Et Vindue vendte ud mod Coketown, og idet hun satte sig i Nærheden af sin Faders Bord, saa hun de høje Skorstene og de lange Røgstriber skummelt aftegne sig paa den fjerne Baggrund.

„Kære Luise," sagde hendes Fader, „jeg forberedte dig i Aftes paa at skænke mig din alvorlige Opmærksomhed under den Samtale, vi nu skulle have med hinanden. Du har faaet en saa god Opdragelse og gør, Gud ske Lov, denne Opdragelse saa megen Ære, at jeg nærer uindskrænket Tillid til din Forstand. Du lader dig ikke lede af øjeblikkelige Tilskyndelser, du er ikke romantisk, du er vant til at undedsøge enhver Ting fra Fornuftens og Beregningens klare, lidenskabsløse Synspunkt. Jeg ved, at du rolig vil overveje, hvad jeg nu staar i Færd med at meddele dig."

Han tøvede, som om han gerne havde set, at hun havde sagt noget. Men hun sagde ikke et Ord.

„Kære Luise, du er Genstand for et Ægteskabstilbud, som er blevet mig gjort."

Atter tøvede han, og atter svarede hun ikke et Ord. Dette overraskede ham saa meget, at han blidt gentog, „et Ægteskabstilbud, min Ven," hvortil hun uden mindste synlige Bevægelse svarede:

„Det hører jeg, Fader. Jeg er lutter Opmærksomhed, forsikrer jeg dig."

„Naa," sagde Gradgrind med et Smil efter at have sundet sig lidt, „du er endog mere lidenskabsløs, end jeg havde ventet, Luise. Eller er du maaske ikke saa ganske uforberedt paa den Meddelelse, jeg har paataget mig at gøre?"

„Det kan jeg ikke sige, Fader, førend jeg har hørt den. Men forberedt eller ikke, ønsker jeg at høre den af dig. Jeg ønsker at høre dig udvikle den for mig."

Underlig nok var Gradgrind i dette Øjeblik ikke nær saa rolig, som hans Datter. Han tog en Papirskniv i Haanden, vendte den, lagde den fra sig, tog den igen og maatte endog da se langs hen ad dens Blad, mens han tænkte paa, hvorledes han skulde blive ved.

„Hvad du der siger, kære Luise, er fuldkommen fornuftigt. Nu vel da, jeg har paataget mig at underrette dig om, at — at, kort sagt, Mr. Bounderby har tilkendegivet

mig, at han i lang Tid med særdeles stor Glæde og Interesse har iagttaget din Fremgang og i lang Tid har haabet, at det Øjeblik til sidst vil komme, da han kunde tilbyde dig sin Haand. Dette Øjeblik, som han i saa lang Tid og visselig med stor Fasthed har imødeset, er nu kommet. Mr. Bounderby har gjort mig sit Ægteskabstilbud og bedet mig om at meddele dig det og udtale hans Haab om, at du vil tage det under velvillig Overvejelse."

Pause. Det statistiske Urs Dikken medet hul. Den fjerne Røg meget sort og tung.

„Fader," sagde Luise, „tror du, at jeg elsker Mr. Bounderby?"

Gradgrind blev i højeste Grad befippet over dette uventede Spørgsmaal. „Ja, mit Barn," svarede han, „det — det — kan jeg virkelig ikke sige noget om."

„Fader," vedblev Luise, i ganske samme Tone som før, „forlanger du, at jeg skal elske Mr. Bounderby?"

„Kære Luise, nej. Nej. Jeg forlanger intet."

„Fader, forlanger Mr. Bounderby, at jeg skal elske ham?"

„Hør, min Ven, det er vanskeligt at svare paa dit Spørgsmaal."

„Vanskeligt at svare paa det med Ja eller Nej, Fader?"

„Ja ganske vist, min Ven, eftersom" — her var noget at demonstrere, og det gav ham hans Fatning tilbage — „eftersom Svaret afhænger saa væsentlig, Luise, af den Betydning, hvori man bruger Udtrykket. Mr. Bounderby er ikke saa ubillig hverken mod dig eller mod sig selv at gøre Krav paa noget romantisk, fantastisk eller — jeg bruger Synonymer — sentimentalt. Mr. Bounderby vilde kun til megen liden Nytte have set dig vokse op under sine Øjne, naar han i den Grad kunde glemme, hvad der skyldes din gode Forstand, ikke at tale om hans egen, at han kunde fri til dig af nogen saadan Grund. Udtrykket selv er derfor maaske — jeg paapeger kun dette for dig, min Ven — noget urigtig brugt."

„Hvad vilde du raade mig til at bruge i Stedet for det, Fader?“

„Ja, kære Luise,“ sagde Gradgrind nu fuldkommen fattet, „jeg vil raade dig, siden du spørger mig derom, at overveje dette Spørgsmaal ene og alene som en haandgribelig Kendsgerning. De uvidende og overspændte kunne forkvakle den Slags Sager med intetsigende Fantasier og andre Taabeligheder, som ingen Steder have hjemme — rigtig set, aldeles ingen Steder have hjemme — men det er ingen Kompliment til dig at sige, at du har bedre Forstand. Hvad ere nu de faktiske Omstændigheder ved denne Sag? Du er, vi ville sige med et rundt Tal, tyve Aar; Mr. Bounderby er, vi ville sige med et rundt Tal, halvtreds. Der er en Forskel mellem eders Livsalder, men mellem eders Formuesomstændigheder og Stillinger er der ingen; de passe tværtimod særdeles godt sammen. Der opstaar da nu det Spørgsmaal, er denne ene Forskel tilstrækkelig til at virke som en Hindring for et saadant Ægteskab? Ved Overvejelse af dette Spørgsmaal er det ikke uvigtigt at tage Ægteskabsstatistikken i England og Wales, for saa vidt den hidtil er bleven tilvejebragt, med i Regningen. Ved at undersøge Talstørrelserne finder jeg, at en stor Del af disse Ægteskaber indgaas imellem Personer af højst forskellige Aldre, og at den ældste af de kontraherende Parter i over tre Fjerdedele af disse Tilfælde er Brudgommen. Som et Bevis paa, i hvor stor Udstrækning denne Lov gælder, fortjener det at siges, at blandt de indfødte i de britiske Besiddelser i Ostindien, ligesom ogsaa en stor Del af Kina og blandt Kalmukkerne i Tartariet, afgive de bedste Sammenstillinger, som de rejsende hidtil have skaffet os, lignende Resultater. Den omtalte Forskel ophører derfor næsten at være en Forskel og forsvinder i Virkeligheden saa godt som ganske.“

„Hvad raader du mig til, Fader,“ spurgte Luise, hvis rolige Fatning ikke i mindste Maade var bleven rokket af disse tilfredsstillende Resultater, „at jeg skulde sætte i

Stedet for det Ord, jeg nylig brugte? For det urigtige Udtryk?“

„Luise,“ svarede hendes Fader, „det forekommer mig, at intet kan være simplere. Idet du holder dig strengt til Kendsgerningen, bliver det faktiske Spørgsmaal, du gør dig selv: Forlanger Mr. Bounderby, at jeg skal gifte mig med ham? Ja han gør. Det eneste Spørgsmaal, som da bliver tilbage er: Skal jeg gifte mig med ham? Jeg tror ikke, at noget kan være simplere end dette.“

„Skal jeg gifte mig med ham?“ gentog Luise med roligt Overlæg.

„Netop. Og som din Fader, kære Luise, er det mig en Tilfredsstillelse at vide, at du til Overvejelsen af dette Spørgsmaal ikke medbringer de Livssyn og de Livsvaner, der ere saa mange unge Kvinder egne.“

„Nej, Fader,“ svarede hun, „det gør jeg ikke.“

„Jeg vil nu lade dig selv dømme. Jeg har fremstillet denne Sag saaledes, som saadanne Sager i Almindelighed fremstilles imellem praktiske Mennesker; jeg har fremstillet den saaledes, som din Moders og min Sag i sin Tid blev fremstillet. Det øvrige, kære Luise, maa du selv afgøre.“

Fra Begyndelsen af havde hun siddet og set vist paa ham. Idet han nu lagde sig tilbage i sin Lænestol og paa sin Side fæstede sine dybtliggende Øjne paa hende, kunde han maaske have opdaget et Øjebliks Vaklen hos hende, som om hun følte sig tilskyndet til at kaste sig i hans Favn og skænke ham sit Hjertes indestængte Fortrolighed. Men for at han kunde have opdaget dette, maatte han med et Spring være sprungen over de kunstige Skranker, han i saa mange Aar havde arbejdet paa at opføre imellem sig selv og alle hine fine Strenge i det menneskelige Hjerte, der ville skuffe Algebraens snedigste Beregninger, indtil den sidste Trompet, der nogen Sinde gjalder, blæser selve Algebraen sønder og sammen. Disse Skranker vare for mange og for høje for et saadant Spring. Han opdagede ikke denne Vaklen, og med sit ubøjelige prosaiske og praktiske Ansigt

hærdede han hende atter, og Øjeblikket for bort ned i Forbigangenhedens umaadelige Dybder for at blandes med alle de forsømte Lejligheder, der ere druknede der.

Idet hun fjernede sine Øjne fra ham, sad hun saa længe og saa stiltiende hen mod Byen, at han til sidst sagde: „Raadfører du dig med Fabrikskorstenene i Coketown, Luise?“

„Der synes ikke at være andet der end tung og ensformig Røg. Men naar Natten kommer, bryder Ilden frem, Fader!“ svarede hun og vendte sig hurtig om.

„Det ved jeg nok, Luise. Men jeg fatter ikke, hvad denne Ytring sigter til.“ For at lade ham vederfares Retfærdighed, gjorde han det heller slet ikke.

Hun slog det hen med en let Bevægelse med sin Haand og sagde, idet hun atter sammentrængte sin Opmærksomhed paa ham: „Det er ofte forekommet mig, Fader, at Livet er saa grumme kort —“ Dette var et Emne, der laa saa godt for ham, at han faldt hende i Talen med de Ord:

„Det er unægtelig kort, om det end er godtgjort, at den gennemsnitlige Varighed af det menneskelige Liv er tiltagen i de senere Aar. De forskellige Livsforsikrings- og Livrenteselskabers Beregninger have, foruden andre Talstørrelser, som ikke kunne slaa fejl, stadfæstet denne Kendsgerning.“

„Jeg taler om mit eget Liv, Fader.“

„Ja saa! Alligevel har jeg ikke nødig at gøre dig opmærksom paa, Luise, at det styres af de samme Love, som gælde for Livet i Almindelighed.“

„Saa længe det varer, vilde jeg dog gerne gøre det lidet, jeg kan, og det lidet, hvortil jeg er skikket. Hvad gør det til Sagen!“

Gradgrind syntes at have temmelig ondt ved at fatte de sidste Ord: thi han svarede: „Til Sagen? Hvilken Sag?“

„Mr. Bounderby,“ vedblev hun i en rolig, ligefrem Tone, uden at ænse dette, „vil have, at jeg skal gifte mig med ham. Det Spørgsmaal, jeg har at gøre mig selv, er, skal

jeg gifte mig med ham? Saaledes er det jo, Fader, er det ikke? Det har du jo sagt mig, Fader, har du ikke?“

„Ganske vist.“

„Lad det da ske. Naar Mr. Bounderby vil tage mig saaledes, vil jeg ogsaa modtage hans Tilbud. Sig ham, naar du vil, Fader, at dette er mit Svar. Gentag det Ord for Ord, hvis du kan, da jeg gerne vil, at han skal vide, hvad jeg har sagt.“

„Det er meget rigtigt,“ svarede hendes Fader bifaldende, „at være fuldkommen nøjagtig. Jeg skal opfylde dit meget billige Ønske. Har du noget Ønske med Hensyn til Tiden for eders Bryllup, mit Barn?“

„Nej, Fader. Hvad gør det til Sagen?“

Gradgrind havde skudt sin Stol lidt nærmere hen til hende og grebet hendes Haand; men hendes Gentagelse af disse Ord syntes at skurre lidt i hans Øren. Han tøvede noget for at se paa hende og sagde derpaa, mens han stadig holdt hende i Haanden:

„Luise, jeg har ikke ment, det var nødvendigt at gøre dig eet Spørgsmaal, fordi den deri tænkte Mulighed forekom mig at ligge alt for fjern. Men jeg bør dog maaske gøre det. Har du aldrig hemmelig modtaget noget andet Tilbud?“

„Fader,“ svarede hun næsten haanligt, „hvilket andet Tilbud kunde der vel være blevet gjort mig? Hvem har jeg set? Hvor har jeg været? Hvad har mit Hjerte lært?“

„Kære Luise,“ svarede Gradgrind rolig og tilfredsstillet, „jeg fortjener, at du viser mig til Rette. Jeg ønskede kun at opfylde min Pligt.“

„Hvad kender jeg, Fader,“ sagde Luise i sin rolige Tone, „til Lyster og Tilbøjeligheder, til Attraaer og Følelser, til hele den Del af min Natur, hvori saadanne Daarskaber kunde være blevne nærede? Naar har jeg haft Lejlighed til at slippe fri for Problemer, der kunne løses, og Kendsgerninger, som kunne tages og føles paa?“ Idet hun sagde dette, lukkede hun, sig selv uafvidende, Haanden ligesom

om en fast Genstand og aabnede den langsomt igen, som om hun slap noget Støv eller Aske.

„Fuldkommen sandt, kære Barn, fuldkommen sandt," indrømmede hendes i høj Grad praktiske Fader.

„Men hvorfor," vedblev hun, „gør du mig et saa underligt Spørgsmaal? Den uskyldige, barnlige Forelskelse, som jeg har hørt skal være saa almindelig iblandt Børn, har aldrig fundet Vej til mit Hjerte. Du har været saa omhyggelig for mig, at jeg aldrig har haft Hjerte som et Barn. Du har oplært mig saa godt, at jeg aldrig har drømt som et Barn. Du har lige fra min Vugge indtil dette Øjeblik handlet saa klogt med mig, at jeg aldrig har kendt til Barnetro eller Barnefrygt."

Gradgrind blev ganske rørt over sit Held og dette Vidnesbyrd om det. „Kære Luise," sagde han, „du lønner mig rigelig for min Omhu. Kys mig, mit kære Barn."

Hans Datter kyssede ham da, og medens han holdt hende i sin Favn, sagde han: „Jeg kan nu forsikre dig, min Kæledægge, at jeg er lykkelig ved at have hørt den fornuftige Beslutning, du har taget. Mr. Bounderby er en udmærket Mand, og den Smule Forskel, der kan være imellem eder, om der overhovedet findes nogen, bliver mere end opvejet ved den Udvikling, din Aand har naaet. Det har altid været mit Formaal at opdrage dig saaledes, at du selv i din grønneste Ungdom kunde være af hvilken som helst Alder. Kys mig endnu en Gang, Luise, og lad os saa gaa ned til Moder."

De gik altsaa ned i Salen, hvor den højtagtede Dame, som der intet Vrøvl var ved, hvilede som sædvanlig, mens Sissy sad og syede ved Siden af hende. Da de traadte ind, ytrede hun nogle svage Tegn paa tilbagevendende Liv, og lidt efter viste det matte Transparent sig i en siddende Stilling.

„Kone," sagde hendes Mand, der med nogen Utaalmodighed havde ventet paa Fuldbyrdelsen af denne Idræt, „tillad, at jeg forestiller Mrs. Bounderby for dig."

„Aa," sagde hun, „I ere altsaa blevne enige derom! Naa, jeg vil da haabe, at du maa have en god Helbred, Luise; thi begynder dit Hoved at værke, saa snart du er bleven gift, hvilket var Tilfældet med mit, kan jeg ikke sige, at du er at misunde, skønt jeg ikke tvivler om, at du selv tror det, ligesom alle andre unge Piger. Imidlertid ønsker jeg dig til Lykke, mit Barn, og haaber, at du vil føre dig alle dine ologiske Studier til Nytte, ja, jeg gør saamænd! Jeg maa give dig et Lykønskningskys, Luise, men rør ikke ved min højre Skulder; der er noget, som er løbet ned ad den hele Dagen. Men nu," klynkede hun, idet hun ordnede sine Sjaler efter denne kærlige Ceremoni, „skal jeg da til at pine og plage mig Morgen, Middag og Aften med at finde paa, hvad jeg skal kalde ham."

„Kone," sagde hendes Mand højtideligt, „hvad mener du?"

„Hvad jeg skal kalde ham, naar han er bleven gift med Luise! Jeg maa dog kalde ham noget. Det er umuligt," sagde hun med et blandet Udtryk af Høflighed og Krænkelse, „stadig at tiltale ham uden at give ham et Navn. Jeg kan ikke kalde ham Josias, for det Navn er mig utaaleligt. Du vilde ikke selv vide noget af Joe, ved du nok. Skal jeg kalde min egen Svigersøn Mister? Dog vel ikke, med mindre den Tid er kommen, da jeg som en skrøbelig Stakkel skal trædes i Støvet af mine Slægtninge. Hvad skal jeg altsaa kalde ham?"

Da ingen af de tilstedeværende havde noget Raad at give i denne mærkelige Forlegenhed, forlod Mrs. Gradgrind for Øjeblikket dette Liv, efter at have føjet følgende Kodicil til sine allerede udfærdigede Talemaader:

„Med Hensyn til Brylluppet beder jeg kun Luise — og jeg beder derom med en Banken i mit Bryst, der strækker sig lige ned til mine Fodsaaler — at det snart maa finde Sted; thi ellers ved jeg, at det er en af de Ting, hvorom jeg aldrig vil faa det mindste at vide."

Da Gradgrind forestillede Mrs. Bounderby, havde Sissy pludselig drejet Hovedet og med Undren, Medlidenhed, Sorg

og Tvivl set hen paa Luise. Luise havde mærket og set det, uden at have set paa hende. Fra dette Øjeblik blev hun ligegyldig, kold og stolt — holdt Sissy i Afstand fra sig og var helt forandret over for hende.

Sekstende Kapitel.

Mand og Kone.

Det første, der gjorde Bounderby urolig, da han fik sin Lykke at vide, var Nødvendigheden af at sætte Mrs. Sparsit ind i Sagen. Han kunde ikke blive enig med sig selv om, hvorledes han skulde bære sig ad dermed, eller hvad Følgerne af dette Skridt vilde blive. Om hun øjeblikkelig vilde pakke sammen og rejse hen til Lady Scadgers eller ligefrem vægre sig ved at vige Pladsen; om hun vilde klage eller skælde, græde eller rase; om hende Hjerte vilde blive knust, eller Spejlet blive slaaet i Stykker, kunde Bounderby aldeles ikke forudse. Da det imidlertid maatte gøres, havde han intet andet Valg end at gøre det, og efter at have prøvet paa at skrive flere Breve, som alle mislykkedes, besluttede han derfor at gøre det mundtlig.

Paa Hjemvejen den Aften, han havde valgt til dette vigtige Skrid, brugte han den Forsigtighed at gaa ind paa et Apotek og købe en Flaske med den allerstærkeste Salmiakspiritus. „Min Sæl og Salighed," sagde han, „finder hun paa at falde i Afmagt, vil jeg i det mindste tage Huden af hendes Næse!" Men uagtet han havde rustet sig saaledes, traadte han dog ind i sit Hus med en alt andet end modig Mine og viste sig for Genstanden for sine bange Anelser som en Hund, der vidste, at den kom lige fra Spisekammeret.

„God Aften, Mr. Bounderby."

„God Aften, Frue, god Aften.“ Han trak sin Stol frem, og Mrs. Sparsit skød sin tilbage, som om hun vilde sige: „Kaminen er Deres, Sir; det indrømmer jeg. Det tilkommer Dem at optage hele Pladsen ved den, hvis De finder for godt.“

„Rejs dog ikke til Nordpolen, Frue!“ sagde Bounderby.

„Mange Tak, Sir,“ sagde Mrs. Sparsit og vendte tilbage, men satte sig dog et Stykke borte fra sin forrige Plads.

Bounderby sad og saa paa hende, mens hun med Spidsen af en stiv, spids Saks i et eller andet uudgrundeligt, dekorativt Øjemed prikkede Huller i et Stykke Kammerdug, en Operation, der i Forbindelse med de buskede Øjenbryn og den romerske Næse temmelig levende fremkaldte Forestillingen om en Falk, der var i Lag med en sej, lille Fugls Øjne. Hun var saa ivrig sysselsat, at der hengik flere Minutter, før hun saa op fra sit Arbejde, og da hun gjorde det, udbad Bounderby sig hendes Opmærksomhed ved et Kast med Hovedet.

„Mrs. Sparsit,“ sagde han, idet han stak Hænderne i Lommen og med sin højre overtydede sig om, at Proppen i den lille Flaske var klar til at bruges, „jeg har ikke nødig at sige Dem, at De ikke alene er en født og baaren Dame, men ogsaa en forbandet fornuftig Dame.“

„Sir, dette er ganske vist ikke første Gang, at De har gjort mig den Ære at komme med lignende Vidnesbyrd om Deres gode Mening om mig.“

„Mrs. Sparsit,“ sagde han, „jeg er i Færd med at sætte Dem i Forbavselse.“

„Nej virkelig?“ svarede hun spørgende og i den roligste Tone af Verden. Hun gik i Almindelighed med Halvhandsker og lagde nu sit Arbejde fra sig og glattede paa de omtalte Halvhandsker.

„Jeg er i Færd med at gifte mig med Tom Gradgrinds Datter.“

„Nej virkelig? Jeg haaber, De maa blive lykkelig, Mr.

Bounderby. Jeg haaber sandelig, at De maa blive lykkelig, Sir!“ Hun sagde dette med en saa stor Medlidenhed med ham, at Bounderby, langt mere betuttet, end om hun havde kastet sin Syæske i Spejlet eller var falden i Afmagt paa Tæppet, proppede Salmiakspiritussen tæt til i sin Lomme og tænkte: „Pokker staar i det Fruentimmer! Hvem kunde have gættet, at hun vilde have taget det paa den Maade?“

„Jeg ønsker af mit ganske Hjerte, Sir,“ sagde hun med den største Overlegenhed — hvorledes det nu var eller ikke, saa syntes hun lige paa Stedet at have skaffet sig Ret til siden stadig at ynke ham — „at De i enhver Henseende maa blive ret lykkelig.“

„Ja, Frue,“ sagde Bounderby med en vis Ærgrelse i sin Tone, der var kendelig afdæmpet, skønt mod hans Vilje; „jeg takker Dem. Det haaber jeg selv.“

„Gør De virkelig?“ svarede hun yderst venlig. „Dog, det er jo saa naturligt, det er jo saa naturligt.“

Nu paafulgte en meget uhyggelig Pause for Bounderbys Vedkommende. Mrs. Sparsit tog igen rolig fat paa sit Arbejde og hostede en Gang imellem sagte, paa en Maade, der vidnede om selvsikker Kraft og Overbærenhed.

„Nu vel, Frue,“ vedblev Bounderby, „under disse Omstændigheder kunde det næppe være behageligt for en Person som Dem at blive her, uagtet De vilde være meget velkommen?“

„Nej, Gud bevares, det kunde jeg paa ingen Maade tænke paa!“ Hun rystede paa Hovedet, stadig umaadelig overlegen, og forandrede den sagte Hosten lidt, idet hun nu hostede, som om Profetiens Aand opsteg i hende, men dog helst maatte hostes ned igen.

„Imidlertid er der nogle Værelser i Banken, hvor det vilde være en storartet Ting at have en født og baaren Dame som tilsynshavende; og hvis de samme Lønningsvilkaar —“

„Om Forladelse, Sir, De har været saa god at love mig altid at ville bruge Udtrykket, det aarlige Honorar.“

„Godt, det aarlige Honorar. Hvis det samme aarlige Honorar vilde tilfredsstille Dem der, saa indser jeg ikke, at der er noget, som kan skille os ad, medmindre De selv maatte ønske det.“

„Sir, dette Tilbud ligner Dem saa ganske, og hvis den Stilling, jeg vilde komme til at indtage i Banken, er en saadan, at jeg kan modtage den uden at stige længere ned ad den sociale Stige —“

„Det er den naturligvis. Hvor kunde De ellers tro, at jeg vilde byde en Dame den, der har bevæget sig i det fine Selskab. Ikke fordi jeg bryder mig om saadant Selskab, ved De nok; men det gør De.“

„Mr. Bounderby, De er meget hensynsfuld.“

„De faar Deres egne private Værelser med Lys, Brændsel o. s. v., Deres egen Pige til Deres Opvartning og en Portner til at passe paa Huset, saa at Deres Stilling vil blive, hvad jeg vil tage mig den Frihed at kalde meget behagelig.“

„Det er tilstrækkeligt. Om jeg ogsaa opgav min Plads her, vilde jeg ikke blive fritagen for Nødvendigheden af at spise Naadsens Brød;“ hun burde hellere have sagt Kalvebrissel, da denne lækre Ret med en kraftig brun Sauce var hendes Yndlingsspise om Aftenen; „og jeg modtager det hellere af Deres Haand end af nogen andens. Derfor modtager jeg Deres Tilbud med taknemmelig og oprigtig Paaskønnelse af tidligere udvist Velvilje. Og jeg haaber,“ idet hun sluttede i en inderlig rørende Tone, „jeg haaber til Gud, at Miss Gradgrind maa blive alt, hvad De ønsker og fortjener.“

Fra nu af kunde intet rokke hende ud af denne Stilling. Det hjalp ikke, at Bounderby buldrede og brugte alle sine eksploderende Midler for at hævde sin Værdighed; hun var fast opsat paa at have Medlidenhed med ham som et Offer. Hun var høflig, forbindtlig, munter, forhaabningsfuld; men jo høfligere, forbindtligere, muntrere, forhaabningsfuldere eller i det hele taget jo mere eksemplarisk hun var, et des mere fortabt Offer var han. Hun nærede en saadan

Medlidenhed med hans sørgelige Skæbne, at hans store, røde Ansigt gerne stod i en kold Sved, naar hun bare saa paa ham.

Imidlertid blev det bestemt, at Brylluppet skulde gaa for sig om et Par Maaneder, og Bounderby tog hver Aften ud til Stone Lodge som erklæret Brudgom. Ved disse Lejligheder viste Kærligheden sig i Skikkelse af Armbaand og fik ved enhver Lejlighed i Forlovelsesdagene et fabrikmæssigt Præg. Der blev lavet Kjoler, Smykker, Kager, Handsker og Ægtepagter, og et omfattende Assortiment af Kendsgerninger gjorde passende Ære af Kontrakten. Hele Sagen var fra først til sidst en Kendsgerning. Tidens Genier opførte ingen af hine skønne Danse, som taabelige Digtere have sunget om, og heller ikke gik Urene hurtigere eller langsommere end til andre Tider. Den uhyggelige, statistiske Registrator i det Gradgrindske Observatorium gav hver eneste Sekund en paa Hovedet, ligesom den blev født, og begravede den med sin sædvanlige Regelmæssighed.

Dagen kom altsaa, ligesom alle andre Dage komme for Folk, der kun have Fornuften for Øje, og i Kirken med de røde Træben viedes da Josias Bounderby fra Coketown til Luise, ældste Datter af Thomas Gradgrind, Esquire, fra Stone Lodge, Parlamentsmedlem for denne Valgkreds. Og da de vare blevne forenede i det hellige Ægteskab, tog de hjem til fornævnte Stone Lodge for at spise Frokost.

Ved denne glædelige Lejlighed var der en Samling af dannede Gæster, der vidste, hvad enhver Ting, som de fik at spise og drikke, var lavet af, hvorledes den indførtes eller udførtes, i hvilke Kvantiteter og i hvilke Skibe, enten fremmede eller indenlandske, og alt saadant noget. Brudepigerne vare lige ned til den lille Jane Gradgrind fra et intellektuelt Synspunkt set passende Livsledsagerinder for den matematiske Vidunderdreng, og der var intet Vrøvl ved nogen af Selskabet.

Efter Frokosten holdt Brudgommen følgende Tale:

„Mine Damer og Herrer, jeg er Josias Bounderby fra

Coketown. Da De have gjort min Kone og mig den Ære at drikke vor Skaal, maa jeg sagtens takke derfor, skønt De, da De alle kende mig og vide, hvad jeg er, og hvorfra jeg stammer, ikke ville vente Dem en Tale af en Mand, som, naar han ser en Lygtepæl, siger, „det er en Lygtepæl," og, naar han ser en Pumpe, siger, „det er en Pumpe," og ikke er at overtale til at kalde en Lygtepæl en Pumpe eller en Pumpe en Lygtepæl eller nogen af dem en Tandstikker. Ville De have en Tale i Dag, saa er min Ven og Svigerfader, Tom Gradgrind, Medlem af Parlamentet, og De ved, hvor De kunne faa den. Jeg er ikke Deres Mand. Ikke des mindre haaber jeg, at De ville have mig undskyldt, om jeg føler mig lidt selvstændig, naar jeg ser mig om ved dette Bord i Dag og husker paa, hvor lidt jeg tænkte paa at blive gift med Gradgrinds Datter, mens jeg var en pjaltet Gadedreng, der aldrig vadskede sit Ansigt undtagen ved en Pumpe, og det endda kun hver fjortende Dag. Jeg haaber derfor, at De ville synes godt om, at jeg føler mig selvstændig, hvis ikke, kan det ogsaa være det samme. Jeg føler mig alligevel selvstændig. Jeg har nu omtalt, og De have omtalt, at jeg i Dag er bleven gift med Gradgrinds Datter, og jeg er meget glad derover. Det har længe været mit Ønske at blive det. Jeg har iagttaget hende under hendes Opvækst, og jeg tror, at hun er mig værdig, og tillige tror jeg — ærlig talt — at ogsaa jeg er hende værdig. Jeg takker Dem derfor paa fælles Vegne for den Velvilje, De have vist os, og det bedste, jeg kan ønske den ugifte Del af Selskabet, er, at enhver Ungkarl maa finde en lige saa god Kone, som jeg har fundet, og at enhver Pige maa finde en lige saa god Mand, som min Kone har fundet."

Kort efter dette Foredrag kørte det lykkelige Par til Jærnbanestationen, da de vilde gøre en Bryllupstur til Lyon, for at Bounderby kunde faa Lejlighed til at se, hvorledes Arbejderne førte sig op der, og om ogsaa de gjorde Krav paa at spise med Guldskeer. Da Bruden i sin Rejsedragt

gik ned ad Trappen, mødte hun Tom, der ventede paa hende, ophidset enten af sine Følelser eller af den spirituøse Del af Frokosten.

„Du er dog en Knop af en Tøs, det kan man kalde en Søster, Luise!“ hviskede Tom.

Hun klyngede sig til ham, saaledes som hun paa denne Dag burde have klynget sig til en langt bedre Natur, og bragtes for første Gang lidt ud af sin kolde Fatning.

„Gamle Bounderby er færdig,“ sagde Tom. „Tiden er omme, far vel! Jeg skal nok passe paa at tage imod jer, naar I komme tilbage. Naa, lille Luise, er det nu ikke alt sammen aldeles storartet?“

Anden Bog.

Høst.

Første Kapitel.

Virkninger i Banken.

En solklar Midsommerdag. Undertiden fandtes der selv i Coketown noget saadant.

Set i Frastand i et saadant Vejr laa Coketown indhyllet i sin egen Taage, der syntes at være uigennemtrængelig for Solens Straaler. Man vidste kun, at Byen var der, fordi man vidste, at der ikke kunde være en saadan mørk Plet i Landskabet uden en By. Som en Klat af Sod og Røg, der i en forvirret Masse snart stræbte den ene, snart den anden Vej, snart trængte sig op mod Himmelens Hvælving, snart krøb mørk hen ad Jorden, alt efter som Vinden tiltog eller aftog, eller forandrede sin Retning; som et tæt, uformeligt Miskmask med enkelte Lysstriber, der ikke aabenbarede andet end Masser af Mørke, røbede Coketown sig selv i det fjerne, skønt ikke en eneste Mursten af den kunde ses.

Det underlige var, at den overhovedet var der. Den var saa ofte bleven ødelagt, at det var forbavsende, at den kunde have taalt saa mange Rystelser. Aldrig har noget Porcelæn været saa skrøbeligt som det, hvoraf Fabrikanterne i Coketown vare gjorte. Om man end tog nok saa varsomt paa dem, saa gik de i Stykker med en saadan Lethed, at man maatte fatte Mistanke om, at de i Forvejen havde haft et Knæk. De vare ødelagte, naar de opfordredes til at lade Arbejdernes Børn gaa i Skole; de vare ødelagte, naar der

udnævntes Synsmænd til at efterse deres Fabrikker; de vare ødelagte, naar saadanne Synsmænd holdt det for tvivlsomt, om de ogsaa strengt taget havde Ret til at lade deres Maskiner hakke Mennesker til Plukfisk; det var aldeles ude med dem, naar der faldt et Vink om, at de maaske ikke altid trængte til at lave fuldt saa megen Røg. Foruden Bounderbys Guldske, som havde almindelig Gyldighed i Coketown, var en anden fremherskende Fiktion meget yndet der. Den havde Skikkelse af en Trussel. Hver Gang en Coketowner mente, at han var mishandlet — det vil sige, hver Gang man ikke lod ham fuldstændig i Fred og tænkte paa at kræve ham til Regnskab for Følgerne af en eller anden af hans Handlinger — kunde man være vis paa, at han vilde udstøde den frygtelige Trussel, at han, „før vilde kaste hele sin Ejendom ud i Atlanterhavet.“ Dette havde mere end een Gang saa godt som skræmmet Livet af Indenrigsministeren.

Alligevel vare Coketownerne saa patriotiske, at de endnu aldrig havde kastet deres Ejendomme ud i Atlanterhavet, men tværtimod havde haft den Godhed at passe forbistret godt paa dem. Og der laa nu Byen i Taagen og voksede og formerede sig.

Gaderne vare hede og støvede denne Sommerdag og Solen saa klar, at den endog skinnede igennem den tunge Damp, der sank ned over Coketown, saa at det var umuligt at holde Øjnene fæstede paa den. Fyrbødere dykkede fra lave, underjordiske Døre op i Fabrikgaardene og satte sig paa Dørtrin, Bjælker og Stakitter, mens de tørrede sig i de sværtede Ansigter og saa paa Kulbunkerne. Hele Byen syntes at steges i Olie. Overalt var der en kvælende Lugt af varm Olie. Dampmaskinerne glinsede deraf; Arbejdernes Klæder vare tilsølede deraf; Fabriksbygningerne svedede og dryppede deraf gennem deres mange Lofter. Atmosfæren i disse Fepaladser lignede Samumens Aande, og deres af Hede vansmægtende Indbyggere slæbte sig matte igennem Ørkenen. Men ingen Temperatur gjorde de tungsindige,

vanvittige Elefanter mere vanvittige eller mere fornuftige. Deres kedsommelige Hoveder gik op og ned i samme Takt, enten Vejret var koldt eller varmt, fugtigt eller tørt, smukt eller daarligt. Den afmaalte Bevægelse af deres Skygger paa Væggene var det, Coketown havde at fremvise, i Stedet for Skyggerne af svajende Grene, mens den, i Stedet for Insekternes Summen om Sommeren hele Aaret igennem, fra Mandag Morgen til Lørdag Aften kunde frembyde en evindelig Snurren af Aksler og Hjul.

Søvnig snurrede de alle paa denne solklare Dag og gjorde den forbigaaende endnu dorskere og hedere, naar han kom forbi Fabrikkernes surrende Mure. Markiser og Vanding kølede Hovedgaderne og Butikkerne en Smule; men Fabrikkerne og Gaardene og Gyderne stegtes i en gloende Hede. Nede paa Floden, der var sort og plumret af Spildevandet fra Farverierne, roede nogle Drenge, der havde fri, i en læk Baad, som efterlod sig et Spor af Fraade, medens den sneglede sig frem, og hvert Kast med Aaren frembragte en væmmelig Stank. Men Solen selv, hvor velgørende den ellers er, var mindre kærlig mod Coketown end stærk Frost og hjemsøgte sjælden noget af dens tættere Kvarterer uden at avle mere Død end Liv. Saaledes bliver selv Himmelens Øje et ondt Øje, naar uduelige eller urenlige Hænder lægge sig imellem det og de Ting, som det ser ned paa for at velsigne.

Mrs. Sparsit sad i sit Eftermiddagsværelse i Banken paa Skyggesiden af den steghede Gade. Kontortiden var forbi, og paa den Tid af Dagen plejede hun gerne, naar det var varmt i Vejret, at gøre et Direktionsværelse oven over Kontoret den Ære at opholde sig der. Hendes egen private Dagligstue laa en Etage højere, og ved Vinduet i dette Udkigstaarn stod hun hver Morgen rede til, naar Bounderby gik over Gaden, at sende ham den deltagende Hilsen, der skyldes et Offer. Han havde nu været gift et Aar, men hun havde intet Øjeblik sluppet ham ud af sin urokkelige Medlidenhed.

Banken gjorde ikke i nogen Maade Vold paa Byens gavnlige Ensformighed. Den var kun eet rødt, grundmuret Hus til med sorte Vinduesskodder udvendig, grønne Jalusier indvendig, en sort Gadedør oven for to hvide Trappetrin, en Messingdørplade og et Messingpunktum til Laasegreb. Den var dobbelt saa stor som Bounderbys Hus, ligesom andre Huse vare fra dobbelt til seks Gange saa smaa; i alle andre Henseender var den nøjagtigt efter Mønsteret.

Mrs. Sparsit følte, at hun, naar hun ved Aftenstid indfandt sig blandt Pultene og Skrivematerialerne, udbredte en kvindelig, for ikke tillige at sige aristokratisk Gratie over Kontoret. Siddende ved Vinduet med sit Sytøj eller sine Filerapparater havde hun en selvtilfreds Følelse af, at hun ved sin fornemme Holdning forædlede Stedets strenge, forretningsmæssige Præg. Med denne Bevidsthed om sin interessante Karakter holdt Mrs. Sparsit sig i visse Maader for Bankens Fe; Byfolkene derimod, som ved at gaa der forbi, vare blevne opmærksomme paa hende, holdt hende for Bankens Drage, der rugede over Grubens Skatte.

Hvilke disse Skatte vare, vidste Mrs. Sparsit lige saa lidt som de. Guld- og Sølvmønter, kostbare Papirer, Hemmeligheder, som, hvis de udbredtes, vilde bringe en vis ubestemt Ulykke over visse ubestemte Personer — i Almindelighed dog Personer, som hun ikke kunde lide — vare Hovedposterne i hendes Tankefortegnelse over dem. Iøvrigt vidste hun, at hun efter Kontortiden herskede uindskrænket over alt Kontorbohavet og over et aflaaset, jærnbeslaaet Værelse med tre Laase for, mod hvis Dør Portnieren hver Aften lagde sit Hoved paa en Feltseng, der forsvandt ved Hanegal. Endvidere var hun Selvherskerinde over visse Hvælvinger nede i Kælderen, der vare afsondrede fra Samkvemmet med den tyvagtige Verden ved Hjælp af skarpe Pigge, og over Levningerne fra Dagens løbende Forretninger, saasom Blækklatter, opslidte Penne, Oblatstumper og Stykker Papir, der vare revne saa smaa, at Mrs. Sparsit aldrig kunde dechifrere noget interessant ud af dem, naar hun prøvede

derpaa. Endelig var hun Vogterske af et lille Rustkammer med Huggerter og Karabiner, der hang i en truende Række over en af Kaminhylderne i Kontoret, samt over hin ærværdige Tradition, som er uadskillelig fra ethvert Forretningssted, der gør Krav paa at holdes for rigt — en Række Brandspande — Kar, der i paakommende Tilfælde ikke ere til nogen praktisk Nytte, men som vise sig at have en næsten lige saa god moralsk Indflydelse paa de fleste Iagttagere som massive Guld og Sølvbarrer.

En døv Tjenestepige og Portneren fuldstændiggjorde hendes Rige. Den døve Tjenestepige sagdes at være rig, og blandt de lavere Klasser i Coketown havde det i flere Aar almindelig heddet, at hun vilde blive myrdet en Nat for sine Penges Skyld, naar Banken var lukket. Ja, man mente overalt, at hun i nogen Tid havde været hjemfalden til sin Skæbne og for længe siden burde være kommen af Dage; men hun havde hængt ved sit Liv og sin Kondition med en upassende Sejhed, som var Skyld i megen Forargelse og Ærgrelse.

Mrs. Sparsits Te var nylig bleven sat for hende paa et lille næsvist Bord med tre affekterede Ben, som hun efter Kontortiden altid lod sætte hen for Enden af det alvorlige, med Skind overtrukne, lange Direktionsbord, som indtog Midten af Værelset. Portneren satte Tebakken paa det og slog sine Knoer mod Panden som en Slags Hyldest.

„Tak, Bitzer," sagde hun.

„Selv Tak, Frue," svarede Portneren. Det var ham, der som Dreng i sin Tid havde defineret en Hest for Pigen Nr. tyve.

„Er alt lukket, Bitzer?" spurgte hun.

„Alt er lukket, Frue."

„Og hvad nyt er der i Dag?" vedblev Mrs. Sparsit, idet hun skænkede sin Te. „Er der noget?"

„Nej, jeg kan ikke sige, at jeg har hørt noget videre mærkelig nyt. Vore Folk ere noget slet Kram; men det er desværre da ikke noget nyt."

„Hvad tage de urolige Uslinger sig nu for?“

„Altid det samme. De rotte sig sammen, indgaa Foreninger og forpligte sig til at hjælpe hverandre.“

„Det er meget beklageligt, at de forenede Fabrikherrer tillade saadanne Klasseforbindelser.“

„Ja vistnok.“

„Da de selv ere forenede, burde de alle som een modsætte sig, at nogen tog en Mand i Arbejde, som var traadt ind i en saadan Forening.“

„Det have de ogsaa gjort; men det vilde ikke rigtig gaa.“

„Jeg giver mig ikke ud for at forstaa mig paa disse Ting, da det har været min Lod oprindelig at færdes i en helt anden Sfære, ligesom ogsaa min afdøde Mand som en Powler stod helt uden for alle den Slags Uenigheder; men det ved jeg, at disse Mennesker bør kues, og at det er paa den høje Tid, at det sker, og det een Gang for alle.“

„Ja, Frue,“ svarede Bitzer med den dybeste Ærbødighed for hendes orakelmæssige Autoritet. „De kunde sandelig ikke fremsætte det tydeligere, Frue.“

Da dette var den sædvanlige Tid, paa hvilken han fik sig en lille fortrolig Passiar med Mrs. Sparsit, og da han allerede havde fængslet hendes Opmærksomhed og set, at hun var i Færd med at ville spørge ham om noget, lod han, som om han ordnede Linealerne, Blækhusene o. s. v., mens hun drak sin Te og saa gennem det aabne Vindue ud paa Gaden.

„Har det været en travl Dag, Bitzer?“ spurgte hun.

„Aa nej, ikke saa meget travl, omtrent som sædvanlig, Mylady.“ En Gang imellem indflikkede han et „Mylady“ i Stedet for Frue, ligesom en uvilkaarlig Indrømmelse af Mrs. Sparsits personlige Værdighed og Krav paa Ærbødighed.

„Kontoristerne,“ sagde hun, idet hun omhyggelig viftede en usynlig Krumme Smørrebrød bort fra sin venstre

Halvhandske, „ere naturligvis paalidelige, punktlige og flittige?“

„Aa ja, saa temmelig; med den sædvanlige Undtagelse.“

Han havde den smukke Stilling som almindelig Spion og Angiver der i Huset og fik for denne frivillige Tjeneste, foruden sin Ugeløn, en Gave til Jul. Han var bleven en overordentlig opvakt, forsigtig og snild ung Mand, der kunde være vis paa at gøre sin Lykke i Verden. Hans Sind var saa vel reguleret, at han hverken kendte til Lidenskaber eller Følelser. Ethvert af hans Skridt var Resultatet af den nøjagtigste og koldblodigste Beregning, og det var ikke uden Grund, at Mrs. Sparsit plejede at sige om ham, at hun ikke havde kendt nogen ung Mand med saa faste Grundsætninger som han. Da han efter sin Faders Død havde opdaget, at hans Moder var forsørgelsesberettiget i Coketown, havde denne udmærkede unge Økonom hævdet denne Ret for hende med en saadan Principfasthed, at hun siden stadig havde været indespærret i Arbejdshuset. Det maa indrømmes, at han tilstod hende et halvt Pund Te om Aaret, hvilket var en Svaghed af ham, først fordi alle Gaver uundgaaelig bringe Modtageren ind under Begrebet Fattiglem, og dernæst fordi den eneste fornuftige Maade, hvorpaa han burde have givet sig af med denne Vare, vilde have været at købe den saa billig og sælge den saa dyrt, som det vilde være ham muligt — eftersom det klarlig er godtgjort af alle Filosoffer, at dette omfatter alle et Menneskes Pligter — ikke en enkelt af dem, men alle til Hobe.

„Saa temmelig, Frue; med den sædvanlige Undtagelse,“ sagde Bitzer.

„Ah—h!“ sagde Mrs. Sparsit, og rystede paa Hovedet over Tekoppen, idet hun tog sig en dygtig Slurk.

„Mr. Thomas, Frue; jeg har kun en daarlig Tro til ham; jeg holder slet ikke af hans Maade at være paa.“

„Bitzer,“ sagde Mrs. Sparsit med stærkt Eftertryk, „husker du, hvad jeg har sagt dig om Navne?“

„Om Forladelse. Det var ganske rigtig sagt, at De ikke holder af, at man nævner Navne, og det er ogsaa bedst at undgaa det.“

„Husk vel paa, at jeg har en betroet Plads her,“ sagde Mrs. Sparsit majestætisk. „Jeg har en ansvarsfuld Stilling her hos Mr. Bounderby. Hvor usandsynligt baade Bounderby og jeg selv for Aar tilbage end vilde have holdt det, at han nogen Sinde skulde blive min Velynder og yde mig et aarligt Honorar, kan jeg dog ikke andet end se ham i dette Lys. Af Mr. Bounderby har jeg modtaget enhver Paaskønnelse af min Stilling i Samfundet og enhver Indrømmelse af min Byrd, som jeg paa nogen Maade kunde vente, og mere, langt mere. Derfor vil jeg ogsaa være min Velynder samvittighedsfuld tro. Og jeg mener ikke, jeg vil ikke mene, jeg kan ikke mene,“ sagde hun med et omfattende Forraad af Æresfølelse og Moralitet, „at jeg vilde være samvittighedsfuld tro, hvis jeg tillod, at der under dette Tag blev nævnt Navne, som desværre — ja desværre, derom er der ikke mindste Tvivl — staa i Forbindelse med hans eget.“

Bitzer pressede atter sine Knoer mod sin Pande og bad atter om Forladelse.

„Nej, Bitzer,“ vedblev hun, „siger du en Person, vil jeg høre paa dig; siger du Mr. Thomas, maa du undskylde mig.“

„Med den sædvanlige Undtagelse af en Person, Frue,“ sagde Bitzer, idet han gjorde omkring.

„Ah—h!“ Mrs. Sparsit gentog Udraabet, rystede atter paa Hovedet over sin Tekop og tog igen en dygtig Slurk, som om hun atter vilde optage Samtalen paa det Punkt, hvor den var bleven afbrudt.

„Den omtalte Person,“ sagde Bitzer, „har aldrig været, hvad han burde være, lige siden han kom her i Huset. Han er en udsvævende, ødsel Dagdriver. Han fortjener ikke Saltet til sit Brød, og han vilde heller ikke faa det, naar han ikke havde en Ven og Slægtning ved Hove.“

„Ah—h!“ sagde Mrs. Sparsit med en ny tungsindig Hovedrysten.

„Jeg vil kun haabe, at hans Ven ikke vil sætte ham i Stand til at blive ved, som han har begyndt. Ellers, Frue, vide vi, af hvis Lomme de Penge komme.“

„Ah,“ sukkede Mrs. Sparsit med en tredje tungsindig Hovedrysten.

„Han er at beklage, Frue. Den Person, jeg sidst har hentydet til, er at beklage, Frue.“

„Ja, Bitzer. Jeg har altid beklaget denne Forbindelse, altid.“

„Med Hensyn til den først nævnte Person,“ sagde Bitzer, idet han dæmpede sin Stemme og kom nærmere, „da er han lige saa letsindig som nogen af Folkene her i Byen. Og De ved, hvor letsindige de ere. Ingen kunde ønske at vide det bedre, end en saa ophøjet Dame som De ved det.“

„De vilde gøre vel i at tage dig til Mønster, Bitzer.“

„Tak, Frue. Men siden De udtrykkelig nævner mig, saa se engang paa mig. Jeg har allerede lagt mig lidt op. Den Gave, jeg faar til Jul, rører jeg aldrig; ja, jeg bruger ikke engang hele min Løn, skønt den ikke er stor. Hvorfor kunne de ikke bære sig ad, ligesom jeg har gjort, Frue? Hvad den ene kan gøre, kan den anden ogsaa.“

Dette var atter en af Coketowns Fiktioner. Enhver Kapitalist, der havde ejet en Sixpence at begynde med og havde slaaet sig op til tresindstyve Tusinde Pund, faldt altid i Forundring over, at de tresindstyve Tusinde nærmeste Arbejdere ikke hver med en Sixpence slog sig op til tresindstyve Tusinde Pund, og bebrejdede dem mere eller mindre hver især, at de ikke gjorde det lille Kunststykke. „Hvad jeg gjorde, kan du ogsaa gøre. Hvorfor gaar du ikke hen og gør det?“

„Med Hensyn til, at de savne Adspredelse, saa er det ikke andet end noget Vrøvl. Jeg trænger ikke til Adspredelser; det har jeg aldrig gjort, og det vil jeg aldrig gøre; jeg holder ikke af dem. Og nu med Hensyn til, at de

slutte sig sammen i Foreninger, hvor mange iblandt dem er der da ikke, som ved at passe paa og angive de andre, nu og da kunde skaffe sig en lille Ekstrafortjeneste enten i Penge eller i Velvilje og saaledes forbedre deres Udkomme? Hvorfor forbedre de det da ikke? Det er det første, som en fornuftig Mand bør tænke paa, og dog er det det, som de paastaa, at de mangle.“

„Paastaa, at de mangle!“ sagde Mrs. Sparsit.

„Man hører dem jo stadig indtil Væmmelse tale om deres Koner og Børn. Men se engang til mig, Frue. Jeg har jo hverken Kone eller Børn. Hvorfor gaa de da hen og gifte sig?“

„Fordi de ere saa letsindige.“

„Ja, det er Tingen. Vare de mere tænksomme og mindre letsindige, hvad vilde de saa gøre? De vilde sige, „saa længe jeg har min Familie under min Hat, har jeg kun een at føde, og det er den Person, jeg helst vil føde.“

„Ganske rigtigt,“ indrømmede Mrs. Sparsit, idet hun spiste en Bolle.

„Mange Tak, Frue,“ sagde Bitzer og pressede igen sine Knoer mod sin Pande til Tak, fordi han hædredes med Mrs. Sparsits lærerige Konversation. „Ønsker De lidt mere varmt Vand, eller er der ellers noget, jeg skal hente Dem?“

„Nej, ikke for Øjeblikket, Bitzer.“

„Mange Tak. Jeg vil nødig forstyrre Dem ved Deres Maaltider, især ved Deres Te, da jeg ved, hvor stor Pris De sætter paa den,“ sagde Bitzer, idet han strakte Halsen lidt for at kunne se ud paa Gaden fra det Sted, hvor han stod, „men i de sidste Par Minutter har en Herre set herop og er gaaet over Gaden, som om han vilde banke paa. Det er sikkert ham, der nu banker.“

Han gik hen til Vinduet, og efter at have set ud og taget Hovedet til sig igen stadfæstede han denne Ytring med et: „Ja, Frue. Ønsker De, at denne Herre skal komme ind?“

„Jeg ved ikke, hvem det kan være," sagde hun, idet hun tørrede sig om Munden.

„Det er aabenbart en fremmed."

„Hvad en fremmed kan ville i Banken paa denne Tid af Aftenen, medmindre han kommer i et Forretningsærinde, for hvilket han kommer for sildigt, ved jeg ikke," sagde Mrs. Sparsit; „men Mr. Bounderby har betroet mig en Post her, og den vil jeg ikke svigte. Er det en Del af den Forpligtelse, jeg har paataget mig, at se ham, vil jeg se ham. Gør, som du synes bedst, Bitzer."

Her gentog den fremmede, aldeles uvidende om Mrs. Sparsits højsindede Ord, sin Banken saa lydeligt, at Portneren skyndte sig ned for at lukke Døren op, mens Mrs. Sparsit brugte den Forsigtighed at skjule sit lille Bord med Tilbehør i et Hjørneskab og ilede ovenpaa for i fornødent Fald at kunne vise sig med saa meget større Værdighed.

„Med Forlov, Frue, den fremmede Herre ønsker at tale med Dem," sagde Bitzer med sit Øje ved Mrs. Sparsits Nøglehul. Mrs. Sparsit, der havde nyttet Mellemtiden til at rette paa sin Kappe, gik derfor igen ned med sine klassiske Træk og traadte ind i Direktionsværelset, som om hun havde været en romersk Matrone, der var gaaet uden for Stadsmuren for at underhandle med en fjendtlig Feltherre.

Den fremmede, der var gaaet hen til Vinduet og stod og saa ligegyldigt ud ad det, blev saa lidt afficeret af dette imponerende Indtog, som noget Menneske kunde blive det. Han stod og fløjtede med den største Kulde, med Hatten endnu paa Hovedet og med et vist Udtryk af Mathed, der hidrørte dels fra den overdrevne Sommervarme og dels fra overdreven Fornemhed. Thi man kunde med et halvt Øje se, at han var en fuldendt Gentleman, dannet efter Tidens Mønster, ked af alt, og med lige saa lidt Tro paa noget som Lucifer.

„De ønsker nok at tale med mig?" sagde Mrs. Sparsit.

„Om Forladelse," sagde han, idet han vendte sig om og tog Hatten af. „Jeg beder Dem undskylde."

„Hm!“ tænkte Mrs. Sparsit, idet hun gjorde en statelig Bøjning. „Fem og tredive, ser godt ud, god Figur, smukke Tænder, god Stemme, god Opdragelse, godt klædt, sorte Haar, kække Øjne,“ hvilket hun alt sammen opdagede paa sin kvindelige Maade — ligesom Sultanen, der stak Hovedet i Vandspanden — alene ved at gøre et Kniks og rette sig igen.

„Behag at tage Plads,“ sagde hun.

„Jeg takker. Tillad.“ Han satte en Stol hen til hende, men blev staaende og støttede sig skødesløst til Bordet. „Jeg lod min Tjener blive nede paa Stationen for at passe paa mit Tøj — en uhyre Mængde rejsende og en Masse Gods paa Pakvognene — mens jeg selv gik omkring og saa mig lidt om. Et højst underligt Sted. Tør jeg spørge, om det altid er saa sort som nu?“

„I Almindelighed meget sortere,“ svarede Mrs. Sparsit ligefrem.

„Er det muligt! Undskyld, men De er vist ikke født her?“

„Nej. Det var engang mit Held eller mit Uheld, ligesom man vil tage det — førend jeg blev Enke — at bevæge mig i en helt anden Kreds. Min Mand var paa mødrene Side en Powler.“

„Jeg beder Dem meget om Forladelse,“ sagde den fremmede. „Var en —“

Mrs. Sparsit gentog: „En Powler.“ „Af Familien Powler,“ sagde den fremmede efter at have tænkt sig et Øjeblik om. Mrs. Sparsit nikkede. Den fremmede saa lidt mere træt ud end før.

„De maa vel kede Dem frygtelig her?“ var den Slutning, han udledede af Meddelelsen.

„Jeg er en Slave af Forholdene,“ sagde Mrs. Sparsit, „og har for længe siden lempet mig efter mit Livs styrende Magt.“

„Højst filosofisk,“ svarede den fremmede, „og højst eksemplarisk og rosværdigt, og —“

Da det næppe syntes ham Umagen værd at fuldende Sætningen, legede han træt med sin Urkæde.

„Tør jeg være saa fri at spørge Dem," sagde Mrs. Sparsit, „hvad jeg skylder den Ære at —"

„De har Ret," sagde den fremmede. „Jeg takker Dem meget, fordi De husker mig derpaa. Jeg har et Anbefalingsbrev med til Mr. Bounderby. Paa min Vandring omkring i denne overordentlig sorte By, mens min Middagsmad blev færdig i Hotellet, spurgte jeg en Karl, som jeg mødte — en af Arbejdsfolkene, der saa ud, som om han havde taget sig et Douchebad af noget fnugget, som jeg tror maa være det raa Materiale —"

Mrs. Sparsit bøjede Hovedet.

„— raa Materiale — hvor Bankier Bounderby boede, hvorpaa han, uden Tvivl vildledet af Ordet Bankier, viste mig hen til Banken. Men formodentlig bor Mr. Bounderby ikke i den Bygning, hvori jeg har den Ære at afgive denne Forklaring?"

„Nej, det gør han ikke."

„Mange Tak. Det var og er heller ikke min Hensigt at aflevere Brevet nu. Men idet jeg drev hen til Banken for at slaa Tiden ihjel og var saa heldig ved dette Vindue," mod hvilket han mat slog ud med Haanden og derpaa gjorde et let Buk, „at lægge Mærke til en Dame af et saa ualmindeligt og behageligt Ydre, fandt jeg, at jeg ikke kunde gøre noget bedre end at tage mig den Frihed at spørge denne Dame, hvor Bankier Bounderby da bor, hvilket jeg altsaa drister mig til at gøre med mange Undskyldninger for min Paatrængenhed."

Det ligegyldige og indolente i hans Væsen opvejedes i Mrs. Sparsits Tanker tilstrækkeligt af et vist flot Galanteri, som tillige var en Kompliment til hende. I dette Øjeblik sad han for Eksempel saa godt som paa Bordet, men bøjede sig ikke des mindre over mod hende, som om han indrømmede noget tiltrækkende ved hende, der gjorde hende fortryllende — paa hendes Maade.

„Banker, ved jeg, ere altid mistroiske og maa ifølge deres Natur være det," sagde den fremmede, hvis lette og flydende Tale baade var behagelig og gjorde Indtryk af noget langt mere fornuftigt og vittigt, end den indeholdt — hvilket maaske var et listigt Paafund af denne talrige Sekts Stifter, hvem denne store Mand saa end har været; „jeg tillader mig derfor at sige, at mit Brev — her er det — er fra Parlamentsmedlemmet for dette Sted — Gradgrind — hvem jeg havde den Fornøjelse at lære at kende i London."

Mrs. Sparsit genkendte Haanden, ytrede, at en saadan Stadfæstelse var aldeles unødvendig, og meddelte Bounderbys Adresse med alle fornødne Oplysninger og Anvisninger.

„Tusind Tak," sagde den fremmede. „De kender naturligvis godt Bankieren?"

„Ja," svarede Mrs. Sparsit, „jeg har kendt ham i ti Aar i min nuværende afhængige Stilling."

„Det er jo en hel Evighed! Han er nok gift med Gradgrinds Datter?"

„Ja," sagde hun, idet hun pludselig klemte Munden sammen, „han har den Ære."

„Denne Dame er nok en hel Filosof, har jeg hørt?"

„Saa? Er hun virkelig."

„Undskyld min paatrængende Nysgerrighed," vedblev den fremmede, idet han lod et bønfaldende Blik glide hen over Mrs. Sparsits Øjenbryn; „men De kender Familien og kender Verden. Jeg staar i Færd med at lære Familien at kende og faar maaske meget med den at gøre. Er denne Dame saa slem at komme i Lag med? Hendes Fader giver hende Ord for at være et saa forfærdelig skarpt Hoved, at jeg brænder af Længsel efter at faa noget mere at vide. Er hun aldeles utilgængelig? Overvættes, modbydelig klog? Jeg ser af Deres meget talende Smil, at De mener nej. De har gydt Balsam i min urolige Sjæl. Og nu Alderen. Fyrretyve? Fem og tredive?"

Mrs. Sparsit lo ganske højt. „Et Barn," sagde hun. „Ikke tyve, da hun blev gift."

„Jeg giver Dem mit Æresord paa, Mrs. Powler," svarede den fremmede, idet han løsrev sig fra Bordet, „at jeg aldrig i mit Liv er bleven saa forbavset!"

Det syntes virkelig at gøre Indtryk paa ham, for saa vidt det var muligt, at noget kunde gøre det. Han saa en hel kvart Minut paa Mrs. Sparsit og syntes i al denne Tid at være ganske overvældet af Overraskelse. „Jeg forsikrer Dem, Mrs. Powler," sagde han derpaa, helt overvældet, „at Faderens Væsen forberedte mig paa en uhyggelig og forstenet Modenhed, men jeg takker Dem for, at De har rettet en saa taabelig Vildfarelse. Undskyld min Paatrængenhed. Mange Tak. Far vel!"

Han gik bukkende bort, og skjult bag Vinduesgardinet saa Mrs. Sparsit ham slentre ned ad Gaden paa den skyggefulde Side af denne, iagttagen af hele Byen.

„Hvad synes du om den Herre, Bitzer?" spurgte hun Portneren, da han kom ind for at tage bort.

„Øder en hel Del Penge paa sin Paaklædning, Frue."

„Man maa indrømme, at den er meget smagfuld."

„Ja, hvis det ellers er noget, som det er værd at give Penge ud til. Og desuden," vedblev Bitzer, mens han polerede Bordet, „ser han mig ud til at spille."

„Det er umoralsk at spille."

„Det er dumt, fordi Udsigten til at vinde altid er imod Spilleren."

Enten det nu var Heden, som hindrede Mrs. Sparsit i at arbejde, eller det var, fordi hendes Haand var træt, nok er det, hun arbejdede ikke den Aften. Hun sad ved Vinduet, da Solen begyndte at dale ned bag Røgen; hun sad der, da Røgen blev gloende rød, da Farven forsvandt fra den, da Mørket syntes at stige langsomt op af Jorden og snige sig opad, op til Tagryggene, op til Himmelen. Uden Lys i Stuen sad hun ved Vinduet med Hænderne i Skødet,

uden at tænke synderlig paa Aftenens Lyd: Drengenes Hujen, Hundenes Gøen, de forbigaaendes Trin og Stemmer, de skingrende Gaderaab, Trætøflernes Klapren paa Stenbroen, da det var deres Tid at gaa forbi, Lukningen af Butikkernes Skodder. Først da Portneren meldte, at hendes natlige Kalvebrissel var færdig, vaktes hun af sine Drømmerier og gik ovenpaa med sine tykke, sorte Øjenbryn — der imidlertid vare blevne ganske krusede af hendes Tanker, saa at de trængte til at blive strøgne ud med et Strygejærn.

„Aa, din Taabe!“ sagde hun, da hun sad ene ved sit Aftensmaaltid. Hvem hun mente dermed, sagde hun ikke; men hun kunde næppe have ment Kalvebrislen.

Andet Kapitel.

James Harthouse.

Det Gradgrindske Samfunds Medlemmer trængte til Hjælp for at myrde Gratierne. De gik omkring for at hverve Rekrutter, og hvor kunde de lettere finde saadanne end blandt de fine Gentlemen, der, efter at have opdaget, at alle Ting ingenting vare værd, vare lige oplagte til enhver Ting.

Desuden vare de sunde Aander, der havde naaet dette ophøjede Standpunkt, tiltrækkende for mange af den Gradgrindske Skole. De kunde godt lide fine Gentlemen; de lod rigtignok, som om de ikke gjorde det, men de gjorde det alligevel. De udtømte deres Kræfter for at efterligne dem; de talte affektert ligesom de og uddelte med en enerveret Mine de smaa, skimlede Brokker Statsøkonomi, hvormed de trakterede deres Disciple. Aldrig før havde man her paa Jorden set en saa vidunderlig uægte Race som den, der saaledes frembragtes.

Blandt de fine Gentlemen, som ikke regulært hørte til den Gradgrindske Skole, var der en af god Familie og et

endnu bedre Ydre, i Forbindelse med et lykkeligt Lune, som havde gjort umaadelig Lykke i Underhuset ved en Lejlighed, da han underholdt dette med sin — og Direktionens — Mening om et Uheld, som havde fundet Sted paa en Jærnvej, hvorved fem af de paalideligste Funktionærer, man nogen Sinde havde kendt, tjenende under de liberaleste Bestyrere, man havde hørt tale om, og understøttede af de sindrigste mekaniske Hjælpemidler, der nogen Sinde vare blevne opfundne, hvilket alt sammen havde været i Virksomhed paa den bedste Jærnvej, der nogen Sinde var bleven lagt, havde taget Livet af fem Mennesker og saaret to og tredive ved et ulykkeligt Tilfælde, uden hvilket det hele System vilde have været aldeles ufuldstændigt. Blandt de dræbte var en Ko og blandt de adsplittede, ureklamerede Genstande en Fruentimmerkappe. Og det ærede Medlem havde i den Grad moret Huset — der havde en fin Sans for det komiske — ved at sætte Kappen paa Koen, at det ikke vilde høre tale om en alvorlig Hentydning til en offentlig Undersøgelse og under Bifaldsraab og Latter lod Jærnvejen gaa af med Sejren.

Denne Herre havde en yngre Broder af et endnu bedre Ydre end han selv; han havde forsøgt Livet som Fændrik ved Dragonerne, men fundet det kedsommeligt; derpaa havde han forsøgt det i en engelsk Gesandts Følge i Udlandet, og fundet det kedsommeligt; var derefter drevet til Jerusalem og havde kedet sig der og havde endelig sejlet omkring i Verden i en Yacht og havde kedet sig overalt. Til ham sagde dette ærede og spøgefulde Medlem en Dag broderlig: „Der er gode Udsigter blandt Praktikerne, Jem; de trænge til Folk. Det undrer mig, at du ikke lægger dig efter Statistik.“ Jem, der blev slaaet af det ny i denne Tanke, var lige saa villig til at lægge sig efter Statistik som efter alt andet og lagde sig altsaa derefter. Han forberedte sig ved Hjælp af et Par „blaa Bøger“, og hans Broder bragte Sagen paa Bane blandt Praktikerne og sagde: „Ville I besætte en eller anden ledig Plads i Huset med en brav Fyr, som kan holde en forbandet god Tale for jer, saa henvend

jer til min Broder Jem; thi han er en Mand for jer.“ Efter nogle Forsøg i offentlige Møder udtalte Gradgrind og en Raadsforsamling af politiske Vismænd sig tilfredse med Jem, og det vedtoges at sende ham ned til Coketown, for at han kunde blive kendt der og i Omegnen. Dette var Indledningen til det Brev, Jem den foregaaende Aften havde vist Mrs. Sparsit, og som Bounderby nu holdt i sin Haand med den Udskrift: „Josias Bounderby, Esquire, Bankier, Coketown. For særlig at anbefale James Harthouse, Esquire. Thomas Gradgrind.“

En Time efter Modtagelsen af denne Depeche og James Harthouses Kort satte Bounderby sin Hat paa og gik ned til Hotellet, hvor han fandt James Harthouse i Færd med at se ud ad Vinduet i en saa mistrøstig Sindsstemning, som om han allerede halvvejs havde besluttet at „lægge sig efter“ noget andet.

„Mit Navn,“ sagde hans Gæst, „er Josias Bounderby fra Coketown.“

James Harthouse var overordentlig lykkelig — skønt han langtfra saa ud dertil — ved at have en saa længe ventet Fornøjelse.

„Coketown,“ sagde Bounderby, idet han rolig tog en Stol, „hører ikke til den Slags Steder, De er vant til. Med Deres Tilladelse — eller ogsaa uden den; thi jeg er en Mand, der taler rent ud af Posen — vil jeg derfor fortælle Dem noget om den, før vi gaa videre.“

Det vilde være Harthouse særdeles kært.

„Det skal De ikke være saa vis paa,“ sagde Bounderby, „jeg lover Dem det ikke. Først og fremmest ser De Røg. Den er Mad og Drikke for os og den sundeste Ting i Verden i enhver Henseende og navnlig for Lungerne. Hører De til dem, der forlange, at vi skulle fortære den, er jeg uenig med Dem. Vi have ingen Lyst til at slide Bunden i vore Dampkedler hurtigere op, end vi nu gøre, af Hensyn til al den sentimentale Sludder, der nu gaar i Svang i Storbritannien og Irland.“

For at vise, at han var fuldstændig med, svarede Harthouse: „Jeg forsikrer Dem, at jeg af min inderste Overbevisning er ganske og aldeles af samme Tænkemaade som De.“

„Det glæder mig at høre,“ sagde Bounderby. „De har nu upaatvivlelig hørt en Del Snak om Arbejdet i vore Fabrikker, ikke sandt? Meget vel. Jeg vil sige Dem, hvorledes Sagen er. Det er det behageligste Arbejde, der gives, det er den letteste Slags Arbejde, der gives, og det er den Slags Arbejde, der bliver bedst betalt af alle. Ja, hvad mere er, vi kunne ikke indføre flere Forbedringer i selve Fabrikbygningerne, medmindre vi vilde lægge tyrkiske Tæpper paa Gulvene, og det have vi ikke i Sinde at gøre.“

„Fuldkommen rigtigt!“

„Og nu endelig vore Arbejdere; der gives ikke een Arbejder her i Byen, Mand, Kvinde eller Barn, som ikke har det samme Maal her i Livet, og dette Maal er at spise Skildpaddesuppe og Dyresteg med en Guldske; men ingen af dem — ikke en eneste — vil nogen Sinde komme til at spise Skildpaddesuppe og Dyresteg med en Guldske. Saa nu kender De Stedet.“

Harthouse forsikrede, at han var bleven i høj Grad opbygget af denne sammentrængte Fremstilling af Spørgsmaalet: Coketown.

„Ser De,“ svarede Bounderby, „det er mig det kæreste straks at have en ren og klar Forstaaelse med en Mand, i Særdeleshed en offentlig Mand, naar jeg gør hans Bekendtskab. Jeg har endnu en Ting at sige Dem, Mr. Harthouse, førend jeg forsikrer Dem om, med hvilken Fornøjelse jeg efter ringe Evne skal gøre min Ven Tom Gradgrinds Anbefalingsbrev Fyldest. De er en Mand af god Familie. Bild Dem intet Øjeblik ind, at jeg er en Mand af god Familie. Jeg er kommen af det værste Snavs — af Samfundets usleste Bærme.“

Kunde noget have højnet Jems Interesse for Boun-

derby, vilde det netop have været denne Omstændighed. I det mindste sagde han det.

„Se nu," sagde Bounderby, „kunne vi give hinanden Haanden paa lige Vilkaar. Jeg siger lige Vilkaar, fordi jeg er lige saa stolt som De, uagtet jeg bedre end noget andet Menneske kender Dybden af den Rendesten, hvoraf jeg selv har hævet mig op. Efter at jeg nu paa tilbørlig Maade har hævdet min Uafhængighed, kan jeg spørge Dem, hvorledes De har det, og jeg haaber, at De har det nogenlunde vel."

Fuldkommen vel, takket være Coketowns sunde Luft, gav Harthouse ham at forstaa, idet de rakte hinanden Haanden. Bounderby modtog med Velbehag dette Svar.

„De ved maaske," sagde han, „eller ved maaske ikke, at jeg er gift med Tom Gradgrinds Datter. Har De intet bedre at gøre end at gaa op ad Byen med mig, skal det være mig kært at forestille Dem for Tom Gradgrinds Datter."

„Mr. Bounderby," sagde Jem, „De forekommer mit kæreste Ønske."

De gik uden flere Ord, og Bounderby lodsede sin ny Ven, der dannede en stærk Modsætning til ham, til den røde, grundmurede Bygning med de sorte Skodder udvendig, de grønne Jalusier indvendig og den sorte Gadedør oven for de to hvide Trappetrin. I denne Boligs Dagligstue indfandt sig kort efter det mærkværdigste Fruentimmer, James Harthouse nogen Sinde havde set. Hun var saa tvungen og dog saa ligegyldig; saa tilbageholden og dog saa opmærksom; saa kold og stolt og dog saa kendelig undselig over sin Mands skrydende Ydmyghed, for hvilken hun gøs tilbage, som om enhver Prøve paa den var et Snit eller et Slag, at det var en ganske ny Følelse at iagttage hende. Af Ansigt var hun ikke mindre mærkværdig end af Væsen. Hendes Træk vare smukke, men der var lagt et saadant Baand paa deres naturlige Bevægelse, at det syntes umuligt at gætte sig til deres egentlige Udtryk. Aldeles ligegyldig, som hun var, fuldkommen fattet, aldrig forlegen og aldrig ugenert, medens hendes Sjæl tilsyneladende var ganske ene

med sig selv midt i deres Selskab — kunde det ikke nytte endnu for det første at „lægge sig efter“ at fatte dette Fruentimmer; thi hun trodsede enhver Forskning.

Fra Husets Frue kastede den fremmede et Blik paa Huset selv. Der var intet stumt Tegn paa en Kvinde i Stuen; ingen smagfuld lille Prydelse, intet, om end nok saa ringe fantastisk lille Arrangement røbede nogensteds hendes Indflydelse. Trist og udfordrende, pralende og rigt stirrede Værelset paa de tilstedeværende uden at mildnes eller oplives af det mindste Spor af en Kvindes Nærværelse. Ligesom Bounderby stod midt iblandt sine Husguder, saaledes indtog disse ubarmhjertige Guddomme deres Plads rundt omkring ham, og de vare godt magede og hinanden fuldkommen værdige.

„Dette,“ sagde Bounderby, „er min Hustru, Tom Gradgrinds ældste Datter. Luise, Mr. James Harthouse! Mr. Harthouse har svoret til din Faders Fane. Om han end ikke med det første skulde blive din Faders Kaldsfælle, tror jeg dog, at vi ville faa at høre, at han er kommen i Forbindelse med en af vore Nabobyer. De ser, Mr. Harthouse, at min Kone er yngre end jeg. Jeg ved ikke, hvad det var, hun saa hos mig, som fik hende til at tage mig; men noget maa hun sagtens have set hos mig, da hun vistnok ellers ikke havde taget mig. Hun har en Masse kostbare Kundskaber baade i Politik og i andre Retninger, og trænger De til at udvide Deres Kundskaber i nogen Henseende, vilde jeg have ondt ved at anbefale Dem til en bedre Raadgiver end Luise Bounderby.“

Til en elskværdigere Raadgiver eller nogen, af hvem han lettere kunde lære noget, kunde Harthouse aldrig blive anbefalet.

„Naa,“ sagde hans Vært, „giver De Dem af med Komplimenter, vil De gøre gode Forretninger her; thi De vil ingen Konkurrenter finde. Jeg har aldrig givet mig af med at lære Komplimenter, og jeg giver mig ikke ud for at forstaa mig paa den Kunst at sige dem. Oprigtig talt, saa

foragter jeg den. Men Deres Opdragelse er forskellig fra min; jeg har faaet min Opdragelse i Livets Skole. De er en Gentleman, og det giver jeg mig ikke ud for at være. Jeg er Josias Bounderby fra Coketown, og det er mig nok. Men skønt jeg ikke lader mig paavirke af fornem Fødsel eller fine Manerer, er det dog maaske Tilfældet med min Hustru. Hun har ikke mine Fortrin — Mangler vil De maaske kalde dem, men jeg kalder dem Fortrin — og derfor vil De rimeligvis ikke se Deres Talenter spildte."

„Mr. Bounderby," sagde Jem, idet han med et Smil vendte sig om mod Damen, „er et ædelt Dyr i en forholdsvis naturlig Tilstand og fri for det Seletøj, hvori et konventionelt Udgangsøg som jeg træller."

„De viser min Mand megen Ære," svarede hun roligt; „det er ikke mere end naturligt."

Han var bleven bragt i en ydmygende Klemme af en Gentleman at være, der havde set saa meget af Verden, og tænkte: „Hvorledes skal jeg tage dette?"

„Efter min Mands Ytringer at dømme maa jeg tro, at De agter at hellige Dem til Deres Fædrelands Tjeneste. De har besluttet," sagde Luise, der endnu stod foran ham paa det samme Sted, hvor hun fra først af var bleven staaende — i hele den paafaldende Modsætning mellem hendes Fatning og hendes øjensynlige Generthed — „at vise Nationen Vejen ud af alle dens Forlegenheder."

„Mrs. Bounderby," svarede han leende, „paa min Ære, nej. Jeg vil ikke prale over for Dem. Jeg har set en Smule hist og her; jeg har fundet det alt sammen aldeles uden Værd, saaledes som enhver har, og som nogle tilstaa, at de have fundet det, andre derimod ikke, og jeg lægger mig efter Deres højtærede Faders Meninger — ærlig talt, fordi alle Meninger ere mig lige gode, og jeg lige saa gerne kan støtte dem som alle andre."

„Har De da selv ingen Mening?" spurgte Luise.

„Jeg har ikke saa meget som den ringeste Interesse for noget. Jeg lægger ikke mindste Vægt paa nogen som

helst Mening, forsikrer jeg Dem. Udbyttet af de forskellige kedelige Erfaringer, jeg har gjort, er den Overbevisning — hvis Overbevisning ikke er et alt for stærkt Ord for den vage Opfattelse, jeg har af denne Sag — at den ene Slags Meninger vil gøre lige saa megen Gavn og lige saa megen Skade som den anden. Der er en engelsk Familie med et fortræffeligt, italiensk Valgsprog. Hvad der skal ske, vil ske. Det er den eneste Sandhed, der ikke kan undviges!“

Denne snedig paatagne Ærlighed — en Last, der er saa farlig, saa fordærvelig og saa almindelig — syntes, saa forekom det ham, ligesom at gøre et godt Indtryk paa hende. Han forfulgte denne Fordel ved i sin spøgefulde Tone — en Tone, hvori hun kunde lægge den Mening, som hun selv vilde — at tilføje: „Det Parti, der kan bevise noget af en Række Enere, Tiere, Hundreder, Tusinder, forekommer mig at skaffe den bedste Morskab og at aabne en Mand de bedste Udsigter. Jeg er det lige saa hengiven, som om jeg troede paa det, og er villig til at virke for det i samme Omfang, som om jeg troede paa det. Og hvad kunde jeg vel gøre mere, hvis jeg virkelig troede paa det?“

„De er en ejendommelig Politiker,“ sagde Luise.

„Undskyld mig; jeg har ikke engang den Fortjeneste. Vi vilde være det største Parti i Staten, forsikrer jeg Dem, hvis vi alle traadte ud af de Rækker, vi have valgt os, og bleve mønstrede paa een Gang.“

Bounderby, der havde svævet i Fare for at briste af Tavshed, tog nu Ordet for at foreslaa, at Middagsmaaltidet skulde udsættes til Klokken halv syv, mens han førte Mr. Harthouse omkring paa en Runde af Visitter hos de stemmeberettigede og formaaende Notabiliteter i Coketown og Omegn. Visitterne bleve aflagte, og ved en forstandig Viden, hentet fra de blaa Bøger, kom James Harthouse derfra med Glans, skønt ikke uden et overordentligt Tillæg af Kedsommelighed.

Om Aftenen saa han, at Bordet var dækket til fire; men de satte sig kun tre til det. Det var en passende

Lejlighed for Bounderby til at udbrede sig over Smagen af det Stykke stegt Aal, som han i en Alder af otte Aar havde købt sig paa Gaden for en halv Penny, samt om det mindre gode, særlig til Støvets Dæmpelse bestemte Vand, hvormed han havde skyllet Maaltidet ned. Disse Fortællinger svarede Jem paa ved nu og da i en mat Tone at udbryde i et: „Mageløst!“ og de vilde sandsynligvis have bestemt ham til igen at lægge sig efter Jerusalem, og det i Morgen den Dag, hvis han havde været mindre nysgerrig med Hensyn til Luise.

„Er der intet,“ tænkte han, idet han iagttog hende, mens hun sad for Bordenden, hvor hendes ungdommelige, lille og smækre, men meget gratiøse Skikkelse tog sig lige saa smuk som malplaceret ud, „er der intet, som kan gøre Indtryk paa dette Ansigt?“

Jo, ved Jupiter, det var der, og der kom det i en uventet Skikkelse! Tom viste sig. Hun blev helt forandret, da Døren gik op; et straalende Smil udbredte sig over hendes Aasyn.

Et dejligt Smil. James Harthouse havde maaske ikke lagt saa meget Mærke dertil, hvis han ikke saa længe havde undret sig over hendes lidenskabsløse Ansigt. Hun rakte sin Haand frem — en smuk, lille og blød Haand — og hendes Fingre sluttede sig om hendes Broders, som om hun havde villet føre dem til sine Læber.

„Hvad for noget?“ tænkte Gæsten. „Denne Hvalp er altsaa det eneste, hun bryder sig om. Ja saa, ja saa.“

Hvalpen blev forestillet og tog en Stol. Navnet var ikke smigrende, men ikke ufortjent.

„Da jeg var paa din Alder, unge Tom,“ sagde Bounderby, „var jeg punktlig; ellers fik jeg ingen Middagsmad.“

„Da De var paa min Alder,“ sagde Tom, „skulde De ikke gøre en urigtig Kontokurant om igen og bagefter klæde Dem paa.“

„Det skal du ikke bryde dig om.“

„Nu vel da," brummede Tom, „saa begynd ikke med mig."

„Mrs. Bounderby," sagde Harthouse, der meget godt havde hørt dette dæmpede Ordskifte, „Deres Broders Ansigt forekommer mig saa kendt. Har jeg monstro set ham i Udlandet eller i en eller anden offentlig Skole?"

„Nej," svarede hun helt oplivet, „han har endnu ikke været udenlands og er bleven opdragen herhjemme. Jeg fortæller Mr. Harthouse, at han ikke kan have set dig i Udlandet."

„Det var ikke saa vel," sagde Tom.

Der var lidt nok ved ham, som kunde opklare hendes Ansigt; thi han var en tvær, ung Fyr og frastødende i sit Væsen endog mod hende. Saa meget større maatte Ensomheden i hendes Hjerte og Trang til at have nogen, hvem hun kunde skænke det, have været. „Saa meget des mere er denne Hvalp den eneste, hun nogen Sinde har brudt sig om," tænkte James Harthouse; „saa meget des mere."

Hverken i sin Søsters Nærværelse, eller efter at hun havde forladt Værelset, gjorde Hvalpen sig Umage for at skjule sin Foragt for Bounderby, naar han, uden at denne uafhængige Mand mærkede det, kunde give den Luft ved at vrænge Mund eller lukke det ene Øje. Uden at svare paa disse telegrafiske Meddelelser opmuntrede Harthouse ham dog meget i Aftenens Løb og viste ham ualmindelig Forekommenhed, og da han til sidst stod op for at vende tilbage til sit Hotel og ikke rigtig vidste, om han kunde finde derhen i Mørke, tilbød Hvalpen øjeblikkelig at være hans Vejviser og gik ud med ham for at ledsage ham derhen.

Tredje Kapitel.

Hvalpen.

Det var højst mærkeligt, at en ung Mand, der var bleven opdragen under en uafbrudt, unaturlig Tvang, kunde være en Hykler; men dette var unægtelig Tilfældet med Tom. Det var højst sælsomt, at en ung Mand, der aldrig havde været overladt til sig selv fem Minutter i Rad, til sidst kunde være ude af Stand til at raade sig selv; men saaledes gik det Tom. Det var aldeles uforklarligt, at en ung Mand, hvis Fantasi var bleven stranguleret i Vuggen, endnu kunde hjemsøges af dens Genfærd i Skikkelse af lave, sanselige Lyster; men et saadant Uhyre var uimodsigelig Tom.

„Ryger De?“ spurgte James Harthouse, da de kom til Hotellet.

„Det skulde jeg mene.“

Han kunde ikke andet end byde Tom op med, og Tom kunde ikke andet end gaa op med, og ved Hjælp af den kølende Drik, der ikke var saa svag som kold, og en bedre Tobak end den, der var at faa til Købs der paa Stedet, kom Tom snart i en overordentlig fri og velbehagelig Stemning i sin Ende af Sofaen og blev mere oplagt til at beundre sin ny Ven i den anden Ende af den.

Tom blæste Tobaksrøgen til Side, efter at han havde røget lidt, og tog sin Ven nærmere i Øjesyn. „Han synes ikke at bryde sig synderlig om sin Paaklædning, og dog sidde Klæderne saa godt paa ham,“ tænkte Tom. „Hvor han dog er en flot Fyr!“

James Harthouse, der tilfældigvis opfangede Toms Blik, ytrede, at han ikke drak noget, og fyldte hans Glas med sin egen, skødesløse Haand.

„Mange Tak,“ sagde Tom, „mange Tak. Naa, Mr. Harthouse, jeg haaber, De har faaet en tilstrækkelig Dosis af gamle Bounderby i Aften.“ Tom sagde dette, idet han

atter lukkede det ene Øje og saa polisk ud over sit Glas paa sin Vært.

„En rigtig flink Mand!“ svarede James Harthouse.

„Synes De virkelig det?“ sagde Tom og lukkede atter det ene Øje.

James Harthouse smilede, og idet han stod op fra sin Ende af Sofaen og stillede sig med Ryggen mod Kaminhylden, saa at han, mens han røg, stod foran det tomme Ildsted lige over for Tom og saa ned paa ham, sagde han:

„Hvad De dog er for en grinagtig Svoger!“

„Hvad gamle Bounderby dog er for en grinagtig Svoger, mener De vel?“ sagde Tom.

„De er noget spydig, Tom.“

Der var noget saa behageligt i at være saa fortrolig med saadan en Vest, i at blive kaldt Tom af saadan en Stemme, i saa snart at være kommen paa en saa utvungen Fod med saadant et Par Bakkenbarter, at Tom var ualmindelig fornøjet med sig selv.

„Aa jeg bryder mig ikke det ringeste om gamle Bounderby,“ sagde han, „hvis det er det, De mener. Jeg har altid kaldt gamle Bounderby ved det samme Navn, naar jeg har talt om ham, og altid tænkt om ham paa samme Maade. Jeg har ikke i Sinde at begynde at blive høflig nu med Hensyn til gamle Bounderby. Det vilde være noget vel sildigt.“

„Mig skal De ikke bryde Dem om,“ svarede James, „men tag Dem i Agt, naar hans Kone er til Stede.“

„Hans Kone?“ sagde Tom. „Min Søster Luise? Jo vist!“ og han lo og nød lidt mere af den kølende Drik.

James Harthouse blev staaende i samme magelige Stilling, mens han paa sin utvungne Maade røg sin Cigar og saa velbehagelig ned paa Hvalpen, som om han vidste med sig selv, at han var en Slags indtagende Dæmon, der kun havde nødig at svæve over ham for at faa ham til at give sig ham i Vold med Hud og Haar, naar det skulde være. Det lod virkelig til, at Hvalpen bukkede under for denne

Indflydelse. Han saa slesk paa sin Ven; han saa beundrende paa ham; han saa dristig paa ham og lagde det ene Ben op paa Sofaen.

„Min Søster Luise?“ sagde Tom. „Hun brød sig ikke noget om gamle Bounderby.“

„De taler i Imperfektum, Tom,“ svarede James Harthouse, idet han strøg Asken af Cigaren med sin Lillefinger. „Nu ere vi i Præsens.“

„Verbum neutrum ikke at bryde sig om. Første Person Singularis Præsens Indikativ: Jeg bryder mig ikke om; anden Person Singularis: Du bryder dig ikke om; tredje Person Singularis: Hun bryder sig ikke om,“ svarede Tom.

„Godt, meget vittigt!“ sagde hans Ven. „Skønt De ikke mener det.“

„Jo vist mener jeg det. Paa min Ære! De vil vel ikke bilde mig ind, at De virkelig tror, at min Søster bryder sig noget om gamle Bounderby?“

„Kære Ven,“ svarede den anden, „hvad maa jeg tro, naar jeg ser et Par Ægtefolk leve enigt og lykkeligt med hinanden?“

Tom havde imidlertid faaet begge Benene op paa Sofaen. Havde hans andet Ben ikke allerede ligget der, da han blev kaldt „kære Ven,“ vilde han have lagt det derop paa dette store Stadium af Samtalen. Da han nu indsaa Nødvendigheden af at gøre noget, strakte han sig endnu længere, og idet han med Baghovedet hvilede paa 'Enden af Sofaen og dampede med en umaadelig paatagen Skødesløshed, vendte han sit simple Ansigt og sine ikke alt for ædru Øjne op mod det Ansigt, der skuede saa ligegyldig og dog saa almægtig ned paa ham.

„De kender vor gamle, Mr. Harthouse,“ sagde han, „og derfor kan det ikke undre Dem, at Luise giftede sig med gamle Bounderby. Hun havde aldrig haft nogen Tilbeder, og den gamle friede for gamle Bounderby, og saa tog hun ham.“

„Meget lydigt af Deres interessante Søster," sagde James Harthouse.

„Ja, men hun havde ikke været saa lydig, og det var ikke kommet saa let i Stand," svarede Hvalpen, „hvis jeg ikke havde været."

Fristeren lettede kun paa Øjenlaagene, og Hvalpen nødtes til at gaa videre.

„Jeg overtalte hende," sagde han med et opbyggeligt Udtryk af Overlegenhed. „Jeg var bleven puttet ind i gamle Bounderbys Bank — hvor jeg aldrig har haft Lyst til at være — og vidste, at jeg vilde komme paa det sorte Bræt der, hvis hun gav gamle Bounderby en Kurv; derfor meddelte jeg hende mine Ønsker, og hun gik ind paa dem. Det var meget flinkt af hende, var det ikke?"

„Det var fortryllende, Tom."

„Ikke fordi det var saa vigtigt for hende, som det var for mig," vedblev Tom koldblodig, „eftersom min Frihed og Tilfredshed og maaske ogsaa min Lykke i Fremtiden afhang deraf; og hun havde ingen anden Tilbeder, og at blive hjemme var det samme som at blive i Fængsel, især naar jeg var borte. Det var ikke, som om hun gav Slip paa en anden Tilbeder for gamle Bounderbys Skyld; men det var alligevel smukt af hende."

„Det var i højeste Grad rosværdigt. Og hun finder sig saa roligt deri."

„Aah," svarede Tom med en haanlig Beskyttermine, „hun er et rigtigt Fruentimmer. Et Fruentimmer finder sig i alt. Hun har nu engang levet sig ind i dette Liv, og hun er lige glad; det passer sig lige saa godt for hende som ethvert andet. Og desuden, skønt Luise er et Fruentimmer, er hun dog ikke noget almindeligt Fruentimmer. Hun kan lukke sig inde med sig selv og tænke — saaledes som jeg saa ofte har set hende sidde og se paa Ilden — en hel Time i Træk."

„Ja saa," sagde Harthouse og dampede rolig væk; „hun har altsaa Hjælpekilder i sig selv?"

„Ikke saa meget, som De maaske tror; for vor gamle har ladet hende proppe med alle Slags tørre Knokler og Savspaaner. Det er nu hans System.“

„Han har maaske dannet sin Datter efter sit eget Mønster?“

„Sin Datter? Ja, og alle andre med. Mig har han dannet paa samme Maade.“

„Umuligt.“

„Jo, han har,“ sagde Tom og rystede paa Hovedet. „Jeg tror, Mr. Harthouse, at da jeg forlod mit Hjem og kom til gamle Bounderby, var jeg saa dum som en Hest og kendte ikke mere til Livet, end en Østers gør.“

„Nej, Tom, det kan jeg næppe tro. Det er kun Deres Spøg.“

„Paa Ære,“ sagde Hvalpen, „det er mit Alvor, forsikrer jeg Dem!“ Han røg en lille Tid med megen Værdighed og tilføjede derpaa i en uhyre selvtilfreds Tone: „Men siden har jeg jo rigtignok samlet mig en Smule Erfaring, det vil jeg ikke nægte. Dog det kan jeg takke mig selv for, det skylder jeg ikke min gamle.“

„Og Deres aandrige Søster?“

„Min aandrige Søster er omtrent, som hun altid har været. Hun plejede at beklage sig for mig over, at hun ikke havde noget af alt det at holde sig til, som unge Fruentimmer i Almindelighed have, og jeg tror, at det samme er Tilfældet med hende nu. Men det bryder hun sig ikke om,“ tilføjede han kløgtig og dampede atter væk paa sin Cigar. „Fruentimmer komme altid ud af det enten paa den ene eller den anden Maade.“

„Da jeg i Gaar Aftes forespurgte mig i Banken om Bounderbys Adresse, traf jeg en gammel Dame der, som syntes at nære megen Beundring for Deres Søster,“ sagde James Harthouse, idet han kastede den sidste lille Stump af sin nu udrøgede Cigar fra sig.

„Mutter Sparsit!“ sagde Tom. „Hvad for noget, har De allerede set hende?“

Hans Ven nikkede. Tom tog Cigaren af Munden for med saa meget større Udtryk at lukke det ene Øje, der nu var blevet temmelig uregerligt, og slog sig flere Gange paa Næsen med Fingeren.

„Mutter Sparsits Følelse for Luise er mere end Beundring, tror jeg," sagde han. „Sig hellere Kærlighed og Hengivenhed. Mutter Sparsit satte ikke sine Garn ud for Bounderby, mens han var Ungkarl, aa nej!"

Disse vare de sidste Ord, som Hvalpen udtalte, førend han blev greben af en svimmel Døsighed, der fulgtes af fuldstændig Forglemmelse. Af denne Tilstand vaktes han ved en ubehagelig Drøm om, at han blev purret op med en Støvle, mens en Stemme sagde: „Hejda, det er sildigt. De maa gaa."

„Naa, ja," sagde han og kravlede op af Sofaen, „jeg maa nok lige saa godt tage Afsked med Dem. Det er en meget god Tobak, De har, men den er for let."

„Ja vist, den er for let," svarede hans Vært.

„Den er — den er latterlig let," sagde Tom. Hvor er Døren? God Nat!"

Han havde en underlig Drøm om, at han af en Opvarter blev ført gennem en Taage, som, efter at have voldt ham en Del Bryderi, opløste sig i Hovedgaden, hvor han stod alene. Han fandt derpaa temmelig let hjem, skønt endnu ikke ganske fri for Indtrykket af sin ny Vens Nærværelse og Indflydelse, som om han dvælede et eller andet Sted i Luften i den samme skødesløse Stilling og iagttog ham med det samme Blik.

Hvalpen kom hjem og gik i Seng. Havde han haft mindste Forestilling om, hvad han havde gjort den Aften, og været mindre Hvalp og mere Broder, vilde han have gjort omkring undervejs og være gaaet ned til den ildelugtende, grumsede Flod, have lagt sig til Hvile i den og for stedse tilhyllet sit Hoved med dens skidne Bølger.

Fjerde Kapitel.

Mennesker og Brødre.

„O, mine Venner, Coketowns underkuede Arbejdere! O, mine Venner og Landsmænd, Slaver af en jærnhaard og knusende Despotisme! O, mine Venner og Lidelsesbrødre, mine Medarbejdere og Medmennesker! Jeg siger eder, at den Time er kommen, da vi maa slutte os sammen som en forenet Magt og knuse de Undertrykkere, der saa længe have levet højt af at plyndre vore Familier, af vort Ansigts Sved, af vore Hænders Arbejde, af vore Seners Styrke, af Menneskehedens herlige, himmelbaarne Rettigheder og af Broderlighedens hellige og evige Privilegier.“

„Bravo!“ „Hør, hør, hør!“ „Hurra!“ og andre Raab opløftedes af mange Stemmer fra forskellige Kanter i den propfulde og kvælende beklumrede store Sal, hvor Taleren, der stod oppe paa en Forhøjning, afleverede disse og alle de andre bombastiske Tirader, han havde ved Haanden. Han havde deklameret sig op til Kogepunktet og var lige saa hæs, som han var hed. Ved at skraale med sine Lungers hele Kraft under et flimrende Gasblus, knytte Næverne, rynke Brynene, presse Tænderne sammen og slaa ud med Armene havde han udmattet sig i den Grad, at han nødtes til at holde inde og forlange et Glas Vand.

Mens han stod der og søgte at køle sit glødende Ansigt med sin Drik Vand, var Sammenligningen mellem ham og den Skare af opmærksomme Ansigter, der vare henvendte paa ham, i højeste Maade ufordelagtig for ham. Efter Naturens Vidnesbyrd stod han kun saare lidet over Massen, naar fraregnes det Stillads, paa hvilket han havde taget Plads. I mange andre væsentlige Henseender stod han langt under den. Han var ikke saa ærlig, ikke saa mandig, ikke saa godmodig; i Stedet for dens Enfold satte han Snedighed, og Lidenskabelighed i Stedet for dens sikre, sunde Sans. Daarlig bygget, som han var, højskuldret,

med en lav Pande og Træk, der af Vane havde taget et tvært Udtryk, dannede han, selv i sit fine Tøj, en højst ufordelagtig Modsætning til de fleste af hans Tilhørere i deres simple Arbejdsklæder. Saa sælsomt som det altid er at iagttage en hvilken som helst Forsamling, der er i Færd med ydmygt at bøje sig for en eller anden selvtilfreds, kedsommelig Taler, adelig eller borgerlig, hvem de tre Fjerdedele af den ved intet menneskeligt Middel vilde kunne hæve op fra Tomhedens Pøl til dens eget aandelige Standpunkt, var det mere end almindelig sælsomt, ja i høj Grad rørende at se denne Skare alvorlige Ansigter, hvis Redelighed i det væsentlige ingen uhildet, erfaren Iagttager kunde drage i Tvivl, revet med af en saadan Fører.

Bravo! Hør, hør! Hurra! Den ivrige Opmærksomhed og Spænding, der ytrede sig i alle disse Ansigter, gjorde dem til et højst interessant Skue. Der var ingen Ligegyldighed, ingen Træthed, ingen ørkesløs Nysgerrighed; ingen af de mange Afskygninger af Sløvhed, der ses i alle andre Forsamlinger, var et eneste Øjeblik synlig der. At enhver følte, at hans Kaar enten i den ene eller den anden Retning vare slettere, end de burde være; at enhver holdt det for magtpaaliggende for sig at forene sig med de øvrige for at forbedre disse Kaar; at enhver følte, at hans eneste Haab afhang af, at han sluttede sig til sine Stalbrødre, og at den hele Hob mente det ærlig, oprigtigt og alvorlig med denne Tro, hvad enten den nu var rigtig eller urigtig — dengang desværre urigtig — det maatte have været lige saa tydeligt for enhver, der vilde se, hvad der foregik der, som de nøgne Bjælker under Loftet eller de kalkede Vægge. Heller ikke vilde en saadan Tilskuer have kunnet andet end føle med sig selv, at disse Mennesker netop ved deres Forblindelse aabenbarede store Evner, der egnede sig til at nyttes til de bedste og skønneste Formaal, og at det — i Kraft af almengyldige, fiks og færdige Grundsætninger — at ville paastaa, at de skejede ud uden Grund, var det samme som at paastaa, at der kunde være Røg uden Ild,

Død uden Fødsel, Høst uden Udsæd, noget eller alt frembragt af intet.

Da Taleren havde forfrisket sig, tørrede han flere Gange sin rynkede Pande med sit sammenlagte Lommetørklæde og sammentrængte alle sine genoplivede Kræfter i et bittert og spottende Haansmil.

„Men o, mine Venner og Brødre! Mænd og Englændere, Coketowns underkuede Arbejdere! Hvad skulle vi sige om det Menneske — om den Arbejder, for at jeg skal være nødt til saaledes at skamskænde dette stolte Navn — der, skønt praktisk og nøje kendt med de Forurettelser og Forulempelser, der ere tilføjede eder, I, dette Lands krænkede Marv og Styrke, og skønt han har hørt eder med en ædel og majestætisk Enstemmighed, der vil bringe Tyranner til at skælve, beslutte at yde Bidrag til det forenede Tribunals Pengemidler og rette eder efter de af denne Forening udstedte Bestemmelser, hvilke disse end maatte være — hvad, spørger jeg, ville I sige om den Arbejder, da jeg dog maa indrømme ham dette Hædersnavn, der i et saadant Øjeblik forlader sin Post og sælger sin Fane; der i et saadant Øjeblik bliver en Kryster, en Nidding og Forræder; der i et saadant Øjeblik ikke skammer sig ved at gøre eder den feje og ydmyge Tilstaaelse, at han vil holde sig for sig selv og ikke være en af dem, der have forenet sig i denne hellige Kamp for Frihed og Ret?“

I dette Punkt var Forsamlingen uenig. Der var nogle, der brummede og hyssede, men Flertallets Æresfølelse var for stærk til at lade en Mand blive dømt uhørt. „Er De ogsaa sikker i Deres Sag, Slackbridge?“ „Op med ham!“ „Lad os høre ham!“ Dette og mere sagdes paa mange Kanter. Endelig raabte en kraftig Stemme: „Er Manden her? Er Manden her, Slackbridge, saa lad os høre ham selv i Stedet for Dem,“ hvilket modtoges med almindeligt Bifald.

Slackbridge, det var Talerens Navn, saa sig om med et knusende Smil, udstrakte sin højre Haand saa langt, hans

Arm kunde naa — saaledes som alle Slackbridger have for Skik — ud for at dæmpe det oprørte Hav og ventede, til det blev fuldkommen stille.

„O, mine Venner og Medmennesker!“ sagde han da og rystede med heftig Foragt paa Hovedet. „Det undrer mig ikke, at I, Arbejdets underkuede Sønner, ikke ville tro paa et saadant Menneskes Tilværelse. Men den, som solgte sin Førstefødselsret for en Ret Linser, var til, og Judas Iskariot var til, og denne Mand er til!“

Her opstod en kortvarig Trængsel og Forvirring i Nærheden af Forhøjningen, som endte med, at Manden selv stod ved Siden af Taleren foran Forsamlingen. Han var bleg og lidt bevæget, og især røbede hans Læber det; men han stod rolig med sin venstre Haand paa Hagen, ventende paa at blive hørt. Der var en Ordstyrer, som ledede Forhandlingerne, og denne brugte nu sin Myndighed.

„Mine Venner,“ sagde han, „i Kraft af min Stilling som Ordstyrer opfordrer jeg vor Ven Slackbridge, der maaske er lidt vel varm i denne Sag, til at sætte sig ned, medens denne Mand, Stefen Blackpool, bliver hørt. I kende alle denne Mand, Stefen Blackpool. I kende alle sammen baade hans sørgelige Skæbne og hans gode Navn.“

Dermed gav Ordstyreren ham et trofast Haandtryk og satte sig ned. Slackbridge satte sig ligeledes og tørrede sin hede Pande.

„Mine Venner,“ begyndte Stefen midt under et Havblik, „jeg har hørt, hvad der er blevet sagt om mig, og rimeligvis kan jeg ikke gendrive det. Men jeg vil hellere, at I skulle høre Sandheden om mig af min egen Mund end af noget andet Menneskes, skønt jeg aldrig har kunnet tale i en stor Forsamling uden at blive forvirret.“

Slackbridge rystede paa Hovedet, som om han i sin Ærgrelse vilde ryste det af.

„Jeg er den eneste Arbejder i Bounderbys Fabrik, som ikke vil rette sig efter de foreslaaede Bestemmelser. Jeg kan ikke rette mig efter dem. Jeg tvivler om, mine Venner,

at de ville blive jer til Gavn; de ville snarere blive jer til Skade.“

Slackbridge smilede, lagde Armene over Kors og rynkede spydig Panden.

„Men det er ikke saa meget derfor, at jeg holder mig tilbage. Var det det hele, vilde jeg følge med jer andre. Men jeg har mine Grunde — mine egne, ser I — som afholde mig derfra, ikke alene nu, men altid — altid — hele mit Liv igennem!“

Slackbridge sprang op og stillede sig ved Siden af ham, idet han fnyste og skar Tænder. „O, mine Venner, var det ikke det, jeg sagde jer? O, mine Landsmænd, var det ikke det, jeg advarede jer for? Og hvorledes klæder denne feje Opførsel en Mand, som vides at være ramt haardt af uretfærdige Love? I Englændere, jeg spørger eder, hvorledes klæder denne Lumpenhed en af eders Midte, som saaledes samtykker i sin egen og eders Undergang og i eders Børns og Børnebørns?“

Der hørtes nogle Bifaldsraab og nogle Mishagsytringer mod Manden; men de fleste af de tilstedeværende holdt sig rolige. De saa paa Stefens udtærede Ansigt, som de naturlige Følelser, det røbede, gjorde endnu mere rørende, og i deres Hjerters Godmodighed bleve de mere nedslagne end opbragte.

„Det er denne Ordførers Haandværk at tale,“ sagde Stefen; „derfor bliver han betalt, og den Gerning forstaar han sig paa. Lad ham bare blive ved den. Han skal ikke bryde sig om, hvad jeg har at bære. Det kommer ikke ham ved. Det kommer ingen ved undtagen mig selv.“

Der laa en Sømmelighed, for ikke at sige Værdighed, i disse Ord, som gjorde Tilhørerne endnu roligere og opmærksommere. Den samme kraftige Stemme raabte: „Slackbridge, lad Manden komme til Orde og hold din Mund!“ Derpaa blev der vidunderlig stille i Salen.

„Brødre,“ sagde Stefen, hvis dæmpede Stemme man tydelig hørte, „og Kammerater — thi det ere I for mig,

om end ikke, som jeg ved, for denne Ordfører her — jeg har kun eet Ord at sige, og jeg kunde ikke sige mere, om jeg saa skulde tale til Dagenes Ende. Jeg kender godt alt, hvad der forestaar mig. Jeg ved godt, at I have besluttet ikke at ville have mere at gøre med en Mand, som ikke er med jer i denne Sag. Jeg ved godt, at hvis jeg laa og vansmægtede paa en Landevej, vilde I mene det rigtigt at gaa mig forbi som en fremmed og uvedkommende. Men min Skæbne maa jeg bære, som jeg kan bedst.“

„Tænk dig om, Stefen Blackpool,“ sagde Ordstyreren, idet han rejste sig. „Tænk dig vel om, min Gut, førend du bliver skyet af alle dine gamle Venner.“

Der lød en almindelig Mumlen, der gik ud paa det samme, skønt ingen sagde noget bestemt Ord. Hvert Øje var fæstet paa Stefens Ansigt. Hvis han angrede sin Beslutning, vilde han lette alles Sind for en stor Byrde. Han saa sig om og vidste, at det var Tilfældet. Ikke et Gran af Vrede mod dem var der i hans Hjerte; han kendte dem til Bunds, saaledes som kun deres Arbejdsfælle kunde kende dem, og vidste, hvad der laa bag deres Svagheder og Vildfarelser.

„Jeg har overvejet alt, men jeg kan ikke gaa med. Jeg maa følge den Vej, der ligger for mig. Jeg maa tage Afsked med jer alle sammen.“

Han bragte dem en Slags Hilsen ved at løfte Armene i Vejret og blev staaende i denne Stilling uden at tale, indtil de langsomt sank ned igen.

„Mangt et venligt Ord have nogle af dem, jeg ser her, talt med mig; mangt et Ansigt ser jeg her, som jeg saa første Gang, mens jeg endnu var ung og lettere om Hjertet end nu. Jeg har aldrig haft noget Udestaaende med nogen af mine lige, siden jeg blev født, og Gud er mit Vidne, at jeg heller ikke nu har noget, som jeg selv er Skyld i. De kalder mig en Forræder og alt saadant noget — det er Dem, jeg mener,“ sagde han til Slackbridge, „men det er lettere sagt end bevist; lad det derfor være.“

Han var allerede gaaet et Par Skridt for at komme ned af Forhøjningen, men huskede i det samme paa noget, han ikke havde sagt, og vendte derfor om igen.

„Kanske," sagde han, idet han langsomt drejede sit furede Ansigt om mod Forsamlingen, ligesom for at henvende sig til hver enkelt af de tilstedeværende, baade de nærmeste og de fjerneste, „kanske vil der, naar dette Spørgsmaal er blevet forhandlet og afgjort, blive truet med at stoppe Arbejdet, hvis jeg faar Lov til at arbejde iblandt jer. Jeg haaber, jeg maa dø, førend den Tid kommer, og jeg vil arbejde ensomt imellem jer, medmindre den kommer — ja, det vil jeg, mine Venner, ikke for at trodse jer, men for at leve. Jeg har ikke andet end mit Arbejde at leve af, og hvor skal jeg ty hen, jeg, som har arbejdet i Coketown, siden jeg ikke var højere end som saa? Jeg beklager mig ikke over at blive skudt til Side, over fra nu af at være et Skumpelskud og blive overset; men jeg haaber at faa Lov til at arbejde i Fred. Har jeg overhovedet nogen Ret, mine Venner, tror jeg, at det er denne."

Ikke et Ord blev der talt, ikke en Lyd hørtes der i Bygningen med Undtagelse af den sagte Støj, som hidrørte fra, at man i Midten gik til Side for at gøre Plads for en Mand, som de alle havde forpligtet sig til ikke mere at have Omgang med. Uden at se paa nogen og gaaende sin Gang med en beskeden Fasthed, der ingen Fordringer gjorde og ikke søgte noget, forlod gamle Stefen Skuepladsen med alle sine Sorger tyngende paa sit Hoved. Derpaa gav Slackbridge, der under hans Udgang havde holdt sin oratoriske Arm udstrakt, som om han med uendelig Omhu og en vidunderlig moralsk Magt tøjlede Mængdens heftige Lidenskaber, sig i Færd med at løfte dens Stemning. Havde ikke Romeren Brutus, o, mine britiske Landsmænd, dømt sin Søn til Døden, og havde ikke de spartanske Mødre, o, mine snart sejrrige Venner, drevet deres flygtende Sønner mod Odden af deres Fjenders Sværd? Var det da ikke en hellig Pligt for Coketowns Mænd, med Forfædre bag ved

sig, en beundrende Verden omkring sig og en Efterslægt foran sig, at udjage Forræderne fra de Telte, de havde opslaaet, i en nellig og Gud velbehagelig Sag? Himmelens Vinde svarede ja og bar dette Ja mod Øst og Vest, mod Syd og Nord. Og derfor et trefoldigt Hurra for det forenede Tribunal!

Slackbridge gjorde Tjeneste som Fløjmand og angav Takten. Hin Masse af tvivlende Ansigter — lidt slagne af Samvittigheden — opklaredes af Lyden og istemte Raabet. Den private Følelse maatte vige for den fælles Sag. Hurra! Taget rungede endnu af Raabet, da Forsamlingen skiltes ad.

Saaledes kom Stefen Blackpool snart til at føre det mest afsondrede Liv af alle, Ensomhedens Liv iblandt en velkendt Kreds. Den fremmede i Landet, som i ti Tusinde Ansigter søger et svarende Blik og aldrig finder det, er i et opmuntrende Selskab i Sammenligning med den, som hver Dag gaar forbi ti bortvendte Ansigter, der fordum vare Venners. Denne Erfaring skulde nu Stefen gøre i ethvert af sit Livs vaagne Øjeblikke, ved sit Arbejde, paa sin Vej til og fra dette, i sin Dør, ved sit Vindue, overalt. Efter fælles Aftale skyede de endog den Side af Gaden, hvor han plejede at gaa, og overlod den til ham alene blandt alle Arbejderne.

I mange Aar havde han været en tavs, stille Mand, der kun sjælden omgikkes andre og i Almindelighed søgte Selskab i sine egne Tanker. Han havde aldrig følt Styrken af dette Savn i sit Hjerte; thi ofte var det blevet afhjulpet ved et Nik, et Blik, et Ord, og en uhyre Trøst var ved saadanne smaa Midler bleven gydt draabevis i det. Det var endog vanskeligere, end han havde troet det muligt, i hans egen Sjæl at adskille den Omstændighed, at alle hans Kammerater havde forladt ham, fra en ugrundet Følelse af Skam og Vanære. De fire første Dage af hans Lidelser vare saa lange og tunge, at han begyndte at ræddes for den Udsigt, der aabnede sig for ham. Ikke alene saa han ikke noget til Rachel i denne Tid, men han undgik endog

enhver Lejlighed til at se hende; thi skønt han vidste, at Forbudet formelt ikke strakte sig til de Kvinder, der arbejdede i Fabrikkerne, mærkede han dog, at nogle af dem, som han kendte, vare blevne anderledes imod ham. Han var derfor bange for at henvende sig til de andre, ligesom han ængstedes ved Tanken om, at de kunde udstrække Forbudet til Rachel, hvis hun blev set i Selskab med ham. Han havde saaledes været ganske ene i de fire Dage og ikke talt med nogen, da han, idet han om Aftenen gik fra Arbejde, blev tiltalt paa Gaden af en ung Mand med en meget lys Hudfarve.

„Deres Navn er jo Blackpool, er det ikke," sagde den unge Mand.

Stefen rødmede ved at mærke, at han havde Hatten i Haanden af Taknemmelighed, fordi der blev talt til ham, eller fordi det skete saa pludselig eller maaske paa Grund af begge Dele. Han lod, som om han rettede noget paa Foret, og svarede ja.

„Er De ikke den Mand, de have sat i Band?" spurgte Bitzer, som var den omtalte lyse unge Mand.

Stefen svarede igen ja.

„Det tænkte jeg nok, for det saa ud, som om de alle holdt sig borte fra Dem. Mr. Bounderby ønsker at tale med Dem. De ved jo, hvor hans Hus er."

Stefen svarede igen ja.

„Vil De saa ikke være saa god at gaa lige derhen?" sagde Bitzer. „Man venter Dem, og De har kun nødig at sige Tjeneren, hvem De er. Jeg hører til Banken, og vil De derfor gaa lige derhen uden mig, sparer De mig en unyttig Gang."

Stefen, hvis Vej havde ført i den modsatte Retning, vendte om og gik pligtskyldigt til Kæmpen Bounderbys røde, grundmurede Borg.

Femte Kapitel.

Mennesker og Herrer.

„Naa, Stefen,“ sagde Bounderby i sin opblæste Tone, „hvad er det, jeg hører? Hvad have disse Jordens Pestbylder gjort dig? Kom indenfor og tal rent ud af Posen.“

Det var ind i Dagligstuen, han saaledes blev budt. Et Tebord stod dækket, og Bounderbys unge Kone, hendes Broder og en Herre fra London vare til Stede. For disse gjorde Stefen sit Buk, idet han lukkede Døren og blev staaende i Nærheden af den med Hatten i Haanden.

„Det er den Mand, jeg har talt til Dem om, Harthouse,“ sagde Bounderby. Herren, han henvendte sig til, og som sad i Sofaen og talte med Mrs. Bounderby, rejste sig op og sagde i en ligegyldig Tone: „Ja saa!“ og slentrede hen til Kamintæppet, hvor Bounderby stod.

„Naa,“ sagde Bounderby, „snak saa væk!“

Efter de fire Dage, han havde tilbragt, klang denne Tiltale raat og skurrende i Stefens Øre. Foruden at saare hans forpinte Hjerte, syntes den ogsaa at tyde paa, at han virkelig var den egentlige Rømningsmand, han havde faaet Skyld for at være.

„Hvad er det, Sir,“ sagde Stefen, „som De ønskede at tale med mig om?“

„Ih, det har jeg jo allerede sagt dig,“ svarede Bounderby; „tal ud af Skægget som en Mand, siden du er en Mand, og fortæl os noget om dig selv og denne hersens Forening.“

„Undskyld,“ sagde Stefen, „derom har jeg ingenting at sige.“

Bounderby, der altid mere eller mindre lignede Blæsten, begyndte, da han her fandt noget for sig, straks at blæse paa det.

„Se engang her, Harthouse,“ sagde han, „her ser De et Eksemplar af dem. Denne Mand har været her een Gang

før, og da advarede jeg denne Mand mod de fremmede Forførere, som altid ere paa Færde — og som burde hænges, hvor de træffes — og jeg sagde denne Mand, at han var paa Afveje. Men skulde De nu tro, at uagtet de have brændemærket ham saaledes, er han dog en saadan Slave af dem, at han er bange for at lukke Munden op mod dem?“

„Jeg sagde, at jeg ingenting havde at sige, men det var ikke, fordi jeg var bange for at lukke Munden op.“

„Du sagde. Ah! Jeg ved godt, hvad du sagde, og mere; jeg ved, hvad du mener, ser du det. Det er ikke altid et og det samme, men som oftest noget helt forskelligt. Du maa hellere straks sige os, at denne Karl, denne Slackbridge ikke er her i Byen og ophidser Folket til at gøre Mytteri, og at han ikke er en rigtig, ægte Folkefører, det vil sige, en fordømt Skurk. Det maatte du hellere straks sige os; du kan ikke narre mig. Du har Lyst til at tale saaledes; hvorfor gør du det da ikke?“

„Det gør mig lige saa ondt som Dem, Sir, naar Folkenes Førere ere slette,“ sagde Stefen og rystede paa Hovedet. „De tage dem, som tilbyde sig. Det er maaske ikke den mindste af deres Ulykker, at de ingen bedre kunne faa.“

Blæsten begyndte at blive til Storm.

„Naa, hvad siger De dertil, Mr. Harthouse?“ sagde Bounderby. „Finder De det ikke temmelig stærkt? De siger vist ved Dem selv, at det er en net Prøve paa det, Deres Venner have at gøre med; men det er intet! De skal høre mig gøre denne Mand et andet Spørgsmaal. Med Forlov, Mr. Blackpool“ — Blæsten tiltog hurtig i Heftighed — „tør jeg tage mig den Frihed at spørge Dem om, hvoraf det kommer, at De har vægret Dem ved at gaa ind i denne Forening?“

„Hvoraf det kommer?“

„Ja,“ sagde Bounderby med sine Tommelfingre i sine Kjoleærmer, idet han kastede med Nakken og blinkede fortrolig til Væggen lige overfor, „hvoraf kommer det?“

„Det vil jeg helst være fri for at tale om; men siden De spørger derom, og jeg nødig vil være uhøflig, saa vil jeg svare, at jeg har givet et Løfte.“

„Ikke til mig,“ sagde Bounderby. — Stormbyger med forræderisk Havblik.

„Nej, Sir, ikke til Dem.“

„Og har intet Hensyn til mig det mindste dermed at gøre,“ sagde Bounderby til Væggen. „Havde Talen blot været om Josias Bounderby fra Coketown, var du vist uden videre Omstændigheder gaaet ind i Foreningen.“

„Ja vel, Sir, det er sandt nok.“

„Skønt han ved,“ sagde Bounderby, der nu blæste en hel Storm, „at det er en Flok Kæltringer og Oprørere, for hvem endog Deportation er for naadig en Straf! Naa, Mr. Harthouse, De har tumlet Dem en Del om i Verden. Har De nogensteds set Mage til dette Menneske uden for dette velsignede Land?“ Og med en Finger, der dirrede af Vrede, udpegede Bounderby ham til Eftersyn.

„Nej, Frue,“ sagde Stefen, idet han kraftig protesterede imod de Ord, der vare blevne brugte, og instinktmæssig henvendte sig til Luise efter at have kastet et Blik paa hendes Ansigt, „ikke Oprørere og heller ikke Kæltringer. Ikke noget af den Slags, Frue, slet ikke. De have ikke været gode imod mig, det ved og føler jeg. Men der er ikke en halv Snes iblandt dem — en halv Snes? Ikke fem, som ikke tro, at de have gjort deres Pligt imod de andre og sig selv. Gud forbyde, at jeg, der har kendt disse Mennesker hele mit Liv igennem, jeg, der har spist og drukket med dem og siddet hos dem og arbejdet med dem og været gode Venner med dem, skulde undlade at holde med dem, i hvad der er sandt, lad dem saa have gjort mig, hvad det skulde være!“

Han talte med sin Stillings og Karakters djærve Alvor, der maaske forhøjedes af en stolt Viden om, at han var sine Stalbrødre tro trods al deres Mistillid; men han mindedes til fulde, hvor han var, og hævede ikke engang sin Stemme.

„Nej, Frue, nej. De ere ærlige mod hverandre, trofaste og kærlige mod hverandre, endog i Døden. Er der fattige iblandt dem, er der syge iblandt dem, er der Sorg iblandt dem af en af de mange Aarsager, der føre Sorgen til Fattigmands Dør, saa ville de være gode mod hverandre, kærlige, fulde af Trøst, kristelige mod hverandre. Vær vis paa det, Frue. De vilde før lade sig rive i Stumper, før de vilde være anderledes.“

„Kort sagt,“ sagde Bounderby, „det er, fordi de ere saa fulde af Dyder, at de have smidt dig paa Døren. Bliv ved, mens du er i Gang, herud med det!“

„Hvoraf det kommer sig, Frue,“ vedblev Stefen, der endnu syntes at finde et naturligt Tilflugtssted i Luises Ansigt, „at det, der er bedst hos Folk af min Race, synes at volde os de fleste Ubehageligheder, Bryderier og Ulykker, det ved jeg ikke. Men saaledes er det. Det ved jeg lige saa vist, som jeg ved, at Himmelen er over mig der bag ved Røgen. Og vi ere ogsaa taalmodige og ville i Almindelighed gerne gøre, hvad Ret er. Og jeg kan ikke tro, at hele Skylden er vor.“

„Hør nu, min Ven,“ sagde Bounderby, hvem han ikke kunde have gjort mere vred ved noget end ved at synes at henvende sig til nogen anden, hvor uvidende han end selv var derom, „hvis du vil gøre mig den Ære en halv Minut at høre efter, hvad jeg siger, kunde jeg nok have Lyst til at sige dig et Par Ord. Du sagde nylig, at du intet havde at sige os om denne Sag. Er du ogsaa ganske vis herpaa, førend vi gaa videre?“

„Ja, Sir, det er jeg.“

„Her er en Herre fra London til Stede,“ Bounderby pegede bagud med sin Tommelfinger paa Harthouse, „en Parlamentsherre. Jeg kunde nok have Lyst til, at han skulde høre en kort Samtale mellem dig og mig i Stedet for at faa Indholdet gengivet — thi jeg ved overmaade godt forud, hvorledes den vil blive, ingen ved det bedre

end jeg; læg vel Mærke til det! — i Stedet for at faa det gengivet af min Mund.“

Stefen bøjede Hovedet for den fremmede fra London og syntes at blive noget mere urolig end sædvanlig. Han vendte uvilkaarlig sine Øjne mod sit tidligere Tilflugtssted; men ved et Blik fra denne Side — udtryksfuldt, skønt kort — fæstede han dem paa Bounderbys Ansigt.

„Naa, hvad klager du over?“ spurgte Bounderby.

„Jeg er ikke kommen her for at klage,“ mindede Stefen ham om. „Jeg kom, fordi jeg blev kaldet.“

„Hvad,“ sagde Bounderby, idet han lagde Armene over Kors, „klage da I Folk i Almindelighed over?“

Stefen saa et Øjeblik ligesom lidt raadvild paa ham og syntes derpaa at tage sin Beslutning.

„Jeg har aldrig været god til at tale derom, skønt jeg har følt min Del deraf. Vi ligge i et Roderi. Se Dem om i Byen — saa rig som den er — og se de mangfoldige Mennesker, der ere komne til Verden for at væve og karte og spinde sig til det daglige Brød, alle paa en og samme Maade lige fra Vuggen til Graven. Se, hvorledes vi leve, og hvor vi leve, og i hvilket Antal og i hvilken Ensformighed; og se, hvorledes Maskinerne stadig gaa, og hvorledes de aldrig bringe os nærmere til noget fjernt Maal — Døden alene undtagen. Se, hvorledes I tænke om os og skrive om os og tale om os og sende eders Deputationer om os til Ministrene, og hvorledes I altid have Ret, og vi altid Uret og aldrig have haft mindste Fornuft i os, lige siden vi bleve fødte. Se, hvorledes dette er vokset og vokset og er blevet større og større, bredere og bredere, haardere og haardere fra Aar til Aar og fra Slægt til Slægt. Hvem kan se paa det, uden at han maa tilstaa, at det er et Roderi?“

„Naturligvis,“ sagde Bounderby. „Men vil du nu ikke sige denne Herre, hvorledes du vilde bære dig ad med at bringe dette Roderi, som du holder af at kalde det, i Orden?“

„Det ved jeg ikke, det kan man ikke forlange af mig. Det er ikke mig, der skal sørge for det; det er deres Sag, der staa over mig og over os alle sammen. Hvad tage de sig for, naar de ikke tænke derpaa?“

„Jeg skal i ethvert Tilfælde sige dig noget derom,“ svarede Bounderby. „Vi ville statuere et Eksempel paa en halv Snes Slackbridger. Vi ville anklage disse Skurke for Majestætsforbrydelse og faa dem sendte til Straffekolonierne.“

Stefen rystede alvorlig paa Hovedet.

„Sig ikke, at vi ikke ville gøre det, Mand,“ sagde Bounderby, der nu blæste en Orkan; „for det ville vi, kan jeg fortælle dig.“

„Om De saa tog hundrede Slackbridger,“ svarede Stefen med den absolutte Visheds rolige Tillid — „lige saa mange og ti Gange saa mange til, som der er — og syede dem hver i sin Sæk og kastede dem ud i det dybeste Hav, der var til, førend det tørre Land blev skabt, saa vilde Roderiet ligefuldt blive det samme. Fremmede Forførere! Have vi ikke lige saa langt tilbage, som vi kunne huske, hørt tale om de fremmede Forførere? Det er ikke fra dem, Ulykken kommer. Det er ikke med dem, den begynder. Jeg ynder dem ikke — jeg har ingen Grund til at ynde dem — men det er unyttigt og haabløst at tage dem fra deres Haandtering i Stedet for at tage deres Haandtering fra dem. Alt, hvad der nu staar for mine Øjne her i denne Stue, var her, førend jeg kom, og vil være her, naar jeg er gaaet. Sæt dette Ur om Bord i et Skib og send det til Norfolk Island, og Tiden vil gaa ligefuldt for det. Og saaledes er det med Slackbridge.“

Idet han et Øjeblik vendte tilbage til sit tidligere Tilflugtssted, lagde han Mærke til en advarende Bevægelse af hendes Øjne hen mod Døren. Men han havde ikke talt af sin egen fri Vilje og følte i sit Hjerte, at det vilde være en ædel Hævn for den uretfærdige Behandling, han havde lidt, at være trofast til det sidste imod dem, der havde for-

skudt ham. Han standsede for at udtale, hvad der endnu laa ham paa Sinde.

„Med min ringe Lærdom og paa min simple Maade kan jeg ikke sige denne Herre, hvad der kan raade Bod paa dette Roderi — skønt der nok gives de Arbejdere her i Byen med bedre Evner end jeg, der kunde sige det — men jeg kan sige ham, hvad jeg ved, at der aldrig kan det. Den stærke Haand vil aldrig kunne det. Sejr og Triumf ville aldrig kunne gøre det. At være enig om, at den ene Part idelig og altid og imod Naturen skal have Ret, og den anden idelig og altid og imod Naturen skal have Uret, vil ikke kunne gøre det. Og at lade Tingene gaa deres egen Gang, vil heller ikke kunne gøre det. Lad Tusinder og Tusinder skøtte sig selv, alle stillede under samme Livsvilkaar og alle i det samme Roderi, saa blive de som een, og De vil blive som en anden med en sort ufremkommelig Verden imellem dem begge, netop lige saa længe eller lige saa kort, som en saadan Elendighed kan vare. Aldrig at nærme sig med Venlighed og Taalmodighed og opmuntrende Ord til de Folk, som deres mange Ulykker have draget saa tæt sammen, og som opmuntre hverandre i deres Nød med det, de selv trænge mest til, saaledes som den fremmede Herre, efter min ringe Mening vist ikke paa sine Rejser har set Folk gøre det bedre — det vil ikke kunne gøre det, førend Solen bliver til Is. Og sidst af alt, at taksere dem til en saa eller saa stor Kraft og stille dem op, som om de vare Tal i et Regnestykke eller Maskiner uden Kærlighed og Følelser, uden Minder og Tilbøjeligheder, uden Sjæle, som kunne trættes, og uden Sjæle, som kunne haabe; at behandle dem, saa længe alt gaar sin rolige Gang, som om de slet ikke havde noget af alt dette, men, saa snart noget gaar galt, at bebrejde dem, at de ingen menneskelig Følelse vise i deres Forhold til deres Overmænd — det vil ikke kunne gøre det, førend Guds Værk gaar til Grunde.“

Stefen stod med den aabne Dør i Haanden og ventede paa at høre, om der var mere, man vilde ham.

„Tøv et Øjeblik," sagde Bounderby, der var overordentlig rød i Hovedet, „jeg sagde dig, da du forrige Gang var her med en Klage, at du gjorde bedst i at tænke dig om og lade det fare. Og jeg sagde dig ogsaa, hvis du kan huske det, at jeg godt vidste, at du tænkte paa Guldskeen."

„Nej, den tænkte jeg sandelig slet ikke paa."

„Det er nu blevet mig klart, at du hører til den Slags Fyre, der altid have noget at klage over. Og du gaar omkring og udsaar det og bjærger din Høst. Det er den Haandtering, du driver, min Ven."

Stefen rystede paa Hovedet med den stumme Forsikring, at han havde andet at gøre for at friste Livet.

„Du er saadan en trættekær, arrig, umedgørlig Knurrepotte," sagde Bounderby, „at ikke engang din egen Forening, de Mennesker, der kende dig bedst, ville have noget med dig at gøre. Jeg havde aldrig troet, at disse Karle kunde have Ret i nogen Ting; men jeg vil sige dig noget, jeg er til en Forandring for saa vidt enig med dem, at jeg heller ikke længer vil have noget med dig at gøre."

Stefen vendte hurtig sine Øjne op mod hans Ansigt.

„Du kan gøre det Arbejde færdigt, du har begyndt paa, og saa gaa et andet Sted hen."

„De ved alt for godt, Sir," sagde Stefen med Vægt, „at naar jeg ikke kan faa Arbejde hos Dem, kan jeg ikke faa det noget andet Sted."

Svaret var: „Jeg ved, hvad jeg ved, og du ved, hvad du ved. Mere har jeg ikke at sige derom."

Stefen saa atter hen paa Luise; men hendes Øjne mødte ikke længer hans; han gik derfor med et Suk, og idet han hviskede ved sig ved: „Gud hjælpe os alle i denne Verden!"

Sjette Kapitel.

Forsvunden.

Det var ved at blive mørkt, da Stefen gik ud fra Bounderbys Hus. Aftenens Skygger havde samlet sig saa hurtig, at han ikke saa sig om, da han lukkede Døren, men tradskede ligeud hen ad Gaden. Intet var fjernere fra hans Tanker end den underlige gamle Kone, han havde mødt ved sit tidligere Besøg i det samme Hus; men pludselig hørte han Fodtrin bag ved sig, og da han vendte sig om, saa han hende i Selskab med Rachel.

Han fik først Øje paa Rachel, da han kun havde hørt hende.

„Aa, kære Rachel! Hvad, Morlille, er De i Selskab med hende?“

„Ja, og nu forundrer De Dem, og det med Grund, maa jeg tilstaa,“ svarede den gamle Kone. „Ja, her er jeg igen, som De ser.“

„Men hvorledes er De truffen sammen med Rachel?“ spurgte Stefen, medens han gik imellem dem, idet han lempede sine Skridt efter deres og saa fra den ene hen paa den anden.

„Aa, jeg traf sammen med denne gode Pige, omtrent ligesom jeg traf sammen med Dem,“ svarede den gamle Kone muntert. „Mit Besøg er i Aar blevet noget sildigere end ellers; for jeg har lidt en Del af Kortaandethed, og derfor opsatte jeg det, til Vejret blev smukt og varmt. Af samme Grund gør jeg ikke hele Rejsen paa een Dag, men deler den i to og ligger Natten over i Gæstgivergaarden nede ved Jærnbanen — et pænt, renligt Hus — og rejser derpaa tilbage med Toget Klokken seks om Morgenen. Naa, men hvad kommer alt dette denne gode Pige ved, mener De vel? Det skal jeg sige Dem. Jeg havde hørt, at Bounderby var bleven gift. Jeg havde læst det i Avisen, hvor det tog sig storartet ud, ja, ligefrem mageløst,“ den gamle

Kone dvælede med en underlig Begejstring derved, „og saa fik jeg Lyst til at se hans Kone, som jeg dog endnu ikke har faaet at se, for skulde De vel tro, at hun ikke siden Middag er kommen ud fra det Hus? For altsaa ikke straks at opgive Ævred, drev jeg endnu lidt om her i Nærheden og kom derved et Par Gange forbi denne gode Pige. Da hun havde saadant et venligt Ansigt, talte jeg til hende, og hun talte igen til mig, og nu kan De selv fortælle Dem Resten, og en Del kortere, end jeg kan, tør jeg nok sige.“

Atter maatte Stefen overvinde en instinktmæssig Tilbøjelighed til ikke at kunne lide denne gamle Kone, skønt hendes Væsen var saa ærligt og ligefremt, som det vel kunde være. Med en Venlighed, der var lige saa naturlig for ham, som han vidste, at den var det for Rachel, gik han ind paa det Emne, der interesserede hende paa hendes gamle Dage.

„Ja, Morlille,“ sagde han, „jeg har set Damen, og hun var ung og smuk. Hun havde et Par dejlige, sorte, tankefulde Øjne og et stille Væsen, Rachel, som jeg aldrig før har set Mage til.“

„Ung og smuk, ja!“ udbrød den gamle Kone ganske henrykt. „Saa frisk som en Rose! Den lykkelige Kone!“

„Ja, Morlille, det er hun vel sagtens,“ sagde Stefen med et tvivlende Blik paa Rachel.

„Det er hun vel sagtens? Det maa hun være; hun er jo Deres Herres Kone,“ svarede den gamle Kone.

Stefen nikkede. „Skønt Herren,“ sagde han med et Blik paa Rachel, „ikke længer er min Herre. Alt er forbi mellem ham og mig.“

„Har du forladt hans Arbejde, Stefen?“ spurgte Rachel ængsteligt og hurtigt.

„Ja, Rachel,“ svarede han, „enten jeg har forladt hans Arbejde, eller hans Arbejde har forladt mig, saa kommer det ud paa et og det samme. Hans Arbejde og jeg have ikke mere med hinanden at gøre. Det var vel ogsaa lige saa godt — maaske det allerbedste, tænkte jeg ved mig

selv, da du kom bag paa mig. Det vilde have voldt det ene Bryderi efter det andet, hvis jeg var bleven her. Det er maaske godt for mange, at jeg gaar; det er maaske godt for mig selv; men i ethvert Tilfælde maa det nu ske. Jeg maa vende Ansigtet bort fra Coketown og prøve Lykken et andet Sted ved at begynde forfra."

„Hvor vil du gaa hen, Stefen?"

„Det ved jeg ikke i Aften," sagde han, idet han tog Hatten af og glattede sit tynde Haar med sin flade Haand. „Men jeg rejser ikke i Aften, Rachel, og heller ikke i Morgen. Det er ikke saa let en Sag at sige, hvorhen jeg skal vende mig; men jeg finder vel nok paa det."

Ogsaa heri understøttedes han af sin uegennyttige Tænkemaade. Førend han endnu havde lukket Bounderbys Dør, havde han tænkt paa, at det i det mindste var godt for hende, at han var nødt til at tage bort, da det vilde fritage hende for at blive ugleset, fordi hun ikke trak sig tilbage fra ham. Skønt det vilde koste ham en bitter Smerte at forlade hende, og skønt han ikke kunde tænke sig noget Sted, hvor hans Fordømmelse ikke vilde forfølge ham, var det maaske næsten en Lettelse at blive fordreven fra de sidste fire Dages Kvaler, selv om det var for at gaa ukendte Plager og Sorger i Møde.

Derpaa sagde han med Sandhed: „Jeg er lettere om Hjertet derved, Rachel, end jeg vilde have troet."

Det var ikke hendes Opgave at gøre hans Byrde tungere, og hun svarede med sit trøstende Smil, mens de alle tre bleve ved at gaa videre.

Alderdommen møder, især naar den gør sig Umage for at være selvstændig og livlig, megen Opmærksomhed blandt de fattige. Den gamle Kone var saa beskeden og nøjsom og tog sig sine Skrøbeligheder saa let, skønt de vare tiltagne siden hendes forrige Sammenkomst med Stefen, at de begge fattede Godhed for hende. Hun var alt for livlig til at tillade, at de gik langsommere for hendes Skyld, men var meget taknemmelig, fordi de vilde tale med hende,

og vilde selv gerne tale. Da de kom til deres Kvarter af Byen, var hun derfor muntrere og snaksommere end før.

„Gaa op med paa mit fattige Kammer, Morlille," sagde Stefen, „og drik en Kop Te. Saa gaar Rachel ogsaa med, og siden skal jeg følge Dem ned til Gæstgivergaarden. Det vil maaske vare længe, Rachel, førend jeg igen kan være sammen med dig."

De samtykkede, og alle tre gik nu ind i det Hus, hvor han boede. Da de drejede ind i den smalle Gade, skottede Stefen op til sit Vindue med en Rædsel, der idelig hjemsøgte hans øde Hjem; men Vinduet stod aabent, saaledes som han havde forladt det, og der var ingen der indenfor. Hans onde Aand var for flere Maaneder siden dragen bort igen, og siden havde han ikke hørt noget til hende. De eneste Spor af hendes sidste Besøg vare, at de rørlige Genstande i hans Værelse vare blevne færre og færre og Haarene paa hans Hoved mere graa.

Han tændte et Lys, dækkede sit lille Tebord, fik varmt Vand nede og hentede lidt Te og Sukker, et Brød og noget Smør fra det nærmeste Udsalg. Brødet var nybagt og sprødt paa Skorpen, Smørret frisk og Sukkeret naturligvis hugget Melis til Stadfæstelse af de Coketownske Magnaters stadige Raaben paa, at disse Mennesker levede som Prinser. Rachel lavede Teen -- et saa talrigt Selskab gjorde det nødvendigt at laane en Kop — og Gæsten lod sig den smage godt. Det var det første Glimt af Selskabelighed, som Værten i mange Dage havde set. Ogsaa han, for hvem Verden laa som en nøgen Hede, glædede sig ved Maaltidet — atter en Stadfæstelse af Magnaternes Paastand som et Eksempel paa den fuldkomne Mangel paa Beregning hos disse Mennesker.

„Jeg har endnu ikke tænkt paa at spørge om Deres Navn, Morlille," sagde Stefen.

Den gamle Kone præsenterede sig som Mrs. Pegler.

„Enke, formodentlig?" sagde Stefen.

„Ak, i mange lange Aar!" Hendes Mand — en af de

bedste, der nogen Sinde havde levet — var allerede død, da Stefen blev født.

„Det var en stor Sorg at miste saa god en Mand," sagde Stefen, „har De Børn?"

Mrs. Peglers Overkop klingrede mod Underkoppen, mens hun havde den i Haanden, og røbede derved en vis Nervøsitet hos hende. „Nej," sagde hun. „Ikke mere, ikke mere."

„De ere døde, Stefen," ytrede Rachel sagte.

„Det gør mig ondt, at jeg har talt derom," sagde Stefen. „Jeg burde have tænkt paa, at jeg kunde komme til at røre ved et ømt Sted. Det var ret en Skam af mig."

Medens han undskyldte sig, klingrede den gamles Kop mere og mere. „Jeg havde en Søn," sagde hun med en underlig Bevægelse og uden nogen af Sorgens sædvanlige Ytringer, „og det gik ham godt, vidunderlig godt. Men lad os ikke tale mere om ham. Han er —" Idet hun satte Koppen fra sig, bevægede hun sine Hænder, som om hun vilde have tilføjet: „død!" Derpaa sagde hun højt: „Jeg har mistet ham."

Førend Stefen endnu var kommen sig, efter at han havde gjort den gamle Kone sorgfuld, kom hans Værtinde humpende op ad den smalle Trappe og kaldte ham hen til Døren, hvor hun hviskede ham noget i Øret. Mrs. Pegler var ingenlunde døv; thi hun opfangede ethvert Ord, ligesom det blev udtalt.

„Bounderby!" udbrød hun med dæmpet Stemme og for op fra Bordet. „Aa, skjul mig! Lad mig for alt i Verden ikke blive set. Lad ham ikke komme herop, førend jeg er sluppen bort. Nej, nej!" Hun skælvede og var i det største Sindsoprør, stillede sig bag ved Rachel, medens denne søgte at berolige hende, og syntes ikke at vide, hvad hun tog sig for.

„Men saa hør dog, Morlille," sagde Stefen forbavset; „det er jo ikke Bounderby, det er hans Kone, og hende

kan De dog ikke være bange for, siden det ikke er en Time siden, at De var saa forhippet paa at faa hende at se.“

„Men er De ogsaa vis paa, at det er Fruen og ikke Herren?“ spurgte hun stadig skælvende.

„Ja ganske vis.“

„Naa, saa tal ikke til mig, og bryd Dem ikke det mindste om mig,“ sagde den gamle Kone. „Lad mig sidde ene for mig selv her i Krogen.“

Stefen nikkede og saa paa Rachel for at søge en Forklaring, som hun var aldeles ude af Stand til at give ham, tog Lyset, gik ned ad Trappen og kom et Øjeblik efter tilbage og lyste Luise ind i Værelset. Hun ledsagedes af Hvalpen.

Rachel var staaet op og stod afsides med sit Sjal og sin Hat i Haanden, da Stefen, der selv var ganske forbavset over dette Besøg, satte Lyset paa Bordet. Derpaa blev ogsaa han staaende og støttede sin knyttede Haand paa Bordet, medens han ventede paa, at man skulde tale til ham.

For første Gang i sit Liv var Luise i en af de Coketownske Arbejderes Boliger; for første Gang i sit Liv Ansigt til Ansigt med noget, der stod i Forbindelse med disse Individer. Hun kendte til deres Tilværelse i Hundrede- og Tusindevis. Hun vidste, hvilket Arbejdsudbytte et givet Antal af dem kunde frembringe i en given Tid. Hun kendte dem saaledes, som de skarevis gik fra og til deres Reder ligesom Myrer eller Skarnbasser. Men af sine Bøger kendte hun uendelig mere til de arbejdende Insekters end til disse arbejdende Mænds og Kvinders Levemaade.

Noget, der kunde arbejde saa og saa længe og fik saa og saa meget i Betaling og intet videre havde at kræve; noget, der ufejlbarlig maatte staa i Forhold til Lovene for Produktion og Efterspørgsel; noget, der gjorde sig skyldig imod disse Love og bragte sig selv i Forlegenhed; noget, der kom lidt i Knibe, naar Hveden var dyr, og som forspiste sig, naar Hveden var billig; noget, der tiltog i det og det Procentforhold og ydede det og det Procentkvantum

Forbrydelser og det og det Procentkvantum Pauperisme; noget en gros, hvoraf der frembragtes uhyre Formuer; noget, der undertiden hævede sig som et Hav og var Skyld i Skade og Ødelæggelse — for det meste for det selv — og derpaa atter lagde sig; det var, hvad hun vidste om de Coketownske Arbejdere. Men hun havde næppe tænkt mere paa at opløse dem i Enere end paa at opløse Havet selv i de Draaber, det indeholder.

Hun blev staaende lidt og saa sig om i Stuen. Fra de faa Stole, de faa Bøger, de simple Skilderier og Sengen kastede hun et Blik paa de to Kvinder og paa Stefen.

„Jeg er kommen for at tale med Dem om, hvad der nylig er foregaaet. Jeg vilde gerne vise Dem en eller anden Tjeneste, hvis De ikke har noget derimod. Er det Deres Kone?“

Rachel løftede sine Øjne, der tydelig nok svarede nej, og sænkede dem derpaa igen.

„Jeg husker,“ sagde Luise, rødmende over sin Fejltagelse, „jeg husker nu, at jeg har hørt tale om Deres huslige Sorger, skønt jeg dengang ikke lagde Mærke til Enkelthederne. Da det ikke var min Hensigt at gøre et Spørgsmaal, som kunde saare nogen her, saa vær overbevist om, at det er, fordi jeg ikke ved, hvorledes jeg skal tale til Dem.“

Ligesom Stefen for ganske kort siden instinktmæssig havde henvendt sig til hende, saaledes henvendte hun sig instinktmæssig til Rachel. Hendes Tone var kort og afmaalt, men stammende og frygtsom.

„Han har vel sagt Dem, hvad der er forefaldet imellem ham og min Mand? De vilde være den første, han tyede til, tænker jeg.“

„Jeg har hørt, hvorledes det endte, unge Dame,“ sagde Rachel.

„Er det da Meningen, at fordi han er bleven forkastet af een Arbejdsherre, vil han rimeligvis blive forkastet af dem alle? Saaledes forekom det mig, at han sagde.“

„Udsigterne ere meget smaa, unge Dame — saa godt som ingen — for den Mand, der faar et daarligt Navn iblandt dem.“

„Hvad forstaar De ved at faa et daarligt Navn?“

„At faa Navn af et uroligt Hoved.“

„Han bliver altsaa opofret saavel paa Grund af sin egen Klasses som paa Grund af den anden Klasses Fordomme? Ere disse to Klasser da saa skarpt adskilte i denne By, at der ikke er nogen Plads imellem dem for en skikkelig Arbejder?“

Rachel rystede stiltiende paa Hovedet.

„Han blev mistænkt af sine Kammerater,“ sagde Luise, „fordi han havde givet et Løfte om ikke at forene sig med dem. Jeg tror, at det maa have været Dem, som han har givet dette Løfte. Tør jeg spørge Dem, hvorfor han gav det?“

Rachel brast i Graad. „Jeg forlangte det ikke af ham, den Stakkel. Jeg bad ham for hans egen Skyld at undgaa at tage Del i Spektakler, idet jeg mindst tænkte paa, at jeg derved skulde bringe ham i Ulejlighed. Men jeg ved, at han før vilde dø hundrede Gange, før han vilde bryde sit Ord. Det ved jeg alt for godt om ham.“

Stefen, der var bleven staaende rolig og opmærksom i sin sædvanlige, tankefulde Stilling, med Haanden paa Hagen, talte nu med mindre fast Stemme end sædvanlig.

„Ingen undtagen jeg selv kan vide, hvor højt jeg agter og ærer og elsker Rachel, og af hvilken Grund. Da jeg gav hende dette Løfte, sagde jeg hende, som sandt var, at hun var mit Livs Engel. Det var et højtideligt Løfte, og jeg gav det for evig.“

Luise vendte Hovedet om mod ham og bøjede det med en Agtelse, der var ny hos hende. Hun saa fra ham hen paa Rachel, og hendes Træk formildedes. „Hvad vil De gøre?“ spurgte hun ham. Og hendes Stemme var bleven blidere.

„Aa, Frue,“ sagde Stefen med et Smil for at gøre saa

lidt Væsen deraf som muligt, „naar jeg har gjort mit Arbejde færdigt, maa jeg forlade denne Egn og prøve Lykken i en anden. I Medgang eller Modgang kan et Menneske ikke gøre mere end stræbe; man udretter ingenting uden at stræbe — undtagen naar man lægger sig til at dø.“

„Hvorledes vil De rejse?“

„Til Fods, gode Frue, til Fods.“

Luise rødmede, og en Pung kom til Syne i hendes Haand. Man kunde høre en Banknote rasle, idet hun foldede den ud og lagde den paa Bordet. „Vil De ikke sige ham, Rachel — thi De forstaar at gøre det uden at fornærme ham — at denne hører ham til for at hjælpe ham af Sted? Vil De bede ham at tage derimod?“

„Det kan jeg ikke, unge Dame,“ svarede hun, idet hun vendte Hovedet til Siden. „Gud velsigne Dem, fordi De tænker med saadan en Godhed paa den stakkels Fyr. Men det er hans Sag at kende sit Hjerte og vide, hvad det siger ham at være Ret.“

Luises Ansigt udtrykte paa een Gang Vantro, Forskrækkelse og levende Deltagelse, da denne Mand, der ejede saa megen Selvbeherskelse, og som under den forrige Sammenkomst havde været saa ligefrem, nu for et Øjeblik tabte sin Fatning og holdt Hænderne for Ansigtet. Hun strakte sine ud imod ham, som om hun vilde have rørt ved ham, men tog sig i det og blev staaende stille.

„Ikke engang Rachel,“ sagde Stefen, da han atter havde taget Haanden fra Ansigtet, „kunde ved noget Ord have gjort et saadant Tilbud venligere. For at vise, at jeg ikke er et urimeligt og utaknemmeligt Menneske, vil jeg tage imod to Pund. Jeg vil laane dem for at betale dem tilbage. Det vil være mig det kæreste Arbejde, jeg nogen Sinde har haft, som sætter mig i Stand til at vise min evige Taknemmelighed for denne Handling.“

Hun skyndte sig at tage Banknoten tilbage og lægge den langt mindre Sum, han havde nævnt, i Stedet. Han var ikke fin, smuk eller malerisk i nogen Retning, og dog

laa der i den Maade, hvorpaa han modtog den og udtalte sin Tak, en Anstand, som Lord Chesterfield ikke kunde have lært sin Søn i et Aarhundrede.

Hidtil havde Tom siddet paa Sengen og temmelig ligegyldigt dinglet med det ene Ben og pattet paa sin Stokkeknap; men da han nu saa sin Søster færdig til at gaa, stod han temmelig hastig op og sagde et Par Ord.

„Bliv lidt, Luise: jeg vilde gerne tale et Øjeblik med ham, førend vi gaa. Der falder mig noget ind. Vil De gaa ud paa Trappen, Blackpool, skal jeg sige Dem det. De skal ikke tage Lys med, Menneske!“ Tom blev paafaldende ærgerlig over at se ham gaa hen til Skabet efter et. „Det er aldeles overflødigt.“

Stefen gik udenfor med ham, og Tom lukkede Stuedøren efter sig og holdt fast paa Laasegrebet.

„Hør,“ hviskede han, „jeg tror, jeg kan gøre Dem en Tjeneste. Spørg mig ikke om, hvad det er; thi det bliver maaske ikke til noget. Men det kan ikke skade, at jeg prøver derpaa.“

Hans Aande slog mod Stefens Øre som en luende Ild, saa hed var den.

„Det var jo vor Portner fra Banken,“ sagde Tom, „som bragte Dem det Bud i Eftermiddag? Jeg kalder ham vor Portner, fordi ogsaa jeg hører til Banken.“

Stefen tænkte: „Hvor han har Hastværk!“ Han talte saa forvirret.

„Naa,“ sagde Tom, „saa hør da! Naar vil De rejse?“

„I Dag er det Mandag,“ sagde Stefen og tænkte sig om. „Aa, sagtens paa Fredag eller Lørdag.“

„Paa Fredag eller Lørdag? Saa hør da! Jeg er ikke vis paa, om jeg kan vise Dem den Tjeneste, jeg ønsker at vise Dem — det er min Søster, ved De nok, der er inde i Deres Stue — men jeg kan maaske blive i Stand dertil, og bliver jeg ikke i Stand dertil, er der ingen Skade sket. De kan jo nok kende vor Portner igen?“

„Ja vist,“ svarede Stefen.

„Meget vel. Naar De en Aftenstund, førend De rejser bort, forlader Deres Arbejde, vil De saa ikke drive en Times Tid om ved Banken? De maa lade, som om De ikke mente noget dermed, hvis han skulde se Dem drive om der; thi jeg siger ikke noget til ham om at tale til Dem, medmindre jeg ved, at jeg kan vise Dem den Tjeneste, jeg ønsker at vise Dem, men ellers ikke. Har De nu forstaaet mig?“

Han havde i Mørket boret en Finger ind i et af Knaphullerne i Stefens Frakke og snoede nu paa en besynderlig Maade denne Del af Klædningsstykket ganske tæt sammen.

„Jo, jeg forstaar Dem meget godt,“ sagde Stefen.

„Nu vel da, saa glem ikke, hvad jeg har sagt Dem, og tag ikke fejl. Mens vi gaa hjem, skal jeg sige min Søster, hvad jeg har i Sinde, og hun vil synes om det, ved jeg. Men er De ogsaa ganske vis paa, at De har forstaaet mig rigtig? Godt. — Kom kun nu, Luise!“

Han skød Døren op, idet han kaldte paa hende, men gik hverken ind i Stuen igen eller ventede paa at blive lyst ned ad den smalle Trappe. Han var allerede kommen ned ad den, da hun begyndte at gaa, og stod ude paa Gaden, førend hun tog hans Arm.

Mrs. Pegler blev siddende i sin Krog, indtil Broderen og Søsteren vare gaaede og Stefen kommen tilbage med Lyset. Hun var fuld af Beundring for Mrs. Bounderby og græd, den ubegribelige gamle Kone, „fordi hun var saa sød.“ Men alligevel var hun saa ængstelig for, at Genstanden for hendes Beundring ved et eller andet Tilfælde skulde vende tilbage eller nogen anden indfinde sig, at det for den Aften var forbi med hendes Munterhed. Det var desuden sildigt for Folk, som stod tidlig op og havde strengt Arbejde, og Selskabet brød derfor op, og Stefen og Rachel fulgte deres gaadefulde bekendt ned til Gæstgivergaarden, hvor de skiltes fra hende.

De fulgtes ad tilbage til Hjørnet af den Gade, hvor Rachel boede, og jo nærmere de kom den, des tavsere bleve de. Da de vare komne til det mørke Hjørne, hvor deres

ikke hyppige Sammenkomster altid endte, bleve de staaende, stadig tavse, som om de begge vare bange for at tale.

„Jeg skal gøre mig Umage for at faa dig at se een Gang endnu, Rachel, førend jeg rejser, men hvis ikke —“

„Det gør du ikke, Stefen, det ved jeg. Det er bedst, at vi ere aabenhjertige mod hinanden.“

„Du har altid Ret. Det er baade ærligere og bedre. Jeg har altid tænkt, Rachel, at da der kun er et Par Dage tilbage, er det bedst for dig, at du ikke bliver set sammen med mig. Det kunde bringe dig i Forlegenhed til ingen Nytte.“

„Det er ikke derfor, Stefen, at jeg bryder mig derom. Men du husker vor gamle Aftale; det er for dens Skyld.“

„Godt, godt,“ sagde han. „Det er i ethvert Tilfælde det bedste.“

„Men du skriver jo til mig og fortæller mig alt, hvad der hændes dig, Stefen?“

„Ja. Og nu har jeg ikke andet at sige, end Gud være med dig, Gud velsigne dig, Gud takke og lønne dig!“

„Gid han ogsaa velsigne dig, Stefen, paa alle dine Vandringer og omsider skænke dig Fred og Ro!“

„Jeg sagde dig, min Ven,“ sagde Stefen Blackpool, „den Aften, at jeg aldrig vilde kunne se eller tænke paa noget, som gik mig nær, uden at du, som er saa meget bedre end jeg, skulde staa ved Siden af det. Nu staar du ved Siden af det. Du faar mig til at se det med bedre Øjne. Gud velsigne dig. God Nat, far vel!“

Det var kun en ilfærdig Afsked i den simple Gade, og dog var den et helligt Minde for disse to simple Mennesker. I praktiske Statsøkonomer, Benrade af Skolelærere, Kendsgernings-Kommissærer, fornemme og verdenstrætte vantroende, Opramsere af mangfoldige smaa ormædte Trosbekendelser, de fattige ville I altid have med eder. Dyrker, mens det endnu er Tid, af alle Kræfter Fantasiens og Følelsens Skønheder hos dem, for at de kunne smykke deres Liv, der

saa højlig trænger til at smykkes; thi ellers vil i samme Øjeblik, som I triumfere over, at Romantikken er jaget aldeles ud af deres Sjæle, og de og en nøgen Tilværelse staa Ansigt til Ansigt med hinanden, Virkeligheden forvandle sig til en Varulv og gøre Ende paa eder!

Stefen arbejdede den næste Dag og den næste, uden at opmuntres af et Ord fra nogen og skyet, ligesom før, hvor han gik og stod. Ved Slutningen af den anden Dag saa han Land; ved Slutningen af den tredje var hans Væv tom.

Hver af de to første Aftener havde han opholdt sig over en Time paa Gaden uden for Banken, uden at der var hændet ham noget, enten godt eller ondt. For ikke paa sin Side at forsømme noget af Aftalen, besluttede han den tredje og sidste Aften at vente fulde to Timer.

Der sad nu den Dame, som engang havde holdt Hus for Bounderby, ved Vinduet paa første Sal, saaledes som han tidligere havde set hende, og der saa han ogsaa Portneren, der snart talte med hende, snart saa ud over det Bræt nedenfor, hvorpaa Ordet „Bank“ stod skrevet, og snart kom ud i Døren og blev staaende paa Trappen for at trække frisk Luft. Den første Gang, han kom ud, troede Stefen, at det maaske var for at se efter ham, og gik tæt forbi ham; men Portneren kastede kun overfladisk sine blinkende Øjne paa ham og sagde intet.

To Timer vare en lang Tid at vente i efter en lang Dags Arbejde. Stefen satte sig paa en Gadedørstrappe, støttede sig op til en Væg under en Brobue, vandrede frem og tilbage, lyttede efter Kirkeklokken, standsede og saa paa nogle Børn, som legede ude paa Gaden. Det er saa naturligt, at enhver har et eller andet Formaal, at en slet og ret Driver altid tager sig paafaldende ud og selv føler det. Efter den første Times Forløb begyndte endog Stefen at faa en ubehagelig Følelse af, at han for Tiden var en mistænkelig Person.

Derpaa kom Lygtetænderen, og helt ned gennem den

lange Gade brød to Rækker Lys frem, som sammenblandedes og tabte sig i det fjerne. Mrs. Sparsit lukkede Vinduet paa første Sal, slog Jalusiet ned og gik ovenpaa. Straks efter kom et Lys ovenpaa bag efter hende, idet det undervejs kom forbi Ruden oven over Døren og derefter forbi de to Vinduer paa Trappegangen. Lidt efter rørte den ene Flig af Jalusiet paa anden Sal sig, som om Mrs. Sparsits Øje var der, og ligeledes den anden, som om Portnerens Øje var paa den Side. Men alligevel fik Stefen intet Tegn. Meget lettet, da de to Timer omsider vare gaaede, gik han sin Vej med hurtige Skridt for at opveje, at han havde maattet drive saa længe.

Han skulde endnu kun tage Afsked med sin Værtinde og lægge sig paa sin midlertidige Seng paa Gulvet; thi hans Bylt var allerede pakket og alt færdigt til Afrejsen. Han agtede at være ude af Byen meget tidlig, endnu førend Arbejderne begyndte at røre sig i Gaderne.

Dagen var næppe gryet, da han gik ud med et Afskedsblik paa sit Værelse og med Sorg tænkte paa, om han nogen Sinde mere vilde faa det at se. Byen var aldeles øde, som om Indbyggerne hellere havde villet forlade den end have noget Samkvem med ham. Alting saa saa mat ud i denne Time. Selv den opstaaende Sol dannede kun en bleg Ørken paa Himmelen, der lignede et trist Hav.

Forbi det Sted, hvor Rachel boede, skønt det ikke laa paa hans Vej; gennem Gaderne med de røde Murstenshuse; forbi de store, tavse Fabrikker, der endnu ikke rystede; forbi Jærnbanen, hvor Signallygterne blegnede for den tiltagende Dag; forbi det halvt nedrevne, halvt opbyggede Kvarter omkring Jærnbanen; forbi adspredtliggende, røde Landsteder, hvor den tilrøgede Vedbend var overstrøet med et skident Pulver, ligesom en urenlig Tobakssnuser; langs med Fodstier, der laa fulde af Kulstøv og forbi mange, mange Slags Vederstyggeligheder kom Stefen op paa Aasen af Bakken og saa sig tilbage.

Dagens Lys skinnede da straalende ned paa Byen, og

Klokkerne begyndte at ringe til Morgenarbejdet. Paa Køkkenskorstenene var der endnu ikke gjort Ild, og de høje Fabrikskorstene havde Himmelen for sig selv. Udspyende deres giftige Dunster, vilde de ikke være længe om at skjule den, men for en halv Times Tid vare nogle af de mange Ruder forgyldte og viste igennem et røgsværtet Glas Indbyggerne i Coketown en evig formørket Sol.

Hvor det var underligt at vende sig fra Skorstenene ud mod Fuglene. Hvor det var underligt at faa Landevejsstøv paa sine Fødder i Stedet for Kulgrus. Hvor det var underligt at være bleven saa gammel som han og dog at begynde denne Sommermorgen som en Dreng! Med disse Tanker i sin Sjæl og sin Bylt under Armen skred Stefen med opmærksomt Aasyn hen ad Landevejen. Og Træerne hvælvede sig over ham og hviskede til ham, at han havde ladet et trofast og elskende Hjerte blive tilbage.

Syvende Kapitel.

Krudt.

At James Harthouse „lagde sig efter" det Parti, han havde valgt sig, begyndte snart at bære Frugter. Ved Hjælp af lidt mere privat Manuduktion hos de politiske Vismænd, en lille Smule mere fornem Ligegyldighed for Samfundet i Almindelighed og en taalelig Brug af den paatagne Redelighed i Uredelighed, den brugbareste og mest yndede af de polerede Dødssynder, blev han snart holdt for meget lovende. At han ikke plagedes af nogen dyb Alvor, var et vigtigt Punkt i hans Favør, der satte ham i Stand til at slutte sig til de tørre Realister med samme Anstand, som om han fra Fødselen af havde hørt til deres Race, og at kaste alle andre Racer over Bord som aabenbare Hyklere.

„Hvem ingen af os tror paa, bedste Mrs. Bounderby,

og som ikke tro paa sig selv. Den eneste Forskel mellem os og Dyrkerne af Dyd, Velgørenhed eller Menneskekærlighed — Navnet har intet at sige — er den, at vi vide, at det alt sammen er noget meningsløst Tøj, og sige det, hvorimod de vide det lige saa godt, men aldrig ville sige det."

Hvorfor skulde hun vredes over denne Gentagelse eller lade sig advare af den? Den var jo ikke hendes Faders Grundsætninger og hendes Ungdomsopdragelse saa ulig, at hun skulde studse over den. Hvor var den store Forskel imellem de to Skoler, naar enhver af dem lænkebandt hende til den materielle Virkelighed og ikke indgød hende Tro paa noget som helst andet? Hvad kunde James Harthouse tilintetgøre i hendes Sjæl af det, som Thomas Gradgrind havde opelsket der i dens Uskyldighedstilstand?

Det var endog saa meget desværre for hende, at en kæmpende Tilbøjelighed til at tro paa en mere omfattende og ophøjet Menneskelighed, som hun aldrig havde hørt tale om — en Tilbøjelighed, der var nedlagt i hendes Sjæl — førend hendes i høj Grad praktiske Fader begyndte at danne den, idelig brødes med Tvivl og Forbitrelse; med Tvivl, fordi denne Higen havde ligget saa brak i hendes Ungdom; med Forbitrelse paa Grund af den Uret, der var bleven hende tilføjet, hvis den virkelig var en Hvisken om Sandheden. For en saaledes sønderreven og delt, til Selvundertrykkelse saa længe vant Natur kom Harthouse-Filosofien som en Lettelse og Retfærdiggørelse. Var alt hult og uværdigt, havde hun intet forfejlet og intet ofret. Hvad gjorde det til Sagen, havde hun sagt til sin Fader, dengang han foreslog hende hendes nuværende Mand. Hvad gjorde det til Sagen, sagde hun endnu. Med en haanlig Selvtillid spurgte hun sig selv, hvad nogen Ting gjorde til Sagen — og gik videre.

Mod hvad? Skridt for Skridt, fremad og nedad, mod et eller andet Maal, men saa gradevis, at hun troede om sig selv, at hun stod stille. Harthouse hverken tænkte paa eller brød sig om, hvorhen han stræbte. Han havde

ingen klar Plan for Øje; ingen energisk Lumpenhed forstyrrede hans Magelighed. Han morede sig for Tiden saa meget, som det sømmede sig for en saa fin Herre, ja maaske endog mere, end det vilde være foreneligt med hans Anseelse at tilstaa. Kort efter sit Komme skrev han løselig til sin Broder, det ærede og skæmtefulde Medlem, at Bounderby'erne vare, „nok saa fornøjelige“, samt at den kvindelige Bounderby, i Stedet for at være den Medusa, han havde forestilt sig, var ung og sjælden smuk. Siden skrev han ikke mere om dem og tilbragte det meste af sin Fritid i deres Hus. Han kom der meget paa sine Udflugter og Besøg i Coketown Egnen og fandt megen Opmuntring hos Bounderby. Det laa ganske i Bounderbys vindige Væsen at prale for hele Verden af, at han ikke brød sig det ringeste om disse fornemme Folk; men hvis hans Kone, Tom Gradgrinds Datter, gjorde det, var Omgangen med dem hende hjertelig vel undt.

James Harthouse begyndte at tænke paa, at det vilde have Nyhedens Interesse, hvis det Ansigt, der havde forandret sig saa smukt for Hvalpens Skyld, ogsaa vilde forandre sig for hans.

Han var hurtig nok til at iagttage, havde en god Hukommelse og glemte ikke et Ord af Broderens Aabenbarelser. Han flettede dem sammen med alt, hvad han saa af Søsteren, og begyndte at forstaa hende. Den bedre og dybere Del af hendes Karakter laa vistnok uden for hans Opfattelsesevnes Omraade; thi det gaar med Naturen som med Havet: Dyb svarer til Dyb; men Resten begyndte han snart at læse med sagkyndigt Øje.

Bounderby havde købt et Hus med Jorder, der laa omtrent tre Mil fra Byen og en god Fjerdingvej fra en Jærnbane, der paa mange Buer strakte sig gennem en vild, af forladte Kulgruber undergravet Egn, hvor flammende Skorstene om Natten oplyste de sorte Maskiner ved Grubemundingerne. Denne Egn, som efterhaanden fik et blidere Præg, jo mere den nærmede sig Bounderbys Tilflugtssted, forvand-

lede sig der til et landligt Sceneri, om Foraaret forgyldt af Gyvel og hvidt som Sne af Hvidtjørn og hele Sommeren overskygget af løvrige Skove. Banken havde opsagt et Prioritetslaan, der var blevet optaget i denne smukt liggende Ejendom af en af Coketowns Magnater, som, fast besluttet paa at skyde en nærmere Genvej end almindelig til en uhyre Formue, havde sat omtrent to Hundrede Tusinde Pund til ved Spekulationer. Saadanne Uheld ramte undertiden de mest ansete Familier i Coketown, skønt Fallenterne ikke stod i mindste Forbindelse med de letsindige Klasser.

Det var en stor Tilfredsstillelse for Bounderby at bo i denne hyggelige lille Ejendom og dyrke Kaal i Blomsterhaven med søgt Ydmyghed. Det var ham en Fryd at bo paa Kasernemaner imellem det elegante Bohave, og om det saa var Malerierne, haanede han dem med sin Oprindelse. „Jeg har hørt," kunde han sige til en Gæst, „at Nickits, den forrige Ejermand, gav seks Hundrede Pund for det Søstykke der. Men for at være ærlig imod Dem; ser jeg i hele mit Liv syv Gange paa det, à hundrede Pund Gangen, vil det ogsaa være store Ting. Nej min Sandten! Jeg glemmer ikke, at jeg er Josias Bounderby fra Coketown. I mange, mange Aar vare de eneste Skilderier, jeg ejede eller kunde have skaffet mig, naar jeg ikke vilde have stjaalet dem, de Billeder, der forestillede en Mand, som barberede sig i en Støvle og sad paa de Blanksværteflasker, som jeg var saa glad ved at bruge, naar jeg pudsede Støvler, og, naar de vare tomme, solgte for en Farthing Stykket og sagde Tak til!"

Paa samme Maade talte han til Harthouse.

„Harthouse, De har et Par Heste hernede. Send kun Bud efter et halvt Dusin til, hvis De vil; vi skulle nok faa Plads til dem. Her er Staldrum til tolv Heste, og lyver man ikke Nickits paa, holdt han det fulde Antal, et helt Dusin. Som Dreng gik denne Mand i Latinskolen i Westminster som kongelig Gratist, mens jeg hovedsagelig levede af Levninger og sov i Torvekurve. Selv om jeg havde Lyst

til at holde et Dusin Heste — hvilket jeg ikke har, da een er nok til mig — kunde jeg dog ikke taale at se dem i deres Baase her og tænke paa, hvorledes mit eget Logi plejede at være. Jeg kunde ikke se paa dem, uden at tage dem ud. Men saaledes gaar det her i Verden. De ser dette Sted; De ved, hvad det er for et Sted, ved, at der ikke gives en mere komplet Ejendom af samme Størrelse her i Landet eller andetsteds, og her, lige midt i den, som en Orm i en Nød, sidder Josias Bounderby, mens Nickits, som en Mand i Gaar fortalte mig i mit Kontor, mens Nickits, der plejede at spille med i de latinske Komedier, som opførtes i Skolen i Westminster for Landets Overdommere og Adel, der applauderede ham, til de bleve sorte i Ansigtet, nu i denne Minut sidder og suger paa Lappen oppe paa en femte Sal i en mørk Baggade i Antwerpen."

I dette ensomme Opholdssteds løvrige Skygger paa de lange, lumre Sommerdage var det, at Harthouse begyndte at ransage det Ansigt, der havde sat ham i Forundring, da han første Gang saa det, og forsøge paa, om det vilde forandre sig for hans Skyld.

„Mrs. Bounderby, jeg holder det for en højst lykkelig Hændelse, at jeg træffer Dem ene her. Jeg har i nogen Tid meget ønsket at tale med Dem."

Det var ikke ved noget vidunderligt Tilfælde, at han traf hende, da hun paa denne Tid af Dagen altid var alene, og Stedet var et af hendes Yndlingssteder. Det var en bar Plet i en mørk Skov, hvor der laa nogle fældede Træer, og hvor hun kunde sidde og se paa det nedfaldne Løv fra det foregaaende Aar, ligesom hun hjemme havde set paa den nedfaldende Aske. Han satte sig ved Siden af hende, idet han kastede et Blik paa hendes Ansigt.

„Deres Broder, min unge Ven Tom —"

Rødmen i hendes Kinder forstærkedes, og med et forventningsfuldt Blik vendte hun sig om mod ham. „Aldrig i mit Liv," tænkte han, „har jeg set noget saa vidunderligt og fængslende, som naar disse Træk oplives!" Hans An-

sigt røbede hans Tanker — maaske uden at røbe ham, thi det kunde jo være i Overensstemmelse med dets Instruks, at det gjorde det.

„Tilgiv mig. Ytringen af Deres søsterlige Deltagelse er saa skøn — Tom burde være saa stolt af den — jeg ved, at dette er uundskyldeligt, men jeg er nødt til at beundre.“

„Fordi De lader Dem lede af Øjeblikkets Indskydelser,“ svarede hun rolig.

„Nej, Mrs. Bounderby; De ved, at jeg ikke forstiller mig for Dem. De ved, at jeg er en lav Natur, rede til at sælge mig selv til enhver Tid for en rimelig Sum og aldeles ude af Stand til at spille en kælen Hyrde.“

„Jeg venter paa,“ svarede hun, „at høre, hvad mere De har at sige mig om min Broder.“

„De er streng imod mig, og jeg fortjener det. De skal have vanskelig ved at finde et daarligere Subjekt end jeg, med Undtagelse af, at jeg ikke er falsk. Men De forbavsede og overrumplede mig, saa at jeg kom bort fra mit Emne, Deres Broder. Jeg interesserer mig for ham.“

„Interesserer De Dem for noget, Mr. Harthouse?“ spurgte hun halv vantroende, halv taknemmelig.

„Havde De spurgt mig derom, da jeg første Gang kom hertil, vilde jeg have sagt nej. Nu maa jeg, selv om jeg derved skulde udsætte mig for at paadrage mig Skinnet af Forstillelse og med Grund vække Deres Vantro, svare ja.“

Hun gjorde en let Bevægelse, som om hun vilde tale, men ikke kunde; omsider sagde hun: „Mr. Harthouse, jeg vil tro, at De interesserer Dem for min Broder.“

„Jeg takker Dem og gør Krav paa at fortjene denne Tiltro. De ved, hvor lidt jeg gør Krav paa; men saa vidt gaar dog min Fordring. De har gjort saa meget for ham og har ham saa kær; hele Deres Liv vidner om en saa fortryllende Selvforglemmelse for hans Skyld — atter maa jeg bede Dem om Tilgivelse — jeg kommer for langt fra Emnet. Jeg interesserer mig for ham for hans egen Skyld.“

Hun havde gjort den lettest mulige Bevægelse, som om hun hastig vilde have staaet op for at gaa. I samme Øjeblik gav han sine Ord en anden Retning, og hun blev. „Mrs. Bounderby," vedblev han i en flygtigere Tone og dog med en synlig Anstrengelse for at paatage sig den, der endog var mere udtryksfuld end den Tone, hvorpaa han havde givet Slip, „det er ikke nogen uoprettelig Forseelse af et ungt Menneske i Deres Broders Alder, om han er letsindig, tankeløs og ødsel — skejer lidt ud, som man kalder det. Er han saaledes?"

„Ja."

„Tillad mig at være aabenhjertig. Tror De, han spiller?"

„Jeg tror, at han indlader sig paa Væddemaal," og da Harthouse tøvede, som om dette ikke var hendes hele Svar, tilføjede hun: „Jeg ved det."

„Han taber naturligvis?"

„Ja."

„Det gør enhver, som indlader sig paa Væddemaal. Tør jeg tænke mig Sandsynligheden af, at De undertiden forsyner ham med Penge til den Slags Ting?"

Hun sad og saa nedad; men ved dette Spørgsmaal løftede hun sine Øjne med et forskende og lidt vredt Udtryk.

„Anklag mig ikke for paatrængende Nysgerrighed, bedste Mrs. Bounderby. Jeg tænkte, at Tom med Tiden kunde komme i en eller anden Forlegenhed, og ønskede at række ham en hjælpende Haand fra mine syndige Erfaringers Dyb — skal jeg atter sige for hans Skyld? Er det nødvendigt?"

Hun syntes at ville svare, men det blev ikke til noget.

„For ærlig at tilstaa alt, hvad der er faldet mig ind," sagde James Harthouse, idet han atter med det samme Skin af Anstrengelse gled over i sin flygtigere Tone, „vil jeg meddele Dem min Tvivl om, at han har været synderlig heldig stillet, min Tvivl om — tilgiv min Ligefremhed — at nogen stor Fortrolighed har fundet Sted imellem ham og hans brave Fader."

„Jeg holder det ikke for sandsynligt," sagde Luise og

rødmede ved Mindet om, hvorledes hun selv i saa Henseende havde været faren.

„Eller mellem ham — jeg tør haabe, at De fuldkommen fatter min Mening — og hans højtagtede Svoger.“

Hun rødmede endnu stærkere og blussede, da hun i en sagtere Tone svarede: „Heller ikke dette holder jeg for sandsynligt.“

„Mrs. Bounderby,“ sagde Harthouse efter en kort Pause, „tør jeg trænge mig dybere ind i Deres Fortrolighed? Har Tom laant nogen større Sum af Dem?“

„De vil indse, Mr. Harthouse,“ svarede hun efter nogen Vaklen — hun havde under Samtalen været mere eller mindre urolig og ængstelig, men havde dog i det hele taget vedligeholdt sin fattede Holdning — „De vil indse, at naar jeg siger Dem, hvad De saa indtrængende beder om at faa at vide, sker det ikke for at beklage mig eller af Vrede. Jeg vilde aldrig beklage mig, og hvad jeg har gjort, fortryder jeg ikke i mindste Maade.“

„Hvor kæk!“ tænkte James Harthouse.

„Da jeg blev gift, fik jeg at vide, at min Broder allerede dengang var i en stor Gæld, stor for ham, mener jeg, stor nok til at nøde mig til at sælge nogle Smykker. Det var intet Offer. Jeg solgte Dem meget villig. Jeg satte ingen Pris paa dem. De vare aldeles uden Værdi for mig.“ Enten læste hun i hans Ansigt, at han vidste, eller ogsaa frygtede hun i sin Samvittighed for, at han vidste, at hun talte om nogle Foræringer, hendes Mand havde gjort hende; thi hun tav og rødmede atter. Havde han ikke vidst det før, vilde han have vidst det nu, selv om han havde været langt enfoldigere, end han var.

„Siden har jeg til forskellige Tider overladt min Broder de Penge, jeg kunde undvære, de Penge, kort sagt, jeg har haft til min Raadighed. Da jeg i Tillid til den Interesse, De siger, De nærer for ham, nu een Gang har betroet mig til Dem, vil jeg ikke gøre det halvt. Efter at De er kommen her i Besøg, har han været i Forlegenhed for en

Sum af hundrede Pund; men den har jeg ikke været i Stand til at overlade ham. Jeg har været urolig for Følgerne af, at han var kommen i denne Forlegenhed; men jeg har tiet med disse Hemmeligheder indtil nu, da jeg betror dem til Deres Ære. Jeg har ikke betroet mig til nogen, fordi — De sagde selv nylig min Grund.“ Hun holdt pludselig inde.

Snarraadig, som han var, greb han her en Lejlighed til at vise hende hendes eget Billede, lidt forklædt som hendes Broders.

„Skønt jeg er et syndigt Verdensbarn, Mrs. Bounderby, føler jeg, det forsikrer jeg Dem, den største Interesse for alt, hvad De siger. Det er mig umuligt at være streng mod Deres Broder. Jeg fatter og deler fuldtud det kloge Hensyn, hvormed De ser paa hans Vildfarelser. Med al mulig Agtelse for baade Mr. Gradgrind og Mr. Bounderby forekommer det mig dog ikke, at hans Opdragelse har været heldig. Opdraget uden Kendskab til det Samfund, hvori han skal spille en Rolle, styrter han sig selv i disse Yderligheder fra andre og modsatte Yderligheder, der i lang Tid — upaatvivlelig i den bedste Hensigt — ere blevne ham paatvungne. Mr. Bounderbys djærve, engelske Selvstændighed indbyder ikke — derom ere vi enige — hvor smukt et Karaktertræk den ogsaa er, til Fortrolighed. Turde jeg tillade mig den Ytring, at den mest af alt mangler den fine Følelse, som en vildfarende Yngling, en misforstaaet Karakter og vildledede Evner vilde ty til for at søge Trøst og Vejledning, vilde det kun være i Overensstemmelse med mit eget Syn paa Sagen.“

Mens hun sad og saa lige ud for sig hen over det skiftende Lys paa Græsset og ind i den mørke Skov paa den anden Side, læste han i hendes Ansigt, hvorledes hun overførte hans særdeles tydelig udtalte Ord. „Man maa tage alt muligt Hensyn til Forholdene,“ vedblev han; „men jeg finder een stor Fejl hos Tom, som jeg ikke kan tilgive, og hvorfor jeg maa kræve ham strengt til Regnskab.“

Luise vendte sine Øjne mod hans Ansigt og spurgte ham, hvad det var for en Fejl.

„Maaske," svarede han, „har jeg allerede sagt nok. Det havde maaske i det hele taget været bedre, hvis ingen Hentydning til den var undsluppen mig."

„De gør mig urolig, Mr. Harthouse. Aa sig mig det."

„For at fri Dem for unødig Frygt og paa Grund af den Fortrolighed, der er opstaaet mellem os med Hensyn til Deres Broder, og som jeg sætter over alt i Verden, adlyder jeg. Jeg kan ikke tilgive, at han ikke med ethvert af sine Ord og Blikke, enhver af sine Gerninger mere paaskønner sin bedste Venindes Kærlighed, Hengivenhed, Uegennyttighed og Opofrelse. Saa vidt jeg er i Stand til at se, lønner han hende kun daarlig derfor. Det, hun har gjort for ham, fortjener hans trofaste Kærlighed og Taknemmelighed, ikke hans Nykker og Gnavenhed. Hvor letsindig jeg ogsaa er, Mrs. Bounderby, er jeg det dog ikke saa meget, at jeg kan være blind for denne Fejl hos Deres Broder eller tilbøjelig til at tage den som en ringe Forseelse."

Skoven løb rundt for hende; thi hendes Øjne strømmede over af Taarer, der steg op fra en dyb, længe skjult Kilde, og hendes Hjerte opfyldtes af en stikkende Smerte, der ingen Lindring fandt i dem.

„Min Tragten, Mrs. Bounderby, gaar, kort sagt, væsentlig ud paa at forbedre Deres Broder i denne Henseende. Mit nøjere Kendskab til hans Forhold og mine Raad og min Vejledning — der ikke ville være ganske uden Værd, haaber jeg, da de komme fra en Døgenigt efter en langt større Maalestok — ville skaffe mig nogen Indflydelse hos ham, og den skal visselig blive brugt i dette Øjemed. Jeg har sagt nok og mere end nok. Det ser ud, som om jeg vilde agere en Slags brav Fyr; men det har paa Ære ikke i fjerneste Maade været min Hensigt, og jeg tilstaar, at jeg i Virkeligheden er alt andet. Men derhenne mellem Træerne," tilføjede han efter at have løftet Øjnene op og set sig om; thi hidtil havde han nøje iagttaget hende, „staar

Deres Broder selv; han er uden Tvivl nylig kommen. Da han synes at ville drive herhen ad, er det maaske lige saa godt at gaa ham i Møde. Han har i den sidste Tid været saa tavs og modfalden. Hans broderlige Samvittighed er maaske bleven rørt — hvis der gives noget, som hedder Samvittigheden; thi jeg hører paa Ære tale alt for ofte om den til at kunne tro paa den.“

Han hjalp hende op, og hun tog hans Arm, og de gik for at møde Hvalpen. Han slog tankeløs mellem Grenene, mens han drev af Sted, eller bøjede sig ondskabsfuldt ned for at rive Mosset af Træerne med sin Stok. Da de overraskede ham, mens han var saaledes sysselsat, for han sammen og skiftede Farve.

„Halløj!“ stammede han, „jeg vidste ikke af, at I vare her.“

„Hvis Navn, Tom,“ sagde Harthouse, idet han lagde Haanden paa hans Skulder og drejede ham om, saa at de alle tre gik hen mod Huset, „har De været ved at skære i Træerne?“

„Hvis Navn?“ svarede Tom. „Aa, De mener hvilken Piges Navn?“

„De ser mig nok ud, som om De har været ved at skære en eller anden Skønheds Navn i Barken.“

„Nej, det skulle vi ikke have noget af, medmindre en eller anden Skønhed med en knusende Formue, som hun selv var Herre over, vilde forgabe sig i mig, og for den Sags Skyld maatte hun gerne være lige saa styg, som hun var rig, uden at hun derfor skulde være bange for at miste mig. Jeg skulde med Fornøjelse skære hendes Navn saa tit, hun vilde have det.“

„Jeg er bange for, at De er egennyttig, Tom.“

„Egennyttig? Hvem er ikke egennyttig? Spørg min Søster.“

„Vil du dermed sige, at jeg har denne Skrøbelighed, Tom?“ sagde Luise, uden for øvrigt, som det lod, at lægge Mærke til hans Misfornøjelse og Ondskabsfuldhed.

„Du ved bedst selv, Luise, om du har følt dig truffen," svarede hendes Broder tvært.

„Tom er menneskefjendsk i Dag, saaledes som de fleste blive, naar Verden gaar dem imod," sagde Harthouse. „Tro ham ikke, Mrs. Bounderby; han ved det bedre. Hvis han ikke er skikkelig, skal jeg meddele Dem nogle af hans Udtalelser om Dem under fire Øjne."

„I ethvert Tilfælde, Mr. Harthouse," sagde Tom, der formildedes noget af sin Beundring for sin Velynder, men dog rystede gnavent paa Hovedet, „kan De ikke sige hende, at jeg nogen Sinde har rost hende for at være egennyttig. Jeg har maaske rost hende for at være det modsatte, og det vilde jeg atter gøre, hvis jeg fik god Grund dertil. Men lad nu det fare; det kan umuligt interessere Dem, og jeg er ked deraf."

De gik hen til Huset, hvor Luise slap sin Gæsts Arm og gik ind. Han blev staaende og saa efter hende, mens hun gik op ad Trappen og ind i Skyggen af Døren, hvorpaa han atter lagde sin Haand paa hendes Broders Skulder og med et fortroligt Nik opfordrede ham til en Spadseretur i Haven. „Hør, Tom, jeg har et Par Ord at sige Dem, min Ven."

De vare blevne staaende mellem et Vildnis af Roser — det hørte med til Bounderbys Ydmyghed at forsømme Nickits Roser — og Tom havde sat sig paa Kanten af en Terrasse og plukkede Knopper af og rev dem i Stykker, mens hans mægtige Dæmon bøjede sig forover, idet han havde sat sin ene Fod paa Kanten af Terrassen og saaledes med Lethed lod sin Krop hvile paa den Arm, som bares af hans Knæ. De kunde netop ses fra hendes Vinduer. Maaske saa hun dem.

„Hvad er der i Vejen, Tom?"

„Aa, Mr. Harthouse," sagde Tom med et Suk, „jeg er slemt i Forlegenhed og nær ved at ærgre Livet af mig."

„Ja, gode Ven, det er jeg med."

„De! De ser jo ud som Uafhængigheden selv. Jeg er

i en frygtelig Knibe, Mr. Harthouse. De kan ikke tænke Dem, i hvilken Stilling jeg har bragt mig — en Stilling, min Søster kunde have friet mig ud af, naar hun kun havde villet.“

Han gav sig til at bide i Rosenknopperne og rive dem ud mellem Tænderne paa sig med en Haand, der rystede som en svagelig Oldings. Efter et eneste, gennemtrængende Blik paa ham faldt hans Ledsager tilbage i sin mest nonchalante Ligegyldighed.

„Tom, De er urimelig. De forlanger for meget af Deres Søster. De har faaet Penge af hende, det kan De ikke nægte.“

„Nu vel, det vil jeg ikke heller. Hvor skulde jeg ellers faa dem fra? Gamle Bounderby gaar jo stadig og praler af, at da han var i min Alder, levede han af to Pence om Maaneden eller noget lignende. Min Fader kører mig i stramme Tøjler, som han kalder det, og det har han gjort, ligefra jeg var et lille Barn, og min Moder, hun har jo aldrig noget, hun kan kalde sit, undtagen sine Skrøbeligheder. Hvad skal altsaa et Menneske gøre for at komme til Penge, og hvor skal jeg henvende mig for at faa dem undtagen til min Søster?“

Han var næsten grædefærdig og sønderrev Rosenknopperne i Dusinvis. Harthouse greb ham overtalende i Frakken.

„Men, min kære Tom, naar Deres Søster nu ingen Penge har —“

„Ingen har? Jeg siger jo ikke, at hun har dem. Jeg har maaske forlangt flere, end hun havde. Men saa burde hun skaffe dem. Og hun kunde skaffe dem. Efter alt, hvad jeg har fortalt Dem, kan det ikke nytte, om jeg vilde lade, som om jeg holdt noget hemmeligt for Dem. De ved jo, at hun ikke tog gamle Bounderby enten for sin egen eller for hans Skyld, men kun for min. Hvorfor søger hun da ikke at skaffe det, jeg trænger til, til Veje hos ham for min Skyld? Hun har ikke nødig at sige, hvad hun vil bruge Pengene til; dertil er hun for klog; hun kunde godt lokke

dem fra ham, hvis hun vilde. Hvorfor vil hun da ikke, naar jeg siger hende, af hvilken Vigtighed det er for mig? Men nej. Der sidder hun ved Siden af ham saa kold som en Sten, i Stedet for at gøre sig behagelig og med Lethed faa Fingre i dem. Jeg ved ikke, hvad De vil kalde dette, men jeg kalder det en unaturlig Opførsel.“

Lige neden for Terrassen paa den anden Side af den laa en lille Dam, som James Harthouse havde den allerstørste Lyst til at kaste Thomas Gradgrind jun. ud i, ligesom de forurettede Mænd i Coketown truede med at kaste deres Ejendele ud i Atlanterhavet. Men han blev dog staaende i sin utvungne Stilling, og der fløj intet andet ud over Stenrækværket end de sammenhobede Rosenknopper, der nu flød omkring ligesom en lille svømmende Ø.

„Min kære Tom,“ sagde Harthouse, „lad mig engang prøve paa at være Deres Bankier.“

„For Guds Skyld,“ sagde Tom pludselig, „nævn ikke Ordet Bankier!“ Og meget bleg saa han ud i Modsætning til Roserne. Meget bleg.

Som en fuldkommen velopdragen Mand, der var vant til at færdes i det bedste Selskab, blev Harthouse ikke overrasket — han kunde lige saa let være bleven rørt — men løftede kun Øjenlaagene lidt mere i Vejret, som om de hævedes af et svagt Skær af Nysgerrighed, uagtet det stred lige saa meget imod hans Skoles Forskrifter at blive nysgerrig, som det stred imod Gradgrind-Universitetets Lærdomme.

„Hvor meget trænger De til for Øjeblikket? Tre Tal? Frem med det! Sig, hvor meget det er?“

„Mr. Harthouse,“ svarede Tom, som nu virkelig græd, hvilket, hvor ynkelig han end tog sig ud, dog klædte ham bedre, end naar han spillede den fornærmede; „det er forsildigt; Pengene ere mig nu til ingen Nytte. Jeg maatte have dem tidligere, om jeg skulde have haft Gavn af dem. Men jeg takker Dem meget. De er en oprigtig Ven.“

En oprigtig Ven! „Hvalp, Hvalp," tænkte Harthouse, „hvor du dog er en Æsel!"

„Og jeg opfatter Deres Tilbud som en stor Godhed," sagde Tom og greb hans Haand, „en stor Godhed, Mr. Harthouse."

„Naa, med Tiden kan det maaske komme Dem bedre til Nytte. Og vil De betro Dem til mig, min gode Ven, naar De er kommen rigtig i Fedtefadet, kan jeg maaske bedre finde paa Raad til at hjælpe Dem ud deraf, end De selv kan."

„Tak skal De have," sagde Tom, idet han tungsindig rystede paa Hovedet og tyggede paa Rosenknopperne. „Jeg vilde ønske, at jeg havde kendt Dem før."

„Ser De, Tom," sagde Harthouse, idet han selv kastede et Par Roser ud som et Tillæg til Øen, der svømmede ind mod Bredden, som om den ønskede at forene sig med Fastlandet; „ethvert Menneske er egenkærligt i alt, hvad det gør, og jeg er ligesom Resten af mine Medskabninger. Jeg er nu desperat opsat paa" — det flegmatiske i hans Desperation var aldeles tropisk — „at De forsoner Dem med Deres Søster, hvilket De bør gøre, og at De viser Dem som en kærlig og venlig Broder, hvilket De bør være."

„Det skal jeg, Mr. Harthouse."

„Intet Øjeblik er saa godt som det nuværende, Tom. Gør det straks."

„Det vil jeg, og min Søster Luise skal komme til at sande det."

„Og efter at have sluttet denne Akkord, Tom," sagde Harthouse, idet han atter slog ham paa Skulderen med en Mine, hvoraf det stod til ham at udlede — hvilket han ogsaa gjorde, stakkels Taabe — at dette Vilkaar paalagdes ham af ren, skær Godmodighed, for at han ikke skulde trykkes alt for meget af sin Taknemmelighedsgæld, „ville vi rive os løs fra hinanden, til vi skulle spise."

Da Tom viste sig før Bordet, var hans Ydre livligt, skønt hans Sind var tungt nok, og han indfandt sig, før

Bounderby var kommen ind. „Jeg mente ikke noget ondt med det, Luise," sagde han, idet han rakte hende Haanden og kyssede hende. „Jeg ved, at du holder af mig, og du ved, at jeg holder af dig."

Efter dette var der den Dag et Smil paa Luises Ansigt for een til. Ak, for een til!

„Saa meget mindre er Hvalpen den eneste, hun bryder sig om," tænkte James Harthouse, idet han vendte om paa, hvad han havde tænkt den første Dag, han havde set hendes smukke Ansigt; „saa meget mindre, saa meget mindre!"

Ottende Kapitel.

Eksplosion.

Den næste Morgen var alt for smuk en Morgen til Søvn, og James Harthouse stod tidlig op og sad ved det livlige Karnapvindue i sit Paaklædningsværelse og røg den sjældne Tobak, der havde udøvet en saa gavnlig Indflydelse paa hans unge Ven. Hvilende i Solskinnet, omgiven af Vellugten fra sin østerlandske Pibe og af den drømmeriske Røg, som tabte sig i den af Sommerduft opfyldte Luft, opregnede han sine Fordele, ligesom en ørkesløs, heldig Spiller eftertæller sin Gevinst. I dette Øjeblik kedede han sig slet ikke og kunde med Liv og Sjæl hengive sig til denne Sysselsættelse.

Han havde tilvejebragt en hemmelig Forstaaelse med hende, hvorfra hendes Mand var udelukket. Han havde tilvejebragt en Forstaaelse med hende, som ligefrem drejede sig om hendes Ligegyldighed for hendes Mand og om Mangelen af ethvert aandeligt Slægtskab imellem dem. Han havde snedig, men tydelig vist hende, at han kendte hendes Hjerte i dets inderste, fineste Lønkroge; han var kommen hende saa nær gennem dets ømmeste Følelse; han havde sat sig

i Forbindelse med denne Følelse, og den Skranke, bag hvilken hun levede, var smeltet bort. Alt sammen meget kuriøst og meget tilfredsstillende!

Og dog nærede han ikke, ikke engang nu, for Alvor noget slet Forsæt. Baade i offentlig og privat Henseende vilde det være langt bedre for hans Tidsalder, om han og den Legion, hvortil han hørte, vare forsætlig onde i Stedet for ligegyldige og uden Øjemed. Det er paa de drivende Isbjærge, som føres hid og did af Strømmen, at Skibene strande.

Naar Djævelen gaar omkring som en brølende Løve, gaar han omkring i en Skikkelse, som kun faa andre end vilde og Jægere finde tiltrækkende. Men naar han er studset, ferniseret og poleret efter Moden, naar han er ked af Lasten som af Dyden, lens paa Svovl som paa Velsignelse, da er han den sande Djævel.

James Harthouse laa altsaa magelig i Vinduet og røg, mens han efterregnede de Skridt, han havde gjort paa den Vej, hvorpaa han tilfældigvis færdedes. Det Maal, hvortil den førte, laa tydelig nok for ham; men han plagede sig ikke med Udregninger derom. Hvad der skulde ske, vilde ske!

Da han skulde køre temmelig langt den Dag — thi et Stykke Vej derfra var der en offentlig Forsamling, hvor han vilde faa en taalelig god Lejlighed til at træde i Skranken for Gradgrind-Mændene — klædte han sig tidlig paa og gik ned for at spise Frokost. Han længtes efter at se, om hun havde forandret sig siden den foregaaende Aften. Nej. Han begyndte, hvor han havde sluppet. Der viste sig atter et Udtryk af Interesse for ham.

Han overstod Dagen saa meget, eller saa lidt, til sin egen Tilfredshed, som det var at vente under de trættende Omstændigheder, og kom kørende tilbage Klokken seks. Imellem Portnerboligen og Huset gjorde Vejen et Sving paa omtrent en halv Fjerdingvej, og mens han kørte Fod for Fod hen ad den jævne Grusgang, der fordum havde tilhørt Nickits, kom Bounderby farende ud af Budskadset med en saadan Heftighed, at Hesten blev ganske bange.

„Harthouse!“ raabte Bounderby. „Har De hørt det?“

„Hvilket?“ sagde Harthouse, idet han beroligede sin Hest og ved sig selv opsendte alt andet end de bedste Ønsker for Bounderby.

„Saa har De ikke hørt det!“

„Jeg har hørt Dem, og det har Dyret med. Ellers har jeg ikke hørt noget.“

Rød og hed plantede Bounderby sig midt paa Vejen foran Hestens Hoved for at lade sin Bombe springe med saa meget større Virkning.

„Der er blevet stjaalet i Banken!“

„Det er da ikke Deres Alvor?“

„I Nat. Paa en oprørende Maade. Ved Hjælp af en falsk Nøgle.“

„Meget?“

I sin Ivrighed efter at gøre saa meget Væsen af Tingen som muligt syntes Bounderby ordentlig at føle sig krænket ved at maatte svare: „Aa, ikke saa særdeles meget. Men det kunde let være blevet Tilfældet.“

„Hvor meget er det da?“

„Aa, Summen er, siden De endelig vil vide det, ikke mere end halvandethundrede Pund. Men det er ikke Summen, det er Kendsgerningen. Det er den Kendsgerning, at der er sket et Tyveri, der er Kernepunktet. Det undrer mig, at De ikke indser det.“

„Kære Bounderby,“ sagde James, idet han steg ud og gav Tømmen til sin Tjener, „jeg indser det helt vel og er saa overvældet, som De vel kan ønske, at jeg skal være, af det Syn, der frembyder sig for mine Tanker. Ikke des mindre haaber jeg, at det maa være mig tilladt at ønske Dem til Lykke med — hvilket jeg gør af mit ganske Hjerte, forsikrer jeg Dem — at De ikke har lidt et større Tab.“

„Tak,“ sagde Bounderby i en kort, unaadig Tone. „Men jeg vil sige Dem noget. Det kunde lige saa gerne have været tyve Tusinde Pund.“

„Det kunde det vist.“

„Kunde det vist? Min Sandten kunde det saa!“ sagde Bounderby med diverse truende Nik og Hovedrystninger „Det kunde have været to Gange tyve Tusinde. Ingen kan sige, hvad det vilde være blevet, hvis Fyrene ikke vare blevne forstyrrede.“

Imidlertid var Luise kommen til, tillige med Mrs. Sparsit og Bitzer.

„Tom Gradgrinds Datter der ved saa noget nær, hvad det kunde være blevet, hvis De ikke ved det,“ larmede Bounderby. „Faldt om, Sir, som om hun var skudt, da jeg fortalte hende det! Aldrig set hende bære sig saaledes ad før. Gør hende Ære, maa jeg sige.“

Hun saa endnu bleg og mat ud. James Harthouse bød hende Armen og spurgte, mens de ganske langsomt gik videre, hvorledes Tyveriet var blevet udført.

„Det skal jeg fortælle Dem,“ sagde Bounderby, idet han arrig gav Mrs. Sparsit sin Arm. „Havde De ikke været saa overordentlig forhippet paa at erfare Summens Størrelse, havde jeg for længe siden begyndt paa at fortælle Dem det. De kender jo denne Dame — for hun er en Dame — Mrs. Sparsit?“

„Jeg har allerede haft den Ære —“

„Meget vel. Og denne unge Mand, Bitzer, ham saa De jo ved den samme Lejlighed?“ Harthouse bøjede Hovedet, og Bitzer knugede Knoerne mod sin Pande.

„Meget vel. De bo i Banken. De ved maaske, at de bo i Banken? Meget vel. Efter Kontortiden i Gaar Eftermiddags blev alting sat til Side som sædvanlig. I det Jærnkammer, uden for hvilket denne Fyr sover, var der, det er nu det samme hvor meget. I den lille Pengekasse i unge Toms Lukaf, den Pengekasse, der bruges til Smaaudgifter, var der et Hundrede og halvtredsindstyve og nogle Pund.“

„Et Hundrede og fire og halvtredsindstyve Pund, syv Shillings og een Penny,“ sagde Bitzer.

„Stille!“ udbrød Bounderby og blev staaende for at

vende sig om imod ham. „Lad os være fri for dine Afbrydelser. Er det ikke nok, at man skal bestjæles, mens du snorker, fordi du plejer din Magelighed? Skal man oven i Købet høre paa dine Rettelser med de fire Pund, syv Shillings og een Penny? Da jeg var i din Alder, snorkede jeg ikke, kan jeg fortælle dig. Jeg fik ikke Mad nok til at snorke efter og havde aldrig set fire Pund, syv Shillings og een Penny — nej, du kan tro nej.“

Bitzer knugede atter Knoerne mod Panden paa en slesk Maade, idet det sidstanførte Eksempel paa Bounderbys moralske Afholdenhed øjeblikkelig syntes at gøre et paa een Gang slaaende og nedslaaende Indtryk paa ham.

„Et Hundrede og halvtredsindstyve og nogle Pund,“ vedblev Bounderby. „Denne Sum lukkede unge Tom inde i sin Kasse, som just ikke er meget stærk; men det gør nu intet til Sagen. Alting efterlodes i bedste Orden. Engang om Natten, mens denne unge Fyr snorkede — Mrs. Sparsit, De siger jo, at De hørte ham snorke, Frue?“

„Sir,“ svarede Mrs. Sparsit, „jeg kan ikke sige, at jeg udtrykkelig hørte ham snorke, og kan derfor ikke afgive denne Forklaring, men om Vinteraftenerne, naar han er falden i Søvn ved sit Bord, har jeg hørt ham, hvad jeg hellere vilde kalde ralle som en, der er ved at kvæles. Ved saadanne Lejligheder har jeg hørt ham frembringe Lyd af en lignende Natur som de, man undertiden kan høre i Nyrnbergerure. Ikke som om jeg,“ sagde Mrs. Sparsit med ophøjet Bevidsthed om at afgive en højtidelig Forklaring, „vilde rette nogen Beskyldning mod hans moralske Karakter. Det være langtfra. Jeg har altid anset Bitzer for et ungt Menneske med de hæderligste Grundsætninger, og derom tillader jeg mig at aflægge Vidnesbyrd.“

„Nu vel,“ svarede den forbitrede Bounderby, „mens han snorkede eller rallede eller frembragte Lyd som et Nyrnbergerur, mens han — kort sagt, sov — kom nogle Karle — om de tidligere havde skjult sig i Huset eller ikke, maa endnu først oplyses — paa en eller anden Maade ind til

unge Toms Kasse, sprængte den og bortførte Indholdet. Da de saa bleve forstyrrede, absenterede de sig og lukkede sig ud ad Hoveddøren, som de igen lukkede i Laas — thi den var lukket i Laas, og Nøglen laa under Mrs. Sparsits Hovedpude — med en falsk Nøgle, som blev funden i Dag omtrent Klokken tolv ude paa Gaden i Nærheden af Banken. Der sker ikke Anskrig, førend denne Krabat, Bitzer, staar op i Morges og begynder at lukke op og gøre rent i Kontorerne. Da opdager han ved at ville se til Toms Kasse, at Laaget staar paa Klem, og at Laasen er sprængt og Pengene borte."

„Men det er sandt, hvor er Tom?" spurgte Harthouse og saa sig om.

„Han har været sysselsat med at hjælpe Politiet," svarede Bounderby, „og er bleven nede i Banken. Jeg vilde ønske, at disse Karle havde forsøgt paa at bestjæle mig, da jeg var paa hans Alder. De vilde have sat Penge til, hvis de havde vovet saa meget som atten Pence paa den Spekulation, det kan jeg fortælle Dem."

„Er der nogen mistænkt?"

„Mistænkt? Det skulde jeg mene. Nej," sagde Bounderby og slap Mrs. Sparsits Arm for at tørre sin glødende Pande, „Josias Bounderby fra Coketown er ikke den Mand, der bliver bestjaalen, uden at nogen er mistænkt. Nej Tak!"

Turde Mr. Harthouse spørge, hvem der da var mistænkt?

„Det skal jeg sige Dem," svarede Bounderby, idet han standsede for at vende sig om mod dem alle sammen. „Det maa ikke omtales paa alle Steder; det maa ikke omtales paa noget Sted, for at Kæltringerne — der er en hel Bande — kunne blive saa meget des tryggere. Derfor være det sagt i Fortrolighed." Bounderby tørrede atter sin Pande. „Hvad vilde De sige til," her eksploderede han voldsomt, „sige til, at en Arbejder var med i Spillet?"

„Dog vel ikke vor Ven Blackpot, vil jeg haabe?" sagde Harthouse ligegyldig.

„Sig Pool, i Stedet for Pot, Sir," svarede Bounderby, „saa har De Manden."

Med mat Stemme udtalte Luise nogle tvivlende og forundrede Ord.

„Ja vist, jeg ved det nok!" sagde Bounderby, som straks fængede ved Lyden. „Jeg ved det. Det er jeg jo saa vant til. Jeg kender det alt sammen. De ere de braveste Mennesker i Verden, ere disse Karle, og et godt Mundlæder have de faaet. Det eneste, de trænge til, er at faa deres Rettigheder forklarede. Men jeg vil sige dig noget. Vis mig en misfornøjet Arbejder, og jeg skal vise dig et Menneske, der er skikket til alt ondt, lige meget hvad det er."

Endnu en af de yndede coketownske Fiktioner, der med nogen Møje vare blevne udspredte, og som visse Folk virkelig troede paa.

„Men jeg kender disse Krabater," sagde Bounderby. „Jeg kan læse i dem, ligesom i en Bog. Mrs. Sparsit, jeg beraaber mig paa Dem. Hvilken Advarsel gav jeg denne Karl, da han første Gang satte sin Fod i mit Hus i det udtrykkelige Øjemed at bringe i Erfaring, hvorledes han skulde træde Religionen i Støvet og kuldkaste Statskirken? Hvad fornemme Forbindelser angaar, staar De paa samme Trin som Aristokratiet, Mrs. Sparsit. Sagde jeg, eller sagde jeg ikke til den Karl: „Du kan ikke skjule Sandheden for mig; du hører ikke til de Folk, jeg ynder; det vil aldrig gaa dig godt?"

„Ganske vist, Sir," svarede Mrs. Sparsit, „gav De ham en saadan Formaning paa en højst indtrængende Maade."

„Da han forargede Dem, Frue," sagde Bounderby, „da han stødte Deres Følelse?"

„Ja, Sir," svarede Mrs. Sparsit og rystede fromt paa Hovedet, „det gjorde han rigtignok, skønt jeg jo nok vil indrømme, at min Følelse kan være mere ømtaalig i den Retning — mere taabelig, hvis man vil foretrække dette

Udtryk — end den vilde have været, hvis jeg altid havde indtaget min nuværende Stilling.“

Bristefærdig af Stolthed, stirrede Bounderby paa Mr. Harthouse, som om han vilde sige: „Jeg er dette Fruentimmers Ejermand, og hun er Deres Opmærksomhed værdig, skulde jeg tro.“ Derpaa fortsatte han sin Tale.

„De vil mindes, Harthouse, hvad jeg sagde til ham, dengang De saa ham. Jeg gjorde ingen Omstændigheder med ham. Jeg tager altid Bladet fra Munden, naar jeg taler med den Slags Folk; thi jeg kender dem. Nu vel da, Sir. Tre Dage senere forsvandt han; gik sin Vej, ingen vidste hvorhen, ligesom min Moder gjorde i min Barndom, kun med den Forskel, at han, om muligt, er et endnu slettere Subjekt, end min Moder var. Hvad gjorde han, førend han gik sin Vej? Hvad siger De —“ ved ethvert lille Ophold gav Bounderby sin Hat, som han holdt i Haanden, et Slag i Pulden, som om den havde været en Tamburin — „til, at han er bleven set holde Udkig med Banken den ene Aften efter den anden. — At han luskede om der — efter at det var blevet mørkt? — At det faldt Mrs. Sparsit ind — at han ikke kunde luske saaledes om i nogen god Hensigt? — At hun henledede Bitzers Opmærksomhed paa ham, at de begge passede paa ham? — Og at det i Dag ved nærmere Undersøgelse har vist sig — at han ligeledes er bleven set af Naboerne?“ Da Bounderby havde naaet denne Klimaks, satte han, ligesom en østerlandsk Danser, sin Tamburin paa Hovedet.

„Det er unægtelig mistænkeligt,“ sagde James Harthouse.

„Det skulde jeg mene, Sir,“ sagde Bounderby med et udfordrende Nik, „det skulde jeg mene. Men der er flere med i det, blandt andre en gammel Kone. Man hører aldrig noget til saadanne Ting, førend Ulykken er sket; man finder alle Slags Mangler ved Stalddøren, efter at Hesten er stjaalen. Nu kommer der en gammel Kone for Dagen, en gammel Kone, som lader til en Gang imellem at

være fløjet herind i Byen paa et Kosteskaft. Hun holder Øje med Stedet en hel Dag igennem, førend denne Karl begynder, og samme Aften, som De saa ham, sniger hun sig bort med ham og holder Raad med ham — formodentlig for at aflægge Rapport efter at have forladt sin Post; gid Fanden havde hende.“

Der havde været en saadan Person til Stede i Kammeret den Aften, og hun havde søgt at undgaa at blive set, tænkte Luise.

„Men der er flere endnu, efter det vi allerede vide,“ sagde Bounderby med mange hemmelighedsfulde Nik. „De maa have den Godhed at tie stille dermed og ikke omtale det til nogen. Det vil maaske tage Tid, men vi skulle nok faa fat paa dem. Det er god Politik for Øjeblikket at give dem Spillerum, og derfor er der intet til Hinder.“

„De ville naturligvis blive straffede efter Lovens yderste Strenghed, som det hedder i Plakaterne,“ svarede James Harthouse, „og det er ikke mere end Løn som forskyldt. Folk, som lægge sig efter Banker, maa bære Følgerne, og var der ingen Følger, vilde vi alle lægge os efter Banker.“ Han havde blidt taget Parasollen fra Luise og slaaet den op for hende, og hun gik under dens Skygge, uagtet Solen ikke skinnede.

„For Øjeblikket, Luise Bounderby,“ sagde hendes Mand, „maa der drages Omsorg for Mrs. Sparsit. Mrs. Sparsits Nerver ere blevne rystede ved denne Begivenhed, og hun skal blive her et Par Dage. Sørg derfor godt for hende.“

„Jeg takker Dem særdeles, Sir,“ sagde den beskedne Dame, „men De maa endelig ikke gøre Dem Ulejlighed for min Skyld. Jeg gør ikke store Fordringer.“

Det viste sig snart, at hvis Mrs. Sparsit havde nogen Fejl med Hensyn til denne huslige Menage, var det den, at hun var saa overdreven ligegyldig for sig selv og saa omhyggelig for andre, at hun blev til en Plage. Da hun var bleven ført op paa sit Værelse, var hun saa frygtelig taknemmelig for dets Bekvemmelighed, at man næsten

bragtes paa den Formodning, at hun vilde have foretrukket at tilbringe Natten paa Rullen nede i Vadskekælderen. Ganske vist vare Powler'ne og Scadgers'erne vante til Pragt, „men det er min Pligt at minde om," plejede Mrs. Sparsit gerne med ophøjet Anstand at ytre, især naar nogen af Tjenestefolkene var til Stede, „at hvad jeg var, er jeg ikke mere. Ja," sagde hun, „kunde jeg helt udslette Mindet om, at min Mand var en Powler, eller at jeg selv er i Slægt med Familien Scadgers, eller kunde jeg endog omstyrte denne Kendsgerning og forvandle mig til en Person af simpel Byrd og med ganske almindelige Forbindelser, vilde jeg med Glæde gøre det. Under de bestaaende Forhold vilde jeg holde det for rigtigt at gøre det." Den samme eremitagtige Aandstilstand foranledigede hende til ved Bordet at give Afkald paa de mere sammensatte Retter og paa Vin, og da Bounderby til sidst formelig befalede hende at nyde noget deraf, sagde hun: „De er alt for god, Sir," og afveg fra den højtidelig og offentlig udtalte Beslutning, „at ville vente paa et ganske almindeligt Stykke Lammesteg." Ligeledes gjorde hun mangfoldige Undskyldninger, fordi hun ønskede Salt, og i en elskværdig Erkendelse af sin Forpligtelse til i videste Omfang at stadfæste Mr. Bounderbys Udsagn om hendes Nerver, lagde hun sig undertiden tilbage og græd i Stilhed, ved hvilke Lejligheder en Taare af store Dimensioner, lig en Krystalørenlok, kunde ses — eller rettere, maatte ses; thi den gjorde Krav paa Opmærksomhed — glide ned ad hendes romerske Næse.

Men Mrs. Sparsits Hovedopgave baade først og sidst var at beklage Bounderby. Undertiden kunde hun ved at se paa ham uvilkaarlig komme til at ryste paa Hovedet, som om hun havde sagt: „Ak, stakkels Yorick!" Og naar hun havde ladet sig forlede til saadanne Ytringer af Rørelse, kunde hun fremtvinge en Lystighed og et Øjeblik blive munter og sige: „Det glæder mig at se, at De endnu er ved godt Humør, Sir!" og syntes at anse det for en naadig

Tilskikkelse, at Bounderby bar sin Skæbne, som han gjorde. Een Særhed, for hvilken hun mange Gange bad om Forladelse, fandt hun det overordentlig vanskeligt at overvinde. Hun havde en forunderlig Tilbøjelighed til at kalde Mrs. Bounderby Miss Gradgrind og gav vist en tre eller fire Snese Gange efter for den i Aftenens Løb. Denne gentagne Fejltagelse fremkaldte en beskeden Forvirring hos Mrs. Sparsit; men, sagde hun, det syntes hende saa naturligt at sige Miss Gradgrind, hvorimod hun næsten fandt det umuligt at overbevise sig om, at den unge Dame, hun havde haft den Lykke at kende fra Barn af, virkelig kunde være Mrs. Bounderby. Det var en anden Ejendommelighed ved dette mærkelige Tilfælde, at jo mere hun tænkte derpaa, des umuligere forekom det hende; „de vare saa forskellige," sagde hun, „i saa meget."

I Dagligstuen gennemgik Bounderby efter Bordet Tyvssagen, forhørte Vidnerne, optegnede deres Forklaringer, fandt de mistænkte Personer skyldige og dømte dem til Lovens strengeste Straf. Da dette var gjort, blev Bitzer sendt til Byen med Paalæg om at opfordre Tom til at tage hjem med Posttoget.

Da der var kommet Lys, mumlede Mrs. Sparsit: „Vær ikke saa modfalden, Sir. Lad mig se Dem munter, saaledes som jeg før plejede." Bounderby, paa hvem disse Opmuntringer havde begyndt at have den Virkning, at de gjorde ham sentimental paa en plump, studeagtig Maade, sukkede ligesom et eller andet stort Havuhyre. „Jeg kan ikke taale at se Dem saaledes, Sir," sagde Mrs. Sparsit. „Prøv et Parti Tokkodille, som De før plejede, medens jeg havde den Ære at bo under Deres Tag." „Jeg har ikke spillet Tokkodille siden, Frue," sagde Bounderby. „Nej, Sir," sagde Mrs. Sparsit deltagende, „det ved jeg, at De ikke har. Jeg husker, at dette Spil ikke har noget tiltrækkende for Miss Gradgrind, men jeg vil være lykkelig, hvis De vil nedlade Dem til et Parti med mig."

De spillede ved et Vindue, som vendte ud mod Haven.

Aftenen var smuk, ikke maaneklar, men varm og duftende. Luise og Harthouse gik ude i Haven, hvor deres Stemmer kunde høres i Stilheden, skønt ikke hvad de sagde. Fra sin Plads ved Tokkodillebrættet anstrengte Mrs. Sparsit idelig sine Øjne for at gennemtrænge Skyggerne udenfor. „Hvad er der paa Færde, Frue?“ sagde Bounderby. „Det er dog vel ikke Ildløs, De ser efter?“ „Ak Gud nej, Sir,“ svarede Mrs. Sparsit,. „jeg tænkte kun paa Duggen.“ „Hvad har De med Duggen at gøre, Frue?“ sagde Bounderby. „Det er ikke for min egen Skyld,“ svarede Mrs. Sparsit; „jeg er kun bange for, at Miss Gradgrind skal forkøle sig.“ „Hun bliver aldrig forkølet,“ sagde Bounderby. „Virkelig, Sir?“ sagde Mrs. Sparsit og fik et Anfald af Krillehoste.

Da Tiden nærmede sig, at man skulde gaa i Seng, drak Bounderby et Glas Vand. „Hvad for noget, Sir?“ sagde Mrs. Sparsit. „Ikke Deres varme Sherry med Citronskal og Muskatnød?“ „Aa, jeg er kommen rent af Vane med det nu, Frue,“ sagde Bounderby. „Saa meget des værre, Sir,“ svarede Mrs. Sparsit; „De kommer ud af alle Deres gode, gamle Vaner. Frisk Mod, Sir! Hvis Miss Gradgrind tillader det, vil jeg lave det til Dem, som jeg saa ofte har gjort.“

Da Miss Gradgrind med Glæde tillod Mrs. Sparsit at gøre, hvad hun vilde, lavede denne opmærksomme Dame Drikken til og rakte Bounderby den. „Den vil gøre Dem godt, Sir; den vil varme Deres Hjerte. Det er saadant noget, De trænger til, og som De burde nyde, Sir.“ Og da Bounderby sagde: „Deres Sundhed, Frue,“ svarede hun med megen Følelse: „Mange Tak, Sir. Det samme ønsker jeg Dem og al mulig Lykke.“ Til sidst sagde hun ham meget rørende Godnat, og Bounderby gik i Seng med en tungsindig Bevidsthed om at være gaaet Glip af noget ømt, skønt han ikke, om det saa skulde have kostet hans Liv, kunde have nævnt, hvad det var.

Længe efter at Luise havde klædt sig af og lagt sig, vaagede og ventede hun paa, at hendes Broder skulde

komme hjem. Dette, vidste hun, kunde næppe ske før en Time efter Midnat, men i den landlige Stilhed, som intet mindre end beroligede hendes ængstelige Tanker, gik Tiden saa langsomt. Til sidst, da Stilheden og Mørket i flere Timer havde syntes at tiltage, hørte hun Portklokken. Hun blev til Mode, som om hun vilde være glad ved, at den havde ringet til Daggry; men den hørte op, og dens sidste vibrerende Tone blev svagere og svagere, og alt var igen dødsstille.

Hun ventede endnu et Kvarter, saa vidt hun kunde skønne. Derpaa stod hun op, tog en Kaabe paa og gik ud af sit Værelse i Mørket og ovenpaa til sin Broders Værelse. Da hans Dør var lukket, aabnede hun den sagte og talte til ham, idet hun med lydløse Fjed nærmede sig hans Seng.

Hun knælede ned ved Siden af den, lagde sin Arm om hans Hals og trak hans Ansigt hen til sit. Hun mærkede, at han kun lod, som om han sov, men sagde ikke noget til ham.

Lidt efter for han op, som om han først nu vaagnede, og spurgte, hvem det var, og hvad der var paa Færde. „Tom, har du ikke noget at sige mig? Har du nogen Sinde i dit Liv elsket mig, og holder du noget skjult for alle andre, saa sig mig det.“

„Jeg ved ikke, hvad du mener, Luise; du maa have drømt.“

„Min kære Broder,“ her lagde hun sit Hoved paa hans Pude, og hendes Haar bølgede ud over ham, som om hun vilde skjule ham for alle andre undtagen for hende selv, „er der intet, du har at sige mig? Er der intet, du kan sige mig, hvis du vil? Du kan ikke sige mig noget, som vil forandre mig. Aa Tom, sig mig Sandheden!“

„Jeg ved ikke, hvad du mener, Luise.“

„Saaledes som du ligger der alene i den triste Nat, kære Broder, skal du ogsaa ligge et eller andet Sted en Nat, da endog jeg, hvis jeg da lever, vil have forladt dig. Saaledes som jeg ligger her ved Siden af dig, med bare

Fødder, upaaklædt, ukendelig i Mørket, saaledes skal jeg ogsaa ligge gennem hele min Opløsnings lange Nat, indtil jeg er bleven til Støv. Tænk derpaa, og sig mig nu Sandheden, Tom!“

„Hvad er det, du vil vide?“

„Du kan —“ i sin Kærligheds Fylde lagde hun ham til sin Barm, som om han havde været et Barn — „være overbevist om, at jeg ingen Bebrejdelser skal gøre dig. Du kan være overbevist om, at jeg skal vise mig medlidende og trofast imod dig. Du kan være overbevist om, at jeg vil frelse dig, hvad det saa skal koste. Aa, Tom, har du intet at sige mig? Hvisk det sagte til mig. Sig alene „Ja“, og jeg vil forstaa dig.“

Hun lagde sit Øre til hans Læber, men han blev haardnakket tavs.

„Ikke et Ord, Tom?“

„Hvorledes kan jeg sige Ja, eller hvorledes kan jeg sige Nej, naar jeg ikke ved, hvad du mener? Du er en god, kærlig Pige, Luise, der fortjente at have en bedre Broder, end jeg er, begynder jeg at tro. Men mere har jeg ikke at sige. Gaa i Seng, gaa i Seng!“

„Du er træt,“ hviskede hun kort efter i sin sædvanlige Tone.

„Ja, jeg er meget træt.“

„Du har ogsaa haft saa travlt og saa mange Ubehageligheder i Dag. Er der gjort flere Opdagelser?“

„Kun de, du har hørt omtale af — ham.“

„Tom, har du sagt til nogen, at vi besøgte de Mennesker og saa de tre sammen?“

„Nej. Bad du mig ikke udtrykkelig at tie dermed, dengang du fik mig til at gaa derhen med dig?“

„Jo, men da vidste jeg ikke, hvad der vilde ske.“

„Jeg ikke heller. Hvor kunde jeg det?“

Han kom meget rask med denne Ytring.

„Bør jeg, efter hvad der er sket,“ sagde hans Søster, medens hun stod ved hans Seng — hun havde lidt efter

lidt trukket sig noget tilbage og rejst sig op — „sige, at jeg gjorde dette Besøg? Skal jeg sige det? Maa jeg sige det?“

„Du gode Gud,“ svarede hendes Broder, „ellers plejer du jo ikke at spørge mig til Raads. Sig, hvad du vil. Beholder du det hos dig selv, vil jeg ogsaa beholde det hos mig selv. Aabenbarer du det nu, saa er den Sag forbi.“

Det var for mørkt, til at den ene kunde se den andens Ansigt, men begge syntes at være meget opmærksomme og at betænke sig, førend de talte.

„Tror du, Tom, at den Mand, jeg gav Pengene, virkelig er indviklet i denne Forbrydelse?“

„Det ved jeg ikke. Jeg indser ikke, hvorfor han ikke skulde være det.“

„Han forekom mig at være en ærlig Mand.“

„En anden kan forekomme dig uærlig og dog ikke være det.“

Der blev et Ophold; thi han havde betænkt sig og tav nu.

„Kort sagt,“ vedblev Tom, som om han havde taget sit Parti, „hvis du endelig vil vide det, saa var jeg saa langt fra at være aldeles sikker paa ham, at jeg tog ham udenfor for under fire Øjne at sige ham, at jeg fandt, han burde prise sig lykkelig ved at have faaet saadan en Gave af min Søster, og at jeg haabede, han vilde gøre god Brug af den. Du vil huske, at jeg tog ham udenfor. Jeg siger ikke noget imod Manden; han kan være et meget skikkeligt Menneske, efter hvad jeg ved om ham, og jeg vil haabe, at han er det.“

„Blev han fornærmet over, hvad du sagde?“

„Nej, han tog det ganske godt op og var høflig nok. Hvor er du, Luise?“ Han satte sig over Ende i Sengen og kyssede hende. „God Nat, kære Søster, god Nat!“

„Har du intet mere at sige mig?“

„Nej. Hvad skulde det være? Vil du, at jeg skulde lyve for dig?“

„Mindst i Nat af alle Nætter i dit Liv, Tom, saa mange og saa lykkelige, som jeg haaber, at de maa blive.“

„Tak, kære Luise, jeg er saa træt, at jeg tror, jeg kunde sige, hvad det skulde være, bare for at faa Lov til at sove. Gaa i Seng, gaa i Seng!“

Efter endnu en Gang at have kysset hende, vendte han sig om, trak Tæppet over Hovedet og laa saa stille, som om den Tid allerede var kommen, som hun saa højtidelig havde mindet ham om. Hun blev staaende et Øjeblik ved Sengen, førend hun langsomt gik bort. Ved Døren standsede hun, saa sig tilbage, da hun havde aabnet den, og spurgte ham, om han havde kaldt paa hende? Men han laa stille, og hun lukkede sagte Døren og vendte tilbage til sit Værelse.

Da saa den elendige Dreng forsigtigt i Vejret og listede sig, da han mærkede, at hun var borte, ud af Sengen, lukkede Døren i Laas og kastede sig igen paa sit Leje, hvor han sled sig i Haaret, idet han snart græd af Arrigskab, snart tænkte paa hende med en trodsig Kærlighed, medens han hadefuldt, men uden Anger bandede sig selv og ikke mindre hadefuldt og uden Nytte bandede alt det gode i Verden.

Niende Kapitel.

Den sidste Efterretning.

Medens Mrs. Sparsit laa bi for i Bounderbys Tilflugtssted igen at styrke sine Nerver, holdt hun Nat og Dag saa skarpt Udkig under sine coriolanske Øjenbryn, at hendes Øjne, naar det ikke havde været for hendes sagtmodige Væsen, ligesom et Par Fyrtaarne paa en farlig Kyst vilde have advaret enhver forsigtig Sømand mod det bratte Fjeld, hendes romerske Næse, og den mørke og klippe-

fulde Egn i dens nærmeste Nærhed. Skønt det var vanskeligt at tro, at det var andet end en Formalitet, naar hun om Aftenen trak sig tilbage for at søge Hvile — saa lysvaagne vare disse hendes klassiske Øjne, og saa umuligt syntes det, at hendes strenge Næse kunde give efter for nogen som helst slappende Indflydelse — saa var dog den Maade, hvorpaa hun sad og glattede sine ukomfortable for ikke at sige skrubbede Halvhandsker — der vare forfærdigede af et køligt Stof, ligesom et Flueskab — eller, med Foden i sin Bomuldsgarns Stigbøjle, vandrede hen til ukendte Egne, saa himmelsk ophøjet, at de fleste Iagttagere vilde have fundet sig nødsagede til at holde hende for en Due, der ved en af Naturens Luner var bleven iført en jordisk Skikkelse, der mindede om en Fugl af den krumnæbede Art.

Hun var et mærkværdigt Fruentimmer til at luske om i Huset. Hvorledes hun kom fra Etage til Etage, var en Gaade, som det var umuligt at løse. En i og for sig saa velanstændig og tilmed saa fornemt beslægtet Dame kunde ikke mistænkes for, at hun lod sig falde ud over eller glide ned ad Rækværket paa Trapperne, og dog fremkaldte hendes overordentlige Bevægelighed en saa vild Idé. En anden Mærkelighed ved Mrs. Sparsit var den, at hun aldrig var forjaget. Hun kunde med den mest rivende Fart skyde ned fra Loftet til Forstuen og var dog i det Øjeblik, hun indfandt sig der, i fuldkommen Besiddelse af sit Vejr og sin Værdighed. Heller aldrig saa noget menneskeligt Øje hende gaa med raske Skridt.

Hun viste sig yderst venlig mod Mr. Harthouse og havde kort efter sit Komme adskillige fornøjelige Samtaler med ham. En Morgen før Frokosten gjorde hun sit statelige Kniks for ham nede i Haven.

„Det forekommer mig, som om det først var i Gaar, Sir,“ sagde Mrs. Sparsit, „at jeg havde den Ære at modtage Dem i Banken, hvor De havde den Godhed at ønske at blive gjort bekendt med Mr. Bounderbys Adresse.“

„En Omstændighed, der ikke vil kunne glemmes af

mig, om det saa var i Aarhundreder," sagde Harthouse, idet han med den skødesløseste Mine af Verden bøjede Hovedet for Mrs. Sparsit.

„Vi leve i en underlig Verden, Sir," sagde Mrs. Sparsit.

„Jeg har ved et Sammentræf, hvoraf jeg er stolt, haft den Ære at fremkomme med en Ytring af samme Indhold, om end ikke saa epigrammatisk udtrykt."

„En underlig Verden, maa jeg sige, Sir," vedblev Mrs. Sparsit efter at have svaret paa Komplimenten med en Sænkning af sine mørke Øjenbryn, der ikke var slet saa blid i sit Udtryk, som hendes Stemme i dens sødt klingende Toner, „med Hensyn til de fortrolige Bekendtskaber, man stifter med Individer, om hvilke man kort i Forvejen var aldeles uvidende. Jeg husker, Sir, at De ved den Lejlighed gik saa vidt, at De sagde, at De var formelig bange for Miss Gradgrind."

„Deres Hukommelse viser mig en større Ære, end min Ringhed fortjener. Jeg nyttede Deres velvillige Vink til at overvinde min Frygtsomhed, og det er overflødigt at tilføje, at de vare fuldkomment nøjagtige. Mrs. Sparsits Talent for — ja, kort sagt, for alt, hvortil der udkræves Nøjagtighed — i Forbindelse med hendes Karakterstyrke — og Familiedyder — er udviklet i en alt for udpræget Grad, til at den mindste Tvivl kan opstaa derom." Han var nær ved at falde i Søvn over denne Artighed; saa lang Tid tog det ham at komme fra den, og saa vidt vandrede hans Tanker omkring, medens han udtalte den.

„Fandt De Miss Gradgrind — jeg kan virkelig ikke kalde hende Mrs. Bounderby; det er højst latterligt af mig — saa ungdommelig, som jeg skildrede hende?" spurgte Mrs. Sparsit sødt.

„De tegnede hendes Portræt til Fuldkommenhed," sagde Harthouse; „skildrede hende lyslevende."

„Meget indtagende, Sir?" sagde Mrs. Sparsit, idet hun lod sine Halvhandsker vikle sig langsomt om hinanden.

„I høj Grad.“

„Man plejede at mene,“ sagde Mrs. Sparsit, „at Miss Gradgrind manglede Liv; men jeg tilstaar, at hun forekommer mig at have forbedret sig betydelig og paafaldende i den Henseende. Ja, men der kommer jo Mr. Bounderby!“ udbrød Mrs. Sparsit og nikkede mangfoldige Gange, som om hun ikke havde talt om eller tænkt paa nogen anden. „Hvorledes har De det i Dag, Sir? Aa, lad os endelig se Dem munter, Sir!“

Nu havde disse idelige Forsøg paa at mildne hans Sorg og lette hans Byrde begyndt at gøre den Virkning, at Bounderby viste sig blødere end sædvanlig mod Mrs. Sparsit og haardere end sædvanlig mod de fleste andre Mennesker, ligefra hans Kone og nedefter, og da Mrs. Sparsit nu med tvungen Munterhed sagde: „De længes efter Deres Frokost, Sir, men jeg er vis paa, at Miss Gradgrind snart vil være her for at indtage sin Plads ved Bordet,“ svarede Bounderby: „Skulde jeg vente, til min Kone vilde tage sig af mig, tror jeg, at De ret godt ved, at jeg vilde komme til at vente til Dommedag, og jeg vil derfor ulejlige Dem med at sørge for Teen.“

Mrs. Sparsit indvilligede og satte sig paa sin gamle Plads ved Bordet.

Dette gjorde atter den fortræffelige Kone uhyre sentimental. Og hun viste sig saa ydmyg, at hun, da Luise kom ind, stod op med den Forsikring, at hun under de nuværende Forhold ikke kunde tænke paa at blive siddende paa denne Plads, hvor ofte hun end havde haft den Ære at tilberede Bounderbys Frokost, førend Mrs. Gradgrind — hun bad om Forladelse, hun vilde have sagt Miss Bounderby — hun haabede, man vilde undskylde hende, men hun kunde virkelig endnu ikke komme rigtig af Sted med det, skønt hun jo ikke tvivlede om, at det med Tiden nok vilde lykkes hende — havde indtaget hendes nuværende Plads. Det var kun, sagde hun, fordi Miss Gradgrind kom lidt sildigt, og fordi Mr. Bounderbys Tid var saa overordentlig

kostbar, og hun fra forrige Tider vidste, hvor overordentlig vigtigt det var for ham straks at faa Frokost, at hun havde taget sig den Frihed at opfylde hans Forlangende; hans Vilje havde jo saa længe været en Lov for hende.

„Nej, bliv hvor De er, Frue," sagde Bounderby, „bliv, hvor De er! Jeg tror vist, at Mrs. Bounderby meget gerne er fri for den Ulejlighed."

„Tal ikke saaledes, Sir," sagde Mrs. Sparsit næsten med Strenghed; „det er jo meget uvenligt mod Mrs. Bounderby, og at være uvenlig er ikke at være Dem selv, Sir."

„Vær De kun ganske rolig, Frue. Du finder dig jo nok deri, Luise, ikke sandt?" sagde Bounderby i en buldrende Tone til sin Kone.

„Jo naturligvis. Det har intet at sige. Hvorfor skulde det genere mig?"

„Hvorfor skulde det genere nogen, Mrs. Sparsit?" brusede Bounderby op, i Følelsen af at der var tilføjet ham en Krænkelse. „De lægger alt for stor Vægt paa saadanne Ting, Frue. De kommer min Sandten til at forandre nogle af Deres Meninger her. De er gammeldags, Frue. De er langt tilbage for den Tid, som Tom Gradgrinds Børn høre til."

„Hvad fejler der dig?" spurgte Luise med kold Forundring. „Hvad har gjort dig vred?"

„Vred?" gentog Bounderby. „Tror du maaske, at jeg ikke, hvis noget havde gjort mig vred, vilde sige, hvad det var, og fordre det rettet? Jeg er en ligefrem Mand, skulde jeg mene; jeg gaar ikke ad Bagtrapper."

„Jeg tror ikke, at nogen har haft Grund til at holde dig for alt for undselig eller fintfølende," svarede Luise rolig; „det har jeg hverken som Barn eller som Kone nogen Sinde bebrejdet dig. Jeg ved kun ikke, hvad du vil?"

„Vil?" svarede Bounderby. „Intet. Ved du ellers ikke, Luise, at jeg, Josias Bounderby fra Coketown vilde sige det?"

Idet han slog i Bordet, saa Tekopperne klirrede, saa hun paa ham med en stolt Rødme i sine Kinder, der var en ny Forandring, tænkte Harthouse. „Du er ufattelig i Dag," sagde Luise. „Men gør dig ikke Ulejlighed med en Forklaring. Jeg er ikke nysgerrig efter at høre, hvad du mener. Hvad gør det til Sagen?"

Der blev ikke talt mere om dette Emne, og Harthouse begyndte snart at tale lystig op om ligegyldige Ting. Men fra denne Dag af bragte den Sparsitske Indflydelse Luise og James Harthouse nærmere sammen og styrkede den farlige Fjernelse fra hendes Mand og Fortrolighed til en anden, hvori hun saa umærkelig var bleven hildet, at hun ikke vilde kunne rede sig ud af den igen, om hun ogsaa prøvede derpaa. Men om hun prøvede derpaa eller ikke, laa skjult i hendes eget lukkede Hjerte.

Mrs. Sparsit var bleven saa rørt ved denne særlige Lejlighed, at hun, da hun efter Frokosten havde rakt Bounderby hans Hat og derpaa var bleven ene med ham i Forstuen, trykkede et kysk Kys paa hans Haand, mumlede: „Min Velgører!" og trak sig tilbage, overvældet af Sorg. Og dog er det en uomstødelig, i denne Historie optegnet Kendsgerning, at fem Minutter efter at han havde forladt Huset med den selvsamme Hat paa Hovedet, truede Scadgernes selvsamme, med Powler'ne besvogrede Ætling med sin højre Halvhandske ad hans Portræt, vrængede haanlig med Munden ad dette Kunstværk og sagde: „Løn som forskyldt, din Nathue, og det glæder mig!"

Ikke længe efter at Bounderby var gaaet, kom Bitzer. Han var kommen med et Tog, der var faret brusende og raslende hen over den lange Række Buer, som gennemskar den vilde Egn med dens fordums og nuværende Kulgruber. Han kom som Ilbud fra Stone Lodge, med en hastig skreven Billet, der underrettede Luise om, at Mrs. Gradgrind var bleven meget syg. Hun havde aldrig været rask, saa længe hendes Datter havde kendt hende; men i de sidste faa Dage var det blevet værre med hende. Om Natten vare hendes

Kræfter aftagne mere og mere, og hun var nu saa nær ved at være død, som hendes indskrænkede Evne til at være i nogen Tilstand, der tydede paa en Skygge af en Hensigt om at komme ud af den, tilstedede.

Ledsaget af Budbringeren, en passende farveløs Tjener ved Dødens Dør, naar Mrs. Gradgrind bankede paa den, rumlede Luise til Coketown og hvirvledes ind i dens rygende Gab. Hun afskedigede Sendebudet og kørte til sit gamle Hjem.

Efter sit Bryllup havde hun kun sjælden været der. Hendes Fader sigtede i Almindelighed sin parlamentariske Askedynge i London — uden at han fandt ret mange Kostbarheder imellem Affaldet — og sled stadig i det paa den nationale Losseplads. Hendes Moder havde snarere holdt det for en Plage end det modsatte, at nogen besøgte hende; til Omgang med unge Mennesker følte Luise sig aldeles uskikket; til Sissy havde hun ikke oftere nedladt sig siden den Aften, da den omvandrende Gøglers Barn havde løftet sine Øjne i Vejret for at se paa Bounderbys tilkommende Hustru. Der var intet, som havde fristet hende til at tage derhen, og hun havde kun sjælden gjort det.

Da hun nærmede sig sit fordums Hjem, ytrede heller ingen af et gammelt Hjems bedste Indflydelser sig hos hende. Barndommens Drømme; dens fantastiske Eventyr; dens daarende, skønne, rørende, umulige Udsmykninger af Yderverdenen — som det gør den unge saa godt at tro paa, den voksne saa godt at mindes; thi da bliver den mindste af dem til en stor Kærlighed i Hjertet, der lader smaa Børn komme midt ind i det og med deres rene Hænder dyrke og passe en Have mellem denne Verdens stenede Veje, i hvilken det vilde være bedre for alle Adams Børn, at de oftere solede sig, enfoldige og tillidsfulde og uden Verdensklogskab — hvad havde hun med dem at gøre? Mindet om, hvorledes hun ad fortryllede Veje havde naaet det lidet, hun vidste af, hvad hun og Millioner uskyldige Skabninger havde haabet og forestillet sig; om, hvorledes

hun, da hun først havde faaet Øje paa Fornuften gennem Fantasiens blide Lys, i den havde set en velgørende Guddom, der bøjede sig for Guddomme, lige saa store som den selv, intet barsk, grusomt og koldt Afgudsbillede, hvis Ofre vare bundne paa Hænder og Fødder, mens dets plumpe, umælende Skikkelse stod og stirrede uden at se og uden at kunne bevæges, undtagen af saa og saa mange forud udregnede Tons Løftekraft — hvad havde hun med dem at gøre? Hendes Minder om Hjemmet og Barndommen vare Minder om Udtørringen af ethvert Væld, enhver Kilde i hendes unge Hjerte, naar de havde været i Færd med at trænge frem. De gyldne Vande vare ikke der. De flød for at frugtbargøre det Land, hvor der sankes Druer af Torne og Figen af Tisler.

Med en Slags tung, forhærdet Sorg i Sindet gik hun ind i Huset til sin Moders Værelse. Siden hun havde forladt Hjemmet, havde Sissy levet med den øvrige Familie, som om hun havde hørt til den. Sissy sad ved Siden af hendes Moder, og hendes Søster Jane, der nu var ti eller tolv Aar gammel, var inde i Værelset.

Det kostede megen Møje at faa Mrs. Gradgrind til at fatte, at hendes ældste Barn var der. Af gammel Vane laa hun, understøttet af Puder, paa en Sofa og saa meget i sin sædvanlige Stilling, som det havde været muligt at holde noget saa hjælpeløst i den. Hun havde vægret sig ved at gaa til Sengs; thi gjorde hun det, havde hun sagt, vilde hun aldrig mere faa noget at vide.

Hendes matte Stemme lød imellem hendes Bylt af Sjaler, som om den kom langt borte fra, og Lyden af en anden Stemme, der talte til hende, var saa længe om at naa hendes Øren, at hun for den Sags Skyld lige saa gerne kunde have ligget nede paa Bunden af en Brønd. Den stakkels Dame var Sandheden nærmere, end hun nogen Sinde havde været, hvilket havde meget at sige.

Luise havde siddet nogle Minutter ved Siden af hende

og oftere talt til hende, førend hun fik Klarhed over, hvem det var. Men da syntes hun ogsaa pludselig at fatte det.

„Naa, mit Barn," sagde hun, „jeg vil haabe, at du føler dig tilfreds. Det var alt sammen din Faders Skyld. Han havde nu engang sat sig det i Hovedet og maatte bedst forstaa det."

„Det er om dig, Moder, jeg ønsker at høre tale, ikke om mig."

„Ønsker du at høre noget om mig, mit Barn? Det er noget nyt, at nogen ønsker at høre noget om mig. Jeg er slet ikke vel, Luise; saa mat og svimmel."

„Har du Smerter, kære Moder?"

„Det forekommer mig, at der er en Smerte et Sted her i Stuen; men jeg kan ikke nøjagtig sige, om det er mig, der føler den."

Efter denne sælsomme Tale blev hun liggende nogen Tid uden at sige noget. Luise, der holdt hendes Haand, kunde intet mærke til Pulsen; men da hun kyssede Haanden, kunde hun se en svag, tynd Livstraad i urolig Bevægelse.

„Du ser saa sjælden din Søster," sagde hun. „Hun kommer til at ligne dig. Gid du vilde se paa hende. Bring hende herhen, Sissy."

Hun kom og stod med sin Haand i sin Søsters. Luise havde lagt Mærke til, at hun havde haft sin Arm om Sissys Hals, og hun følte Forskellen i denne Tilnærmelse.

„Ser du Ligheden, Luise?"

„Ja, Moder. Jeg synes ogsaa, at hun ligner mig. Men —"

„Hvad? Ja, det har jeg altid sagt," udbrød Mrs. Gradgrind med uventet Livlighed. „Og det minder mig om, at jeg ønsker at tale med dig, mit Barn. Sissy, lad os være ene et Øjeblik, min gode Pige."

Luise havde sluppet Haanden; havde syntes, at hendes Søsters Ansigt var bedre og lysere, end hendes eget nogen Sinde havde været; havde, ikke uden at der selv paa dette

Sted og i denne Time var opstegen en Følelse af Nag hos hende, i det set noget af Blidheden af det andet Ansigt der i Værelset, det yndige Ansigt med de tillidsfulde Øjne, og som det yppige, sorte Haar gjorde blegere, end Deltagelse og Vaagen havde gjort det.

Da Luise var bleven ene med sin Moder, saa hun hende ligge med en rædsom Ro i sit Ansigt, ligesom et Menneske, der driver om paa en stor Vandflade og, efter at have opgivet enhver Modstand, finder sig i at blive reven bort af Strømmen. Atter førte hun Skyggen af en Haand til sine Læber og kaldte hende til sig selv.

„Du vilde tale med mig, Moder.“

„Hvad? Ja, det er sandt. Du ved, at din Fader nu næsten altid er borte, og derfor maa jeg skrive til ham derom.“

„Hvorom, Moder? Anstreng dig ikke. Hvorom?“

„Du husker vist, mit Barn, at hver Gang jeg har spurgt om en eller anden Ting, har jeg aldrig faaet rigtig Svar, og derfor har jeg ogsaa for længe siden holdt op med at spørge om noget.“

„Jeg kan godt høre dig, Moder.“ Men det var kun ved at anstrenge sit Øre og tillige opmærksomt at iagttage Moderens Læber, at hun kunde bringe disse svage og afbrudte Lyd i nogen indbyrdes Forbindelse.

„Du lærte en hel Del, Luise, og det gjorde din Broder med. Alle Slags Ologier fra Morgen til Aften. Er der endnu nogen Ologi af nogen som helst Slags tilbage, som ikke er bleven slidt i Pjalter her i Huset, kan jeg kun sige, at jeg haaber aldrig at skulle faa dens Navn at høre.“

„Jeg kan godt høre dig, Moder, hvis du har Kræfter til at blive ved.“ Dette sagde hun for at forebygge, at hun skulde sværve bort.

„Men der er noget — dog ingen Ologi — som din Fader har forsømt eller glemt. Jeg ved ikke, hvad det er. Jeg har ofte siddet med Sissy i Nærheden af mig og tænkt derpaa. Jeg kan ikke komme paa, hvad det er; men det

kan maaske din Fader. Det gør mig saa urolig. Jeg vil skrive til ham, at han for Guds Skyld maa se til at komme efter, hvad det er. Giv mig en Pen.“

Selv Evnen til at være urolig var borte, undtagen fra det stakkels Hoved, som netop kunde vende sig fra den ene Side til den anden.

Hun indbildte sig imidlertid, at hendes Ønske var blevet opfyldt, og at den Pen, hun ikke vilde have kunnet holde, var i hendes Haand. Det gør kun lidt til Sagen, hvilke vidunderlig meningsløse Figurer hun begyndte at tegne paa sit Tæppe. Haanden stod snart stille imellem dem; det Lys, der altid havde været mat og uklart bag det svage Transparent, gik ud, og endelig dukkede Mrs. Gradgrind op af den Skygge, hvori Mennesket vandrer og anstrenger sig uden Nytte, og blev lige saa højtidelig som Patriarkerne og de vise.

Tiende Kapitel.

Mrs. Sparsits Trappegang.

Da Mrs. Sparsits Nerver vare længe om at genvinde deres Styrke, opholdt den brave Kone sig nogle Uger i Bounderbys Tilflugtssted, hvor hun, trods sin paa en sømmelig Viden om hendes forandrede Stilling støttede anakoretiske Sindsstemning, med ædel Fasthed fandt sig i, hvad man kunde kalde at vade i Kløver og nære sig af Landets Fedme. Under hele denne Ferie var Mrs. Sparsit et Mønster paa Konsekvens, idet hun vedblev at ytre en saadan Medlidenhed over for Bounderby, lige op i hans Øjne, som der sjælden ytres over for noget Menneske, medens hun med Haan og Bitterhed kaldte hans Portræt en Nathue lige i d e t s Øjne.

Efter at Bounderby havde sat sig det i sit let eksploderende Hoved, at Mrs. Sparsit var en saa ophøjet Kvinde, at hun maatte have mærket, at han, trods sine Fortjenester, havde haft hin uklare Modgang at bære paa — thi han var endnu ikke bleven enig med sig selv om, hvad den egentlig var — og endvidere, at Luise vilde have gjort Indvendinger imod, at hun var en stadig Gæst, hvis det havde kunnet forenes med hans Storhed, at hun gjorde Indvendinger mod noget, han fandt for godt at afgøre, ønskede han ikke at tabe Mrs. Sparsit af Syne. Da hendes Nerver derfor igen vare blevne strammede saa meget op, at hun atter var i Stand til at nyde Kalvebrisler i Ensomhed, sagde han Dagen før hendes Afrejse ved Middagsbordet til hende: „Jeg vil sige Dem noget, Frue; saa længe Vejret er godt, skal De komme herud om Lørdagen og blive til om Mandagen," hvortil Mrs. Sparsit, skønt hun ikke hørte til den muhomedanske Trosbekendelse, svarede: „At høre er at adlyde."

Vel var nu Mrs. Sparsit ikke nogen poetisk Kvinde; men hun undfangede dog en Tanke i Skikkelse af et allegorisk Indfald. Den megen Passen paa Luise og stadige Holden Øje med hendes uigennemtrængelige Væsen, der hvæssede og skærpede Mrs. Sparsits Skarpsindighed, havde saa at sige givet hendes Inspiration et godt Skub fremad. I Aanden oprejste hun en mægtig Trappe med en mørk Afgrund af Skændsel og Undergang forneden, og ad denne Trappe saa hun fra Dag til Dag og fra Time til Time Luise gaa ned.

Det blev Mrs. Sparsits Livsopgave at se op ad Trappen og iagttage Luise komme ned ad den, undertiden langsomt, undertiden hurtigt, undertiden flere Trin i eet Spring, undertiden standsende, men aldrig vendende sig om. Havde hun kun en eneste Gang vendt sig om, var Mrs. Sparsit maaske død af Sorg og Ærgrelse derover.

Hun var stadig bleven ved at gaa ned lige til den Dag og paa den Dag, da Bounderby udstedte den ovennævnte

ugentlige Indbydelse. Mrs. Sparsit var i godt Humør og oplagt til Samtale.

„Med Tilladelse," sagde hun, „hvis jeg tør være saa fri at gøre et Spørgsmaal om noget, hvori De viser Dem tilbageholden — hvilket rigtignok er dristigt af mig, da jeg alt for godt ved, at De har en Grund til alt, hvad De gør — har De faaet Oplysninger om Tyveriet?"

„Nej, Frue, endnu ikke, og som Forholdene ere, ventede jeg det heller ikke endnu. Rom blev ikke bygget paa een Dag."

„Meget sandt," sagde hun og rystede paa Hovedet.

„Og heller ikke paa otte Dage, Frue."

„Nej, De har Ret," svarede hun med blidt Vemod.

„Paa samme Maade kan jeg vente, forstaar De nok. Kunde Romulus og Remus vente, kan Josias Bounderby det ogsaa, skønt de vare bedre farne i deres Ungdom end jeg. De havde en Ulvinde til Amme; jeg kun en Ulvinde til Bedstemoder. Hun gav ikke Mælk, hun gav Spark og Stød. Hun var i den Henseende saa god som nogen Ko."

„Ah!" sukkede Mrs. Sparsit og gøs.

„Nej, Frue, jeg har ikke hørt videre derom. Sagen er imidlertid i gode Hænder, og den unge Tom, der for Tiden hænger ganske godt i paa Kontoret — noget nyt hos ham; han har ikke faaet den Dressur, jeg fik — hjælper til. Min Formaning er: Hold jer rolige og lad det se ud, som om det er gaaet i Glemmebogen. Gør, hvad I ville i Stilhed, men lad jer ikke mærke med, hvad I have for; ellers vil et halvt Hundrede af dem stikke Hovederne sammen og bringe denne Fyr, der har smurt Haser, i Sikkerhed. Holde I jer rolige, ville Tyvene lidt efter lidt blive dristigere, og saa faa vi nok fat paa dem."

„Meget skarpsindigt, maa jeg sige," sagde Mrs. Sparsit. „Meget interessant. Den gamle Kone, De omtalte —"

„Den gamle Kone, jeg omtalte, Frue," sagde Bounderby uden videre Omsvøb, da der ikke var noget at prale af, „er ikke bleven paagreben; men hun kan gøre sin Ed paa, at

hun vil blive det, hvis det kan være nogen Tilfredsstillelse for den gamle Satan. Imidlertid er det min Mening, hvis De spørger mig om den, at jo mindre der tales derom, des bedre.“

Samme Aften skuede Mrs. Sparsit fra sit Kammervindue, mens hun hvilede sig efter Indpakningens Anstrengelser, hen mod sin store Trappe og saa stadig Luise gaa ned ad den.

Hun sad ved Siden af Harthouse i et Lysthus i Haven og talte ganske sagte. Han stod og bøjede sig over hende, mens de hviskede sammen, og hans Ansigt rørte næsten ved hendes Haar. „Om ikke helt!“ sagde Mrs. Sparsit og anstrengte sine Falkeøjne til det yderste. Hun var alt for langt borte til at kunne høre et Ord af deres Samtale eller engang til at vide, at de talte sagte, undtagen efter deres Stillinger at dømme; men hvad de sagde, var dette:

„Husker De Manden, Mr. Harthouse?“

„Aa fuldkommen!“

„Hans Ansigt, hans Væsen, og hvad han sagde.“

„Fuldkommen. Og en uendelig kedelig Person forekom han mig at være; langtrukken, prosaisk i allerhøjeste Grad. Det var meget snildt af ham at tale i den ydmyge og dydsirede Stil. Jeg forsikrer Dem, at jeg dengang tænkte: Du gør for meget af det, gode Ven.“

„Det er faldet mig meget vanskeligt at fatte slette Tanker om denne Mand.“

„Kære Luise — som Tom siger.“ Hvilket han aldrig sagde. „Ved De noget godt om denne Fyr?“

„Nej, det gør jeg rigtignok ikke.“

„Eller om nogen anden Person af hans Klasse?“

„Hvorledes skulde jeg det,“ svarede hun med mere af sit tidligere Væsen, end han i længere Tid havde lagt Mærke til, „da jeg ikke kender det mindste til nogen af dem?“

„Bedste Mrs. Bounderby, nedlad Dem da til at høre en beskeden Fremstilling af Deres hengivne Ven, der kender noget til de forskellige Arter af sine fortræffelige Medmennesker — thi fortræffelige ere de, det tvivler jeg slet ikke om,

trods saadanne smaa Skrøbeligheder som den, altid at hjælpe sig til, hvad de kunne faa Fingre i. Denne Fyr snakker; nu vel, enhver kan snakke. Hans foregivne Moralitet fortjener kun et Øjebliks Opmærksomhed som en højst mistænkelig Omstændighed. Alle Slags Vindbeutler, lige fra Underhuset til Forbedringshuset, prædike Moral, undtagen Folk af vor Klasse; det er virkelig denne Undtagelse, der gør Folk af vor Klasse saa fornøjelige. De saa og hørte selv, hvorledes det gik til. En simpel Mand blev bidt meget kort af af min højtagtede Ven Mr. Bounderby, der, som vi vide, ikke har den Delikatesse, som alene kunde have forsonet med en saa streng Adfærd. Den simple Mand blev fornærmet, opirret, forlod knurrende Huset, mødte en eller anden, der foreslog ham at tage en Aktie i hans Bankspekulation, gik ind, stak noget i sin Lomme, hvori der ikke tidligere havde været noget, og lettede sit Sind overordentlig. Han maatte virkelig have været en ualmindelig i Stedet for en ganske almindelig Mand, hvis han ikke havde nyttet en saa god Lejlighed. Eller maaske har han selv undfanget Planen til det hele, hvis han har haft Forstand nok dertil; det er lige saa sandsynligt."

„Jeg føler næsten, som om det maa være slet af mig," svarede Luise efter at have siddet noget i dybe Tanker, „at jeg kan være saa villig til at give Dem Ret og føle mig saa lettet i mit Hjerte ved det, De siger."

„Jeg siger kun, hvad der er rimeligt; intet værre. Jeg har mere end een Gang talt derom med min Ven Tom — jeg staar naturligvis stadig paa den fortroligste Fod med Tom — og han er ganske af min Mening, ligesom jeg af hans. Vil De spadsere?"

De gik bort imellem Hækkerne, der begyndte at blive utydelige i Tusmørket — hun støttede sig paa hans Arm og tænkte kun lidt paa, at hun gik længere og længere ned ad Mrs. Sparsits Trappe.

Nat og Dag lod Mrs. Sparsit den staa. Naar Luise var kommen ned til det nederste af den og forsvunden i Af-

grunden, kunde den styrte sammen over hende, hvis den vilde; men indtil da skulde den blive staaende for Mrs. Sparsits Øjne. Og altid var Luise paa den og gled længere og længere ned ad den.

Mrs. Sparsit saa James Harthouse komme og gaa og hørte tale om ham hist og her; hun saa Forandringerne i det Ansigt, han havde studeret; ogsaa hun lagde paa en Prik Mærke til, hvorledes og naar det formørkedes, hvorledes og naar det opklaredes; hun holdt sine store Øjne vidt aabne uden mindste Gnist af Medynk eller Anger, kun opfyldt af Interesse, den Interesse at se hende mere og mere nærme sig Foden af denne ny Kæmpetrappe, uden at nogen strakte Haanden ud for at standse hende.

Med al sin Ærbødighed for Bounderby, i Modsætning til hans Portræt, nærede Mrs. Sparsit ikke den fjerneste Tanke om at afbryde Nedgangen. Ivrig efter at se den tilendebragt, og dog taalmodig, ventede hun paa det sidste Fald, ligesom paa sine Forhaabningers Høst. I spændt Forventning holdt hun sit aarvaagne Blik stift fæstet paa Trappen, og det var kun sjælden, at hun saa meget som truede mørkt med sin højre Halvhandske — med Haanden inden i den — ad den nedstigende Skikkelse.

Ellevte Kapitel.

Dybere og dybere.

Stadig, stadig vedblev Skikkelsen at gaa ned ad den store Trappe, idet den altid, ligesom en Vægt i dybt Vand, sænkede sig ned mod den sorte Afgrund.

Da Gradgrind var bleven underrettet om sin Kones Død, havde han gjort en Udflugt fra London og begravet hende paa en forretningsmæssig Maade. Derpaa vendte han i en Fart tilbage til den nationale Askedynge og begyndte at

sigte efter de forskellige Ting, han gerne vilde have fat i, og at kaste Støvet i Øjnene paa Folk, som gerne vilde have fat i forskellige andre Ting, kort sagt, han tog igen fat paa sine parlamentariske Forretninger. Imidlertid holdt Mrs. Sparsit Vagt uden at blinke. Skønt hele Ugen igennem adskilt fra sin Trappe ved den Jærnvej, der skilte Coketown fra Landstedet, vedligeholdt hun dog sin katteagtige Iagttagelse af Luise ved Hjælp af hendes Mand, hendes Broder, James Harthouse, Udskrifterne paa Breve og Pakker, kort sagt, alt levende og livløst, der et Øjeblik kom i Nærheden af Trappen. „Deres Fod er paa det sidste Trin, Mylady," sagde Mrs. Sparsit, idet hun tiltalte den nedstigende Skikkelse ved Hjælp af sin truende Halvhandske, „og al Deres Kunst skal ikke blende mig."

Men hvad enten det nu var Kunst eller Natur, den oprindelige Stamme i Luises Karakter eller de Indpodninger, Omstændighederne havde udført paa denne, saa trodsede hendes mærkelige Tilbageholdenhed Mrs. Sparsits Skarpsindighed, mens den paa samme Tid ansporede den. Der gaves Øjeblikke, da James Harthouse ikke var sikker paa hende. Der gaves Øjeblikke, da han ikke kunde læse i det Ansigt, han saa længe havde iagttaget, og da den ensomme Kvinde var en større Gaade for ham end nogen Verdensdame med en Ring af Drabanter til sin Hjælp.

Saaledes gik Tiden, indtil det traf sig, at Bounderby kaldtes bort af Forretninger, som gjorde hans Nærværelse nødvendig paa et andet Sted i tre, fire Dage. Det var en Fredag, da han meddelte Mrs. Sparsit dette i Banken, tilføjende: „Men De tager alligevel ud paa Landet i Morgen. De tager derud, aldeles som om jeg var der. Det vil ingen Forskel gøre for Dem."

„Undskyld," svarede Mrs. Sparsit i en bebrejdende Tone, „det maa De ikke sige. Deres Fraværelse vil gøre en umaadelig Forskel for mig, hvilket jeg tror, at De meget godt ved."

„Nu vel, Frue, saa maa De se at komme saa godt ud

af det, som De kan, i min Fraværelse," sagde Bounderby, ikke utilfreds.

„Mr. Bounderby," svarede Mrs. Sparsit, „Deres Vilje er mig en Lov; ellers kunde jeg maaske have Lyst til at modsætte mig Deres venlige Befalinger, da jeg ikke er vis paa, om det vil være Miss Gradgrind fuldt saa behageligt at modtage mig, som det altid er for Deres egen rundhaandede Gæstfrihed. Men tal ikke mere derom. Jeg tager ud efter Deres Indbydelse."

„Men naar jeg indbyder Dem til mit Hus, Frue," sagde Bounderby og spilede sine Øjne op, „skulde jeg dog haabe, at De ikke trænger til nogen anden Indbydelse."

„Nej, ganske vist, det haaber jeg heller ikke. Men tal ikke mere derom. Gid jeg snart maatte se Dem glad igen!"

„Hvad mener De med det, Frue," buldrede Bounderby.

„Der plejede at være en Spændstighed ved Dem, som jeg desværre nu savner. Vær livsglad!"

Paavirket af denne vanskelige Opfordring, der understøttedes af hendes medlidende Øje, kunde Bounderby kun klø sig i Hovedet paa en valen og latterlig Maade og bagefter i Frastand hævde sin Værdighed ved hele Formiddagen at skælde ud paa de Smaafolk, han havde Forretninger med.

„Bitzer," sagde Mrs. Sparsit samme Eftermiddag, da hendes Velynder var rejst, og Banken var ved at skulle lukkes, „gaa hen til den unge Mr. Thomas og spørg ham, om han ikke vil komme herop og tage til Takke med en Lammekotelet og et Glas ostindisk Ale?" Den unge Mr. Thomas, der i Almindelighed var rede til, hvad det skulde være i den Retning, gav et naadigt Svar og fulgte det lige i Hælene. „Mr. Thomas," sagde Mrs. Sparsit, „da denne simple Ret netop stod paa Bordet, troede jeg, at den mulig kunde friste Dem."

„Mange Tak, Mrs. Sparsit," sagde Hvalpen og gav sig tungsindig i Lag med Maden.

„Hvorledes har Mr. Harthouse det, Mr. Tom?“ spurgte Mrs. Sparsit.

„Aa, han har det godt nok.“

„Hvor mon han er for Tiden?“ spurgte Mrs. Sparsit i en let Konversationstone efter i Aanden at have ønsket Hvalpen Furierne i Vold, fordi han var saa umeddelsom.

„Han er paa Jagt i Yorkshire. Han sendte Luise i Gaar en Kurv med Vildt, halv saa stor som en Kirke.“

„Det er en Mand,“ sagde Mrs. Sparsit sødt, „som man kan vædde paa forstaar at skyde.“

„Storartet Skytte,“ sagde Tom.

Han havde i lang Tid haft den Vane at skule; men denne Ejendommelighed var fornylig tiltagen i en saadan Grad, at han aldrig holdt Øjnene fæstede tre Sekunder i Træk paa noget Ansigt, og Mrs. Sparsit havde derfor rigelig Lejlighed til at iagttage hans Minespil, naar hun havde Lyst dertil.

„Mr. Harthouse har en høj Stjerne hos mig,“ sagde hun, „som han da har hos de fleste. Tør vi vente snart at se ham igen, Mr. Tom?“

„Ja, jeg venter at se ham i Morgen.“

„Det var godt nyt!“ udbrød Mrs. Sparsit huldsalig.

„Jeg har aftalt at mødes med ham paa Banegaarden her om Aftenen, og siden skal jeg nok spise med ham, tror jeg. Han kommer ikke ud til Nickits's de første otte Dage eller saa, da han skal andetsteds hen. I det mindste siger han det; men det skulde ikke undre mig, om han blev her Søndag over og gjorde en lille Udflugt dertil.“

„Derved kommer jeg til at tænke paa noget,“ sagde Mrs. Sparsit. „Vil De huske at udrette et Ærinde for mig til Deres Søster, hvis jeg ulejliger Dem med et?“

„Ja, jeg skal se ad,“ svarede den ubehøvlede Hvalp, „hvis det ikke er for vidtløftigt.“

„Det er blot at bringe hende min ærbødige Kompliment,“ sagde Mrs. Sparsit, „og tilføje, at jeg frygter for ikke

at kunne plage hende med mit Selskab i denne Uge, da jeg endnu er lidt nervøs og maaske har bedst af Ensomhed.“

„Aa, er det det hele? Det vilde ikke gøre stort til Sagen, om jeg glemte det, da Luise rimeligvis ikke tænker paa Dem, naar hun ikke ser Dem.“

Efter at have betalt sin Aftensmad med denne vakre Artighed hensank han i en gnaven Tavshed, indtil der ikke var mere tilbage af den ostindiske Ale, hvorpaa han sagde: „Ja, Mrs. Sparsit, nu maa jeg af Sted!“ og dermed gik han.

Den næste Dag, Lørdag, sad Mrs. Sparsit hele Dagen igennem ved sit Vindue for at se Kunderne komme og gaa, holde Øje med Postbudene, iagttage den almindelige Færdsel paa Gaden, gennemgaa mange Ting i sine Tanker, men fremfor alt passe paa sin Trappe. Da Aftenen kom, tog hun Hat og Sjal paa og gik i Stilhed ud, idet hun havde sine Grunde til hemmelig at holde sig i Nærheden af Banegaarden, hvor et Passagertog skulde indtræffe fra Yorkshire, og til hellere at titte ind i den omkring Piller og Hjørner og gennem Vinduerne i Ventesalene end at vise sig aabenlyst paa dens Grund.

Tom var til Stede og drev omkring, indtil det ventede Banetog kom; men det bragte ingen Harthouse. Tom tøvede, indtil Mængden havde spredt sig, og Travlheden var forbi, hvorpaa han gennemsaa en opslaaet Liste over Togene og raadførte sig med Dragerne. Da det var gjort, slentrede han bort, blev staaende paa Gaden og saa op og ned ad den, tog sin Hat af og satte den paa igen og gabede og strakte sig og ytrede alle de Kendetegn paa dødelig Kedsomhed, der kunde ventes af et Menneske, som endnu skulde vente en Time og fyrretyve Minutter, førend det næste Tog kom.

„Det er en List for at holde ham af Vejen,“ sagde Mrs. Sparsit, idet hun for bort fra det matte Kontorvindue, hvorfra hun sidst havde iagttaget ham. „Harthouse er nu hos hans Søster!“

Dette var et inspireret Øjebliks Indskydelse, og af Sted

skød hun med den yderste Hurtighed for at forfølge den videre. Den Banegaard, hvorfra Togene gik til Landstedet, laa i den modsatte Ende af Byen, og Tiden var kort og Vejen lang; men hun var saa hurtig til at faa fat i en tom Droske, saa hurtig til at fare ud af den, tage sine Penge frem, snappe sin Billet og smutte ind i Jærnbanevognen, at hun førtes hen over de Buer, der hvælvede sig over Strækninger af fordums og nuværende Kulgruber, som om hun var bleven greben af en Skypumpe og hvirvlet af Sted.

Ubevægelig i Luften, men dog stadig nær, lige saa tydelig for hendes Sjæls mørke Øjne, som de elektriske Traade, der afstregede et kæmpestort Stykke Nodepapir paa Aftenhimmelen, vare det for hendes Legemes mørke Øjne, saa Mrs. Sparsit paa hele Vejen sin Trappe med den nedadstigende Skikkelse, der nu var ganske nær ved det nederste Trin lige paa Randen af Afgrunden.

En skyfuld Septemberaften lige ved Nattens Frembrud saa under sit sænkede Øjelaag Mrs. Sparsit smutte ud af hendes Vogn, gaa fra Trappen paa den lille Banegaard ud paa en stenet Vej og fra denne ind i en grøn Allé, hvor hun skjultes af Grene og Blade. Et Par sildige Fugle, som kvidrede søvnigt i deres Reder, en Flagermus, der krydsede tungt forbi hende, og det bløde Støv, der var som Fløjl at træde paa, og som hendes egne Skridt hvirvlede op, var alt, hvad Mrs. Sparsit hørte eller saa, indtil hun ganske sagte lukkede en Port.

Idet hun holdt sig inde i Buskadset, gik hun op mod Huset og rundt omkring det og tittede mellem Bladene ind ad de nederste Vinduer. De fleste af dem stod aabne, som de gerne gjorde, naar det var saa varmt; men endnu var der ikke tændt Lys, og alt var stille. Med ikke større Held undersøgte hun Haven. Hun tænkte paa Skoven og sneg sig hen til den, uden at ænse det lange Græs og Tornebuskene, Ormene, Sneglene og Tudserne og alle de Kryb, der ere til. Spejdende forsigtig foran sig med sine sorte Øjne og sin Høgenæse, trængte hun varsomt gennem den tætte

Underskov, saa opsat paa sit Formaal, at hun rimeligvis havde gjort det samme, om ogsaa Skoven havde været en Skov af Øgler.

Tys!

De mindre Fugle kunde gerne være dumpede ned fra deres Reder, fortryllede af Mrs. Sparsits Øjnes Tindren i Mørket, da hun blev staaende og lyttede.

Tætved hørtes dæmpede Stemmer, hans Stemme og hendes. Hin Aftale havde virkelig været en List for at holde Broderen borte! De vare derhenne ved det fældede Træ.

Bukkende sig dybt ned mellem det duggede Græs, nærmede Mrs. Sparsit sig dem endnu mere. Hun rejste sig op og stillede sig bag ved et Træ, ligesom Robinson Crusoe i sit Baghold mod de vilde, saa tæt ved dem, at hun med et Spring, og det ikke noget langt Spring, kunde have rørt ved dem begge. Han havde indfundet sig hemmelig og ikke vist sig i Huset. Han var kommen til Hest og maatte være reden over de tilstødende Marker; thi hans Hest stod bunden ude paa Engen paa den anden Side af Gærdet nogle faa Skridt derfra.

„Min inderlig elskede," sagde han, „hvad skulde jeg gøre? Hvor kunde jeg blive borte, naar jeg vidste, at De var ene?"

„Du kan hænge med Hovedet for at gøre dig saa meget des mere tillokkende. Jeg ved ikke, hvad man ser i dig, naar du holder det i Vejret," tænkte Mrs. Sparsit; „men du aner ikke, min inderlig elskede, hvis Øjne der vogte paa dig."

At hun hang med Hovedet, var vist nok. Hun bad, hun befalede ham at gaa, men vendte hverken sit Ansigt imod ham eller løftede det op. Og dog var det mærkeligt, at hun sad lige saa stille, som den elskværdige Kvinde i Bagholdet i hvert Tidsrum af hendes Liv havde set hende sidde. Hendes Hænder hvilede inden i hinanden ligesom en Billedstøttes, og selv den Tone, hvori hun talte, røbede ikke Hastværk.

„Kære Barn," sagde Harthouse; Mrs. Sparsit saa med Henrykkelse, at hans Arm omslyngede hende; „vil De ikke taale mit Selskab et Øjeblik?"

„Ikke her."

„Hvor da, Luise?"

„Ikke her."

„Men vi have saa lidt Tid og saa meget at tale om, og jeg er kommen saa langvejsfra og er Dem saa hengiven og saa ulykkelig. Aldrig har en Slave paa een Gang været saa opofrende og er bleven saa mishandlet af sin Herskerinde. At have ventet Deres solvarme Velkomst, der har varmet mig op til Liv, og at modtages paa Deres iskolde Maade, det er hjerteskærende."

„Skal jeg gentage, at De maa lade mig ene her?"

„Men vi maa mødes, dyrebare Luise. Hvor skulle vi mødes?"

De for bange op. Ogsaa Lurersken for op, slaaet af sin Samvittighed, idet hun troede, at der fandtes endnu en Lurer mellem Træerne. Det var kun Regnen, der begyndte at falde i tunge Draaber.

„Skal jeg om nogle Minutter ride op til Huset i den troskyldige Forudsætning, at dets Herre er hjemme og vil blive henrykt ved at se mig?"

„Nej."

„Deres grusomme Befalinger skulle blive adlydte, skønt jeg er det ulykkeligste Menneske i Verden, tror jeg, idet jeg har kunnet være ufølsom for alle andre Kvinder for at synke ned for den dejligste, den mest fortryllende og den mest herskesyges Fødder. Dyrebare Luise, jeg kan hverken selv gaa eller lade Dem gaa, saa længe De saa grusomt misbruger Deres Magt."

Mrs. Sparsit saa ham holde hende tilbage med sin omslyngede Arm og hørte med sine graadige Øren, at han sagde hende, hvor højt han elskede hende, og at hun var det Maal, for hvilket han satte alt, hvad han havde i Livet, paa Spil. Det, hvorefter han i den senere Tid havde stræbt,

var blevet værdiløs ved Siden af hende; den Sejr, han allerede saa godt som havde i sin Haand, kastede han bort som det Støv, den var i Sammenligning med hende. Dens Forfølgelse, naar den holdt ham i Nærheden af hende, dens Opgivelse, naar den rev ham bort fra hende, Flugt, naar hun delte den, Tavshed, naar hun befalede den, enhver Skæbne, alt var ham ligegyldigt, naar hun kun var ham tro, ham, den Mand, der havde set, hvor tilsidesat hun var, hvem hun ved deres første Sammenkomst havde indgydt en Beundring og Deltagelse, hvortil han ikke havde troet sig i Stand, hvem hun havde skænket sin Tillid, og som elskede og tilbad hende. I hendes og hans Hastværk, i Hvirvlen af Mrs. Sparsits egen tilfredsstillede Ondskab, under Frygten for at blive opdaget og den tiltagende Larm af Regnens Plasken mellem Bladene og det optrækkende Tordenvejr blev alt dette og mere gemt i Tankerne og omgivet af en saa uundgaaelig Taagering af Utydelighed og Forvirring, at da han omsider klatrede over Gærdet og trak sin Hest bort, vidste hun ikke med Sikkerhed, hvor og naar de skulde mødes, men kun, at de havde sagt, at det skulde ske samme Nat.

Den ene af dem var imidlertid bleven i hendes Nærhed i Mørket, og saa længe hun fulgte denne enes Spor, kunde hun ikke tage fejl. „Min inderlig elskede," tænkte Mrs. Sparsit, „du drømmer mindst om, hvor godt der bliver passet paa dig."

Mrs. Sparsit saa hende forlade Skoven og gaa ind i Huset. Hvad skulde hun nu foretage sig? Det øste Vande ned; Mrs. Sparsits hvide Strømper havde faaet mange Slags Farver, hvoriblandt grønt var den fremherskende; hendes Sko vare fulde af skarpe Smaasten; Insektlarver hang i selvgjorte Køjer ned ad forskellige Dele af hendes Kjole; smaa Bække flød ned fra hendes Hat og romerske Næse. I denne Tilstand stod hun skjult af det tykke Buskads og tænkte paa, hvad hun nu skulde foretage sig.

Se, da kommer Luise, i en Hast indpakket og tilhyllet, ud fra Huset og sniger sig bort. Hun lader sig bortføre!

Hun falder ned fra det allernederste Trin og opsluges af Afgrunden!

Ligegyldig for Regnen, med hurtige, faste Skridt, bøjede hun ind i en Sidegang jævnsides Kørevejen. I kort Afstand fulgte Mrs. Sparsit efter hende i Skyggen af Træerne; thi det var ingen let Sag at holde en Skikkelse i Sigte, der gik rask gennem det tykke Mørke.

Da hun blev staaende for uden Larm at lukke Sideporten, blev Mrs. Sparsit ligeledes staaende. Da hun gik videre, gik Mrs. Sparsit ligeledes videre. Hun fulgte den Vej, ad hvilken Mrs. Sparsit var kommen, bøjede ud fra den grønne Allé, gik over den stenede Landevej og steg op ad Trætrappen til Jærnbanen. Et Tog til Coketown vilde straks komme igennem, vidste Mrs. Sparsit, og derfor maatte hun tro, at Coketown var hendes første Bestemmelsessted.

I Mrs. Sparsits udmattede og gennemblødte Tilstand vare ingen omfattende Anstalter nødvendige for at forandre hendes sædvanlige Udseende, hvorfor hun blev staaende i Læ af Banegaarden, lagde sit Sjal i ny Folder og trak det op over sin Hat. Saaledes forklædt, frygtede hun ikke for at blive genkendt, da hun fulgte bagefter op ad Trappen til Jærnbanen og betalte sine Penge i det lille Kontor. Luise sad og ventede i et Hjørne. Mrs. Sparsit sad og ventede i et andet. Begge lyttede efter Tordenen, som buldrede, og Regnen, som skyllede fra Taget ned paa Brystværnet oven for Buerne. Nogle Lygter vare regnede eller blæste ud, og de kunde derfor begge tydelig se, hvorledes Lynene slyngede sig i Zigzag langs hen med Jærnskinnerne.

Et Rystelsesanfald, der overfaldt Banegaarden og efterhaanden gik over til en Hjertesygdom, varslede Togets Komme; Ild og Damp og Røg og rødt Lys; en Susen, et Brag, en Klokke og et Raab; Luise steg ind i en Vogn, Mrs. Sparsit ind i en anden; den lille Banegaard var en øde Plet i Tordenvejret.

Skønt Tænderne klaprede i Munden paa Mrs. Sparsit af Fugtighed og Kulde, jublede hun dog umaadelig. Skik-

kelsen var styrtet ned ad Skrænten, og selv var hun til Mode, som om hun klædte Liget. Kunde hun, der havde været saa virksom for at bringe Begravelsestriumfen i Stand, gøre mindre end juble? „Hun vil være i Coketown længe før han," tænkte Mrs. Sparsit, „om ogsaa hans Hest er aldrig saa god. Hvor vil hun vente paa ham? Og hvor ville de gaa hen sammen? Taalmodighed. Vi faa at se."

Den frygtelige Regn afstedkom en uendelig Forvirring, da Toget holdt ved dets Bestemmelsessted. Tagrender, Rendestene og Kloaker vare gaaede over deres Bredder, og Gader stod under Vand. Saa saare Mrs. Sparsit var kommen ned, fæstede hun sine urolige Øjne paa de ventende Drosker, der vare stærkt efterspurgte. „Hun sætter sig op i en," tænkte hun, „og vil være borte, førend jeg kan komme bagefter i en anden. Om jeg ogsaa skal udsætte mig for at blive kørt over, maa jeg se Nummeret og høre, hvor hun befaler Kusken at køre hen."

Men Mrs. Sparsit tog fejl. Luise satte sig ikke op i nogen Droske og var borte. De sorte Øjne, der havde iagttaget den Jærnbanevogn, hvori hun var kørt, fæstede sig et Øjeblik for sildig paa den. Da Døren ikke blev lukket op i flere Minutter, gik Mrs. Sparsit flere Gange forbi den, mærkede ikke til noget, saa ind og fandt den tom. Gennemvaad, med Fødderne sjaskende og slubrende i Skoene ved hvert Skridt; med et Udslet af Regn paa hendes Ansigt, med en Hat, der lignede en overmoden Figen, med alle hendes Klæder ødelagte, med fugtige Indtryk af enhver Knap, ethvert Baand, enhver Hægte, hun havde paa sig, afprægede paa hendes fornemt beslægtede Ryg, med et stillestaaende, grønt Overtræk paa hendes Ydre, i Almindelighed af samme Slags som det, der samler sig paa gamle Havegærder i fugtige Egne, var der intet andet tilbage for Mrs. Sparsit end at briste i bitter Graad og sige: „Jeg har forfejlet hende!"

Tolvte Kapitel.

Naadestødet.

Efter at have underholdt sig med en Mængde larmende Smaafægtninger mellem sig selv indbyrdes havde de nationale Skraldemænd adspredt sig for en Tid, og Gradgrind var nu kommen hjem i Ferien.

Han sad og skrev i Værelset med det uhyggelige statistiske Ur og beviste uden al Tvivl noget — i Hovedsagen sandsynligvis, at den barmhjertige Samaritan havde været en slet Statsøkonom. Larmen af Regnen forstyrrede ham ikke synderlig, men vakte dog hans Opmærksomhed saa meget, at den undertiden fik ham til at løfte Hovedet op, næsten som om han disputerede med Elementerne. Naar det tordnede meget stærkt, saa han ud over Coketown, idet han tænkte paa, at Lynilden kunde slaa ned i nogle af de høje Skorstene.

Tordenen drønede i det fjerne, og Regnen skyllede ned som en Syndflod, da Døren til hans Værelse gik op. Han saa omkring Lampen, der stod paa Bordet, og opdagede med Forbavselse sin ældste Datter.

„Luise!“

„Fader, jeg maa tale med dig.“

„Hvad er der paa Færde? Hvor du ser underlig ud! Og, du gode Gud,“ sagde Gradgrind, der blev mere og mere forundret, „er du kommen hertil i dette Uvejr?“

Hun lagde Hænderne paa sine Klæder, som om hun næppe havde mærket det. „Ja.“ Derpaa lod hun sin Hættekaabe falde, hvor den vilde, og stod og saa paa ham, saa farveløs, saa forpjusket, saa trodsig og saa fortvivlet, at han blev bange for hende.

„Hvad er det? Jeg bønfalder dig, Luise, sig mig, hvad er der paa Færde?“

Hun sank ned i en Lænestol foran ham og lagde sin kolde Haand paa hans Arm.

„Fader, du har opdraget mig fra min Vugge.“

„Ja Luise.“

„Jeg forbander den Time, hvori jeg fødtes til en saadan Skæbne.“

Han saa paa hende, fuld af Tvivl og Frygt, idet han meningsløst gentog: „Forbander den Time?“

„Hvor kunde du give mig Livet og røve fra mig alle de uvurderlige Goder, der hæve det op fra en Tilstand af levende Død? Hvor ere min Sjæls Naadegaver? Hvor ere mit Hjertes Følelser? Hvad har du gjort, aah, hvad har du gjort, Fader, med den Have, der engang skulde have blomstret i denne store Ørken her?“

Hun slog sig med begge Hænder for Brystet.

„Havde den nogen Sinde været her, vilde selv dens Aske have kunnet frelse mig fra den Tomhed, hvori hele mit Liv synker hen. Det var ikke min Hensigt at sige dette; men, Fader, husker du dengang, da vi sidst talte sammen i dette Værelse?“

Han havde været saa aldeles uforberedt paa, hvad han nu havde hørt, at det kun var med Møje, han kunde svare ja.

„Hvad der kommer over mine Læber nu, vilde være kommet over dem dengang, hvis du havde ydet mig et Øjebliks Hjælp. Jeg bebrejder dig intet, Fader. Hvad du ikke har opfostret hos mig, har du heller aldrig opfostret hos dig selv! Men, aah, gid du havde gjort det for længe siden, eller gid du havde forsømt mig, hvor langt bedre og langt lykkeligere vilde jeg da ikke nu have været!“

Ved at maatte høre dette efter al sin Omsorg bøjede han sit Hoved ned paa sin Haand og sukkede højt.

„Fader, havde du, da vi sidst vare sammen her, vidst, hvad endog jeg frygtede for, mens jeg kæmpede imod det, saaledes som det fra min Barndom havde været min Opgave at kæmpe imod enhver naturlig Tilskyndelse, der opsteg i mit Hjerte; havde du vidst, at der i mit Bryst ul-

mede Tilbøjeligheder, Lidenskaber, Svagheder, der vare i Stand til at udvikles i hele deres Styrke, trodsende alle Menneskers Beregninger og lige saa ukendt for deres Regnekunst, som deres Skaber er det — vilde du da have givet mig til den Mand, hvem jeg nu ved, at jeg hader?“

„Nej. Nej, mit stakkels Barn!“

„Vilde du have fordømt mig til den Frost og Kulde, der har forhærdet og ødelagt mig? Vilde du have røvet mig — uden at berige nogen — kun for at gøre denne Verden fattigere — mit Livs ulegemlige Del, min Tros Vaar og Sommer, min Tilflugt mod, hvad der er urent og slet i den Virkelighed, der omgiver mig, min Skole, hvori jeg kunde have lært at blive ydmygere og tillidsfuldere over for den og haabe i min lille Kreds at kunne gøre den bedre?“

„Nej. Nej, Luise.“

„Og dog, Fader, hvis jeg havde været starblind, hvis jeg havde famlet mig frem ved Følelsens Sans og haft Lov til, mens jeg lærte Tingenes Skikkelse og Overflade at kende, at øve min Fantasi noget med Hensyn til dem, vilde jeg have været en Million Gang klogere, lykkeligere, kærligere, tilfredsere, uskyldigere og menneskeligere i god Forstand, end jeg er det med de Øjne, jeg har. Hør nu, hvad jeg er kommen for at sige.“

Han flyttede sig for at støtte hende med sin Arm, og da hun rejste sig for at støtte sig til ham, stod de tæt ved hinanden, hun med en Haand paa hans Skulder, idet hun saa ham stift i Ansigtet.

„Med en Sult og en Tørst over mig, Fader, som aldrig noget Øjeblik ere blevne tilfredsstillede, med en brændende Higen efter en eller anden Egn, hvor Regler og Tal og Definitioner ikke vare aldeles eneraadende, er jeg vokset op og har kæmpet mig frem hver Tomme af min Vej.“

„Jeg vidste aldrig, at du var ulykkelig, mit Barn.“

„Jeg vidste det altid, Fader. Under denne Kamp har jeg bortstødt og knust min bedre Engel, saa at den næsten er bleven en Djævel. Det, jeg lærte, opfyldte mig med Tvivl,

Vantro, Foragt, Længsel efter det, jeg ikke lærte; og det har været min sørgelige Trøst at tænke, at Livet snart vilde være forbi, og at intet i det kunde være en Kamps Smerte og Arbejde værd."

„Og du er saa ung, Luise!" sagde han medlidende.

„Og jeg er saa ung. Og i denne Stemning, Fader — thi jeg viser dig nu, uden Frygt og Forstillelse, min sædvanlige sløvede Sjælstilstand, saaledes som jeg kender den — foreslog du mig min Mand. Jeg tog ham. Jeg har aldrig for ham eller dig ladet, som om jeg elskede ham. Jeg vidste, at du og han vidste, at jeg ikke gjorde det. Jeg var ikke aldeles ligegyldig derved; thi jeg nærede Haab om at kunne glæde og gavne Tom. Jeg gjorde hin tankeløse Udvej til noget sværmerisk og har efterhaanden faaet at vide, hvor tankeløs den var. Men Tom havde været Genstanden for al den Smule Ømhed, der er i mit Liv; maaske blev han det, fordi jeg saa godt forstod at ynke ham. Nu gør det kun lidt til Sagen, undtagen for saa vidt det kan stemme dig til at se med større Overbærenhed paa hans Vildfarelser."

Mens hendes Fader holdt hende i sin Arm, lagde hun sin anden Arm paa hans Skulder og vedblev, idet hun stadig saa ham stift i Ansigtet.

„Da jeg uigenkaldelig var bleven gift, gjorde min Sjæl Oprør mod dette Baand, idet den gamle Kamp atter kaldtes til Live, og den blev heftigere paa Grund af alle de Aarsager til Ulighed, som hidrørte fra vore to Naturer, og som ingen almindelige Love nogen Sinde kunne styre eller forklare mig, førend de kunne vise Anatomen, hvor han skal jage sin Kniv ind i min Sjæls Hemmeligheder."

„Luise!" udbrød han bønfaldende; thi han huskede alt for godt, hvad der var foregaaet ved deres tidligere Sammenkomst.

„Jeg bebrejder dig intet, Fader, jeg klager ikke. Jeg er her i et andet Øjemed."

„Hvad kan jeg gøre for dig, Barn? Bed mig om, hvad du vil.“

„Nu kommer jeg til det. Da førte Tilfældet et nyt Bekendtskab paa min Vej, Fader; en Mand af en Slags, hvorom jeg ingen Erfaring havde; kendt med Verden; munter, dannet og utvungen; fri for Fordringer, og som aabent udtalte den Ringeagt for alt, som jeg var halv bange for at nære i Løndom; næsten øjeblikkelig, skønt jeg ikke ved hvorledes, lod han mig føle, at han forstod mig og læste mine Tanker. Jeg kunde ikke se, om han var slettere end jeg. Der syntes at være et nært Slægtskab imellem os. Jeg undrede mig kun over, at han, der ellers ikke brød sig om noget, kunde finde det Umagen værd at bryde sig saa meget om mig.“

„Om dig, Luise!“

Hendes Fader havde nær instinktmæssig sluppet hende, hvis han ikke havde mærket, at hendes Kræfter vare ved at forlade hende, og havde set en vild, fortærende Ild i de Øjne, som saa saa stift paa ham.

„Jeg siger intet om hans Paaskud for at gøre Krav paa min Fortrolighed. Det gør kun lidt til Sagen, hvorledes han vandt den. Han vandt den, Fader. Hvad du ved om mit Ægteskabs Historie, vidste han snart lige saa godt.“

Hendes Faders Ansigt var askegraat, og han holdt hende i begge sine Arme.

„Noget værre har jeg ikke gjort, jeg har ikke vanæret dig. Men spørger du mig, om jeg har elsket ham eller elsker ham, svarer jeg dig rent ud, at det kan godt være. Jeg ved det ikke!“

Pludselig tog hun sine Hænder fra hans Skuldre og pressede dem mod sin Side, mens de længe undertrykte Følelser brød frem i hendes Ansigt, der ikke lignede sig selv mere, og i hendes ranke, oprejste Skikkelse, fast paa med sin sidste Kraft at fuldende, hvad hun havde at sige.

„I Aften har han i min Mands Fraværelse været hos mig og tilstaaet mig sin Kærlighed. I denne Minut venter

han mig; thi paa anden Maade kunde jeg ikke fri mig for hans Nærværelse. Jeg ved ikke, om jeg er sorgfuld; jeg ved ikke, om jeg skammer mig; jeg ved ikke, om jeg er nedværdiget i min egen Agtelse. Alt, hvad jeg ved, er, at din Filosofi og Lærdom ikke kunne frelse mig. Hertil, Fader, har du nu bragt mig. Frels mig da ved et andet Middel!“

Han holdt i Tide stærkere fast paa hende for at hindre hende i at synke om paa Gulvet; men med en frygtelig Stemme raabte hun: „Jeg dør, hvis du holder paa mig! Lad mig falde, lad mig falde!“ og han lagde hende ned og saa sit Hjertes Stolthed og sit Systems Triumf ligge som en sansesløs Genstand for sine Fødder.

Tredje Bog.

Sanken i Lade.

Første Kapitel.

Endnu en nødvendig Ting.

Luise vaagnede op af en Døs og fæstede mat sine Øjne paa sit forrige Værelse. I Begyndelsen forekom det hende, som om alt det, der var hændet efter de Dage, da disse Genstande vare hende saa velkendte, ikke var andet end Skyggebilleder i en Drøm; men efterhaanden som Genstandene stod tydeligere for hendes Blikke, stod ogsaa Tildragelserne klarere i hendes Hukommelse.

Hun kunde næppe røre Hovedet for Smerte og Tunghed, hendes Øjne vare stramme og ømme, og hun var meget mat. En underlig, sløv Ligegyldighed havde overvældet hende i den Grad, at hendes lille Søsters Tilstedeværelse i nogen Tid ikke tiltrak sig hendes Opmærksomhed. Endog efter at deres Øjne havde mødtes, og Søsteren havde nærmet sig Sengen, laa Luise nogle Minutter og saa stiltiende paa hende og tillod, at hun frygtsomt holdt hendes modstandsløse Haand, førend hun spurgte:

„Naar blev jeg bragt herind?“

„I Aftes, Luise.“

„Hvem bragte mig herind?“

„Sissy, tror jeg.“

„Hvorfor tror du det?“

„Fordi jeg fandt hende her i Morges. Hun kom ikke

til min Seng for at vække mig, som hun ellers altid gør, og derfor gik jeg for at søge hende op. Hun var heller ikke paa sit eget Kammer, og jeg søgte efter hende overalt i Huset, indtil jeg fandt hende her, hvor hun plejede dig og kølede dit Hoved. Vil du se Fader? Sissy sagde, at jeg skulde lade ham vide, naar du vaagnede."

„Hvilket straalende Ansigt du har, Jane!" sagde Luise, idet hendes unge Søster — stadig frygtsom — bukkede sig ned for at kysse hende.

„Har jeg? Det glæder mig ret, at du synes det. Jeg er vis paa, at det er Sissys Skyld."

Den Arm, Luise havde begyndt at slynge om hendes Hals, løsnede sig igen. „Du kan gerne kalde paa Fader, hvis du vil," sagde hun og tilføjede derpaa, idet hun et Øjeblik standsede hende: „Er det dig, der har gjort mit Værelse saa hyggeligt og venligt, at det ligesom byder mig velkommen?"

„Aa nej, Luise; det var gjort, førend jeg kom. Det var —"

Luise vendte sig om paa sit Leje og vilde ikke høre mere. Da hendes Søster var gaaet, vendte hun atter Hovedet om og laa med Ansigtet mod Døren, indtil den gik op, og hendes Fader traadte ind. Han saa saa udmattet og ulykkelig ud; hans Haand, der ellers plejede at være saa rolig, skælvede inden i hendes. Han satte sig ved Sengen, idet han kærlig spurgte, hvorledes hun havde det, og indprentede Nødvendigheden af, at hun holdt sig ganske rolig, efter at hun den foregaaende Aften havde været saa rystet og udsat for det onde Vejr. Han talte i en dæmpet og urolig Tone, der var helt forskellig fra hans sædvanlige bydende Røst, og fattedes ofte Ord.

„Min dyrebare Luise, min stakkels Datter!" Han blev her saa overvældet, at han tav rent stille. Endnu en Gang prøvede han paa at tale.

„Mit ulykkelige Barn!" Det faldt ham saa vanskeligt at komme videre, at han atter maatte tage Tilløb.

„Jeg vilde forgæves søge at skildre dig, hvor rystet jeg har været og endnu er af det, der saa pludselig aabenbarede sig for mig i Aftes. Den Grundvold, hvorpaa jeg staar, er ikke længer fast under mine Fødder. Den eneste Støtte, hvortil jeg hældede mig, og hvis Styrke det syntes og endnu stedse synes umuligt at drage i Tvivl, er i et Øjeblik vegen bort. Jeg er lamslaaet af disse Opdagelser. Jeg har ingen egenkærlige Tanker ved det, jeg siger; men jeg føler, at det, der saa pludselig aabenbarede sig for mig i Aftes, har været et haardt Slag for mig.“

Hun kunde ingen Trøst yde ham her. Hun havde set sit hele Liv strande paa Klippen.

„Jeg vil ikke sige, at det havde været bedre for os begge, bedre for din og for min Sindsro, om du ved et eller andet heldigt Tilfælde for længere Tid tilbage havde bragt mig ud af min Vildfarelse; thi jeg indrømmer, at det ikke har hørt til mit System at opfordre til nogen Fortrolighed af den Natur. Jeg har selv fæstet Lid til mit — mit System og strengt gennemført det og maa nu bære Ansvaret for, at det er slaaet fejl. Jeg bønfalder dig kun om at være overtydet om, min Kæledægge, at jeg har troet at handle rigtigt.“

Han sagde dette med Inderlighed, og det maa ogsaa indrømmes, at han havde talt sandt. Ved at maale bundløse Dybder med sin usle, lille Alen og rave hen over Universet med sine rustne, stivbenede Passere havde han troet at gøre noget stort. Inden for Omraadet af sit korte Tøjrslag var han tumlet omkring og havde tilintetgjort Tilværelsens Blomster med større Ærlighed i Sindet end mange af de skvadronerende Personligheder, med hvilke han holdt Omgang.

„Jeg er fuldt og fast overtydet om, hvad du siger, Fader. Jeg ved, at jeg har været din Kæledægge. Jeg ved, at du havde til Hensigt at gøre mig lykkelig. Jeg har aldrig gjort og skal aldrig gøre dig Bebrejdelser.“

Han greb hendes udstrakte Haand og holdt den inden i sin.

„Jeg har siddet oppe hele Natten ved mit Bord og atter og atter grublet over det, der desværre er foregaaet imellem os, mit Barn. Naar jeg tænker paa din Karakter; naar jeg tænker paa, at det, jeg kun har kendt i Timer, af dig er blevet holdt skjult i Aar; naar jeg tænker paa, under hvilket umiddelbart Tryk det omsider er blevet dig fravristet, kommer jeg til den Slutning, at jeg ikke kan andet end mistvivle om mig selv.“

Han kunde gerne have tilføjet: mere end om alt andet, da han saa det Ansigt, der nu iagttog ham, og han tilføjede det maaske ogsaa i Virkeligheden, idet han blidt strøg hendes opløste Haar fra hendes Pande med sin Haand. Saadanne smaa Handlinger vare, hvor ringe de end kunne være hos ethvert andet Menneske, højst usædvanlige hos ham, og hans Datter optog dem, som om de havde været Ord, der udtrykte den dybeste Sønderknuselse.

„Men,“ sagde Gradgrind langsomt og tøvende, ligesom ogsaa med en knugende Viden om sin Hjælpeløshed, „finder jeg Grund til at mistvivle om mig selv med Hensyn til Fortiden, burde jeg ogsaa mistvivle om mig selv med Hensyn til Nutiden og Fremtiden, og for at tale rent ud med dig, gør jeg det ogsaa. Jeg er langt fra at være sikker paa nu, hvilken anden Tro jeg end i Gaar ved denne Tid nærede, at jeg er værdig til den Tillid, du sætter til mig. Jeg ved ikke, hvorledes jeg skal fyldestgøre den Appel, du er kommen hjem for at rette til mig. Jeg har ikke det rigtige Instinkt — forudsat, at det er en saadan Egenskab, der tiltrænges — til at hjælpe og trøste dig.“

Hun havde vendt sig om paa sit Leje og laa med Ansigtet paa sin Arm, saa at han ikke kunde se det. Hele hendes Heftighed og Lidenskabelighed havde tabt sig; men skønt blødgjort, fældede hun dog ingen Taarer. Hendes Fader var ikke bleven saa forandret i nogen Henseende

som deri, at det vilde have glædet ham at se hende græde.

„Nogle holde for," vedblev han, stadig tøvende, „at der baade gives en Hovedets og en Hjertets Visdom. Jeg har ikke delt denne Mening; men jeg stoler, som sagt, ikke mere paa mig selv. Jeg har troet, at Hovedet var det ene fornødne. Det er det maaske ikke; hvor tør jeg i Dag vove at paastaa, at det er det! Skulde den anden Slags Visdom være det, jeg har forsømt, og være det Instinkt, som der nu trænges til —"

Han ytrede dette tvivlende, som om han selv endnu var halvt uvillig til at indrømme det. Hun svarede ham ikke, mens hun, endnu halv paaklædt, laa paa sin Seng omtrent saaledes, som han Aftenen i Forvejen havde set hende ligge paa Gulvet i hans Værelse.

„Luise," sagde han, og atter hvilede hans Haand paa hendes Haar, „jeg har i den sidste Tid ofte været borte herfra, og skønt din Søsters Opdragelse er bleven ledet i Overensstemmelse med — med Systemet," han syntes stadig kun saare nødig at bringe dette Ord over sine Læber, „er den dog nødvendigvis bleven modificeret ved daglige Paavirkninger, der for hendes Vedkommendė ere begyndte i en tidlig Alder. Tror du — jeg spørger dig uvidende og ydmygt derom, min Datter — at det har været til hendes Bedste?"

„Fader," svarede hun uden at røre sig, „er der i hendes unge Bryst blevet vakt nogen Harmoni, som var stum i mit, indtil den forvandledes til Dissonans, da lad hende takke Gud derfor og følge sin lykkeligere Bane; det er den største Velsignelse for hende, at hun er undgaaet min."

„Aah, mit Barn," sagde han modfalden, „det gør mig ulykkelig at se dig saaledes! Hvad nytter det mig, at du intet bebrejder mig, naar jeg selv maa gøre mig de bitreste Bebrejdelser?" Han bøjede sit Hoved og talte sagte til hende. „Jeg har en Anelse om, at der alene af Kærlighed og Taknemmelighed langsomt er blevet frembragt en For-

andring rundt omkring mig her i Huset; at det, Hovedet havde ladet ugjort og ikke kunde udrette, har Hjertet maaske i Stilhed udvirket. Kan det være muligt?“

Hun svarede ham ikke.

„Jeg er ikke for stolt til at tro det, Luise. Hvor kunde jeg være hovmodig, naar jeg ser dig saaledes foran mig? Kan det være muligt? Er det saa, mit Barn?“

Han saa endnu en Gang paa hende og forlod derpaa Værelset uden at sige mere. Han havde ikke været længe borte, før hun hørte lette Fjed tæt ved Døren og mærkede, at nogen stod ved Siden af hende.

Hun løftede ikke Hovedet op. En indestængt Forbitrelse over, at hun skulde blive set i sin Nød, og at hint uvilkaarlige Blik, der havde harmet hende saa stærkt, skulde gaa saaledes i Opfyldelse, ulmede i hende som en ødelæggende Ild. Alle stærkt indestængte Kræfter sprænge og tilintetgøre. Luften, der vilde være sund for Jorden, Vandet, der vilde frugtbargøre den, Varmen, der vilde modne den, sønderrive den, naar de holdes fængslede. Saaledes var det ogsaa nu i hendes Bryst; de stærkeste Egenskaber, hun havde, og som saa længe havde været vendte mod sig selv indbyrdes, bleve til en Dynge af Forhærdelse, der rejste sig mod en Ven.

Det var godt, at en blød Haand blev lagt paa hendes Hals, og at hun fattede, at man troede, at hun var falden i Søvn. Den deltagende Haand havde intet Krav paa hendes Harme. Den kunde derfor blive liggende der; den kunde blive liggende!

Og den blev liggende der og opvarmede en Skare blidere Tanker til Liv, og hun laa stille. Alt som hun formildedes af Stilheden og Tanken om at blive saaledes iagttagen, trængte nogle Taarer sig frem i hendes Øjne. Ansigtet rørte ved hendes, og hun følte, at ogsaa paa dette var der Taarer, og at hun var Aarsagen til dem.

Da Luise lod, som om hun vaagnede, og rejste sig op, trak Sissy sig tilbage og stod i Nærheden af Sengen.

„Jeg haaber ikke at have forstyrret Dem. Jeg er kommen for at spørge, om De tillader, at jeg bliver hos Dem?“

„Hvorfor skulde du blive hos mig? Min Søster vilde savne dig. For hende er du alt.“

„Er jeg?“ svarede Sissy og rystede paa Hovedet. „Da vilde jeg dog saa gerne ogsaa være noget for Dem, hvis jeg kunde.“

„Hvilket?“ spurgte Luise næsten barsk.

„Hvad De mest trænger til, hvis jeg kunde være det. I hvert Tilfælde vilde jeg gerne prøve paa at komme det saa nær, jeg kunde, og hvor langt derfra dette end er, vil jeg dog aldrig blive træt af at prøve derpaa. Tillader De mig det?“

„Min Fader har sendt dig for at spørge mig derom.“

„Nej, slet ikke. Han sagde til mig, at jeg nu gerne kunde gaa ind; men han sendte mig ud af Stuen i Morges — eller i det mindste —“ Hun tøvede og tav.

„I det mindste hvilket?“ spurgte Luise, hvis forskende Øjne vare fæstede paa hende.

„Jeg fandt selv, at det var bedst, at jeg blev sendt bort, da jeg slet ikke var vis paa, at De vilde synes om at se mig her.“

„Har jeg da altid hadet dig saa stærkt?“

„Det vil jeg ikke haabe; thi jeg har altid elsket Dem og ønsket, at De skulde vide det. Men De blev lidt anderledes imod mig, kort før De tog hjemmefra, uden at det dog undrede mig. De kunde saa meget og jeg saa lidt, og det var saa naturligt paa mange Maader, da De skulde bort til andre Venner, saa at jeg intet havde at klage over, og jeg følte mig heller slet ikke krænket.“

Rødmen i hendes Ansigt blev stærkere, mens hun beskedent og hastigt sagde dette. Luise fattede det kærlige Foregivende, og hendes Hjerte gjorde hende Bebrejdelser.

„Tør jeg prøve derpaa?“ sagde Sissy, der nu havde

faaet Mod til at lade sin Haand nærme sig den Hals, som umærkelig bøjede sig imod hende.

Idet Luise greb den Haand, som i det næste Øjeblik vilde have omfavnet hende, beholdt hun den inden i en af sine og sagde:

„Først maa jeg spørge dig, Sissy, om du ved, hvad jeg er? Jeg er saa stolt og forhærdet, saa forvirret og fortvivlet, saa hadefuld og uretfærdig mod enhver og mod mig selv, at alt forekommer mig stormfuldt, mørkt og ondt. Skræmmer dette dig ikke tilbage?“

„Nej!“

„Jeg er saa ulykkelig, og alt, hvad der kunde have gjort mig til det modsatte, ligger saa øde, at om jeg lige til denne Time havde mistet min Forstand og, i Stedet for at være saa lærd, som du holder mig for, først skulde begynde at lære de simpleste Sandheder at kende, kunde jeg ikke savne en Vejviser til Fred, Tilfredshed, Ære, alt det gode, hvorfor jeg er saa aldeles blottet, mere, end jeg gør. Skræmmer dette dig ikke tilbage?“

„Nej!“

I sin trofaste, uskyldige Hengivenhed og sin inderlige Kærligheds Fylde skinnede den fordum forladte Pige som et skønt Lys i den andens Mørke.

Luise løftede Haanden op, for at den kunde omslynge hendes Hals og der forene sig med dens Mage. Hun sank paa Knæ og saa, idet hun klyngede sig til den omvandrende Gøglers Barn, næsten med Ærefrygt op til hende.

„Tilgiv mig, beklag mig, hjælp mig! Hav Medynk med min store Nød og lad mig lægge mit Hoved til et elskende Hjerte!“

„O, lad det hvile her!“ udbrød Sissy. „Lad det hvile her, kære.“

Andet Kapitel.

Højst latterligt.

James Harthouse tilbragte en hel Nat og en Dag i en saadan Uro, at Verden med sit bedste Glas for Øjet næppe i dette vanvittige Mellemrum vilde have genkendt ham som det højtærede og spøgefulde Medlems Broder Jem. Han var ligefrem rystet. Han talte flere Gange i Kraftudtryk, der mindede om den simple Hob. Han gik ud og ind paa en ufattelig Maade, ligesom et Menneske uden Maal og Med. Han red som en Landevejsrøver. Han fandt, kort sagt, Situationen saa rædsomt kedelig, at han glemte at finde sig i Kedsomheden paa den af Autoriteterne foreskrevne Maade.

Efter at være redet til Coketown i vild Karriere midt under Uvejret, blev han oppe hele Natten, ringede fra Tid til anden rasende med sin Klokke, gav den vagthavende Portner Skyld for den Forbrydelse at tilbageholde Breve eller Budskaber, der ufejlbarlig maatte være blevne ham overgivne, og krævede dem paa Stedet udleverede. Da Daggryet, Morgenen, Dagen vare komne uden at have bragt enten Brev eller Bud, tog han ud til Landstedet. Der hed det sig, at Bounderby var fraværende og Mrs. Bounderby i Byen. Var pludselig den foregaaende Aften tagen til Byen. Vidstes ikke engang at være tagen bort, førend der var kommet Bud om, at hendes Tilbagekomst ikke kunde ventes for det første.

Under disse Omstændigheder var der intet andet for ham at gøre end at følge efter hende til Byen. Han naaede Huset inde i Byen. Mrs. Bounderby var der ikke. Han saa indenfor i Banken. Bounderby var borte, og Mrs. Sparsit var borte. Mrs. Sparsit borte? Hvem kunde saa pludselig være kommen i Trang for denne Drages Selskab?

„Ja, det ved jeg ikke," sagde Tom, der havde sine egne Grunde til at være urolig. „Hun tog bort i Morges

ved Daggry. Hun er altid saa fuld af Hemmeligheder; jeg hader hende, og jeg hader ogsaa denne hvide Slyngel; han gaar og glor paa en med sine blinkende Øjne.“

„Hvor var De i Aftes, Tom?“

„Hvor jeg var i Aftes? Naa, det maa jeg sige? Jeg ventede paa Dem, til det begyndte at øse ned, som jeg aldrig før har set. Hvor jeg var? Hvor var De selv, mener De nok.“

„Jeg blev hindret i at komme — opholdt.“

„Opholdt!“ mumlede Tom. „Det var vi to om. Jeg opholdtes af at vente paa Dem, indtil jeg var gaaet Glip af alle Banetogene undtagen Posttoget. Det havde været et fornøjeligt Stykke Arbejde at tage af Sted med det i et saadant Vejr og derpaa spadsere hjem gennem en Sø. Jeg blev nødt til at sove i Byen.“

„Hvor?“

„Hvor? Ih, i min egen Seng hjemme hos Bounderby.“

„Saa De Deres Søster?“

„Hvor Pokker,“ sagde Tom og gjorde store Øjne, „kunde jeg se min Søster, naar hun var tre Mile borte?“

Idet Harthouse forbandede disse affejende Svar fra den unge Person, for hvem han var saa trofast en Ven, gjorde han Ende paa denne Samtale med saa faa Ceremonier, som det vel var tænkeligt, og drøftede for hundrede Gang med sig selv, hvad alt dette skulde sige. Kun een Ting var ham klar, og det var den, at hvad enten hun var i Byen eller ikke, hvad enten han havde opført sig for overilet imod hende, som det var saa vanskeligt at fatte, eller om hun havde tabt Modet, eller om de vare blevne opdagede, eller om der var indtruffet en eller anden, for Øjeblikket ufattelig Fejltagelse eller Hindring, maatte han blive og byde sin Skæbne Trods. Hotellet, hvor han boede, naar han var fordømt til at opholde sig i dette sorte Hul, var den Marterpæl, hvortil han var bunden. Med Hensyn til alt andet, saa — hvad der skulde ske, vilde ske.

„Hvad enten jeg derfor skal afvente et fjendtligt Bud-

skab, et Stævnemøde, en angergiven Forestilling eller en Nævekamp med min Ven Bounderby — noget, som under Tingenes nuværende Tilstand kunde være lige saa rimeligt som alt andet — vil jeg spise til Middag," sagde James Harthouse. „Han har Førlighed, altsaa Fordelen paa sin Side, og skulde det komme til Haandgribeligheder imellem os, er det lige saa godt at holde sine Kræfter oppe."

Han ringede derfor paa Klokken, kastede sig skødesløst paa en Sofa og indkrævede: „Noget at spise Klokken seks, og deriblandt en Bøf," hvorpaa han søgte at faa Mellemtiden til at gaa saa godt, han kunde. Men dette var ikke saa overmaade godt; thi han var stadig i det største Vilderede, og alt som Timerne gik, uden at nogen Forklaring frembød sig, voksede hans Spænding med Renters Rente.

Imidlertid tog han sig Tingene saa koldblodig, som det stod i den menneskelige Naturs Magt, og morede sig mere end een Gang med den spøgefulde Forestilling om at holde Kræfterne oppe. „Det kunde ikke være saa galt," gabede han, „at give Opvarteren fem Shillings og brydes med ham." En anden Gang faldt det ham ind: „Eller ogsaa kunde man jo leje en Karl paa tretten, fjorten Lispund timevis." Men disse Indfald havde dog ingen videre væsentlig Indflydelse enten paa Eftermiddagen eller paa hans Spænding, thi sandt at sige, havde han meget ondt ved at faa Bugt med begge Dele.

Det var umuligt, endog før Maaltidet, at bare sig for at gaa omkring i Mønstret af Tæppet, se ud ad Vinduet, lytte ved Døren efter Fodtrin og af og til blive hed i Hovedet, naar Skridt nærmede sig Værelset. Men efter Maaltidet, da Dagen gik over til Tusmørke og Tusmørket til Aften, uden at han endnu havde faaet nogen Meddelelse, begyndte det, som han udtrykte sig, at blive, „ligesom den hellige Inkvisition og langsomme Pinsler." Sin Overbevisning tro, at Ligegyldighed var den ægte Dannelses Kendemærke — den eneste Overbevisning, han nærede — nyttede han denne Krise til at bestille Lys og en Avis.

Han havde allerede i en halv Time forgæves anstrengt sig for at læse denne Avis, da Opvarteren traadte ind og i en paa een Gang hemmelighedsfuld og undskyldende Tone sagde:

„Om Forladelse, Sir. Deres Nærværelse ønskes.“

En uklar Forestilling om, at det netop var disse Ord, som Politiet brugte til den fine Pøbel, bragte Harthouse til med opfarende Indignation at spørge Opvarteren, hvad Fanden han mente med hans „Nærværelse“?

„Om Forladelse, Sir. En ung Dame her udenfor ønsker at se Dem.“

„Her udenfor? Hvor?“

„Uden for Døren!“

Idet han ønskede Opvarteren den ovennævnte Personlighed i Vold som en Dumrian, der i særlig Grad egnede sig til at være Genstand for et saadant Ønske, ilede Harthouse ud paa Gangen. En ung Kvinde, som han aldrig før havde set, stöd derude. Hun var simpelt klædt, meget rolig og meget smuk. Da han havde ført hende ind i Værelset og sat en Stol hen til hende, saa han ved Skinnet af Lysene, at hun endog var smukkere, end han i Førstningen havde troet. Hendes Ansigt var uskyldigt og ungdommeligt og dets Udtryk sjælden indtagende. Hun var ikke bange for ham eller paa anden Maade forlegen, men syntes at være ganske opfyldt af Grunden til sit Besøg og for dettes Skyld at have tilsidesat ethvert Hensyn til sig selv.

„Jeg taler med Mr. Harthouse?“ sagde hun, da de vare blevne ene.

„Med Mr. Harthouse.“ — Og,“ tilføjede han i Tankerne, „De taler med ham med de mest tillidsfulde Øjne, jeg nogen Sinde har set, og den mest indtrængende — skønt rolige — Stemme, jeg nogen Sinde har hørt.“

„Om jeg end ikke ved — og jeg ved det ikke,“ sagde Sissy, „hvad Deres Ære gør Dem til Pligt i andre Henseender“ — Blodet steg virkelig op i hans Kinder, da hun

begyndte med disse Ord — „er jeg dog sikker paa at turde stole saa meget paa den, at De vil holde mit Besøg hemmeligt og ikke tale om, hvad jeg er i Færd med at sige. Jeg vil stole paa den, naar De vil sige mig, at jeg for saa vidt kan sætte min Lid —“

„Det kan De, forsikrer jeg Dem.“

„Jeg er ung, som De ser; jeg er alene, som De ser. Idet jeg henvender mig til Dem, følger jeg intet andet Raad, ingen anden Opmuntring end mit eget Haab.“

„Men dette er meget levende,“ tænkte han, idet han fulgte hendes opadvendte Blik. „Det er en meget sær Indledning,“ tænkte han endvidere. „Jeg ser ikke, hvor vi ville komme hen.“

„Jeg tror,“ sagde Sissy, „at De allerede har gættet, hvem jeg nylig har forladt?“

„Jeg har i de sidste fire og tyve Timer, der ere forekomne mig som lige saa mange Aar, været i den største Uro og Ængstelse for en Dames Skyld. Det Haab, jeg er bleven opmuntret til at nære om, at De kommer fra denne Dame, skuffer mig ikke, maa jeg tro.“

„Jeg forlod hende for en Time siden.“

„Hvor?“

„Hjemme hos hendes Fader.“

Trods Harthouses Koldblodighed blev hans Ansigt længere og hans Uro større. „Saa ved jeg rigtignok ikke,“ tænkte han, „hvor vi ville komme hen.“

„Hun tog derhen i Aftes. Hun kom dertil i stærk Bevægelse og laa hele Natten uden Samling. Jeg opholder mig i hendes Faders Hus og var hos hende. De kan være overtydet om, at De aldrig mere vil faa hende at se, saa længe De lever.“

Harthouse trak Vejret dybt, og har et Menneske nogen Sinde været i den Stilling, at han ikke har vidst, hvad han skulde sige, gjorde han den over enhver Tvivl hævede Opdagelse, at dette nu var Tilfældet med ham. Den barnlige Enfold, hvormed hans Gæst talte, hendes tilbageholdne

Frygtløshed, hendes Sanddruhed, som skyede ethvert Kunstgreb, hendes fuldkomne Selvforglemmelse under hendes alvorlige, rolige Fastholden ved det, hun var kommen for, alt dette, i Forening med hendes Tillid til hans saa villig givne Løfte, hvilket i og for sig gjorde ham skamfuld, frembød noget, som han ikke fattede, og imod hvilket han saa godt vidste, at ethvert af hans sædvanlige Vaaben vilde være afmægtigt, at han ikke kunde finde et eneste Ord til Undsætning.

Omsider sagde han:

„En saa overraskende, saa tillidsfuld Meddelelse, overbragt af saadanne Læber, er virkelig i højeste Grad nedslaaende. Maa det være mig tilladt at spørge, om det er blevet paalagt Dem af den Dame, om hvem vi tale, at bringe mig dette Budskab med hine haabløse Ord?“

„Jeg har intet Paalæg modtaget af hende.“

„Den druknende griber efter et Halmstraa. Uden at undervurdere Deres Dømmekraft, og uden at ville drage Deres Oprigtighed i Tvivl, beder jeg Dem undskylde mig, naar jeg siger, at jeg klynger mig til den Tro, at der endnu er Haab om, at jeg ikke er dømt til evig Bandlysning fra denne Dames Nærværelse.“

„Derom er der ikke det mindste Haab. Mit første Øjemed med at komme her er at forsikre Dem, at De maa tro, at der ikke er mere Haab om, at De oftere vil komme til at tale med hende, end der vilde have været, hvis hun var død, da hun kom hjem i Aftes.“

„Maa tro? Men hvis jeg nu ikke kan det — eller hvis jeg paa Grund af den menneskelige Naturs Svaghed skulde være stridig og ikke vilde det —“

„Saa er det dog sandt; der er intet Haab.“

Harthouse saa paa hende med et vantroende Smil paa sine Læber; men hun ænsede ham ikke, og Smilet var ganske spildt.

Han bed sig i Læben og tav et Øjeblik.

„Nu vel,“ sagde han endelig, „skulde det efter tilbørlig

Overvejelse fra min Side desværre vise sig, at jeg er bragt i en saa sørgelig Stilling, vil jeg ikke være denne Dames Forfølger. Men De sagde jo, at De ikke havde noget Hverv fra hende?“

„Jeg har kun det Hverv, som min Kærlighed til hende og hendes Kærlighed til mig paalægger mig. Jeg har ikke nogen anden Pligt end den, der hidrører fra, at jeg har været hos hende, efter at hun kom hjem, og at hun har skænket mig sin Tillid. Jeg har ingen anden yderligere Pligt end den, der hidrører fra, at jeg kender noget til hendes Karakter og hendes Ægteskab. Mr. Harthouse, den Pligt, synes jeg ogsaa, at De havde!“

Den Varme, hvormed denne Bebrejdelse blev fremført, rørte ham i den Hulhed, hvor hans Hjerte skulde have været — i den Rede af Vindæg, hvor Himmelens Fugle vilde have bygget, naar de ikke vare blevne fløjtede bort.

„Jeg hører ikke til de moralske Mennesker,“ sagde han, „og giver mig ikke ud derfor. Jeg er saa umoralsk, som nogen vel kan være. Men paa den anden Side, med Hensyn til at jeg har styrtet den Dame, der er Emnet for nærværende Samtale, i Ulykke eller kompromitteret hende i nogen Henseende eller forløbet mig ved at røbe Følelser for hende, der ikke ganske kunne forenes med — rent ud sagt — den huslige Arne, eller draget Nytte af, at hendes Fader er en Maskine, hendes Broder en Hvalp og hendes Mand en Bjørn, maa det være mig tilladt at forsikre Dem, at jeg ingen slette Hensigter har haft, men er gleden fra det ene Trin til det andet med en saa forbandet Fart, at jeg ikke havde den fjerneste Forestilling om, at mit Synderegister var halvt saa langt, førend jeg begyndte at blade det igennem, hvorimod jeg nu ser, at det virkelig indeholder flere Bind.“

Skønt han sagde alt dette i sin sædvanlige letsindige Tone, syntes denne Tone dog for denne Gang at være en forsætlig Poleren af en styg Overflade. Han tav et Øjeblik

og vedblev derpaa med en mere fattet Mine, skønt med Spor af Harme og Ærgrelse, der ikke lod sig polere ud:

„Efter hvad der nylig er blevet sagt mig paa en Maade, som jeg finder det umuligt at drage i Tvivl — jeg kender næppe nogen anden Kilde, hvorfra jeg saa gerne vilde have taget det for gode Varer — føler jeg, at det er min Pligt at sige Dem, hvem den Tillid, De har omtalt, er bleven vist, at jeg ikke kan vægre mig ved at forudsætte den om end uventede Mulighed, at jeg ikke oftere vil faa denne Dame at se. Jeg alene er at dadle, fordi det er kommet dertil — og — og jeg kan ikke sige," tilføjede han lidt forlegen for en almindelig Slutningstirade, „at jeg nærer sangvinsk Haab om nogen Sinde at blive et moralsk Menneske, eller at jeg overhovedet tror paa moralske Mennesker."

Sissys Ansigt viste noksom, at hendes Appel til ham ikke var endt.

„De nævnte," fortsatte han, da hun atter løftede sine Øjne op mod ham, „Deres første Øjemed. Tør jeg deraf slutte, at De endnu har et andet paa Hjerte?"

„Ja."

„Vil De gøre mig den Ære at meddele mig det?"

„Mr. Harthouse," svarede Sissy med en Blanding af Blidhed og Fasthed, som gjorde det af med ham, og med en ukunstlet Tillid til, at han maatte gøre, hvad hun forlangte, som helt bragte ham fra Koncepterne, „den eneste Oprejsning, De er i Stand til at give hende, er, at De straks og for stedse tager bort herfra. Jeg er fuldt og fast overtydet om, at De ikke paa nogen Maade kan raade Bod paa den Uret og Ulykke, hvori De er Skyld. Jeg er fuldt og fast overtydet om, at dette er den eneste Oprejsning, som det endnu staar i Deres Magt at yde. Jeg siger ikke, at det er meget, eller at det er nok; men det er noget, og det er nødvendigt. Derfor beder jeg, skønt uden anden Fuldmagt end den, hvorom jeg har underrettet Dem, og uden at nogen anden end De og jeg er vidende derom, at

De vil forlade dette Sted i Aften med det Løfte aldrig at vende tilbage hertil.“

Havde hun faaet nogen Indflydelse paa ham ved andet end sin faste Tro paa det sande og rigtige i, hvad hun sagde; havde hun skjult den mindste Tvivl eller Usikkerhed, eller selv i den bedste Hensigt næret nogen Tilbageholdenhed; havde hun røbet eller følt det svageste Spor af Modtagelighed for hans Spot, hans Forbavselse eller nogen Indvending, han kunde fremføre, vilde han paa dette Punkt være gaaet af med Sejren. Men han kunde lige saa let have forandret en klar Himmel ved at se forundret paa den, som han kunde gøre noget Indtryk paa hende.

„Men ved De ogsaa,“ spurgte han aldeles fra det, „hvor stort et Offer det er, De forlanger? De ved maaske ikke, at jeg er her i en Slags offentligt Ærinde, der i og for sig kan være absurd nok; men som jeg nu engang har paataget mig, og som man tror, at jeg interesserer mig ganske umaadelig for? Det ved De maaske ikke; men jeg forsikrer Dem, at det er sandt.“

Det gjorde intet Indtryk paa Sissy, det være nu sandt eller ikke sandt.

„Og desuden,“ sagde Harthouse, idet han tvivlraadig gik et Par Gange op og ned ad Gulvet, „er det saa uendelig latterligt. Man vilde jo gøre sig til Spot for Alverden, om man, efter at have gaaet her og smisket for disse Karle, trak sig tilbage paa en saa ufattelig Maade.“

„Jeg er fuldt og fast overtydet om, at det er den eneste Oprejsning, som det staar i Deres Magt at give,“ gentog Sissy. „Jeg tror det fuldt og fast, ellers var jeg ikke kommen her.“

Han saa paa hendes Ansigt og gik atter op og ned ad Gulvet. „Paa Ære, jeg ved ikke, hvad jeg skal gøre. Saa uendelig latterligt!“

Nu blev det hans Lod at bede om Tavshed.

„Skulde jeg gøre noget saa latterligt,“ sagde han, idet han pludselig blev staaende og støttede sig til Kamin-

hylden, „kunde dét kun ske under Løfte om den ubrødeligste Tavshed.“

„Jeg vil stole paa Dem, og De kan stole paa mig.“

At han stod og støttede sig til Kaminhylden, mindede ham om hin Aften med Hvalpen. Det var den selvsamme Kaminhylde, og hvorledes det nu var eller ikke, saa forekom det ham, som om det var ham, der i Aften var Hvalpen. Han kunde ingen Vej komme.

„Jeg tror ikke, at en Mand nogen Sinde har været i en latterligere Stilling,“ sagde han efter at have set i Vejret og ned paa Gulvet og smilet og gaaet frem og tilbage igen. „Men jeg ser ingen anden Udvej. Hvad der skal ske, vil ske. Og dette skal ske, tænker jeg. Jeg maa tage bort, tror jeg — kort sagt, jeg lover det.“

Sissy stod op. Hun undrede sig ikke over Udfaldet, men det glædede hende, og hendes Aasyn straalede.

„Tillad mig at sige,“ vedblev James Harthouse, „at jeg tvivler om, at nogen anden Ambassadør eller Ambassadrice kunde have henvendt sig til mig med det samme Held. Jeg maa ikke alene indrømme, at jeg er i en højst latterlig Stilling, men ogsaa, at jeg er slaaet paa alle Punkter. Vil De tilstaa mig det Privilegium at kunne ihukomme min Fjendes Navn?“

„Mit Navn?“ sagde Ambassadricen.

„Det eneste Navn, jeg i Aften vilde sætte Pris paa at lære at kende.

„Sissy Jupe.“

„Tilgiv mig min Nysgerrighed i Skilsmissens Øjeblik. I Slægt med Familien?“

„Jeg er kun en fattig Pige. Jeg blev skilt fra min Fader — han var ikke andet end en omvandrende Gøgler — og af Medlidenhed optagen i Mr. Gradgrinds Hus, hvor jeg siden stadig har opholdt mig.“

Hun var borte.

„Det manglede der kun i at gøre Nederlaget fuldstændigt,“ sagde Harthouse, idet han med et resigneret Udtryk

sank ned paa Sofaen efter at have staaet et Øjeblik som naglet til Gulvet. „Nederlaget er nu fuldbragt. Kun en fattig Pige — kun en omvandrende Gøgler — kun James Harthouse gjort til et Nul — kun James Harthouse gjort sig skyldig i en pyramidalsk Vandgang.“

Den pyramidalske Vandgang bragte ham paa den Tanke at rejse op ad Nilen. Øjeblikkelig greb han en Pen og skrev, med passende Hieroglyfer, følgende Billet til sin Broder:

Kære Jack! Alting forbi i Coketown. Led og ked af Stedet og lægger mig efter Kameler. Din hengivne Jem.

Han ringede.
„Lad min Tjener komme herop.“
„Han er gaaet i Seng, Sir.“
„Saa sig ham, at han skal staa op og pakke ind.“

Han skrev endnu to andre Billetter, den ene til Bounderby for at underrette ham om, at han forlod Egnen, og hvor han vilde være at finde i de første fjorten Dage; den anden til Gradgrind af lignende Indhold. Næsten lige saa snart som Blækket i Udskrifterne var tørt, havde han ladet Coketowns høje Skorstene ligge bag sig og sad nu i en Jærnbanevogn, der for larmende og gnistrende hen over det mørke Landskab.

Moralske Mennesker ville maaske tro, at James Harthouse senere udledede nogle uhyggelige Tanker fra dette hurtige Tilbagetog som en af hans faa Handlinger, der bødede paa noget, som et Vidnesbyrd for ham selv om, at han var sluppet fra en meget slem Historie. Men dette var ingenlunde Tilfældet. En hemmelig Følelse at være bleven overvunden og gjort latterlig — en Frygt for, hvad andre Folk, der lagde sig efter lignende Ting, vilde sige paa hans Bekostning, naar de hørte det — trykkede ham saaledes, at det, der noget nær var den bedste

Episode i hans Liv, var det, han mindst af alt vilde have vedkendt sig, og det eneste, hvorover han skammede sig for sig selv.

Tredje Kapitel.

Meget bestemt.

Uagtet den utrættelige Mrs. Sparsit havde faaet en saa voldsom Forkølelse, at hendes Stemme var bleven reduceret til en Hvisken, og hendes statelige Skikkelse saa radbrækket af idelige Nysninger, at den syntes at svæve i Fare for at skilles ad, gjorde hun ufortrødent Jagt paa sin Velynder, indtil hun traf ham i Hovedstaden, hvor hun, idet hun styrede majestætisk ind paa ham i hans Hotel i St. James's Street, lod de brandbare Stoffer, hvormed hun var ladet, eksplodere. Efter at have fuldført sit Hverv med en uendelig Nydelse sank den højsindede Kvinde derpaa i Afmagt paa Bounderbys Kjolekrave.

Det første, han foretog sig, var at ryste hende af sig og lade hende ligge paa Gulvet, hvor hun gennemgik forskellige Lidelsesstadier. Det næste, han gjorde, var at bruge kraftige Oplivelsesmidler, saasom at dreje Patientens Tommelfingre, banke hende i Hænderne, vande hendes Ansigt rigelig og proppe hende Salt i Munden. Da disse Opmærksomheder havde bragt hende til Live igen, fik han hende i en Fart sat ind i en Jærnbanevogn uden at tilbyde hende andre Forfriskninger og brägte hende mere død end levende til Coketown.

Som en klassisk Ruin set, var Mrs. Sparsit ved sit Komme til Rejsens Maal et interessant Skue; men fra ethvert andet Synspunkt var Omfanget af den Skade, hun imidlertid havde lidt, overordentligt og svækkede hendes Krav paa Beundring. Aldeles ligegyldig for Slittagen paa

hendes Klæder og Helbred og haard som Diamant mod hendes rørende Nysninger, stoppede Bounderby hende øjeblikkelig i en Karet og kørte med hende til Stone Lodge.

„Naa, Tom Gradgrind,“ sagde han, idet han sildig om Aftenen trængte ind i sin Svigerfaders Værelse, „her er en Dame — Mrs. Sparsit — De kender jo nok Mrs. Sparsit? — som har noget at sige Dem, der vil gøre Dem maalløs.“

„Har De ikke faaet mit Brev?“ udbrød Gradgrind, forbavset over dette Syn.

„Deres Brev?“ skraalede Bounderby. „Det nuværende Øjeblik er intet Øjeblik for Breve. Ingen maa tale til Josias Bounderby fra Coketown om Breve, naar han er i den Tilstand, han nu er i.“

„Bounderby,“ sagde Gradgrind rolig tilrettevisende, „jeg taler om et ganske særligt Brev, jeg har skrevet til Dem om Luise.“

„Tom Gradgrind,“ svarede Bounderby og slog flere Gange heftig med sin flade Haand i Bordet, „jeg taler om et ganske særligt Bud, der er kommet til mig om Luise. Mrs. Sparsit, træd frem, Frue!“

Men da denne ulykkelige Dame nu prøvede paa at aflægge sit Vidnesbyrd uden mindste Stemme og med smertefulde Fagter, der tydede paa Halsbetændelse, blev hun saa irriterende og fik saa mange Trækninger i sit Ansigt, at Bounderby, ude af Stand til at udholde det, tog hende ved Armen og rystede hende.

„Kan De ikke faa det frem, Frue,“ sagde han, „saa lad mig komme frem med det. Dette er intet Øjeblik for en Dame, om hun ogsaa er nok saa højt paa Straa, til at være aldeles uforstaaelig og til at se ud, som om hun sank Flintestene. Tom Gradgrind, Mrs. Sparsit var for kort siden tilfældigvis kommen i en Situation, hvor hun blev Ørevidne til en Samtale uden for Huset mellem Deres Datter og Deres fortræffelige Ven, James Harthouse.“

„Virkelig?“ sagde Gradgrind.

„Ja virkelig!“ raabte Bounderby. „Og under denne Samtale —“

„Det er overflødigt at gentage dens Indhold, Bounderby. Jeg ved, hvad der foregik.“

„Gør De? Maaske ved De da ogsaa,“ sagde Bounderby og stirrede af alle Kræfter paa sin rolige og blide Svigerfader, „hvor Deres Datter er for Øjeblikket?“

„Ja ganske vist. Hun er her.“

„Her?“

„Min kære Bounderby, jeg maa indtrængende bede Dem afholde Dem fra disse højrøstede Udbrud. Luise er her. Saa snart hun kunde løsrive sig fra hin Sammenkomst med den Person, De har nævnt, og som jeg inderlig beklager at have indført i Deres Hus, ilede hun herhen for at søge Beskyttelse. Jeg havde selv ikke været ret mange Timer hjemme, da jeg modtog hende her — her i dette Værelse. Hun skyndte sig med Jærnbanen til Byen, løb fra Byen herhen under et rasende Uvejr og fremstillede sig halv afsindig for mig. Siden er hun naturligvis bleven her. For Deres egen og hendes Skyld beder jeg Dem at være mere rolig.“

Bounderby stirrede nogle Øjeblikke omkring i alle mulige Retninger, undtagen i Retning af Mrs. Sparsit, hvorpaa han, idet han pludselig vendte sig om mod Lady Scadgers's Niece, sagde til denne elendige Kvinde:

„Naa, Frue, det vil være os kært at høre enhver lille Undskyldning, De maatte have at fremføre, fordi De er rejst om i Landet som Kurer uden anden Bagage end en Røverhistorie!“

„Mine Nerver,“ hviskede Mrs. Sparsit, „ere for Øjeblikket alt for rystede; og min Helbred er bleven alt for svækket i Deres Tjeneste, til at jeg kan gøre mere end tage min Tilflugt til Taarer.“

Hvilket hun ogsaa gjorde.

„Godt, Frue,“ sagde Bounderby, „uden at gøre Dem noget Spørgsmaal, som ikke med Sømmelighed kunde gøres

en Dame af god Familie, har jeg kun at tilføje, at der er een Ting til, hvortil det forekommer mig, at De kunde tage Deres Tilflugt, nemlig en Vogn. Og da den Vogn, hvori vi kom hertil, endnu holder uden for Døren, tillader De vel, at jeg følger Dem ned til den, for at De kan køre hjem til Banken. Det bedste, De da kan gøre, vil være, at De stikker Deres Fødder i saa varmt Vand, De kan taale, og at De gaar i Seng og drikker et Glas skoldende hed Kognak med Smør i.“ Med disse Ord rakte han den grædende Dame sin højre Haand og førte hende ned til det omtalte Køretøj, mens hun undervejs gav sig Luft i mange klagende Nysninger. Kort efter kom han alene tilbage.

„Naa, Tom Gradgrind,“ sagde han, „da jeg kunde se paa Deres Ansigt, at De ønskede at tale med mig, saa er jeg her igen. Men jeg siger Dem rent ud, at jeg ikke er i godt Humør, for jeg synes slet ikke om denne Sag, selv saaledes som den nu staar, og finder ikke, at jeg paa nogen Maade er bleven behandlet saa opmærksomt og ærbødigt af Deres Datter, som Josias Bounderby fra Coketown burde behandles af sin Kone. De har Deres Mening, det tør jeg nok sige; og jeg har min, det ved jeg. Agter De at sige mig noget i Aften, som strider imod denne oprigtige Ytring, maa De hellere lade det være.“

Da Gradgrind var saa mild, gjorde Bounderby sig, vel at mærke, al mulig Umage for at hærde sig paa alle Kanter. Saaledes var nu engang hans elskværdige Natur.

„Kære Bounderby,“ begyndte Gradgrind.

„Undskyld, jeg holder ikke af at være alt for kær. Dette til en Begyndelse. Naar jeg begynder at blive en Mand kær, lægger jeg i Almindelighed Mærke til, at det er hans Hensigt at narre mig. Jeg taler ikke høfligt til Dem; men jeg er, som De ved, heller ikke høflig. Ynder De Høflighed, ved De jo, hvor De kan finde den. De har jo Deres fine Venner, og de kunne opvarte Dem med saa meget af den Artikel, som De ønsker. Selv fører jeg den ikke paa Lager.“

„Bounderby," indvendte Gradgrind, „vi ere alle udsatte for at tage fejl —"

„Da troede jeg dog ikke, at De kunde tage fejl," afbrød Bounderby ham.

„Det har jeg maaske selv ikke troet. Men vi ere alle udsatte for at tage fejl, og jeg vilde paaskønne Deres fine Følelse og være meget taknemmelig, hvis De vilde skaane mig for disse Hentydninger til Harthouse. Jeg skal under vor Samtale ikke bringe ham i Forbindelse med Deres Fortrolighed og Opmuntring; hold derfor ogsaa op at knytte ham til min."

„Jeg har jo ikke nævnt hans Navn."

„Godt, godt," svarede Gradgrind med et taalmodigt, ja endog ydmygt Udtryk. Og derpaa sad han lidt og grundede. „Bounderby, jeg har Grund til at tvivle om, at vi nogen Sinde rigtigt have forstaaet Luise."

„Hvad mener De med vi?"

„Lad mig da sige jeg," svarede han paa dette raat udslyngede Spørgsmaal; „jeg tvivler om, at jeg nogen Sinde har forstaaet Luise. Jeg tvivler om, at jeg har opdraget hende paa den rigtige Maade."

„Der traf De det," svarede Bounderby. „Deri er jeg enig med Dem. Har De endelig udfundet det? Opdragelse! Jeg skal sige Dem, hvad Opdragelse er. — At blive kastet ud paa Gaden og blive sat paa smal Kost undtagen med Hensyn til Hug. Det er det, jeg kalder Opdragelse."

„Jeg tænker, at Deres sunde Forstand vil indse," indvendte Gradgrind i al Ydmyghed, „at hvilke Fortjenester et saadant System end kan have, vil det dog være vanskeligt at bruge det i dets Almindelighed over for Pigebørn."

„Det indser jeg aldeles ikke," svarede den haardnakkede Bounderby.

„Naa," sukkede Gradgrind, „det ville vi ikke undersøge nærmere. Jeg forsikrer Dem, at jeg ikke ønsker at disputere. Jeg søger at raade Bod paa, hvad der ikke er, som

det skulde være, og haaber, at De vil hjælpe mig paa bedste Maade; thi jeg er meget ulykkelig.“

„Endnu forstaar jeg Dem ikke,“ sagde Bounderby med trodsig Halsstarrighed, „og vil derfor intet love.“

„I Løbet af nogle faa Timer, kære Bounderby,“ vedblev Gradgrind i den samme nedtrykte, forsonlige Tone, „synes jeg selv, at jeg er bleven bedre kendt med Luises Karakter end i alle de foregaaende Aar. Denne Indsigt er bleven mig paatvungen paa en smertefuld Maade, og Opdagelsen er ikke min. Jeg tror — det vil undre Dem at høre mig sige dette, Bounderby — jeg tror, at der findes Egenskaber hos Luise, som — som ere blevne slemt forsømte og — og en lille Smule ødelagte. — Jeg — jeg vilde gerne udtale for Dem, at — at hvis De velvillig vilde hjælpe mig i et Forsøg paa i nogen Tid at overlade hende til hendes bedre Natur — og ved Ømhed og Hensynsfuldhed opmuntre den til at udvikle sig selv — vilde — vilde det være til Lykke for os alle. Luise,“ vedblev han, idet han skyggede for Ansigtet med sin Haand, „har altid været min Kæledægge.“

Den buldrende Bounderby blev saa rød i Hovedet ved at høre disse Ord, at han syntes at være og sandsynligvis ogsaa var nær ved at faa et apoplektisk Tilfælde. Han overvandt imidlertid sin Forbitrelse og sagde:

„De kunde ønske at beholde hende her i nogen Tid?“

„Det — det var min Hensigt at foreslaa Dem, kære Bounderby, at De skulde tillade Luise at blive her i et Besøg og plejes af Sissy — jeg mener naturligvis Cecilia Jupe, der forstaar hende, og til hvem hun har Tillid.“

„Af alt dette indser jeg, Tom Gradgrind,“ sagde Bounderby, idet han rejste sig med Hænderne i Lommen, „at De er af den Mening, at Luise Bounderby og jeg ikke passer rigtig for hinanden, som man kalder det.“

„Jeg er bange for, at Luise for Øjeblikket i det hele taget ikke passer til de Forhold, hvori jeg har bragt hende,“ lød hendes Faders sorgfulde Svar.

„Hør nu engang, Tom Gradgrind," sagde den glorøde Bounderby, idet han stillede sig lige over for ham med Benene langt fra hinanden, Hænderne dybere i Lommen og Haaret struttende, saa at det lignede en Hømark, hvor hans Harme rasede som et Uvejr, „De har nu sagt, hvad De havde at sige; lad nu ogsaa mig sige min Mening. Jeg er en Coketowner. Jeg er Josias Bounderby fra Coketown. Jeg kender Murstenene i denne By, og jeg kender Arbejdet i denne By, og jeg kender Skorstenene i denne By, og jeg kender Røgen i denne By, og jeg kender Folkene i denne By. Jeg kender det alt sammen meget godt. Det er noget virkeligt. Snakker en Mand til mig om indbildte Egenskaber, siger jeg altid til denne Mand, hvem han saa er, at jeg ved, hvad han mener. Han mener Skildpaddesuppe og Dyresteg med en Guldske og ønsker at komme til at køre i Karet med seks Heste for. Det er det, Deres Datter ønsker. Da De har den Mening, at hun bør have, hvad hun ønsker, raader jeg Dem til at skaffe hende det, for af mig faar hun det sgu ikke, Tom Gradgrind."

„Bounderby, jeg havde haabet, at De efter min Bøn vilde have talt i en anden Tone."

„Vent lidt, De har jo sagt, hvad De havde at sige. Jeg lod Dem tale ud; lad De nu ogsaa mig tale ud. Gør Dem ikke til et Eksempel paa Urimelighed og Inkonsekvens; thi hvor ondt det ogsaa gør mig at se Tom Gradgrind bragt i hans nuværende Stilling, vilde det dog gøre mig dobbelt ondt at se ham synke saa dybt. De giver mig altsaa at forstaa, at der er en Slags Mangel paa Forstaaelse imellem Deres Datter og mig. Til Svar herpaa vil jeg lade Dem vide, at der unægtelig er en høj Grad af Mangel paa Forstaaelse, som kan udtrykkes ved, at Deres Datter ikke tilbørlig paaskønner sin Mands Fortjenester og ikke er gennemtrængt af en saadan Opfattelse af den Ære, der er overgaaet hende ved hendes Forbindelse med ham, som hun burde være, saa sandt jeg lever! Det er tydelig talt, skulde jeg mene."

„Bounderby," indvendte Gradgrind, „det er urimeligt."

„Er det? Det glæder mig at høre Dem sige det; thi naar Tom Gradgrind med sit ny Syn paa Tingene fortæller mig, at det, jeg siger, er urimeligt, er jeg overtydet om, at det engang maa have været forbandet fornuftigt. Med Deres Tilladelse vil jeg nu gaa videre. De kender min Oprindelse og ved, at jeg i en Række Aar af mit Liv ikke havde Brug for et Skohorn, eftersom jeg ingen Sko havde. Og alligevel gives der — De kan nu tro det eller ikke, ligesom De vil — Damer — fødte Damer, som høre til Familier — Familier — der saa godt som tilbede det Støv, jeg træder paa.“

Han affyrede dette ligesom en Raket mod sin Svigerfaders Hoved.

„Derimod er Deres Datter,“ vedblev Bounderby, „langt fra at være nogen født Dame, som De selv ved. Ikke, fordi jeg giver saa meget som en Pris Tobak for saadanne Ting; det ved De alt for vel, at jeg ikke gør; men saaledes er det nu engang, og De, Tom Gradgrind, kan ikke forandre det. Hvorfor siger jeg dette?“

„Næppe,“ ytrede Gradgrind med dæmpet Stemme, „for at skaane mig, er jeg bange for.“

„Hør mig til Ende,“ sagde Bounderby, „og lad være at falde mig i Talen, indtil Turen kommer til Dem. Jeg siger dette, fordi meget fornemme Fruentimmer ere faldne i Forbavselse over at se, hvorledes Deres Datter har opført sig, og have været Vidner til hendes Ufornuftighed. De have ikke kunnet fatte, at jeg har taalt det. Og jeg kan heller ikke selv fatte det nu og vil ikke taale det.“

„Bounderby, jo mindre vi tale derom i Aften, des bedre, synes jeg.“

„Tværtimod, jo mere vi tale derom, des bedre, synes jeg. Det vil sige, indtil jeg har sagt alt, hvad jeg agter at sige; da er det mig ligegyldigt, hvor snart vi holde op. Jeg kommer nu til et Spørgsmaal, som maaske kan forkorte Sagen. Hvad mener De med det Forslag, De nylig gjorde mig?“

„Hvad jeg mener, Bounderby?“

„Med Deres Forslag om Besøget,“ sagde Bounderby med et ubøjeligt Kast med Hømarken.

„Jeg mener, at jeg haaber, at De maaske kan lade Dem overtale til i al Venskabelighed at indrømme Luise nogen Tid til Ro og Eftertanke her, hvilket maaske kan fremkalde en gradevis Forbedring til det bedre i mange Henseender.“

„Til en Afdæmpning af Deres Mening om den manglende Forstaaelse?“

„Naar De endelig vil have det fremsat paa den Maade.“

„Hvorledes er De kommen paa disse Tanker?“ spurgte Bounderby.

„Jeg har allerede sagt, at jeg er bange for, at Luise ikke er bleven forstaaet. Er det for meget forlangt, at De, Bounderby, der er saa meget ældre end hun, skulde hjælpe med til at prøve paa at bringe hende paa den rette Vej? De har paataget Dem et stort Ansvar med hende; i Medgang og Modgang, i —“

Bounderby ærgrede sig maaske over denne Gentagelse af hans egne Ord til Stefen Blackpool, men afbrød Citatet med et forbitret Udbrud.

„Hør,“ sagde han, „det har De ikke nødig at foreholde mig. Jeg ved lige saa godt som De, hvorfor jeg tog hende. Bryd De Dem bare ikke om, hvad jeg tog hende for; det bliver min Sag.“

„Jeg vilde kun sige, at vi alle, De ikke engang undtagen, mere eller mindre kunne have taget fejl, og at nogen Eftergivenhed fra Deres Side af Hensyn til det Ansvar, De har paataget Dem, ikke alene vilde være en sand Kærlighedsgerning, men maaske en Gæld, De skyldte Luise.“

„Jeg er af en anden Mening,“ buldrede Bounderby; „jeg vil nu gøre Ende paa denne Sag i Overensstemmelse med min egen Opfattelse. Jeg har ikke Lyst til at skændes med Dem derom, Tom Gradgrind; thi sandt at sige, tror jeg, at

det ikke vilde være min Stilling værdigt at indlade mig i et Skænderi om sligt. Deres fine Ven kan rejse hen, hvor han lyster. Støder jeg paa ham, vil jeg sige ham min Mening; støder jeg ikke paa ham, lader jeg det være, da det ikke vil være Umagen værd for mig at gøre det. Med Hensyn til Deres Datter, som jeg gjorde til Luise Bounderby, og som jeg havde gjort bedre i at lade vedblive at være Luise Gradgrind, saa vil jeg gaa ud fra, at hvis hun ikke er kommen hjem til i Morgen Middag Klokken tolv, foretrækker hun at blive borte, og jeg skal da sende hendes Klæder o. s. v. herover, hvor De saa for Fremtiden kan sørge for hende. Hvad jeg vil sige til Folk i Almindelighed om den Mangel paa Forstaaelse, der har ledet mig til dette Skridt, vil være dette: Jeg er Josias Bounderby, og jeg har faaet min Opdragelse; hun er Tom Gradgrinds Datter, og hun har faaet sin Opdragelse, og de to Heste vilde ikke gaa i Spænd sammen. Alle kende mig som en noget ualmindelig Mand, tror jeg nok; og Folk ville snart indse, at det ogsaa maatte være en noget ualmindelig Kvinde, som i Længden kunde vedblive at holde sig paa Højde med mig.“

„Lad mig bede Dem tænke Dem vel om, Bounderby, førend De tager en saadan Beslutning.“

„Jeg tager altid en Beslutning,“ sagde Bounderby og kastede Hatten paa Hovedet, „og hvad jeg gør, gør jeg straks. Jeg vilde undre mig over, at Tom Gradgrind henvendte en saadan Ytring til Josias Bounderby fra Coketown, hvem han kender saa godt, hvis jeg kunde undres over noget, som Tom Gradgrind gjorde, efter at han har ladet sig smitte af saadan noget sentimentalt Humbug. Jeg har nu meddelt Dem min Beslutning, og mere har jeg ikke at sige. God Nat!“

Dermed gik Bounderby hjem og i Seng. Fem Minutter over Klokken tolv næste Dag lod han Mrs. Bounderbys Ejendele omhyggelig pakke ind og sendte dem til Tom Grad-

grind; indrykkede en Kundgørelse i Bladene om, at hans Landsted var at faa til Købs underhaanden og begyndte atter at leve som Ungkarl.

Fjerde Kapitel.

Tabt.

Tyveriet i Banken var ikke tidligere gaaet i Glemme hos dens Chef og ophørte heller ikke nu at indtage en fremragende Plads i hans Opmærksomhed. For paa en pralende Maade at godtgøre sin Raskhed og Virkelyst som en mærkelig Mand, en Mand, der havde været sin egen Lykkes Smed og var et mere beundringsværdig kommercielt Vidunder end selve Venus, idet han var stegen op af Skarnet i Stedet for af Havet, gjorde han sig Umage for at vise, hvor lidt hans huslige Sager dæmpede hans Forretningsiver. Som Følge deraf udfoldede han endog en endnu større Travlhed end sædvanlig i de første Uger af sit fornyede Ungkarleliv og gjorde hver Dag en saadan Staahej med at fortsætte sin Eftersporing af Tyveriet, at de Folk, der havde med det at gøre, næsten ønskede, at det aldrig var sket.

Desuden kunde de ingen Vej komme med det og havde tabt Sporet. Uagtet de lige siden Sagens Opkomst havde holdt sig saa rolige, at de fleste virkelig troede, at den var blevén opgiven som haabløs, var der dog intet nyt indtruffet. Ingen deri indviklet Mand eller Kvinde tog i rette Tid Mod til sig eller gjorde noget selvforraadende Skridt, og endnu mærkeligere var det, at man intet hørte til Stefen Blackpool, ligesom ogsaa den mystiske gamle Kone vedblev at være et Mysterium.

Da det var kommet saa vidt, og da der ikke viste sig noget Tegn til, at man vilde komme videre, blev Udfaldet af Bounderbys Undersøgelser, at han satte sig for at vove

et dristigt Kup. Han opsatte en Plakat, hvori han udlovede tyve Pund for Paagribelsen af Stefen Blackpool, der var mistænkt for Delagtighed i det i Banken i Coketown den og den Nat forøvede Tyveri; den omtalte Stefen Blackpool beskrev han saa nøjagtig, han kunde, efter hans Paaklædning, Hudfarve, Væsen og omtrentlige Højde og fortalte, hvorledes han havde forladt Byen, og i hvilken Retning han sidst var bleven set, hvorpaa han lod det hele trykke med store, sorte Bogstaver paa et vældigt Ark Papir og fik disse Plakater slaaede op paa Murene midt om Natten, for at de paa een Gang kunde falde hele Befolkningen i Øjnene.

Klokkerne i Fabrikkerne maatte den Morgen ringe af alle Kræfter for at sprede de Klynger af Arbejdere, der i det sendrægtige Daggry havde samlet sig omkring Plakaterne og slugte dem med graadige Øjne. Ikke mindst graadige vare deres Øjne, som ikke kunde læse. Mens disse Mennesker lyttede efter den venskabelige Stemme, der læste højt for dem — der var altid en eller anden rede til at hjælpe dem — stirrede de paa de meget sigende Skrifttegn med en uklar Ærefrygt og Ærbødighed, der vilde have været halvt latterlige, hvis noget Udslag af Hobens Uvidenhed nogen Sinde kunde være andet end truende og ildevarslende. Mange Øren og Øjne havde flere Timer efter travlt med disse Plakater mellem surrende Tene, raslende Væve og snurrende Hjul, og da Arbejderne senere igen kom ud i Gaderne, var der stadig lige saa mange Læsere som før.

Desuden skulde den delegerede, Slackbridge, samme Aften holde en Tale for sine Tilhørere; og Slackbridge havde faaet et Eksemplar af Plakaten i Trykkeriet og taget den med i Lommen. O mine Venner og Landsmænd, Coketowns underkuede Arbejdere, o mine Medbrødre og Medarbejdere og Medborgere og Medmennesker, hvilken Støj blev der ikke, da Slackbridge udfoldede, hvad han kaldte „dette domfældende Dokument," og holdt det i Vejret, for at Arbejdersamfundet kunde skue og forbande det! „O mine Medmennesker, se, hvortil en Forræder i hine store Aanders Lejr,

der ere indrullerede i Samdrægtighedens hellige Tjeneste, er i Stand! O mine i Støvet nedstyrtede Venner, I, hvis Nakke bøjes af Tyranners gnavende Aag, I, hvis sammensunkne Legemer Despotismens Jærnfod tramper ned i den Jord, hen ad hvilken eders Undertrykkere gerne saa eder krybe paa eders Bug hele eders Liv igennem, ligesom Slangen i Haven — o mine Brødre, og hvorfor skal jeg som Mand ikke ogsaa tilføje mine Søstre? Hvad sige I om Stefen Blackpool, lidt rundrygget og omtrent fem Fod og syv Tommer høj, saaledes som han beskrives i dette fornedrende og modbydelige Dokument, dette skammelige Opslag, denne fordærvelige Plakat, denne afskyelige Kundgørelse? Og med hvilken knusende Majestæt vilde I ikke anklage den Øgle, der har bragt denne Plet og Skændsel over den guddommelige Æt, som lykkeligvis har forstødt ham for stedse? Ja, mine Landsmænd, lykkeligvis forstødt ham og sendt ham bort! Thi I huske, hvorledes jeg, Ansigt til Ansigt og Fod imod Fod, forfulgte ham gennem alle hans snedige Krogveje; I huske, hvorledes han snoede og vred sig, søgte Udflugter og kløvede Ord, indtil jeg, da han ikke længer havde en Tomme Grund at klynge sig til, slyngede ham ud fra vor Midte som en Genstand, der fortjente at udpeges af Foragtens udødelige Finger og brændes og svides af den hævnende Ild i enhver fri og tænkende Sjæl! Og nu, mine Venner — mine arbejdende Venner; thi jeg er glad og stolt over dette Brændemærke — mine Venner, hvis haarde, men ærlige Lejer redes under Slid og Slæb; hvis sparsomt fyldte, men uafhængige Gryder koge under Nød og Møje, nu, mine Venner, siger jeg, hvilket Navn har denne lumpne Skurk fortjent nu, da han, med Masken revet af sit Ansigt, staar for os i hele sin medfødte Hæslighed som en — hvad? En Tyv, en Røver, en bandlyst Flygtning, paa hvis Hoved der er udsat en Pris; en Pestbyld og et Saar paa den Coketownske Arbejders ædle Navn! Derfor, mine Brødre i en hellig Pagt, hvorunder eders Børn og endnu ufødte Børnebørn have sat deres spæde Hænder og Segl, foreslaar jeg eder paa det for eders

Vel stedse aarvaagne, for eders Bedste stedse ivrige, forenede Tribunals Vegne, at denne Forsamling vedtager: At da Stefen Blackpool, den i denne Plakat omtalte Væver, allerede tidligere er bleven højtidelig udstødt af det Coketownske Arbejdersamfund, er dette ikke blevet plettet af hans Misgerninger og kan ikke som Klasse rammes af nogen Bebrejdelse for hans uredelige Handlinger!“

Saaledes sluttede Slackbridge, idet han skar Tænder og svedte i en umaadelig Grad. Nogle faa alvorlige Stemmer raabte: „Nej!“ og et Par Snese modtog med „Hør! Hør!“ den Advarsel fra een Mand: „De bliver for varm, Slackbridge; tag ikke saa glubsk paa Vej!“ Men disse vare kun som Dværge mod en hel Hær; det store Flertal optog Slackbridges Ord som et Evangelium og raabte tre Gange Hurra for ham, mens han sad og pustede paa en søgt Maade.

Disse Mænd og Kvinder færdedes nu ude i Gaderne og gik rolig til deres Hjem, da Sissy, der nogle Minutter i Forvejen var bleven kaldt ud fra Luise, kom ind.

„Hvem er det?“ spurgte Luise.

„Det er Mr. Bounderby,“ sagde Sissy, halv bange for at nævne dette Navn, „og Deres Broder, Mr. Tom, og en ung Pige, som siger, at hun hedder Rachel, og at De kender hende.“

„Hvad vil de, kære Sissy?“

„De ønske at se Dem. Rachel har grædt og synes at være vred.“

„Fader,“ sagde Luise; thi han var til Stede; „af en Grund, som vil forklare sig af sig selv, kan jeg ikke undslaa mig for at tage imod dem. Skulle de komme herind?“

Da han sagde ja, gik Sissy ud efter dem og kom straks efter ind med dem. Tom kom sidst og blev staaende i den mørkeste Del af Stuen tæt ved Døren.

„Mrs. Bounderby,“ sagde hendes Mand med et koldt Nik, idet han traadte ind, „jeg forstyrrer Dem dog vel ikke, vil jeg haabe? Øjeblikket er ikke det mest passende, men her er en ung Pige, som har meddelt Oplysninger, der gør

mit Besøg nødvendigt. Og da Deres Søn, Tom Gradgrind, den unge Tom, af en eller anden Grund haardnakket vægrer sig ved at sige det allermindste, enten godt eller ondt, om disse Oplysninger, er jeg nødt til at konfrontere hende med Deres Datter."

„De har set mig een Gang før, unge Dame," sagde Rachel, der stod foran Luise.

Tom hostede.

„De har set mig een Gang før, unge Dame," gentog Rachel, da Luise ikke svarede.

Tom hostede atter.

„Ja, det har jeg."

Rachel vendte stolt sine Øjne mod Bounderby og sagde: „Vil De da ikke sige, unge Dame, hvor det var, og hvem der var til Stede?"

„Den Aften, da Stefen Blackpool var bleven afskediget, gik jeg hen til det Hus, hvor han boede, og der saa jeg Dem. Han var der ogsaa; og en gammel Kone, der ikke talte, og som jeg næppe kunde se, stod i en mørk Krog. Min Broder ledsagede mig."

„Hvorfor kunde De ikke straks sige dette, unge Tom?" spurgte Bounderby.

„Jeg havde lovet min Søster at tie dermed." Dette indrømmede Luise. „Og desuden," sagde Hvalpen bittert, „fortæller hun sin Historie saa fortræffelig og fuldstændig, at jeg ikke har nødig at tage Ordene af Munden paa hende!"

„Hav den Godhed at sige, unge Dame," vedblev Rachel, „hvorfor De i en ond Time kom til Stefen den Aften?"

„Jeg følte Medlidenhed med ham," sagde Luise med stærkere Rødme i sine Kinder, „og vilde gerne vide, hvad han agtede at tage sig for, og ønskede at tilbyde ham Hjælp."

„Tak, Frue," sagde Bounderby; „meget smigrende og venligt."

„Tilbød De ham," spurgte Rachel, „en Banknote?"

„Ja; men han afslog den og vilde kun modtage to Pund i Guld.“

Rachel vendte atter sine Øjne mod Bounderby.

„Ja vist!“ sagde Bounderby. „Spørger De, om Deres latterlige og utrolige Forklaring var sand eller ikke, er jeg nødt til at indrømme, at den er bleven stadfæstet.“

„Unge Dame,“ sagde Rachel, „Stefen Blackpool kaldes nu offentlig paa Tryk en Tyv overalt her i Byen og hvor ikke! Der er blevet holdt et Møde i Aften, hvor han er bleven omtalt paa den samme skammelige Maade. Stefen, den ærligste, bedste, trofasteste Mand!“ Hendes Harme overvældede hende, og hun tav hulkende.

„Det gør mig meget, meget ondt,“ sagde Luise.

„Unge Dame,“ svarede Rachel, „det vil jeg haabe, men jeg ved det ikke! Jeg kan ikke sige, hvad De maaske har gjort! De og Deres Lige kende os ikke, bryde sig ikke om os, høre ikke til os. Jeg ved ikke, hvorfor De kom den Aften. Jeg kan ikke sige, om De ikke kom i en eller anden Hensigt uden at tænke paa, i hvilken Ulejlighed De bragte saadan en ringe Mand. Dengang sagde jeg: Gud velsigne Dem, fordi De kom, og jeg sagde det af mit ganske Hjerte; thi De syntes at have ondt af ham, men nu ved jeg det ikke!“

Luise kunde ikke bebrejde hende denne uretfærdige Mistanke; hun var saa tro mod sin Mening om Manden og saa ulykkelig.

„Og naar jeg tænker paa,“ sagde Rachel trods sin Hulken, „at den stakkels Mand var saa taknemmelig og troede, at De mente ham det saa godt; naar jeg tænker paa, at han holdt Haanden for sit sorgfulde Ansigt for at skjule de Taarer, De kaldte frem der — saa haaber jeg, at dette gør Dem ondt, og det ikke af nogen slet Grund; men jeg ved det ikke.“

„De er en rar en,“ brummede Hvalpen, der bevægede sig urolig i sin mørke Krog, „at komme her med disse dejlige Beskyldninger! De burde sparkes ud, fordi De ikke ved, hvorledes De skal opføre Dem. Det havde De fortjent!“

Hun svarede intet, og hendes dæmpede Graad var den eneste Lyd, som hørtes, indtil Bounderby talte.

„Naa," sagde han, „De ved, hvad De har lovet at gøre; det var bedre, at De huskede paa det i Stedet for at føre al denne Faddersladder."

„Ja," svarede Rachel og tørrede sine Øjne, „det er mig meget imod, at nogen her skulde se mig saaledes, og det skal heller ikke ske oftere. Unge Dame, da jeg havde læst, hvad der er blevet trykt om Stefen — og hvori der er lige saa lidt sandt, som om det var blevet trykt om Dem — gik jeg lige hen til Banken for at sige, at jeg vidste, hvor Stefen var, og for at give Løfte om, at han sikkert skulde være her om to Dage. Jeg kunde ikke dengang faa Mr. Bounderby i Tale, og Deres Broder viste mig bort. Jeg søgte at finde Dem; men De var ikke til at finde, og jeg gik derfor tilbage til mit Arbejde. Saa snart jeg i Aften var kommen ud af Fabrikken, skyndte jeg mig at faa at vide, hvad der blev sagt om Stefen — thi jeg er stolt af at vide, at han vil komme tilbage for at gøre det til Skamme — og derfor gik jeg igen hen for at spørge efter Mr. Bounderby. Jeg traf ham og sagde ham hvert eneste Ord, jeg vidste; men han troede ikke et Ord, af hvad jeg sagde, og førte mig herhen."

„Det er for saa vidt sandt nok," indrømmede Bounderby med Hænderne i Lommen og Hatten paa Hovedet. „Men jeg har kendt jer Godtfolk før i Dag, forstaar De, og jeg ved, at I aldrig dø af Mangel paa Ord. Derfor raader jeg Dem ikke saa meget til at snakke, som til at handle. De har lovet at gøre noget, og det eneste, jeg for Tiden har at sige derom, er: Gør det!"

„Jeg har skrevet til Stefen med den Post, som afgik i Eftermiddags, ligesom jeg ogsaa har skrevet een Gang før til ham, siden han rejste," sagde Rachel; „og han vil være her om to Dage i det seneste."

„Saa vil jeg sige Dem noget. De ved maaske ikke, at der nu og da er blevet holdt Øje med Dem selv, og at

De ikke er saa aldeles fri for Mistanke i denne Sag, da de fleste Mennesker jo blive dømte efter det Selskab, de søge. Posthuset er heller ikke blevet glemt. Hvad jeg vil sige Dem, er, at intet Brev til Stefen Blackpool nogen Sinde er blevet leveret derind, og hvor Deres er blevet af, overlader jeg nu til Dem selv at gætte. De husker maaske fejl og har aldrig skrevet noget."

„Han havde ikke været borte i otte Dage, unge Dame," sagde Rachel bønfaldende til Luise, „før han sendte mig det eneste Brev, jeg har faaet fra ham, og deri skrev han, at han var nødt til at søge Arbejde under et andet Navn."

„Ja saa," udbrød Bounderby, idet han fløjtende rystede paa Hovedet, „han forandrer sit Navn, gør han! Dette er ogsaa temmelig uheldigt for en saa uplettet Fyr. Ved Domstolen holdes det, saa vidt jeg ved, for lidt mistænkeligt, naar en uskyldig har mange Navne."

„Hvad, unge Dame," sagde Rachel atter med Taarer i Øjnene, „hvad i Barmhjertighedens Navn skulde det arme Menneske gøre? Med Fabrikherrerne imod sig paa den ene Side og Arbejderne imod sig paa den anden, ønskede han kun at maatte arbejde strengt i Fred og Ro og gøre, hvad han mente var rigtigt. Kan et Menneske ikke have Lov til at følge sit eget Hjerte og sin egen Samvittighed? Skal han absolut mod sin bedre Overbevisning slutte sig til den ene eller den anden Side eller ogsaa lade sig jage som en Hare?"

„Jeg beklager ham virkelig af mit inderste Hjerte," svarede Luise, „og haaber, at han vil kunne rense sig."

„Det skal De ikke være bange for, unge Dame. Han er sikker nok!"

„Og sagtens saa meget des sikrere," sagde Bounderby, „fordi De nægter at sige, hvor han er, hvad?"

„Han skal ikke, saa vidt det staar til mig, vende tilbage med den ufortjente Bebrejdelse at være bleven bragt tilbage. Han skal vende tilbage af sin egen fri Vilje for at rense sig og gøre alle dem til Skamme, der have krænket

hans gode Navn og Rygte, uden at han var til Stede her og kunde forsvare sig. Jeg har fortalt ham alt det, der er blevet gjort imod ham," sagde Rachel, idet hun kastede al Mistanke tilbage, ligesom Klippen kaster Havet tilbage, „og han vil være her om to Dage i det seneste."

„Men desuagtet skal han," tilføjede Bounderby, „hvis han forinden kan paagribes, tidligere faa Lejlighed til at rense sig. Paa Dem har jeg intet at sige; hvad De kom og fortalte mig, viser sig at være sandt, og jeg har sat Dem i Stand til at bevise det, og dermed er det forbi. God Nat, alle sammen! Jeg maa af Sted for at overveje alt dette lidt nøjere."

Da Bounderby vilde gaa, kom Tom ud af sin Krog, holdt sig tæt ved ham og gik bort med ham. Den eneste Afskedshilsen, hvormed han ulejligede sig, var et tvært: „God Nat, Fader!" Med denne korte Tale og et skulende Blik til sin Søster forlod han Huset.

Efter at hans Pligtanker havde sluppet Grunden, havde Gradgrind været sparsom paa Ord. Han sad endnu tavs, da Luise i en blid Tone sagde: „Rachel, engang i Tiden, naar De har lært mig bedre at kende, vil De ikke have Mistillid til mig."

„Det er imod min Natur," svarede Rachel noget mildere, „at være mistroisk mod nogen; men naar jeg selv bliver mistænkt, naar vi alle blive det, kan jeg ikke holde saadanne Tanker ude af mit Hoved. Jeg beder Dem om Forladelse, fordi jeg har gjort Uret imod Dem. Jeg tror ikke, hvad jeg nylig sagde. Dog kunde jeg let komme til at tro det igen, naar jeg husker paa, hvorledes den stakkels Mand er bleven forurettet."

„Fortalte De ham i Deres Brev," spurgte Sissy, „at Mistanken syntes at være opstaaet imod ham, fordi han om Aftenen var bleven set i Nærheden af Banken? Han kunde da vide, hvad han vilde have at forklare, naar han kom tilbage, og have det paa rede Haand."

„Ja, kære," svarede hun; „men jeg kan ikke fatte,

hvad der kan have bragt ham derhen. Han plejede aldrig at gaa derhen. Banken laa slet ikke paa hans Vej. Hans Vej var den samme som min og førte ikke derhen."

Sissy var gaaet hen til hende for at spørge hende om, hvor hun boede, og om hun maatte komme næste Aften og høre, om der var indløbet Efterretning fra ham.

„Jeg tvivler om," sagde Rachel, „at han kan være her før i Overmorgen."

„Saa vil jeg ogsaa komme i Overmorgen Aften."

Da Rachel, efter at have samtykket heri, var gaaet, løftede Gradgrind Hovedet og sagde til sin Datter:

„Kære Luise, saa vidt jeg ved, har jeg aldrig set denne Mand. Tror du, han er indviklet i Sagen?"

„Jeg tror, at jeg tidligere, skønt det kostede mig Overvindelse, har troet, at han var det. Men nu tror jeg det ikke."

„Det vil altsaa sige, at du, fordi du vidste, at han var mistænkt, overtalte dig selv til at tro det. Er han da virkelig saa ærlig af Udseende og Væsen?"

„Ja, meget ærlig."

„Og hendes Tillid var urokkelig! Jeg spørger mig selv," sagde Gradgrind grublende, „om den virkelig skyldige kender disse Beskyldninger? Hvor er han, og hvem er han?"

Hans Haar havde i den sidste Tid begyndt at skifte Farve. Medens han atter støttede Hovedet paa sin Haand og saa saa gammel og graa ud, ilede Luise med et Aasyn fuldt af Frygt og Medynk hen til ham og satte sig tæt ved hans Side. I samme Øjeblik mødte hendes Øjne tilfældigvis Sissys. Sissy blev rød og for sammen, og Luise lagde Fingeren paa Læben.

Da Sissy næste Aften kom hjem og fortalte Luise, at Stefen ikke havde indfundet sig, fortalte hun det hviskende. Og da hun den følgende Aften atter kom hjem med den samme Meddelelse og tilføjede, at han ikke havde ladet høre fra sig, talte hun i den samme dæmpede, forfærdede Tone. Fra det Øjeblik, de havde vekslet hine Blikke, ud-

talte de aldrig hans Navn eller kom med nogen Hentydning til ham højt, ja indlod sig ikke engang paa at tale om Tyveriet, selv naar Gradgrind bragte det paa Bane.

De to fastsatte Dage gik, tre Dage og Nætter gik; men Stefen Blackpool kom ikke og lod ikke høre fra sig. Den fjerde Dag gik Rachel med usvækket Tillid, men i den Tanke, at hendes Brev kunde være gaaet fejl, til Banken og foreviste det Brev, hun havde faaet fra ham, med hans Adresse i en af de mange Arbejderkolonier, der laa tolv Mile derfra; men ikke ved Hovedlandevejen. Sendebude bleve sendte derhen, og hele Byen ventede, at Stefen Blackpool vilde blive ført tilbage den næste Dag.

I al denne Tid fulgte Hvalpen Bounderby som hans Skygge og hjalp ham i alle hans Foretagender. Han var i en heftig, feberagtig Spænding, bed sig i Neglene og talte med en haard, rallende Stemme og sorte og tørre Læber. Paa den Tid, da den mistænkte ventedes, var Hvalpen paa Jærnbanestationen og tilbød at ville vædde paa, at han havde smurt Haser, førend de, der vare blevne afsendte for at hente ham, vare komne, og at han ikke vilde indfinde sig.

Hvalpen fik Ret. Sendebudene vendte alene tilbage. Rachels Brev var blevet afleveret, Stefen Blackpool var i samme Time forsvunden, og ikke en Sjæl vidste mere om ham. Det eneste, hvorom der endnu herskede Tvivl i Coketown, var, om Rachel ogsaa havde været ærlig, da hun skrev, og troet, at han vilde komme tilbage, eller havde raadet ham til at flygte. Om dette Punkt vare Meningerne delte.

Seks Dage, syv Dage, langt ind i den anden Uge. Den usle Hvalp lagde et uhyggeligt Mod for Dagen og begyndte at blive overmodig. „Om denne mistænkelige Karl virkelig var Tyven? Et smukt Spørgsmaal! Hvis ikke, hvor var da Manden, og hvorfor kom han ikke tilbage!“

Hvor var Manden, og hvorfor kom han ikke tilbage?

I Nattens Dødsstilhed vendte Genlyden af hans egne Ord, der om Dagen vare rullede, Himmelen maa vide, hvor langt bort, tilbage og klang i hans Øren, til Morgenen gryede.

Femte Kapitel.

Funden.

Atter Dag og Nat, atter Dag og Nat. Ingen Stefen Blackpool. Hvor var Manden, og hvorfor kom han ikke tilbage?

Hver Aften gik Sissy til Rachels Bolig og sad hos hende i hendes lille, renlige Værelse. Hele Dagen igennem arbejdede Rachel saaledes, som den Slags Mennesker maa arbejde, hvilke Sorger de end bære paa. Røgslangerne vare ligegyldige for, hvem der blev borte eller funden, hvem der viste sig god eller slet; de tungsindigt vanvittige Elefanter standsede ikke, saa lidt som de praktiske Forretningsmænd, i deres vante Gang, hvad der saa hændtes. Atter Dag og Nat. Ensformigheden var uforandret den samme. Selv med Stefen Blackpools Forsvinden gik det paa samme Maade, og den begyndte at blive et lige saa ensformigt Vidunder som nogen Maskine i Coketown.

„Jeg tror næppe," sagde Rachel, „at der endnu findes tyve Mennesker her i Byen, som have Tillid til den stakkels kære Stefen."

Dette sagde hun til Sissy, medens de sad i hendes Kammer, der kun oplystes af Lygten paa Gadehjørnet. Sissy var kommen, efter at det allerede var blevet mørkt, for at vente paa hende, indtil hun kom tilbage fra sit Arbejde, og de havde siden siddet ved Vinduet, hvor Rachel havde truffet hende, uden at noget andet Lys var nødvendigt til deres sørgelige Samtale.

„Naar det ikke var blevet mig forundt, at jeg havde

Dem at tale med," sagde Rachel, „vilde der være Øjeblikke, da jeg maatte have frygtet for at miste min Forstand. Men jeg henter Haab og Styrke fra Dem, og De tror jo, at om ogsaa Skinnet kan være imod ham, vil han dog kunne retfærdiggøre sig."

„Ja, det tror jeg af mit ganske Hjerte," svarede Sissy. „Jeg er saa vis paa, Rachel, at den Tillid, De trods alt nærer i Deres Sjæl, ikke vil blive skuffet, at jeg ikke er mere urolig for ham, end om jeg havde kendt ham i lige saa mange Prøvelsesaar, som De har."

„Og jeg, kære," sagde Rachel med dirrende Stemme, „har i dem alle set ham paa hans stille Maade være saa trofast mod alt, hvad der var ærligt og godt, at jeg, om han saa ikke mere skulde lade høre fra sig, og jeg selv blev hundrede Aar, dog med mit sidste Aandedræt vilde sige: Gud kender mit Hjerte; jeg har intet Øjeblik ophørt at tro paa Stefen Blackpool!"

„Alle vi paa Stone Lodge tro, at han tidlig eller sent vil blive renset for enhver Mistanke."

„Jo mere jeg overbevises om, at man tror det, kære Pige," sagde Rachel, „og jo smukkere jeg finder det af Dem, at De kommer herhen for at trøste mig og holde mig med Selskab og blive set sammen med mig, uagtet jeg selv endnu ikke er ganske fri for Mistanke, des mere græmmer det mig, at jeg kunde sige hine mistroiske Ord til den unge Dame. Og dog —"

„Men nu mistror De hende vel ikke længer, Rachel?"

„Nej, ikke efter at De har skaffet mig Lejlighed til at lære hende nærmere at kende. Men jeg kan dog ikke altid bare mig for —"

Hendes Stemme dæmpedes til en saa sagte Mumlen, at Sissy, skønt hun sad ved Siden af hende, var nødt til at lytte med spændt Opmærksomhed.

„Jeg kan dog ikke altid bare mig for Mistro til en eller anden. Jeg kan ikke tænke mig, hvem det er; heller ikke, hvorfor eller hvorledes det er blevet gjort; men jeg

har en Mistanke om, at nogen har skaffet Stefen af Vejen. Jeg har en Mistanke om, at han ved at komme frivillig tilbage og vise dem alle, at han var uskyldig, vilde bringe nogen i Forlegenhed, og at denne nogen, for at forebygge dette, har skaffet ham af Vejen.“

„Det er en skrækkelig Tanke,“ sagde Sissy og blegnede.

„Ja, det er skrækkeligt at tro, at han maaske er bleven myrdet.“

Sissy gøs og blev endnu blegere.

„Naar dette trænger sig ind i min Sjæl,“ sagde Rachel, „og undertiden kommer det over mig, skønt jeg gør alt, hvad jeg kan, for at holde det borte ved at tælle i det uendelige, mens jeg arbejder, og atter og atter at gentage Stykker, jeg lærte udenad i min Barndom — bliver jeg saa urolig og forvirret, at jeg, hvor træt jeg ogsaa er, faar Lyst til at gaa mange, mange Mil. Jeg maa overvinde dette, førend jeg gaar i Seng. Jeg vil følge Dem hjem.“

„Han kan jo være bleven syg undervejs,“ sagde Sissy, idet hun holdt et svagt Glimt af Haab op for hende, „og i saa Tilfælde er der jo mange Steder paa Vejen, hvor han kan være tyet ind.“

„Men han er ikke paa noget af dem. Han er bleven søgt overalt, men forgæves.“

„Det er sandt,“ maatte Sissy indrømme, saa nødigt hun vilde.

„Han kunde gaa Vejen i to Dage. For det Tilfælde han skulde have faaet ondt i Fødderne og ikke kunde gaa, sendte jeg ham i det Brev, han fik, Penge til at køre for, hvis han selv ingen havde tilovers.“

„Lad os haabe, at den Dag i Morgen vil bringe os noget bedre nyt, Rachel. Følg med ud i den friske Luft.“

Hendes blide Haand ordnede Rachels Sjal paa hendes glinsende sorte Haar saaledes, som hun plejede at bære det, og derpaa gik de. Da Vejret var godt, stod smaa Klynger af Arbejdere hist og her og drev paa Gadehjørnerne;

men for de fleste af dem var det Aftensmadstid, og der var kun faa Folk i Gaderne.

„Nu er De ikke længer saa urolig, Rachel, og Deres Haand er køligere.“

„Jeg føler mig altid bedre, naar jeg kun kan gaa og trække lidt frisk Luft. Naar jeg ikke kan det, bliver jeg undertiden saa mat og forvirret.“

„Men De maa ikke tabe Modet, Rachel; thi det kan hvert Øjeblik blive nødvendigt, at De staar ved Stefens Side. I Morgen er det Lørdag. Kommer der ingen Efterretninger i Morgen, ville vi Søndag Formiddag gaa ud paa Landet, for at De kan samle Kræfter til endnu en Uge. Vil De ikke det?“

„Jo, kære.“

De vare imidlertid komne til den Gade, hvor Bounderbys Hus laa. Vejen til Sissys Hjem førte dem forbi Døren, og de fortsatte deres Vandring lige hen til det. Et Jærnbanetog var nylig kommet til Coketown og havde sat en Mængde Køretøjer i Bevægelse og udbredt stor Travlhed i Byen. Flere Kareter rullede foran dem og bag ved dem, mens de nærmede sig Bounderbys Bopæl, og en af disse kørte i en saadan Fart op for Huset, idet de vare ved at gaa forbi det, at de uvilkaarlig saa sig om. Det klare Gaslys oven for Bounderbys Trappe viste dem Mrs. Sparsit siddende i Kareten i den største Ophidselse og arbejdende paa at aabne Døren, og da hun i det samme fik Øje paa dem, raabte hun til dem, at de skulde standse.

„Det var et underligt Sammenstød af Omstændigheder!“ udbrød Mrs. Sparsit, da Kusken havde hjulpet hende ud. „Det er Forsynets Tilskikkelse! Kom ud, Madam!“ sagde derpaa Mrs. Sparsit til nogen inde i Vognen. „Kom ud, eller vi lade Dem slæbe ud!“

Og derpaa steg ingen anden end den mystiske gamle Kone ud, og Mrs. Sparsit tog hende øjeblikkelig ved Kraven.

„Bliv fra hende alle sammen!“ raabte Mrs. Sparsit

med stor Kraft. „Ingen maa røre hende! Hun hører mig til. Kom ind, Madam!“ sagde Mrs. Sparsit, idet hun vendte om paa sit forrige Kommandoord. „Kom ind, eller vi lade Dem slæbe ind!“

At se en Matrone af klassisk Ydre tage en gammel Kone i Nakken og hale hende ind i en Bolig vilde under alle Omstændigheder have været en tilstrækkelig Fristelse for alle ægte engelske Dagdrivere, der vare saa lykkelige at være Vidner til et saadant Syn, til at trænge ind i denne Bolig og se Sagen til Ende. Men da dette Fænomen fik forhøjet Interesse ved den Navnkundighed og Gaadefuldhed, der var forbunden med Tyveriet i Banken, vilde det med uimodstaaelig Tiltrækningskraft have lokket Dagdriverne ind, selv om de havde troet, at Taget vilde styrte ned over Hovedet paa dem. Følgelig sluttede de tilfældige Vidner ude paa Fortovet, de travleste af Naboerne, en fem og tyve Stykker i Tallet, sig til Sissy og Rachel, ligesom disse havde sluttet sig til Mrs. Sparsit og hendes Bytte, og den hele Trop styrtede ind i Bounderbys Spisesal, hvor de bageste ikke spildte et Øjeblik med at stige op paa Stolene for at kunne se ud over de forreste.

„Kald Mr. Bounderby herned!“ raabte Mrs. Sparsit.

„Rachel, ved De, hvem denne Person er?“

„Det er Mrs. Pegler,“ sagde Rachel.

„Det tænkte jeg nok!“ udbrød Mrs. Sparsit hoverende. „Hent Mr. Bounderby. Til Side alle sammen!“ Her hviskede gamle Mrs. Pegler, idet hun tilhyllede sig og søgte at undgaa at blive set, et Par bønfaldende Ord til hende. „Tal ikke til mig,“ sagde Mrs. Sparsit højt; „jeg har jo sagt Dem tyve Gange undervejs, at jeg ikke slipper Dem, førend jeg selv har overleveret Dem til ham.“

Nu viste Bounderby sig, ledsaget af Gradgrind og Hvalpen, med hvem han havde raadslaaet ovenpaa, og ved Synet af dette uindbudne Selskab i hans Spisesal saa Bounderby mere forbavset end gæstfri ud.

„Hvad er der dog paa Færde?“ sagde han, „Mrs. Sparsit, Frue?“

„Mr. Bounderby,“ forklarede denne værdige Kvinde, „jeg haaber at være saa heldig at kunne fremstille en Person, som det har været Dem magtpaaliggende at finde. Dreven af mit Ønske om at lette Deres Sind, samlede jeg de ufuldstændige Oplysninger, som kunde give mig Traaden til denne Persons Opholdssted; det var det unge Fruentimmer Rachel, der heldigvis er her til Stede og kan aflægge Vidnesbyrd, der bragte mig paa Sporet, og jeg har været saa heldig at finde hende og at kunne bringe hende med — jeg har ikke nødig at sige, meget imod hendes Ønske. Det har ikke været uden Møje, at jeg har bragt dette i Stand! Men Møje i Deres Tjeneste er for mig en Glæde, og Sult, Tørst og Kulde en sand Nydelse.“

Her tav hun; thi Bounderbys Aasyn aabenbarede en højst mærkelig Sammensætning af alle mulige Farver og Udtryk af Mishag, da den gamle Mrs. Pegler fremstilledes for ham.

„Men hvad mener De dog med dette?“ lød hans højst uventede, forbitrede Spørgsmaal. „Jeg spørger Dem, hvad mener De med dette, Mrs. Sparsit?“

„Hvad mener De?“ udbrød Mrs. Sparsit med mat Stemme.

„Hvorfor passer De ikke Deres egne Sager, Frue?“ brølede Bounderby. „Hvor tør De vove at stikke Deres tjenstvillige Næse i mine Familiesager!“

Denne Hentydning til hendes Yndlingslineament overvældede Mrs. Sparsit. Hun satte sig stift ned paa en Stol, som om hun var frossen, og gned med en ufravendt Stirren paa Bounderby sine Halvhandsker mod hinanden, som om ogsaa de vare frosne.

„Kære Josias!“ udbrød Mrs. Pegler skælvende. „Min elskede Dreng! Skænd ikke paa mig; jeg har ingen Skyld. Jeg sagde denne Dame tit nok, at jeg vidste, at det, hun

vilde gøre, ikke vilde være dig behageligt; men hun vilde gøre det alligevel.“

„Hvorfor lod du hende tage dig med sig? Kunde du ikke have revet Hatten af hende, slaaet et Par Tænder ind i Munden paa hende, kradset hende i Ansigtet eller gjort noget lignende ved hende?“ spurgte Bounderby.

„Min egen Dreng, hun truede mig med, at hvis jeg gjorde Modstand, vilde jeg blive hentet af Politiet, og sagde, at det var bedre, at jeg gik med det gode end blev Aarsag til en Forstyrrelse i saadant et —“ her kastede Mrs. Pegler et frygtsomt, men tillige stolt Blik paa Væggene — „saadant et smukt Hus som dette. Nej, nej, Skylden er ikke min! Min kære, herlige, stolte Dreng! Jeg har altid levet rolig og stille og afsides, elskede Josias. Ikke en eneste Gang har jeg overtraadt Aftalen. Jeg har aldrig sagt, at jeg var din Moder. Jeg har beundret dig i Frastand; og er jeg ogsaa undertiden med lange Mellemrum kommen her til Byen for at kaste et stolt Blik paa dig, har jeg dog altid gjort det, uden at give mig til Kende for nogen, og er rejst min Vej igen.“

Med Hænderne i Lommen gik Bounderby utaalmodig og forbitret frem og tilbage paa den ene Side af det lange Spisebord, medens Tilhørerne ivrigt opfangede hver Stavelse af Mrs. Peglers Udtalelse og med hver ny Stavelse bleve mere og mere rundøjede. Da Bounderby fremdeles vedblev at gaa frem og tilbage, efter at hun havde sluttet, tiltalte Gradgrind denne forurettede gamle Kone.

„Det forbavser mig, Madam,“ ytrede han med Strenghed, „at De paa Deres gamle Dage kan have den Uforskammethed at paastaa, at Mr. Bounderby er Deres Søn, efter at De har vist Dem saa unaturlig og umenneskelig mod ham.“

„Har jeg været unaturlig,“ udbrød den stakkels gamle Kone, „har jeg været umenneskelig mod den kære Dreng!“

„Kær,“ gentog Gradgrind. „Ja, vistnok kær nu, da han er naaet til Velstand. Men ikke synderlig kær, da

De forlod ham i hans Barndom og overlod ham til en fordrukken Bedstemoders Raahed.“

„Forlod jeg min Josias!“ udbrød Mrs. Pegler og slog Hænderne sammen. „Herren tilgive Dem Deres syndige Tanker og Deres Bagtalelse af min stakkels Moder, som døde i mine Arme, før Josias blev født. Gid De maa angre det og komme til bedre Erkendelse.“

Hun var saa alvorlig og krænket, at Gradgrind, forfærdet over den Mulighed, der begyndte at gaa op for ham, i en blidere Tone sagde:

„Nægter De da, Madam, at Deres Søn har Dem at takke for, at han er bleven opdragen i — Rendestenen?“

„Josias i Rendestenen! Nej, nej! Skam Dem! Min kære Dreng ved og vil lade Dem vide, at skønt han er kommen af simple Forældre, er han dog kommen af Forældre, der elskede ham saa højt, som de kunde, og aldrig holdt det for tungt selv at mangle, for at han kunde lære at skrive og regne smukt. Hjemme har jeg hans Bøger, der kunne vise det, ja, det har jeg! Og min kære Dreng ved og vil ogsaa lade Dem vide, at efter at hans elskede Fader var død, da han var otte Aar gammel, kunde ogsaa hans Moder knibe og spare, saaledes som det var hendes Pligt og hendes Glæde og hendes Stolthed, for at hjælpe ham frem i Livet og faa ham sat i Lære. En ordentlig Dreng var han, og en god Herre havde han til at faa en Haandsrækning af, og godt arbejdede han sig frem til Rigdom og Velstand. Og jeg vil lade Dem vide — thi dette vil min egen Dreng ikke sige Dem — at skønt hans Moder kun havde en lille Krambod i en Landsby, glemte han hende dog ikke, men udsatte en Pension af tredive Pund om Aaret for mig — mere, end jeg trænger til, da jeg lægger op deraf — ene og alene paa det Vilkaar, at jeg skulde holde mig for mig selv, uden at prale af ham eller volde ham Bryderi. Og det har jeg heller ikke med Undtagelse af, at jeg har set paa ham een Gang om Aaret, uden at han har vidst af det. Og det er i sin Orden,“ sagde den stakkels gamle Mrs.

Pegler med kærlig Varme, „at jeg holder mig for mig selv, og jeg tvivler ikke om, at jeg vilde gøre mange upassende Ting, og jeg er velfornøjet og kan gemme min Stolthed over min Josias hos mig selv og elske ham med en uegennyttig Kærlighed! Og jeg skammer mig paa Deres Vegne," sagde Mrs. Pegler til sidst, „over Deres Bagtalelse og Mistanke. Jeg har aldrig været her før og aldrig ønsket at komme, efter at min kære Søn havde sagt nej. Og jeg havde heller ikke været her nu, naar jeg ikke var bleven ført herhen. Aa, skam Dem at beskylde mig for at have været en slet Moder mod min Søn, uagtet min Søn staar her og kan sige Dem det modsatte!"

De omstaaende istemte en deltagende Mumlen, og Gradgrind følte, at han uskyldig var kommen i en højst ubehagelig Forlegenhed, indtil Bounderby, der hele Tiden var gaaet frem og tilbage, mens han med hvert Øjeblik blev mere og mere opsvulmet og rød, pludselig blev staaende.

„Jeg ved ikke," sagde han, „hvorledes det er gaaet til, at jeg er bleven hædret med dette Selskabs Nærværelse; men det vil jeg ikke gaa nærmere ind paa. Naar mine Gæster ere blevne tilfredsstillede, ville de maaske have den Godhed at gaa deres Vej, og selv om de ikke ere blevne tilfredsstillede, ville de maaske gaa. Jeg er ikke pligtig til at holde en Forelæsning over mine Familiesager; jeg har ikke paataget mig det, og jeg agter ikke at gøre det. Derfor ville de, som vente sig nogen som helst Forklaring om denne Del af Sagen, blive skuffede, særlig Tom Gradgrind, og det kan han ikke for tidlig faa at vide. Med Hensyn til Banktyveriet er der sket en Fejltagelse for min Moders Vedkommende. Havde man ikke været saa overdreven tjenstvillig, vilde denne Fejltagelse ikke have fundet Sted, og jeg hader altid overdreven Tjenstvillighed. God Nat!"

Endskønt Bounderby tog Sagen paa denne Maade, mens han holdt Døren aaben, for at Selskabet kunde gaa, var der dog udbredt en buldrende, paa een Gang yderst mod-

falden og i højeste Grad latterlig Flovhed over ham. Opdaget som den Ydmyghedens Storpraler, der havde bygget sin vindige Anseelse paa Løgne og i sit Praleri ladet den ærlige Sandhed ligge lige saa langt bag ved sig, som om han havde fremsat det usle Krav paa at høre til en Stamtavle, tog han sig saare naragtig ud. Mens de Mennesker, som han alt for godt vidste vilde udsprede det, der var foregaaet, i hele Byen, for at det kunde overgives til alle fire Vinde, gik ud ad den Dør, han holdt aaben for dem, kunde han ikke mere have lignet en afklædt og ydmyget Storpraler, om ogsaa Ørene vare blevne skaarne af ham. Selv hin ulykkelige, fra Hovmodets Tinde i Fortvivlelsens Pøl nedstyrtede Kvinde, Mrs. Sparsit, var ikke i saa slem en Knibe som hin mærkelige Mand og selvgjorte Vindmager, Josias Bounderby fra Coketown.

Efter at have forladt Mrs. Pegler, der fik en Seng overladt i hendes Søns Hus for den Nat, fulgtes Rachel og Sissy ad til Stone Lodge, hvor de tog Afsked med hinanden. Gradgrind havde indhentet dem, førend de vare komne ret langt, og talte med megen Deltagelse om Stefen Blackpool, hvem han mente, at dette fuldstændig mislykkede Forsøg paa at mistænkeliggøre Mrs. Pegler vilde komme til gode.

Med Hensyn til Hvalpen, saa havde han under dette Optrin, ligesom ved enhver anden Lejlighed i den sidste Tid, holdt sig tæt til Bounderby. Han syntes at føle, at saa længe Bounderby ikke kunde gøre nogen Opdagelse uden hans Vidende, var han for saa vidt sikker. Han besøgte aldrig sin Søster og havde kun set hende een Gang, siden hun var kommen hjem, nemlig den Aften, da han, som allerede fortalt, havde holdt sig saa tæt til Bounderby.

I hans Søsters Sjæl var der stedse een uklar Frygt, som hun vel aldrig udtalte i Ord, men som omgav det vanartige og utaknemmelige unge Menneske med en skrækkelig Hemmelighedsfuldhed. Den samme mørke Mulighed havde i de samme uklare Omrids netop denne Dag fremstillet sig

for Sissy, dengang Rachel talte om, at nogen, der kunde komme i Forlegenhed ved Stefens Tilbagekomst, havde skaffet ham af Vejen. Luise havde aldrig talt om, at hun nærede nogen Mistanke til sin Broder i Forbindelse med Tyveriet; hun og Sissy havde ikke betroet sig til hinanden i den Henseende, undtagen da de havde vekslet hint ene Øjekast, mens den intet anende Fader havde støttet sit graa Hoved paa sin Haand; men der var en stiltiende Forstaaelse mellem dem, og de vidste det begge. Denne Frygt var saa forfærdelig, at den svævede over dem som en spøgelseagtig Skygge, og ingen af dem vovede at tænke paa, hvor nær den var hende selv, og langt mindre paa, hvor nær den var den anden.

Og under dette voksede det fremtvungne Mod, som Hvalpen havde faaet samlet sammen. Var Stefen Blackpool ikke Tyven, kunde han jo vise sig. Hvorfor gjorde han det ikke?

Endnu en Nat, endnu et Døgn, ingen Stefen Blackpool. Hvor var Manden, og hvorfor kom han ikke tilbage?

Sjette Kapitel.

Stjernelyset.

Det var en klar og kølig Efteraarssøndag, da Sissy og Rachel mødtes tidlig om Morgenen for at gaa ud paa Landet.

Da Coketown strøede Aske, ikke alene paa sit eget, men ogsaa paa Omegnens Hoved, ligesom hine gudsfrygtige Personer, der gøre Bod for deres egne Synder ved at lade andre gaa i Sækkelærred, plejede de, som en Gang imellem tørstede efter et Drag frisk Luft, hvilket ikke nødvendig hører til Livets syndigste Nydelser, at tage en Milsvej med

Jærnbanen og derpaa begynde deres Spadsereture i det grønne. Sissy og Rachel hjalp sig ud af Røgen paa den sædvanlige Maade og bleve satte af paa en Station omtrent midtvejs imellem Byen og Bounderbys landlige Tilflugtssted.

Skønt det grønne Landskab hist og her vanhældedes af Bunker af Kul, var det dog ellers grønt, og der var Træer at se og Lærker, som sang — uagtet det var Søndag — og Luften gennemstrømmedes af en sød Vellugt, og det hele overhvælvedes af en klar, blaa Himmel. Paa den ene Side tog Coketown sig ud som en sort Taage; paa den anden begyndte Bakker at hæve sig i Vejret; paa den tredje saa man en svag Forandring i Lysskæret ude i Horisonten, hvor det skinnede paa det fjerne Hav. Under deres Fødder var Græsset grønt; Grenenes Skygger spillede paa det i nydelige Mønstre, Hækkerne vare yppige, og alt hvilede i Fred. Maskinerne ved Grubemundingerne og de magre gamle Heste, der havde slidt deres daglige Arbejdes Kredsgang nede i Jorden, hvilede; Hjulene havde for en kort Tid ophørt at dreje sig, og Jordens store Hjul syntes at gaa rundt uden de Rystelser og den Larm som til andre Tider.

De vedbleve at gaa over Markerne og gennem de skyggefulde Alleer, idet de snart steg over Resterne af et Hegn, der var saa raaddent, at det faldt over Ende, naar Foden rørte ved det, snart kom tæt forbi en Dynge Mursten og Bjælker, der var overgroet med Græs og paapegede Stedet for et eller andet forladt Anlæg. De fulgte Fodstier og Spor, hvor utydelige de ogsaa vare. Smaahøje, hvor Græsset voksede højt og vildt, og hvor Brombær, Skræpper og deslige Vækster vare sammendyngede i forvirret Uorden, skyede de stadig; thi der fortaltes sørgelige Historier der i Egnen om de gamle Gruber, der skjultes under disse Kendemærker.

Solen stod højt, da de satte sig ned for at hvile sig. I lang Tid havde de ikke set noget, enten nær eller fjern, og Ensomheden vedblev at være den samme. „Det er saa stille her, Rachel, og Vejen er saa ubanet, at jeg næsten

maa tro, at vi ere de første, som have været her hele Sommeren.“

Idet Sissy sagde dette, faldt hendes Øjne paa en af de raadne Rester af et omstyrtet Gærde. Hun stod op for at tage det nærmere i Øjesyn. „Og dog ved jeg det ikke rigtig; det kan ikke være længe siden, at dette er blevet revet om. Træet er ganske frisk der, hvor det har givet efter. Her er ogsaa Fodspor. — Aa Rachel!“

Hun løb tilbage og faldt hende om Halsen. Rachel var allerede sprungen op.

„Hvad er der paa Færde?“

„Jeg ved det ikke. Der ligger en Hat i Græsset.“

De gik hen til den. Skælvende fra Hoved til Fod, tog Rachel den op og brast i en Strøm af Graad og Klager; Stefen Blackpool stod der skrevet i den med hans egen Haand.

„Aa, det stakkels Menneske, det stakkels Menneske! Han er bleven skaffet af Vejen. Han ligger myrdet her!“

„Er der — er der — Blod paa Hatten?“ stammede Sissy.

De vare bange for at se efter, men undersøgte den dog og fandt intet Mærke af Vold paa den, enten udvendig eller indvendig. Den havde ligget der nogle Dage; thi Regn og Dug havde tilsølet den, og dens Form havde aftrykt sig i Græsset, hvor den havde ligget. De saa sig frygtsomt om uden at røre sig, men kunde intet andet opdage. „Rachel,“ hviskede Sissy, „jeg vil gaa lidt længere bort alene.“

Hun havde allerede sluppet hendes Haand og var ved at gaa, da Rachel omslyngede hende med begge sine Arme og udstødte et Skrig, der genlød over hele det vidtstrakte Landskab. Foran dem lige ved deres Fødder laa Randen af et sort, gabende Svælg, skjult af det tykke Græs. De sprang tilbage og faldt paa Knæ, idet den ene skjulte sit Ansigt ved den andens Hals.

„O, min Gud, han er dernede! Dernede!“ I Begyndelsn

var dette og hendes frygtelige Skrig alt, hvad der ved Taarer, Bønner, Forestillinger eller noget som helst Middel var at faa ud af Rachel. Det var umuligt at berolige hende, og det var ligefrem nødvendigt at holde fast paa hende, da hun ellers vilde have styrtet sig ned i Skakten.

„Rachel, elskede Rachel, gode Rachel, for Himmelens Skyld ikke disse skrækkelige Skrig! Tænk paa Stefen!“

Ved indtrængende at gentage denne Opfordring, der udtaltes med et saadant Øjebliks hele Kval, fik Sissy hende omsider til at være stille og se paa sig med et taareløst, forstenet Ansigt.

„Stefen lever maaske endnu, Rachel. De vilde jo ikke lade ham ligge et Øjeblik lemlæstet nede paa Bunden af dette skrækkelige Sted, hvis De kunde skaffe ham Hjælp!“

„Nej, nej!“

„Saa rør Dem for hans Skyld ikke af Stedet! Lad mig gaa hen og lytte.“

Hun gøs ved at nærme sig Gruben, men krøb paa Hænder og Knæ hen til den og raabte til ham saa højt, hun kunde. Hun lyttede; men ingen svarede. Hun raabte atter og lyttede; men endnu stadig ingen svarende Lyd. Hun gjorde dette tyve, tredive Gange. Hun tog en Græstørv op af den løse Jord, hvor han var snublet, og kastede den ned. Hun kunde ikke høre den falde.

Den vide Udsigt, der havde været saa skøn i sin Stilhed, kun for faa Minutter siden, opfyldte næsten hendes modige Hjerte med Fortvivlelse, da hun stod op og saa sig om uden at kunne øjne Hjælp. „Vi maa intet Øjeblik spilde, Rachel. Vi maa gaa hver sin Vej for at søge Hjælp. Gaa De den Vej, vi ere komne, saa vil jeg følge Fodstien frem efter. Sig enhver, som De møder, hvad der er hændet. Tænk paa Stefen, tænk paa Stefen!“

Af Rachels Ansigt saa hun, at hun kunde stole paa hende. Efter at have staaet et Øjeblik og set hende løbe og vride Hænderne, medens hun løb, vendte hun sig om og gav sig nu selv til at søge, idet hun dog først standsede

ved Hækken for at binde sit Sjal fast der for at kunne finde Stedet igen, hvorpaa hun lagde sin Hat fra sig og løb, som hun aldrig før havde løbet.

Løb, Sissy, løb i Himmelens Navn! Stands ikke for at trække Vejret. Løb, løb! Medens en Stemme i hendes Indre opildnede hende paa denne Maade, løb hun fra Mark til Mark, Vej til Vej, Sted til Sted, som hun aldrig før havde løbet, indtil hun kom til et Skur ved et Maskinhus, hvor to Mænd laa i Skyggen og sov paa noget Halm.

Saa forvirret og aandeløs, som hun var, faldt det hende vanskelig først at vække dem og dernæst at forklare dem Sammenhængen; men ikke saa snart havde de forstaaet hende, førend de bleve lige saa ivrige som hun. Den ene af Mændene laa og sov en Rus ud; men da hans Kammerat raabte til ham, at et Menneske var faldet ned i den gamle Djævleskakt, for han ud til en Pyt skident Vand, stak Hovedet ned i den og kom ædru tilbage.

Med disse to Mænd løb hun hen til en anden Mand en halv Fjerdingvej længere borte og med denne til endnu en, medens de andre løb hver sin Vej. Derpaa fandt de en Hest, og hun fik en Mand til at ridè paa Liv og Død til Jærnbanen for at sende en Billet til Luise, som hun skrev og gav ham. Imidlertid var en hel Landsby kommen paa Benene, og Spil, Tov, Stænger, Lys, Lygter og andre nødvendige Ting bleve i en Fart samlede paa eet Sted for at føres til den gamle Djævleskakt.

Det syntes nu at være mange, mange Timer siden, hun havde forladt den savnede, der laa i den Grav, hvori han var bleven levende begraven. Hun kunde ikke udholde at blive længere borte fra ham — det var ligesom at lade ham i Stikken — og hun ilede tilbage, ledsaget af en halv Snes Arbejdere, hvoriblandt den drukne Mand, hvem Efterretningen havde gjort ædru, og som var den bedste af dem alle. Da de kom til den gamle Djævleskakt, fandt de den lige saa ensom, som hun havde forladt den. Mændene raabte og lyttede, ligesom hun havde gjort, undersøgte

Randen af Svælget, talte om, hvorledes det kunde være gaaet til, og satte sig derpaa ned og ventede, indtil Redskaberne kom til Stede.

Enhver Lyd af Insekterne i Luften, enhver Raslen af Bladene, enhver Hvisken af Mændene fik Sissy til at skælve, for hun syntes, at det var et Skrig nede fra Bunden af Gruben. Men Vinden blæste ligegyldig hen over den, uden at nogen Lyd steg op paa Overfladen, og de sad og ventede og ventede. Efter at de havde ventet i nogen Tid, begyndte nysgerrige, som tilfældig havde hørt tale om Ulykken, at komme til, og derpaa den virkelige Undsætning med Redningsapparaterne. Midt under alt dette vendte Rachel tilbage, ledsaget blandt andre af en Læge, som medbragte noget Vin og Lægemidler. Men Folkenes Tro paa, at Manden vilde blive funden levende, var kun yderst ringe.

Da der nu var Mennesker nok til Stede til at hindre Arbejdet, stillede den Mand, der var bleven ædru, sig i Spidsen for de øvrige eller blev ved fælles Samtykke stillet der og dannede en Kreds omkring den gamle Djævleskakt og satte Folk til at passe paa, at ingen trængte ind i den. Foruden de frivillige, hvis Tilbud om at arbejde modtoges, fik i Begyndelsen kun Sissy og Rachel Tilladelse til at komme inden for Kredsen; men længer op paa Dagen, da det afsendte Bud bragte et Ekstratog fra Coketown, vare Gradgrind, Luise, Bounderby og Hvalpen ogsaa der.

Solen stod fire Timer lavere, end da Sissy og Rachel først havde sat sig ned i Græsset, førend man ved Hjælp af Stænger og Tov havde tilvejebragt et Middel, hvorved to Mænd med Sikkerhed kunde stige ned i Gruben. Der var opstaaet Vanskeligheder ved Indretningen af denne Maskine, hvor simpel den ogsaa var; forskellige nødvendige Ting havde manglet, og flere Bud havde maattet gaa frem og tilbage. Klokken blev fem om Eftermiddagen paa den klare Efteraarssøndag, førend et Lys blev sænket ned for at prøve Luften, medens tre, fire Grubearbejdere stod og

stak Hovederne tæt sammen og iagttog det opmærksomt, idet Mændene ved Spillet firede efter Kommando. Lyset hejsedes, svagt brændende, op igen, og derpaa kastedes noget Vand ned. En Spand hagedes derefter fast, og Lederen og een til satte sig i den med Lys, idet de raabte: „Fir væk!“

Mens Tovet løb ud, stramt og stift, og Spillet knagede, hørtes ikke et Aandedræt blandt de hundrede eller to Hundrede Mænd og Kvinder, der stod og saa til. Signalet blev givet, og Spillet standsedes, mens endnu en lang Ende Tov var tilbage. Der paafulgte et tilsyneladende saa langt Mellemrum, mens Mændene ved Spillet stod ørkesløse, at nogle af Kvinderne raabte, at en ny Ulykke var hændet; men Lægen, der holdt Uret i Haanden, forsikrede, at der endnu ikke var gaaet fem Minutter, og formanede dem alvorlig til at være stille. Næppe havde han udtalt, førend Spillet hivedes tilbage og atter sattes i Gang. Øvede Øjne saa, at det ikke gik saa tungt, som det vilde være gaaet, hvis begge Arbejderne vare komne op, og at kun een vendte tilbage.

Tovet haledes ind, stramt og stift, og den ene Bugt efter den anden skødes op om Bommen af Spillet, og alles Øjne vare fæstede paa Gruben. Lederen hejsedes op og sprang rask ud paa Græsset. Fra alle Sider lød Raabet: „Levende eller død?“ og derpaa fulgte en dyb, dyb Tavshed.

Da han sagde „Levende!“ opløftedes et højt Jubelraab, og mange Øjne fyldtes med Taarer.

„Men han er kommen meget slemt til Skade,“ tilføjede han, saa snart han kunde skaffe sig Ørelyd. „Hvor er Doktoren? Han er kommen saa slemt til Skade, at vi ikke vide, hvorledes vi skulle faa ham op.“

De raadslog nu alle sammen og saa ængstelig paa Lægen, mens han gjorde nogle Spørgsmaal og rystede paa Hovedet ved at modtage Svarene. Solen var nu ved at gaa ned, og dens røde Skær paa Aftenhimmelen faldt paa ethvert tilstedeværende Ansigt, saa at det tydelig kunde ses i hele dets spændte Forventning.

Raadslagningen endte med, at Folkene vendte tilbage

til Spillet, og at Grubearbejderen firedes ned igen, medtagende Vinen og nogle andre Smaating. Derpaa kom den anden Mand op. Imidlertid havde nogle Mænd efter Lægens Ordre hentet et Stykke Risgærde, hvorpaa andre dannede et tykt Leje af Klædningsstykker, der dækkedes med løs Halm, mens han selv tilberedte forskellige Bind af Sjaler og Tørklæder. Da disse sidste vare færdige, hængtes de paa Armen af den Grubearbejder, der sidst var kommen op og nu fik at vide, hvorledes han skulde bruge dem. Mens han stod i Skæret af det Lys, han holdt, støttede sin fri, kraftige Haand paa en af Stængerne og undertiden skottede til de omstaaende, var han ikke den mindst fremtrædende Skikkelse i dette Optrin. Det var nu blevet mørkt, og der blev tændt Fakler.

Af det lidet, denne Mand havde sagt til de nærmeststaaende, hvilket hurtig gentoges overalt i Kredsen, fremgik det, at den savnede var styrtet ned paa en Dynge Grus, hvormed Gruben var halvt opfyldt, og at hans Fald yderligere var blevet brudt af nogle fremspringende Jordknolde. Han laa paa Jorden med sin ene Arm inde under sig og havde, efter hvad han selv troede, næppe rørt sig, efter at han var falden derned, med Undtagelse af, at han havde ført den fri Haand ned i en Sidelomme, hvori han huskede, at han havde noget Kød og Brød, hvoraf han havde spist lidt, ligesom han ogsaa nu og da havde opfanget lidt Vand med Haanden. Saa snart han havde faaet Rachels Brev, havde han forladt sit Arbejde og var gaaet hele Vejen og havde styret efter Bounderbys Landsted, efter at det var blevet mørkt, og var styrtet ned. Han havde vovet sig igennem den farlige Egn paa en saa farlig Tid, fordi han var uskyldig i det, han beskyldtes for, og havde ikke kunnet lade være at vælge den korteste Vej for at fremstille sig. Den gamle Djævleskakt fortjente, sagde Grubearbejderen med en Forbandelse over den, til fulde sit slemme Navn; thi skønt Stefen nu kunde tale, troede han dog, at det snart

vilde vise sig, at han var saa lemlæstet, at han ikke kunde leve.

Da alt var færdigt, forsvandt denne Mand ned i Gruben, idet han endnu modtog de sidste Ordrer af Lægen og sine Kammerater, efter at Spillet var begyndt at fire ham ned. Tovet løb ud ligesom før, Signalet blev givet ligesom før, og Spillet stoppede. Nu tog ingen sin Haand bort fra det. Alle ventede med et fast Tag i det og bøjede sig forover, rede til paa ny at hive om i Spillet. Omsider blev Signalet givet, og hele Kredsen trængte sig frem.

Thi nu haledes Tovet ind, strammet og spændt til det yderste, som det syntes, og Mændene drejede tungt, og Spillet knagede. Det var næppe til at udholde at se paa Tovet og tænke sig, at det kunde briste. Men den ene Bugt efter den anden skødes op om Bommen af Spillet, Forbindelseskæderne kom til Syne og til sidst viste Spanden sig med de to Mænd, som holdt sig fast ved Kanten af den — et Syn, der kunde faa Hovedet til at svimle og knuge Hjertet — mens de kærlig støttede en stakkels, sønderknust, menneskelig Skikkelse, der var bunden fast inden i den.

En dæmpet, medlidende Mumlen lød fra Mængden, og Kvinderne græd højt, da denne Skikkelse, næsten uden Skikkelse, blev løftet meget lempelig ud og lagt paa Halmlejet. I Førstningen gik kun Lægen hen til den. Han gjorde, hvad han kunde for at lægge den til Rette paa Lejet, men det bedste, han kunde gøre, var at dække den til. Da dette varsomt var gjort, kaldte han Rachel og Sissy hen til sig, og da saa man det blege, udtærede, taalmodige Ansigt skue op mod Himmelen, mens den knuste, højre Haand laa uden paa de tilhyllende Klædningsstykker, som om den ventede at blive greben af en anden Haand.

De gav ham at drikke, vædede hans Ansigt med Vand og rakte ham nogle styrkende Draaber og Vin. Skønt han laa aldeles stille og saa op mod Himmelen, smilede han dog og sagde: „Rachel.“

Hun knælede ned i Græsset ved Siden af ham og

bukkede sig over ham, indtil hendes Øjne kom imellem hans og Himmelen; thi han kunde ikke engang vende dem for at se paa hende.

„Kære Rachel.“

Hun greb hans Haand. Han smilede atter og sagde: „Slip den ikke.“

„Har du store Smerter, min egen kære Stefen?“

„Før, men ikke nu. Jeg har lidt skrækkelig og længe, kære — men nu er det forbi. Ak, Rachel, alt sammen Roderi; fra først til sidst Roderi!“

Et Genfærd af hans tidligere Udtryk syntes at fare forbi, idet han sagde dette Ord.

„Jeg faldt ned i den Grube der, som gamle Folk, der endnu leve, kunne huske, har kostet hundrede og hundrede Mennesker Livet — Fædre, Sønner, Brødre, der vare dyrebare for Tusinder og Tusinder og værnede dem mod Kulde og Sult. Jeg faldt ned i en Grube, der i Forening med Ilddunster har været grusommere end Krigen. Jeg har læst om den, ligesom enhver har kunnet læse det, i den offentlige Ansøgning fra de Mænd, der arbejdede i saadanne Gruber, hvori de bad Lovgiverne for Kristi Skyld ikke at lade deres Arbejde myrde dem, men at skaane dem for deres Koners og Børns Skyld, som de elske lige saa højt, som de fornemme Folk elske deres. Mens der arbejdedes i den, dræbte den uden Nødvendighed. Se, hvorledes vi dø, uden Nødvendighed, enten paa den ene eller den anden Maade — i et Roderi — hver eneste Dag!“

Han sagde dette med mat Stemme uden Harme mod nogen; kun som en Sandhed.

„Din lille Søster, Rachel, hende har du ikke glemt. Heller ikke er det rimeligt, at du glemmer hende nu, da jeg er hende saa nær. Du ved — du stakkels, taalmodige, lidende Veninde — hvorledes du arbejdede for hende, mens hun sad den hele Dag paa sin lille Stol ved dit Vindue, og hun døde ung og vanskabt, ene og alene af daarlig Luft,

ene og alene paa Grund af Arbejderens elendige Hjem. Roderi! Alt sammen Roderi!“

Luise nærmede sig ham, men han kunde ikke se hende, da han laa med Ansigtet vendt op imod Nattehimmelen.

„Havde alle de Ting, der vedkomme os, kære, ikke været saa forkludrede, havde jeg ikke haft nødig at komme her. Havde vi ikke selv ligget i saadant et Roderi, var jeg ikke bleven saa miskendt af mine Arbejdskammerater, de andre Vævere. Havde Mr. Bounderby kendt mig rigtig — havde han overhovedet bare kendt mig — vilde han ikke være bleven vred paa mig. Han vilde ikke have mistænkt mig. Men se deroppe, Rachel! Se op!“

Idet hun fulgte hans Øje, saa hun, at han stirrede paa en Stjerne.

„Den har skinnet paa mig,“ sagde han med Ærefrygt, „i min Smerte og Kvide dernede. Den har skinnet ind i min Sjæl. Jeg har set paa den og tænkt paa dig, Rachel, til Roderiet i min Sjæl klaredes lidt op, haaber jeg. Have nogle ikke forstaaet mig bedre, har jeg heller ikke forstaaet dem bedre. Da jeg fik dit Brev, troede jeg uden videre, at det, den unge Dame havde gjort imod mig, og det, hendes Broder havde gjort imod mig, var et og det samme, og at det var et skændigt Komplot imellem dem. Da jeg styrtede ned, var jeg forbitret paa hende og var nær bleven lige saa uretfærdig mod hende, som andre havde været det imod mig. Men i vore Domme bør vi, ligesom i vore Gerninger, taale og tilgive. I min Smerte og Kvide, mens jeg saa hist op, og den skinnede paa mig, har jeg set klarere og bedt som min sidste Bøn, at hele Verden maatte komme nærmere sammen og lære at forstaa hinanden bedre, end mens jeg svage Stakkel var i den.“

Luise, der havde kunnet høre, hvad han sagde, bøjede sig over ham lige over for Rachel, saa at han kunde se hende.

„Har De hørt det?“ sagde han efter nogle Øjeblikkes Tavshed. „Jeg har ikke glemt Dem.“

„Ja, Stefen, jeg har hørt Dem, og Deres Bøn er min.“

„De har en Fader. Vil De tage mod et Bud til ham?“

„Han er her,“ sagde Luise med Rædsel. „Skal jeg hente ham?“

„Hvis De vil.“

Luise kom tilbage med sin Fader. Staaende Haand i Haand, saa de begge ned paa det højtidelige Aasyn.

„De maa rense mig og genoprette mit gode Navn hos alle Mennesker. Det overlader jeg til Dem.“

Gradgrind blev urolig og spurgte hvorledes?

„Det kan Deres Søn sige Dem. Spørg ham. Jeg gør ingen Beskyldninger; jeg efterlader mig ingen, ikke et Ord. Jeg har set og talt med Deres Søn een Aften. Jeg forlanger ikke andet af Dem, end at De renser mig — og det haaber jeg, at De gør.“

Da Bærerne nu vare færdige til at bringe ham bort, og det var Lægen om at gøre, at han blev flyttet, gjorde de, som havde Fakler eller Lygter, sig rede til at gaa foran Baaren. Førend denne løftedes op, og mens de stillede sig i Orden, sagde han til Rachel, idet han saa op paa Stjernen:

„Hver Gang jeg kom til mig selv og saa den skinne ned paa mig i min Nød, syntes jeg, at det var den Stjerne, der viste Vej til vor Frelsers Hjem. Jeg tror næsten, at det er den selvsamme Stjerne!“

De løftede ham op, og han blev inderlig glad ved at se, at de vare i Færd med at bære ham i den Retning, hvorhen Stjernen forekom ham at lede.

„Rachel, elskede Pige! Slip ikke min Haand. I Aften tør vi følges ad, kære Veninde!“

„Jeg skal holde din Haand og gaa ved Siden af dig hele Vejen, Stefen.“

„Gud velsigne dig! Vil ingen være saa god at dække mit Ansigt til?“

De bar ham meget varsomt hen over Markerne —

mellem Hækkerne og hele det vidt udstrakte Landskab, mens Rachel stadig holdt hans Haand inden i sin. Kun ganske faa hviskende Stemmer afbrød den sørgelige Tavshed. Snart blev det et Ligtog. Stjernen havde vist ham, hvor han skulde finde den fattiges Gud, og gennem Ydmyghed, Sorg og Tilgivelse var han gaaet ind til sin Frelsers Hvile.

Syvende Kapitel.

Hvalpejagt.

Førend den Kreds, der havde dannet sig omkring den gamle Djævleskakt, opløstes, var een Skikkelse, der havde staaet inden i den, forsvunden. Bounderby og hans Skygge havde ikke staaet i Nærheden af Luise, der holdt sig ved sin Faders Arm, men ene for sig selv paa et afsides Sted. Da Gradgrind blev kaldt hen til Lejet, var Sissy, der var opmærksom paa alt, hvad der foregik, smuttet hen bag hin skændige Skygge og havde hvisket ham noget i Øret. Uden at dreje Hovedet havde han talt nogle faa Ord med hende og var forsvunden. Saaledes havde Hvalpen forladt Kredsen, førend Folk havde begyndt at sætte sig i Bevægelse.

Da Faderen kom hjem, sendte han Bud til ham i Bounderbys Hus, at han straks skulde komme til ham. Svaret var, at Bounderby, der havde savnet ham blandt Mængden og ikke siden set noget til ham, havde troet, at han var paa Stone Lodge.

„Jeg tror ikke, Fader," sagde Luise, „at han kommer tilbage til Byen i Aften." Gradgrind vendte sig bort uden at sige mere.

Morgenen efter gik han selv ned til Banken, saa snart denne blev aabnet, og da han saa sin Søns Plads tom — han havde ikke straks haft Mod til at gaa ind — vendte

han tilbage langs ad Gaden for at møde Bounderby paa hans Vej derhen og sagde da til ham, at han af Grunde, som han snart skulde forklare, men som han for Øjeblikket bad sig fritagen for at meddele, havde fundet det nødvendigt for en kort Tid at sysselsætte sin Søn et Stykke fra Byen, samt at det var hans Pligt at rense Stefen Blackpools Minde og offentliggøre, hvem Tyven var. Bounderby, der blev ganske fortumlet i Hovedet, blev staaende stille paa Gaden, efter at hans Svigerfader havde forladt ham, og svulmede som en umaadelig Sæbeboble uden dennes Skønhed.

Gradgrind gik hjem, lukkede sig inde i sit Værelse og blev der hele Dagen. Een Gang, da Sissy og Luise bankede paa Døren, sagde han, uden at lukke op: „Ikke nu, kære Børn; i Aften.“ Da de kom igen om Aftenen, sagde han: „Endnu kan jeg det ikke; i Morgen.“ Han spiste intet den hele Dag og lod sig ikke bringe Lys, efter at det var blevet mørkt, og de hørte ham gaa op og ned ad Gulvet indtil langt ud paa Aftenen.

Men om Morgenen indfandt han sig til sædvanlig Tid til Frokosten og satte sig paa sin sædvanlige Plads ved Bordet. Gammel og krumrygget saa han ud og helt nedbøjet, og dog saa han ud som en klogere og bedre Mand end i de Dage, da han ikke havde haft Sans for andet end Kendsgerninger i dette Liv. Da han forlod Værelset, aftalte han en Tid med dem, da de skulde komme til ham, og gik bort med sænket Hoved.

„Kære Fader,“ sagde Luise, da de efter Aftale vare komne ind til ham, „du har endnu tre unge Børn tilbage. De skulle blive anderledes; jeg selv skal med Himmelens Hjælp blive anderledes!“

Hun rakte Sissy Haanden, som om hun mente, ogsaa med hendes Hjælp.

„Din elendige Broder,“ sagde Gradgrind. „Tror du, at han havde lagt Planen til dette Tyveri, dengang han gik med dig til den fattige Mands Logi?“

„Jeg frygter for det, Fader. Jeg ved, at han var i stor Trang for Penge og havde ødslet mange bort.“

„Den onde Tanke at kaste Mistanke paa den fattige Mand opstod vel hos ham, fordi denne var i Færd med at forlade Byen?“

„Jeg tror, at det maa være faldet ham ind, mens han sad der. Thi jeg bad ham følge med mig derhen. Det var ikke ham, der gav Ideen til Besøget.“

„Han havde jo en Samtale med den fattige Mand. Tog han ham til Side?“

„Han førte ham udenfor, ud paa Gangen. Jeg spurgte ham siden, hvorfor han havde gjort det, og han fremførte ogsaa et rimeligt Paaskud; men naar jeg sammenholder alle Omstændigheder med, hvad der foregik i Aftes, er jeg bange for, at jeg kun alt for tydelig kan forestille mig, hvad der passerede imellem dem.“

„Sig mig,“ sagde hendes Fader, „om dine Tanker fremstille din brødefulde Broder i det samme mørke Lys som mine.“

„Jeg er bange for,“ svarede Luise tøvende, „at han — maaske i mit, maaske i sit eget Navn — har gjort Stefen Blackpool en eller anden Forestilling, som har faaet denne til i god Tro at gøre noget, som han aldrig før havde gjort, og opholde sig i Nærheden af Banken de to, tre Aftener, førend han forlod Byen.“

„Det er kun alt for tydeligt!“ svarede Faderen. „Kun alt for tydeligt!“

Han skyggede for sit Ansigt og tav et Øjeblik. Derpaa fattede han sig og sagde:

„Men hvorledes skulle vi nu finde ham? Hvorledes kan han frelses fra Retfærdigheden? Hvorledes skulle vi, og vi alene finde ham i de faa Timer, jeg endnu kan lade gaa, førend jeg meddeler Sandheden? Ti Tusinde Pund vilde ikke kunne gøre det.“

„Sissy har gjort det, Fader.“

Han vendte sine Øjne hen mod det Sted, hvor hun

stod som en god Fe i hans Hus, og sagde i en blid .og taknemmelig Tone: „Det er altid dig, mit Barn!“

„Allerede førend i Gaar nærede vi Frygt,“ forklarede Sissy med et Blik paa Luise; „og da jeg saa Dem blive ført hen til Baaren og hørte, hvad der foregik, gik jeg hen til ham, uden at nogen saa det, og sagde: „Se ikke paa mig. Se hen, hvor Deres Fader staar. Flygt straks baade for hans og Deres egen Skyld!“ Han skælvede allerede, førend jeg talte til ham, og for sammen og skulede endnu mere ved disse Ord og sagde: „Hvor skal jeg ty hen? Jeg har kun faa Penge og kender ingen, som vil skjule mig!“ Faders gamle Cirkus randt mig i Tankerne. Jeg havde ikke glemt, hvor Sleary plejede at rejse omkring paa denne Tid af Aaret, og havde for kun et Par Dage siden læst om ham i en Avis. Jeg sagde ham, at han skulde skynde sig derhen og sige sit Navn og bede Sleary skjule sig, til jeg kom. „Jeg skal være hos ham endnu i Morgen tidlig,“ sagde han. Og jeg saa ham snige sig bort blandt Folkene.“

„Gud være lovet!“ udbrød hans Fader. „Saa kan han maaske endnu slippe ud af Landet.“

Dette var saa meget sandsynligere, som den By, Sissy havde vist ham til, kun laa tre Timers Rejse fra Liverpool, hvorfra han hurtig kunde blive sendt over til en anden Verdensdel. Men da det var nødvendigt at bruge Forsigtighed ved at sætte sig i Forbindelse med ham — thi der var nu stor Fare for, at han hvert Øjeblik kunde blive mistænkt, og ingen kunde være sikker paa, at Bounderby ikke i et brovtende Anfald af Iver for det offentliges Vel vilde spille en Romers Rolle — blev de enige om, at Sissy og Luise ad Omveje skulde tage alene hen til det nævnte Sted, og den ulykkelige Fader rejse bort i en anden Retning og naa det samme Maal ad en anden og længere Vej. Endvidere kom de overens om, at han ikke skulde fremstille sig for Sleary for ikke at vække Mistillid til sine Hensigter, og for at Efterretningen om hans Komme ikke skulde faa hans Søn paa ny til at tage Flugten, men at det skulde over-

lades Sissy og Luise at indlede Sagen, og at de skulde underrette ham, der var Aarsag til saa megen Sorg og Skændsel om, at hans Fader var i Nærheden, og om det Øjemed, hvori de vare komne. Da disse Forholdsregler vare blevne modent overvejede og fuldstændig forstaaede af dem alle tre, var det paa Tiden at iværksætte dem. Tidlig om Eftermiddagen gik Gradgrind fra sit eget Hus lige ud paa Landet for at naa det Tog, med hvilket han skulde rejse, og om Aftenen tog de andre af Sted i en anden Retning, opmuntrede ved ikke at se noget Ansigt, som de kendte.

De to rejste hele Natten, undtagen naar de nogle Minutter ad Gangen opholdtes paa Skiftestationer for at stige op eller ned ad endeløse Trapper — den eneste Afveksling paa disse Stationer — og bleve tidlig om Morgenen satte af ved en Mose en god Fjerdingvej fra den By, de søgte. Fra dette uhyggelige Sted udfriedes de af en gammel Vildmand af en Postillon, der tilfældigvis var tidlig oppe og piskede paa en Hest for en Jagtvogn, og bleve saaledes smuglede ind i Byen gennem alle de Baggader, hvor Svinene rodede. Skønt denne Indkørsel hverken var pragtfuld eller engang vellugtende, var den dog, som sædvanligt i saadanne Tilfælde, den lovlige Alfarvej.

Det første, de saa, da de kom ind i Byen, var Skelettet af Slearys Cirkus. Selskabet var rejst til en anden By over fire Mil derfra og havde aabnet den der. De to Byer stod i Forbindelse med hinanden ved en bakket Landevej, og man kunde kun køre meget langsomt paa denne. Skønt de i Hast spiste Frokost og ikke undte sig Hvile, som det ogsaa vilde være forgæves at søge under saa pinlige Omstændigheder, blev det dog Middag, førend de begyndte at faa Øje paa Plakater om Slearys Beriderselskab paa Ladedøre og Mure, og Klokken var eet, da de holdt paa Torvet.

En stor Formiddags Forestilling af Beriderne, som netop nu skulde tage sin Begyndelse, anmeldtes af den offentlige Udraaber, lige som de satte Foden paa Brostenene. Sissy raadede til, at de for at undgaa at gøre Spørgsmaal og

vække Opmærksomhed i Byen skulde tage Billet ved Indgangen. Tog Sleary mod Pengene, vilde han sikkert nok kende hende og gaa til Værks med Forsigtighed. Var han der ikke, vilde han nok faa Øje paa dem indenfor og ikke vise sig mindre forsigtig med at lade dem vide, hvad han havde gjort med Flygtningen.

Med bankende Hjerter gik de derfor til den uforglemmelige Fjællebod. Flaget med Indskriften: Slearys Beriderselskab var der; og den gotiske Niche var der, men Sleary var der ikke. Kidderminster, der havde udviklet sig alt for stærkt, til at selv den vildeste Lettroenhed kunde have holdt ham for en Kupido, havde givet efter for Omstændighedernes — og sit Skægs — uimodstaaelige Magt og præsiderede som en Mand, der gjorde sig alsidig nyttig, ved denne Lejlighed ved Kassen og havde tillige en Tromme i Reserve for at have noget at bruge sine fri Øjeblikke og overflødige Kræfter til. Under sit skarpe Udkig med falsk Mønt havde Kidderminster i sin nuværende Stilling ikke Øje for andet end Penge, hvorfor Sissy slap ukendt forbi ham, og de gik nu ind.

Kejseren af Japan red en adstadig, gammel, blakket Hest og hvirvlede fem Vandfade i Luften paa een Gang, denne Monarks Yndlingsadspredelse. Skønt velkendt med hans fyrstelige Stamtræ, havde Sissy dog intet personligt Kendskab til den nuværende Kejser, og hans Regering var fredelig. Miss Josefine Slearys berømte, gratiøse, tyrolske Blomsterspring anmeldtes derpaa af en ny Bajas — der humoristisk sagde Blomkaalsspring — og straks efter traadte Sleary ind med hende ved Haanden.

Sleary havde kun slaaet een Gang efter Bajassen med sin lange Piskesnert, og Bajassen havde kun een Gang sagt: „Gør De det tiere, rider jeg Dem over Ende!“ da Sissy genkendtes baade af Fader og Datter. Men de udførte deres Roller med megen Fatning, og Sleary lagde ikke mere Udtryk i sit bevægelige Øje end i sit stillestaaende. Forestillingen varede Sissy noget længe, især da den standsedes

for at give Bajassen Lejlighed til at fortælle Sleary en Historie om, hvorledes to Ben sad paa tre Ben og gnavede paa eet Ben, indtil fire Ben kom og snappede eet Ben, hvorpaa to Ben stod op, snappede tre Ben og kastede dem efter fire Ben, der løb bort med eet Ben. Thi skønt det var en sindrig Allegori om en Slagter, en trebenet Stol, en Hund og et Lammelaar, tog denne Fortælling dog Tid og holdt dem i pinlig Venten. Til sidst gjorde da den lille lyshaarede Josefine under stærk Bifald sit Kniks, og Bajassen, der var bleven alene inde paa Manegen, havde netop varmet sig og sagt: „Nu kommer Turen til mig!“ da en slog Sissy paa Skulderen og vinkede hende ud.

Hun tog Luise med sig, og de modtoges af Sleary i et ganske lille, privat Lukaf med Sejldugs Vægge, et Gulv af Græstørv og et skraat Bræddeloft, hvorpaa Tilskuerne paa Galleriet trampede for at give deres Bifald til Kende, som om de skulde gaa igennem det. „Cecilie,“ sagde Sleary, der havde Kognak og Vand ved Haanden, „det glæder mig at se dig. Du har altid været vor Yndling, og du har gjort os Ære siden de gamle Dage, det maa jeg sige. Du maa se vore Folk, førend vi tale om Forretninger, ellers knuser du deres Hjerter, især Kvindernes. Josefine er nu bleven gift med E. W. B. Childers, og de have faaet en Søn, og uagtet han kun er tre Aar, kan han dog sidde fast paa hvilken Kleppert, det skal være. Han kaldes Rideskolens lille Vidunder, og hører du ikke tale om den Dreng i London, vil du høre tale om ham i Paris. Og kan du huske Kidderminster, som vi troede havde et godt Øje til dig selv? Naa, han er ogsaa bleven gift, gift med en Enke, der er gammel nok til at kunne være Moder til ham. De have faaet to Børn, som begge ere stærke i Pantomimefaget. Kunde du se vore „Børnene i Skoven“ med deres Fader og Moder begge døende paa en Hest — deres Onkel modtage dem som sine Myndlinger paa en Hest — dem selv gaa ud og plukke Brombær paa en Hest — og Rødkælkene komme og dække dem til med Blade paa en Hest, vilde

du sige, at det var det fuldkomneste, dine Øjne nogen Sinde havde set! Og du husker jo ogsaa nok Emma Gordon, der altid var som en Moder imod dig? Naturligvis; det har jeg da ikke nødig at spørge om. Naa, Emma mistede sin Mand. Han faldt ned fra en Elefant i en Slags Pagode hos Sultanen i Indien og kunde ikke overleve det, og hun giftede sig anden Gang — giftede sig med en Høker, som blev forlibt i hende nede fra Parterret; og han er nu Fattigforstander og en rig Mand!“

Disse forskellige Forandringer fortalte Sleary, der nu havde meget lidt Vejr tilbage, med megen Hjertelighed og en vidunderlig Naivitet af saadan en gammel, rødnæset Fyldebøtte at være. Senere hentede han Josefine og Childers — temmelig furet i Kinderne ved Dagslyset — og Rideskolens lille Vidunder og, kort sagt, hele Selskabet. Nogle mærkelige Fremtoninger vare de i Luises Øjne med deres hvide og røde Hudfarve, korte Skørter og utildækkede Ben; men det var smukt at se dem flokke sig om Sissy, og det var meget naturligt, at Sissy ikke kunde bare sig for at briste i Graad.

„Saa! Nu, da Cecilie har kysset alle Børnene, omfavnet alle Fruentimmerne og givet alle Mandfolkene Haanden, maa I af Sted igen alle sammen, og lad saa Musikken spille op til anden Afdeling!“ sagde Sleary.

Saa snart de vare gaaede, vedblev han med dæmpet Stemme: „Hør, Cecilie, jeg forlanger ikke at kende din Hemmelighed, men jeg kan tænke, at dette er den unge Frøken i Huset?“

„Det er hans Søster; ja.“

„Og en Datter af den gamle. Det er det, jeg mener. Haaber, De har det godt, Miss? Haaber ogsaa, Deres Herr Fader er rask?“

„Min Fader vil snart være her,“ sagde Luise, der længtes efter at komme til Sagen. „Hvorledes gaar det min Broder?“

„Han har det godt. Tit en Gang ind her. Du kender Fiffet; find et Kighul til dig selv.“

De saa begge gennem en Sprække mellem Brædderne.

„Det er Jack Kæmpedræberen, et lille komisk Nummer for Børn,“ sagde Sleary. „Der er et Hus for Jack til at skjule sig i; der er min Bajas med et Pottelaag og et Spid som Jacks Tjener; der er lille Jack selv i en glimrende Rustning; der er to komiske sorte Tjenere, dobbelt saa store som Huset, til at staa ved Siden af det og komme ind med det. Og Kæmpen — han er af Kurvefletning og har kostet mange Penge — han er endnu ikke kommen. Kan De se det alt sammen?“

„Ja,“ svarede begge.

„Se paa dem igen, se nøje paa dem. Se De dem alle? Godt. Ja, Miss,“ her satte han en Bænk hen til dem, „jeg har nu mine egne Meninger, og Deres Fader har sine. Jeg bryder mig ikke om at faa at vide, hvad Deres Broder har gjort; det er bedst for mig ikke at vide det. Alt, hvad jeg har at sige, er, at Deres Fader har staaet Cecilie bi, og at jeg vil staa Deres Fader bi. Deres Broder er den ene af de to sorte Tjenere.“

Luise udstødte et Skrig, halvt af Sorg og halvt af Glæde.

„Det er virkelig Tilfældet; men uagtet De nu ved det, vilde De dog ikke kunne kende ham. Lad kun Deres Fader komme. Jeg skal lade Deres Broder blive her, til Forestillingen er forbi. Han skal ikke faa Lov til at klæde sig af eller vadske Malingen af sig. Lad Deres Fader komme herhen efter Forestillingen eller kom selv herhen efter Forestillingen, saa skal De træffe Deres Broder og have hele Huset for Dem selv til at tale med ham i. Bryd Dem ikke om, hvorledes han ser ud, naar han kun er godt skjult.“

Med mange Taksigelser og lettere om Hjertet opholdt Luise ikke længer Sleary, men bad ham, med Øjnene fulde af Taarer, hilse hendes Broder og gik derpaa bort med Sissy for at komme igen om Eftermiddagen.

En Time senere kom Gradgrind. Heller ikke han havde

mødt nogen, som han kendte, og var nu fuld af sangvinsk Haab om ved Slearys Hjælp at kunne skaffe sin Søn til Liverpool om Natten. Da ingen af dem alle tre kunde ledsage ham uden at røbe ham, hvor godt de saa forklædte sig, skrev han et Brev til en af sine Handelsvenner, hvem han kunde stole paa, og bønfaldt ham om at faa Overbringeren, hvad det saa skulde koste, sendt af Sted med et Skib til Nord- eller Sydamerika eller hvilken som helst anden fjern Verdensdel, hvor han hurtigst og hemmeligst kunde komme hen. Da dette var gjort, gik de om og ventede, til Cirkusen var bleven aldeles rømmet, ikke alene af Tilskuerne, men ogsaa af Beriderne og Hestene. Efter i lang Tid at have holdt Øje med den, saa de Sleary komme ud med en Stol og sætte sig ved Sidedøren og ryge, som om dette var hans Signal til, at de kunde nærme sig.

„Deres Tjener, højstærede," lød hans forsigtige Hilsen, da de gik ind. „Vil De mig noget, kan De finde mig her. De maa ikke bryde Dem om, at Deres Søn har et komisk Liberi paa."

De gik alle tre ind, og Gradgrind satte sig fortvivlet ned paa Bajassens Stol midt paa Manegen. Paa en af de bageste Bænke, afsides i det dæmpede Lys og de sælsomme Omgivelser, sad den slyngelagtige Hvalp, som han havde den Sorg at kalde sin Søn, trodsig til det sidste.

I en latterlig Frakke, der lignede en Retsbetjents, med Opslag og Taskelommer af ubeskrivelige Dimensioner, en umaadelig Vest, Knæbukser, Spændesko og en vanvittig, trekantet Hat; med intet, der passede ham, og alt af det groveste Stof, mølædt og fuldt af Huller; med Furer i sit sorte Ansigt, hvor Frygten og Heden vare trængte igennem den fedtede Sammensætning, hvormed det var oversmurt, gjorde Hvalpen en saadan Figur, at Gradgrind under andre Omstændigheder aldrig vilde have troet, at der kunde eksistere noget saa naragtigt, modbydeligt og usselt, skønt det var en Kendsgerning, der baade kunde vejes og maales. Og dertil var det kommet med et af hans Mønsterbørn!

I Førstningen vilde Hvalpen ikke nærme sig, men blev haardnakket siddende deroppe. Omsider gav han dog efter, — hvis man kan bruge dette Udtryk om en saa tvær Indrømmelse — for Sissys Bønner — Luise vilde han slet ikke kendes ved — og rykkede ned Bænk for Bænk, indtil han stod nede i Savspaanerne i Udkanten af Manegen saa langt borte som muligt fra det Sted, hvor hans Fader sad.

„Hvorledes bar du dig ad dermed?“ spurgte Faderen.

„Hvilket, mener du?“ svarede Sønnen i en studs Tone.

„Tyveriet,“ sagde Faderen med stærkt Eftertryk paa Ordet.

„Jeg sprængte selv Pengekassen om Aftenen og lod Laaget staa paa Klem, da jeg gik. Den Nøgle, som blev funden, havde jeg ladet gøre længe i Forvejen og lagde den fra mig om Morgenen, for at man skulde tro, at den var bleven brugt. Jeg tog ikke alle Pengene paa een Gang. Jeg lod, som om jeg hver Aften lagde min Beholdning i Kassen, men det gjorde jeg ikke. Nu ved du det hele.“

„Havde en Lynstraale ramt mig,“ sagde Faderen, „vilde den ikke have rystet mig saa stærkt som dette!“

„Det fatter jeg ikke,“ brummede Sønnen. „Saa og saa mange Mennesker faa betroede Stillinger; af saa og saa mange Mennesker ville saa og saa mange vise sig uredelige. Jeg har hundrede Gange hørt dig sige, at det er en Lov. Hvorledes kan jeg ændre Love? Med saadanne Ting har du trøstet andre, Fader. Trøst nu dig selv.“

Faderen skjulte Ansigtet i sine Hænder, mens Sønnen i sin vanærende Narredragt stod og tyggede paa et Halmstraa; hans Hænder, som Sværten til Dels var slidt af indvendig, lignede en Abes. Aftenen var ved at falde paa, og fra Tid til anden vendte han urolig og utaalmodig det hvide i sine Øjne hen mod Faderen. De vare den eneste Del af hans Ansigt, som røbede Liv eller Udtryk, saa tykt var det indsmurt med Sminke.

„Du maa skaffes til Liverpool og sendes ud af Landet.“

„Det maa jeg sagtens. Jeg kan ikke føle mig ulykke-

ligere paa noget andet Sted," klynkede Hvalpen, „end jeg har følt mig her, saa længe jeg kan huske. Det er dog altid noget."

Gradgrind gik hen til Døren og kom tilbage med Sleary, hvem han forelagde det Spørgsmaal, hvorledes det ynkelige Menneske kunde skaffes bort.

„Ja, jeg har tænkt paa det. Der er ingen Tid at spilde, og De maa derfor sige enten ja eller nej. Der er over fire Mil til Jærnbanen. Om en halv Time gaar en Diligence derhen for at træffe Posttoget, og dette Tog kan bringe ham lige til Liverpool."

„Men se paa ham," stønnede Gradgrind. „Vil en Diligence —"

„Det er ikke min Mening, at han skal rejse i det komiske Liberi. Sig til, saa skal jeg i fem Minutter forvandle ham til Kusk."

„Det forstaar jeg ikke rigtig," sagde Gradgrind.

„Til Fragtkusk, ved Hjælp af Garderoben. Træf en Afgørelse. Vi maa have Bud efter noget Øl. Jeg har aldrig set andet end Øl, som har kunnet gøre en rigtig Morian ren."

Gradgrind gav hurtig sit Samtykke; i en Fart tog Sleary en Bluse, en Filthat og nogle andre Fornødenheder op af en Kasse; i en Fart skiftede Hvalpen Klæder bag et Skærmbræt; i en Fart hentede Sleary Øl og vadskede ham hvid igen.

„Saa," sagde Sleary; „nu af Sted til Diligencen og sæt Dem op bag paa den; jeg vil følge Dem derhen, saa tror man, at De er en af mine Folk. Sig Farvel til Deres Familie, og hold Ørene stive." Med disse Ord trak han sig hensynsfuld tilbage.

„Her er dit Brev," sagde Gradgrind. „Du vil faa altnødvendigt. Bød ved Anger og en bedre Opførsel for den skrækkelige Handling, du har øvet, og de sørgelige Føl-

ger, hvortil den har ledet. Ræk mig din Haand, min ulykkelige Søn, og Gud tilgive dig, som jeg tilgiver dig!“

Disse Ord og den rørende Tone, hvori de udtaltes, afpressede Forbryderen et Par foragtelige Taarer, men da Luise aabnede sine Arme, stødte han hende paa ny fra sig.

„Dig ikke. Dig har jeg intet at sige!“

„Tom, Tom, skulle vi skilles saaledes efter al min Kærlighed?“

„Efter al din Kærlighed?“ svarede den forhærdede. „En dejlig Kærlighed! At overlade gamle Bounderby til sig selv, jage min bedste Ven, Mr. Harthouse, bort og gaa hjem, netop da jeg svævede i den største Fare! En dejlig Kærlighed, den! At fortælle alle og enhver, at vi havde været hint Sted, da du saa, at de havde mig i Fælden! En dejlig Kærlighed, den! Nej, det er dig, som har styrtet mig i Ulykke; du har aldrig holdt af mig!“

„Pas paa,“ raabte Sleary ved Døren.

De gik alle ud, mens den grædende Luise forsikrede ham, at hun tilgav ham og endnu elskede ham, og at han engang vilde angre at have forladt hende saaledes og glæde sig ved langt borte at tænke paa hendes sidste Ord, da i det samme nogen løb imod dem. Gradgrind og Sissy, der gik foran ham, mens hans Søster endnu stedse klyngede sig til hans Skulder, standsede og for tilbage.

Thi der stod Bitzer ganske aandeløs; hans smalle Læber stod vidt aabne; hans tynde Næsebor udspiledes; hans hvide Øjenhaar dirrede; hans farveløse Ansigt var mere farveløst end ellers, som om han løb sig hvidglødende, i Stedet for at andre Mennesker løb sig røde. Der stod han og pustede og snappede efter Vejret, som om han ikke havde staaet stille siden hin Aften, da han engang før, for længe siden, var løben imod dem.

„Det gør mig ondt, at jeg skal forstyrre Deres Planer,“ sagde han og rystede paa Hovedet, „men jeg kan ikke lade mig tage ved Næsen af Beridere. Jeg maa have unge Mr.

Tom; han maa ikke skaffes af Vejen af Beridere; her er han i Bluse, og jeg maa have ham!“

Og ved Kraven oven i Købet, som det lod; thi paa denne Maade holdt han ham fast.

Ottende Kapitel.

Filosofisk.

De gik ind i Boden igen, hvorpaa Sleary lukkede Døren for at holde nysgerrige ude. Bitzer, der endnu holdt den af Skræk lammede Forbryder ved Kraven, stod paa Manegen og blinkede gennem Tusmørket ad sin fordums Velynder.

„Bitzer,“ sagde Gradgrind aldeles nedbøjet og ynkelig ydmyg imod ham, „har du et Hjerte?“

„Blodets Omløb,“ svarede Bitzer, smilende over det morsomme i dette Spørgsmaal, „vilde ikke kunne tænkes uden et Hjerte. Intet Menneske, der kender de af Harvey med Hensyn til Blodets Omløb beviste Kendsgerninger, kan tvivle om, at jeg har et Hjerte.“

„Er det,“ udbrød Gradgrind, „tilgængeligt for nogen medlidende Følelse?“

„Det er tilgængeligt for Fornuft,“ svarede den fortræffelige, unge Mand. „Ikke for andet.“

De stod og saa paa hinanden, og Gradgrinds Ansigt var lige saa blegt som Forfølgerens.

„Hvilken Grund — ja, hvilken Fornuftgrund kan du have til at hindre dette elendige unge Menneskes Flugt,“ sagde Gradgrind, „og til at knuse hans ulykkelige Fader? Se paa hans Søster, som staar der. Hav Medynk med os!“

„Da De spørger mig om,“ svarede Bitzer i en meget forretningsmæssig og logisk Tone, „hvilken Fornuftgrund jeg har til at føre Mr. Tom tilbage til Coketown, er det ikke mere end billigt, at jeg meddeler Dem den. Jeg har fra

først af haft Mr. Tom mistænkt for dette Banktyveri. Jeg havde før den Tid holdt Øje med ham, da jeg kendte hans Veje. Jeg har holdt mine Iagttagelser for mig selv; men jeg har gjort dem. Jeg har nu faaet overflødige Beviser imod ham, foruden hans Flugt og foruden hans egen Tilstaaelse, som jeg kom tidsnok til at blive Vidne til. Jeg havde den Fornøjelse at passe paa Deres Hus i Gaar og følge Dem hertil. Jeg agter at føre Mr. Tom tilbage til Coketown for at overgive ham til Mr. Bounderby, og jeg tvivler ikke om, at Mr. Bounderby da vil forfremme mig til Mr. Toms Plads. Og jeg ønsker at faa hans Plads, thi den vil bringe mig i Vejret og sikre min Fremtid."

„Er det alene et Spørgsmaal om din egen Fordel' —" begyndte Gradgrind.

„Jeg beder Dem undskylde, at jeg afbryder Dem; men De ved sikkert, at hele det sociale System er et Spørgsmaal om egen Fordel. Det, man altid maa appellere til, er Menneskets Egenkærlighed. Den er det eneste faste Støttepunkt. Saaledes ere vi nu engang indrettede. Jeg blev, som De selv ved, fra ganske ung af oplært i denne Katekismus."

„Hvor stor en Sum Penge," spurgte Gradgrind, „vil du sætte imod din Forfremmelse?"

„Tak for dette Vink; men jeg vil ingen som helst Sum sætte imod den. Da jeg forudsaa, at Deres lyse Hoved vilde foreslaa et saadant Alternativ, har jeg i Tankerne overvejet alt og fundet, at det at se igennem Fingre med en Forbrydelse, selv paa meget høje Vilkaar, ikke vilde være saa sikkert og gavnligt for mig som mine forbedrede Udsigter i Banken."

„Bitzer," sagde Gradgrind, idet han udstrakte sine Hænder, som om han vilde sige: Se, hvor ulykkelig jeg er! „Jeg har endnu kun eet Middel tilbage til at bevæge dig. Du gik i mange Aar i min Skole. Kan du, naar du husker al den Umage, som man gjorde sig med dig, overtale dig til paa nogen Maade at tilsidesætte din øjeblikkelige Fordel

og lade min Søn slippe fri, saa bønfalder jeg dig at lade dette Minde komme ham til gode.“

„Det undrer mig virkelig,“ svarede den fordums Discipel i en belærende Tone, „at se Dem indtage en saa uholdbar Stilling. For min Skolegang blev der betalt; det var en Akkord, og da jeg kom ud af Skolen, blev Akkorden hævet.“

Det var en af den gradgrindske Filosofis Hovedgrundsætninger, at enhver Ting skulde betales. Ingen kunde paa nogen Maade give en anden noget eller yde ham Hjælp, uden at der sluttedes en Akkord. Taknemmeligheden skulde afskaffes, og de Dyder, som udsprang af den, skulde ophøre at være til. Enhver Tomme af Menneskelivet lige fra Fødselen til Døden skulde være Genstand for en Handel. Kom man ikke paa den Maade i Himmelen, var denne intet statsøkonomisk Sted, og man havde intet der at gøre.

„Jeg nægter ikke,“ tilføjede Bitzer, „at min Skolegang var billig. Men nu lønner den sig. Jeg blev dannet paa det billigste Marked og falbyder mig nu paa det dyreste.“

Her forstyrredes han lidt af Luises og Sissys Graad.

„Aa, lad det være,“ sagde han; „det nytter ikke noget; det plager kun. De synes at tro, at jeg har noget imod Mr. Tom; men det har jeg slet ikke. Jeg vil kun i Henhold til de af mig fremførte Fornuftgrunde bringe ham tilbage til Coketown. Skulde han gøre Modstand, raaber jeg: Stop Tyven! Men han vil ikke gøre Modstand, det kan De stole paa.“

Sleary, der med gabende Mund, og medens hans ene rullende Øje havde været fast indeklemt i hans Hoved, havde hørt paa disse Lærdomme med den dybeste Opmærksomhed, traadte nu frem.

„De ved nu meget godt, Sir, og Deres Datter ved godt — bedre end De, da jeg har sagt hende det — at jeg ikke vidste, hvad Deres Søn havde gjort, og at jeg ikke brød mig om at faa det at vide, skønt jeg dengang kun

troede, at det var nogle gale Spilopper. Men efter at denne unge Mand nu har aabenbaret, at det er et Banktyveri, bliver Sagen alvorlig, alt for alvorlig, til at jeg kan se gennem Fingre dermed, som denne unge Mand meget rigtig har kaldt det. Følgelig maa De ikke tage mig det ilde op, at jeg holder med denne unge Mand og siger, at han har Ret, og at der ikke er noget at gøre derved. Men jeg vil sige Dem, hvad jeg vil gøre; jeg vil køre denne unge Mand og Deres Søn over til Jærnbanen og forebygge, at Sagen bliver kendt her. Mere kan jeg ikke indlade mig paa; men det vil jeg gøre.“

Luise brød ud i ny Klager. At deres sidste Ven saaledes svigtede dem, havde til Følge, at Gradgrind røbede en endnu større Fortvivlelse. Men Sissy saa meget opmærksomt paa ham og tog heller ikke fejl af ham i sit Hjerte. Idet de alle vare ved at gaa ud, rullede han een Gang lidt til hende med sit bevægelige Øje for at tilkendegive hende, at hun skulde blive tilbage. Efter at have lukket Døren i Laas sagde han heftig:

„Den gamle Herre tog sig af dig, Cecilie, og nu vil jeg tage mig af ham. Og hvad mere er, denne unge Mand er en Skurk og tjener hos den opblæste Slubbert, som mine Folk nær havde kastet ud af Vinduet. Det bliver mørkt i Aften; jeg har en Hest, der kan gøre, hvad det skal være, undtagen at tale. Jeg har en Kleppert, der kan løbe tre Mil i Timen, naar Childers kører den; jeg har en Hund, der kan holde et Menneske paa eet Sted i fire og tyve Timer. Se til, at du kan komme til at sige den unge Herre et Ord. Sig ham, at naar han ser, at Hesten begynder at danse, maa han ikke blive bange for at vælte, men skal holde Udkig efter en Gig med en Kleppert for. Sig ham, at naar han ser, at Giggen er i Nærheden, skal han springe ned; saa vil den køre bort med ham i susende Galop. Lader min Hund den unge Skurk røre sig et Skridt til Fods, giver jeg ham Lov til at gaa. Og rører min Hest

sig fra den Plet, hvor den begynder at danse, førend om Morgenen — kender jeg den ikke! — Ørene stive!“

Ti Minutter efter havde Childers, der drev omkring paa Torvet med Tøfler paa Benene, faaet sine Ordrer, og Slearys Køretøj stod færdigt. Det var oplivende at se den dresserede Hund løbe gøende omkring det, og Sleary med sit ene Øje instruere den om, at den skulde passe godt paa Bitzer. Kort efter at det var blevet mørkt, satte de sig alle tre op og kørte bort, idet den afrettede Hund — et frygteligt Dyr — allerede fikserede Bitzer skarpt og holdt sig ved Hjulet paa hans Side for at være færdig til at tage imod ham, hvis han skulde ytre mindste Lyst til at stige ud.

De andre tre bleve siddende oppe hele Natten i Værtshuset i den mest spændte Forventning. Klokken otte om Morgenen viste Sleary og Hunden sig atter, begge i det ypperligste Humør.

„Alting i Orden!“ sagde han. „Deres Søn kan allerede nu være om Bord. Childers hentede ham i Aftes, halvanden Time efter at vi vare kørte herfra. Hesten dansede Polka, til den blev stoktræt — den vilde have valset, hvis den ikke havde haft Tøjet paa sig — og saa gav jeg den et Tegn, hvorpaa den lagde sig nok saa mageligt til at sove. Da den durkdrevne unge Slyngel sagde, at han vilde gaa i Forvejen, hængte Hunden sig i hans Halstørklæde med alle fire Ben i Luften og rev ham omkuld. Og saa satte han sig op i Vognen igen og blev siddende der, til jeg vendte om Klokken halv syv i Morges.“

Gradgrind overvældede ham naturligvis med Taksigelser og lod paa saa fin en Maade som muligt falde et Vink om en rundelig Sum Penge.

„Selv trænger jeg ikke til Penge; men Childers er Familiefader, og vilde De byde ham en Fempunds Note, vilde den maaske ikke være uvelkommen, ligesom jeg ogsaa med Fornøjelse vil tage derimod, hvis De vilde spendere et Halsbaand til Hunden og et Sæt Klokker til Hesten. Grog nyder jeg nu altid.“ Han havde allerede bestilt sig

et Glas og fik nu eet til. „Og hvis De ikke synes, at det vilde være for meget at gøre et lille Gilde for Selskabet til omtrent halvfjerde Shillings pro persona, foruden Drikkevarer, vilde det være en stor Glæde for dem alle.“

Gradgrind lovede meget villig at give alle disse smaa Beviser paa sin Taknemmelighed, skønt han, sagde han, fandt dem alt for ringe i Forhold til en saa stor Tjeneste.

„Meget vel, naar De da en Gang imellem vil tage en Billet til en Beriderforestilling, har De mere end betalt Deres Regning. Men nu vilde jeg gerne, hvis Deres Datter tillader det, sige Dem et Afskedsord i Enrum.“

Luise og Sissy gik ind i et Værelse ved Siden af, hvorpaa Sleary vedblev, medens han stod og rørte om i sin Grog og af og til drak af den:

„Jeg behøver ikke at sige Dem, at Hunden er et vidunderligt Dyr.“

„Dens Instinkt er forbavsende.“

„Hvad De saa kalder det — og jeg ved Pokker ikke, hvad jeg skal kalde det, saa er det forbavsende. Den Maade, hvorpaa en Hund kan finde en – selv om man er nok saa langt borte!“

„Dens Lugt er saa fin.“

„Jeg ved Pokker ikke, hvad jeg skal kalde det,“ gentog Sleary og rystede paa Hovedet; „men Hunde have fundet mig paa en saadan Maade, at jeg har tænkt paa, om en saadan Hund ikke var gaaet hen til en anden Hund og havde sagt: „Du skulde tilfældigvis ikke kende en Person ved Navn Sleary i Beriderfaget — svær Mand — klogt Øje?“ Og om den Hund ikke har sagt: „Ja, jeg kan vel ikke sige, at jeg selv kender ham, men jeg kender en Hund, som jeg tror kender ham.“ Og om denne Hund ikke har tænkt sig om og sagt: „Sleary, Sleary! Ja vel, meget rigtigt. En Ven af mig har engang talt til mig om ham. Jeg kan let skaffe dig hans Adresse.“ Da jeg viser mig offentlig og rejser saa meget omkring, maa der være en Mængde Hunde, som kende mig, uden at jeg ved det!“

Gradgrind syntes at blive ganske konfus over dette Tankeeksperiment.

„Allenfals," sagde Sleary efter at have ført sin Grog til Munden, „er det nu fjorten Maaneder siden, at vi vare i Chester. Da vi en Formiddag skulde til at opføre „Børnene i Skoven," kommer en Hund ind paa Manegen igennem Stalddøren. Den havde gaaet en lang Vej, var i daarlig Stand, halt og næsten blind. Den gik omkring til vore Børn, det ene efter det andet, som om den søgte efter et Barn, den kendte, og derpaa gik den hen til mig, slog bagop og blev staaende paa Forbenene, saa mat som den var, og logrede med Halen og døde. Denne Hund var Merry-legs."

„Sissys Faders Hund!"

„Cecilies Faders gamle Hund. Af hvad jeg har kendt til den Hund, tør jeg nu gøre min Ed paa, at denne Mand var død og begraven, længe førend Hunden kom tilbage til mig. Jesefine og Childers og jeg talte længe sammen, om jeg skulde skrive eller ikke. Men vi bleve enige om: „Nej. Der er intet glædeligt at fortælle, hvorfor da gøre hende ulykkelig og urolig?" Og derfor vil ingen faa at vide, om hendes Fader forlod hende paa en skammelig Maade, eller om han hellere vilde dø alene af Hjertesorg end trække hende ned med sig, nej aldrig, i det mindste ikke førend vi faa at vide, hvorledes Hundene kunne finde os."

„Endnu i dette Øjeblik gemmer hun den Flaske, han sendte hende ud efter, og til sit Livs sidste Time vil hun tro paa hans Kærlighed," sagde Gradgrind.

„Dette synes at vise et Menneske to Ting, ikke sandt?" sagde Sleary grublende, idet han saa ned i Dybet af sin Grog. „For det første, at der gives en Kærlighed i Verden, der ikke hel og holden er Egenkærlighed, men noget ganske andet; og dernæst, at den har sin egen Maade at regne eller ikke regne paa, som det i det mindste er lige saa vanskeligt at give et Navn, som Hundens Maade at være paa!"

Gradgrind saa ud ad Vinduet uden at svare. Sleary tømte sit Glas og kaldte Damerne ind igen.

„Kære Cecilie, kys mig til Farvel! Unge Dame, at se Dem behandle hende som en Søster, og en Søster, De ærer og elsker af Deres hele Hjerte og mere, det er en Syn, som ret fryder mig. Jeg haaber, at Deres Broder maa leve og blive Dem værdigere og en større Trøst for Dem. Sir, giv mig Haanden for første og sidste Gang! Vær ikke haard mod os stakkels Landstrygere. Folk maa more sig. De kunne ikke altid lære og heller ikke altid arbejde; dertil ere de ikke skabte. De maa have os. Og gør, hvad der er baade klogt og godt, tag os fra den bedste, ikke fra den værste Side!“

„Jeg har aldrig før troet,“ sagde Sleary, idet han igen stak Hovedet ind ad Døren for at sige det, „at jeg var saa stor en Taler!“

Niende Kapitel.

Slutning.

Det er en farlig Sag at opdage noget inden for en forfængelig Pralers Omraade, førend den forfængelige Praler selv bliver det var. Bounderby følte, at Mrs. Sparsit havde haft den Dristighed at komme ham i Forkøbet og at ville være klogere end han.

Uforsonlig forbitret paa hende paa Grund af hendes triumferende Opdagelse af Mrs. Pegler, vendte og drejede han denne Formastelighed af en Kvinde i hendes afhængige Stilling saa længe i sine Tanker, at den ved denne Venden og Drejen voksede i Omfang ligesom en stor Snebold. Omsider gjorde han den Opdagelse, at det at afskedige hende — at kunne sige: „Hun var af god Familie og vilde gerne

være bleven hos mig; men jeg vilde ikke beholde hende og lod hende gaa“ — vilde være at udnytte Forbindelsen paa den bedst mulige Maade og tillige at straffe Mrs. Sparsit efter Fortjeneste.

Opfyldt af denne Tanke, kom han ind til Frokosten og satte sig i den fordums Spisesal, hvor hans Portræt var. Mrs. Sparsit sad ved Kaminen med Foden i den Bomuldsgarns Stigbøjle, lidet anende, hvor hun var i Færd med at ride hen.

Efter Pegler-Historien havde denne ædelbaarne Kvinde tilhyllet sin Medlidenhed med Bounderby med et Slør af stille Tungsind og Sønderknuselse, og som en Følge heraf var det blevet hendes Vane at sætte et vemodigt Ansigt op, og dette vemodige Ansigt vendte hun nu mod sin Velynder.

„Hvad er der nu i Vejen, Frue?“ spurgte Bounderby i en kort, barsk Tone.

„Herre Gud, bid dog ikke Næsen af mig!“

„Bide Næsen af Dem, Frue!“ gentog Bounderby, „Deres Næse!“ Mrs. Sparsit forstod, han mente, at det var en alt for udviklet Næse til dette Brug. Efter denne fornærmelige Hentydning skar han sig en Skive Brød og slængte Kniven hen ad Bordet.

Mrs. Sparsit tog Foden ud af Stigbøjlen og sagde: „Mr. Bounderby!“

„Hvad er det, Frue?“ svarede Bounderby. „Hvad glor De efter?“

„Tør jeg spørge, om De har haft nogen Ærgrelse i Dag?“

„Ja, Frue.“

„Tør jeg spørge,“ vedblev den krænkede Kvinde, „om jeg er den ulykkelige Aarsag til, at Deres Sind er kommet ud af Ligevægt?“

„Hør, jeg vil sige Dem noget. Jeg er ikke kommen her for at lade mig hovmesterere. Et Fruentimmer kan være af fornem Slægt; men det kan ikke tillades hende at

ærgre og drille en Mand i min Stilling, og jeg vil ikke taale det.“ Bounderby følte, at det var nødvendigt at blive ved, idet han forudsaa, at hvis han indlod sig paa Enkeltheder, vilde han blive slaaet af Marken.

Mrs. Sparsit løftede først og rynkede derpaa sine Bryn, samlede sine Sager sammen i en Kurv og stod op.

„Sir,“ sagde hun majestætisk, „det er mig klart, at jeg for Øjeblikket er Dem til Byrde. Jeg vil trække mig tilbage til mit eget Værelse.“

„Tillad, at jeg lukker Døren op for Dem.“

„Tak, det kan jeg selv gøre.“

„De maa hellere lade mig gøre det,“ sagde Bounderby, idet han gik forbi hende og lagde Haanden paa Laasen, „da jeg saa kan nytte Lejligheden til at sige Dem et Par Ord, førend De gaar. De maa vide, Mrs. Sparsit, at jeg finder, at De har det alt for indskrænket her. Det forekommer mig, at der under mit ringe Tag næppe er Tumleplads nok for en Dame med Deres Geni for andre Folks Sager.“

Mrs. Sparsit tilkastede ham et Blik, fuldt af den dybeste Foragt, og sagde med største Høflighed: „Virkelig, Sir?“

„Jeg har tænkt derover, ser De, siden de seneste Tildragelser, Frue, og efter min ringe Dømmekraft forekommer det mig —“

„Aa, for Guds Skyld,“ afbrød Mrs. Sparsit ham med sprudlende Livlighed, „nedsæt ikke Deres Dømmekraft. Enhver ved, hvor ufejlbarlig Mr. Bounderbys Dømmekraft er. Enhver har haft Beviser nok herpaa. Den maa være Genstand for almindelig Omtale. Nedsæt alt, hvad De vil hos Dem selv, kun ikke Deres Dømmekraft,“ sluttede hun smilende.

Meget ilde til Mode og rød i Hovedet tog Bounderby atter til Orde:

„Det forekommer mig, Frue, siger jeg, at en Dame med Deres Evner langt bedre vilde komme til sin Ret i et

helt andet Hus, et Hus som Deres Slægtnings, Lady Scadgers's. Tror De ikke, at De vil finde Ting der, som De kunde blande Dem i?"

„Det er aldrig før faldet mig ind; men nu, da De siger det, finder jeg det højst sandsynligt."

„Saa synes jeg ogsaa, at De skulde prøve derpaa," sagde Bounderby og lagde en Konvolut med en Anvisning indeni i hendes lille Kurv. „De kan jo selv afgøre, naar De vil tage bort, Frue; men imidlertid vil det maaske være behageligere for en Dame med Deres Aandsevner at nyde sine Maaltider i Enrum og uden at ulejliges af Selskab. Jeg skylder Dem virkelig en Undskyldning — da jeg kun er Josias Bounderby fra Coketown — fordi jeg saa længe har staaet Dem i Lyset."

„Tal endelig ikke derom," svarede Mrs. Sparsit. „Kunde dette Portræt tale — men det har den Fordel forud for Originalen, at det ikke har den Evne at gøre sig selv til Nar og vække andres Modbydelighed — kunde det stadfæste, at det er meget længe siden, at jeg kom i Vane med at tiltale det som Billedet af en Nathue. Intet af hvad en Nathue gør, kan fremkalde Forundring eller Harme; en Nathues Handlinger kunne kun indgyde Foragt."

Med disse Ord saa Mrs. Sparsit, hvis romerske Træk lignede en Skuepenge, der var præget for at forevige hendes Ringeagt for Bounderby, stift paa ham fra øverst til nederst, strøg haanlig forbi ham og gik ovenpaa. Bounderby lukkede Døren, stillede sig foran Kaminen og kastede sig paa sin gamle eksploderende Maade ind i sit Portræt — og ind i Fremtiden.

Ind i hvor meget af Fremtiden? Han saa Mrs. Sparsit med alle det kvindelige Arsenals Vaaben kæmpe en daglig Kamp med den karrige, spydige, arrige, martrende Lady Scadgers, der endnu laa til Sengs med sit gaadefulde Ben og opbrugte sine utilstrækkelige Indtægter, førend Halvdelen af hvert Fjerdingaar var gaaet, i en ussel, lille, indesluttet Lejlighed, et sandt Skab for en, en sand Krybbe

for to; men saa han mere? Opfangede han noget Glimt af, hvorledes han selv viste Bitzer frem for fremmede som den stræbsomme unge Mand, der saa ganske opofrede sig for sin Herre, som havde vundet Toms Plads og været nær ved at fange Tom selv, dengang denne borteskamoteredes af en Flok Slyngler? Saa han nogen svag Afspejling af, hvorledes hans eget Billede gjorde et pralende Testamente, ifølge hvilket fem og tyve Dagdrivere paa over fem og halvtredssindstyve Aar, der hver især skulde antage Navnet Josias Bounderby og stadig spise til Middag i Bounderby Hall, stadig bo i Bounderby Stiftelsen, stadig overvære Gudstjenesten i Bounderby Kapellet, stadig falde i Søvn under en Bounderby Prædiken, stadig understøttes af et Bounderby Legat og stadig foraarsage alle sunde Maver Væmmelse ved en uhyre Masse Bounderbysk Pral og Skryderi? Havde han nogen Forudfølelse af, at Femaarsdagen derefter skulde Josias Bounderby dø af Apopleksi paa Gaden i Coketown, og det samme fortræffelige Testamente begynde sin lange Løbebane og være Aarsag til utallige Spidsfindigheder, Plyndringer, ugrundede Fordringer, slette Eksempler, uden at gavne andre end Juristerne? Sandsynligvis ikke. Men Portrættet skulde derimod se det alt sammen.

Samme Dag og samme Time sad Gradgrind tankefuld i sit eget Værelse. Hvor meget saa han vel af Fremtiden? Saa han sig selv som en hvidhaaret, affældig Mand lempe sine hidtil ubøjelige Teorier efter de givne Forhold, indordne sine Kendsgerninger og Talstørrelser under Tro, Haab og Kærlighed og ikke længer søge at male himmelske Trekløvere paa sine smaa, støvede Møller? Opfangede han noget Glimt af, hvorledes han selv blev foragtet derfor af sine forrige politiske Meningsfæller? Saa han dem paa det Tidspunkt, da det var blevet slaaet fast, at de nationale Skraldemænd kun have med sig selv at gøre og ingen Pligter mod den abstrakte Idé, der kaldes et Folk, medens de „skose det ærede Medlem“ med dit og dat og alt muligt fem Aftener om Ugen indtil langt ud paa Morgenstunden?

Sandsynligvis havde han en saadan Forudfølelse, da han kendte sine Folk.

Samme Dags Aften iagttog Luise Ilden ligesom i fordums Dage. Hvor meget af Fremtiden mon der fremstillede sig for hendes Blik? Til Nutiden hørte de Plakater i Gaderne med hendes Faders Underskrift, hvori han frikendte Væveren Stefen Blackpool for en ugrundet Mistanke og kundgjorde hans egen Søns Brøde med de formildende Omstændigheder, som kunde findes i hans Alder og Fristelser — han kunde ikke overtale sig til at tilføje, hans Opdragelse. — Og ligeledes hørte Stefen Blackpools Ligsten med en Indskrift af hendes Fader saa godt som til Nutiden; thi hun vidste, at den vilde komme. Disse Ting kunde hun tydelig se. Men hvor meget af Fremtiden?

En Arbejderske ved Navn Rachel, som efter en langvarig Sygdom atter viste sig ved Fabrikklokkens Ringen og til de fastsatte Tider kom og gik blandt Coketowns Arbejdere; en Kvinde med et kønt, alvorligt Ansigt, altid klædt i sort, men mild og venlig, ja endog munter; der af alle Mennesker der paa Stedet var den eneste, som syntes at have Medlidenhed med en elendig, fordrukken Stakkel af hendes eget Køn, man undertiden saa i Byen hemmelig tigge af hende og græde for hende; en Kvinde, der arbejdede og altid arbejdede, men var tilfreds dermed og foretrak det som sin naturlige Lod, indtil hun blev for gammel til at arbejde længer. Saa Luise dette? Det var en af de Ting, der skete.

En forladt Broder, mange tusinde Mil borte, der paa et Stykke taareplettet Papir skrev, at hendes Ord kun alt for snart vilde gaa i Opfyldelse, og at alle Skatte i Verden kun vilde være en ringe Pris for et Glimt af hendes kære Ansigt. En Broder, der omsider kom Hjemmet nærmere i Haab om at se hende, men opholdtes af Sygdom; derpaa kom der et Brev fra en fremmed Haand af det Indhold: „Den og den Dag døde han af Feber i et Hospital, opfyldt af Anger og Kærlighed til Dem; hans sidste Ord var Deres

Navn.“ Saa Luise dette? Ogsaa dette var noget, der indtraf.

Hun selv igen Hustru — Moder — kærlig aarvaagen over sine Børn, altid omhyggelig for, at de fik en sjælelig, ikke mindre end en legemlig Barndom, idet hun vidste, at hin er en endnu skønnere Ting og en Skat, hvoraf enhver nok saa ringe Del er en Velsignelse og Lykke for de viseste. Saa Luise dette? Dette var en Ting, man aldrig fik at se.

Men at den lykkelige Sissys Børn elskede hende; at alle Børn elskede hende, at hun lærte at sætte sig ind i Børns Tankegang og aldrig fandt, at nogen uskyldig og smuk Forestilling var at foragte; at hun ærlig stræbte efter at lære sine ringere Medmennesker at kende og forskønne deres trivielle og maskinmæssige Hverdagsliv med de smaa Nydelser og Glæder, uden hvilke Barndommens Hjerte vil visne, den kraftigste, fysiske Manddom være moralsk stendød, og den tydeligste Nationalvelstand, som Tal kunne paavise, være som Skriften paa Væggen — at hun slog ind paa denne Vej, ikke i Medfør af et fantastisk Løfte, et Broderskab, et Søsterskab, en Forpligtelse, en Overenskomst eller en hellig Pagt, men simpelt hen som en Pligt, der skal opfyldes — saa Luise dette? Dette var noget, der vilde ske.

Kære Læser, det afhænger af dig og mig, om noget lignende skal ske eller ikke ske i vore Virkekredse. Lad det ske! Med lettere Hjerte kunne vi da sidde ved vor Arne og se Asken af vor Ild blive graa og kold.